

**SUMMA
AUGUSTINIANA EX
COLLECTIS,
ORDINATIS,
DISPUTATIS, ...**

2.3.413

XXV

1777

S U M M A
AUGUSTINIANA

Ex collectis, ordinatis, dispositis, explicatisque
Sententiis Theologicis

**DIVI AURELII AUGUSTINI
HIPPONENSIS EPISCOPI.**

P. LAURENTIO ALTICOTIO CORTONENSI
Societatis Jesu Presbytero Interprete.

P A R S S E C U N D A

De Doctrinâ Morum.

**AD HANNIBALEM
CARDINALEM ALBANUM.**

ROMÆ. Typis Ansonii de Rubenis in via Sordani Romani. 1745.
SUPERIORUM PERMISSU.

HANNIBALI CARDINALI ALBANO

LAURENTIUS ALTICOTIUS
S. D.

*I facit mireris, HANNIBAL
CARDINALIS ALBANE,
unde nam ego, bene tibi prius ignotus, hoc
meum opusculum, nomen inscriptum tui, in
literaria mea officina depropperim; mirari
2 2 pro-*

proficilo desinus , si ad eas rationes , quæ ad
hanc deliberationem me impulerunt , ani-
mum , cogitationisque tuas paulisper adjuver-
ris . Generis avita nobilitas , privata & pu-
blica munera , sacra purpura , insula , pru-
dentia , pietas , sapientia , religio , quibus
bonis , siue ex fonte natura hauris , siue di-
cinitus acceptis , siue labore & industria tua
tibi comparatis , beatior circumfusus atque re-
dandas , pace tua dixerim , non stimulis me
incitarunt , quævis gloria tue maximè cu-
pidum atque studiosum , quibus ego agitat^{us}
has meas elucubrations tibi dicarem . Unum
est , quod præ ceteris tuis ornamentis ad hoc
arripiendum consilium facis mihi quodammo-
do advenis , in quo sanè excellis & emines ,
quod non habes commune cum multis , sed ti-
bi est peculiare compauctis . Eximius , scilicet ,
amor , cultus egregius , tutela vigilantissima
Sane Doctrinae . Hanc quodammodo heredi-
tariam a Sanctissimis Patribus tuo CLEMEN-
TE XI Pontifice Optimo Maximo accepisti ;
acceptamque ingenio , scientia , facultatib^{us} ,
animi fortitudine , atque constantia adver-
sus cùm acutas , tùm apertas insanasque ho-
minum molestias , integratè incorruptamque
servasti .

Neque

Neque verb sanam doctrinam; cuius te
custodem praestas diligentissimum, fortis, ala-
criusque animo sustentas tantum atque tueris;
sed, quod laus tua est, quidquid insanam
Novatorum bonum doctrinam sapit, quid-
quid vel leviter illam attingit, quidquid ad
eam propius accedit (quandocumque res est
huc nostra aetate maxime lubrica, ancipiti
alae, discriminisque subiecta) summo, ut do-
cet, odio averfatis. Quamobrem cetera natu-
rae, artis, fortunae ornamenta concedens mul-
tis, quod est animi tui proprium, sana doc-
trina patrocinium; quoniam in ea excolenda
atque amplificanda aetatem consumpsisti tuam,
sibi illud affinis, videris id tuo jure quo-
dammodo vindicare. Hinc te sana doctrina
vindictam & assertorem praedicant Italia,
Gallia, Hispania, Germania. Te in afflictis
sana doctrina rebus advenit atque circum-
stant; qua vocis, qua litteris, Sacri Chri-
stiane Reipublice Amisites. Te sana doctrina
cultiores animi suspiciunt & venerantur. Te
sana doctrina corruptores, te palpatores do-
ctrina insane, quae maxima laus tua est, ave-
nes praefus odierunt. Intelligunt enim te par-
tes omnes, omnesque numeros sana doctrina
adeptum, quos Paulus Apostolus Tiro alumno,
& au-

& auditori suo his verbis commemorat, at-
 que recenset: In omnibus teipsum præbe,
 exemplum bonorum operum, in doctrinâ,
 in integritate, in gravitate: Verbum Sa-
 nam, Irreprehensibile: ut is, qui ex ad-
 verso est, Vereatur, nihil habens malum
 dicere de nobis. His ego rationibus incita-
 tus, cum adversus infanos sana doctrina bo-
 les non meis, sed Augustini armis instructus
 irumpere consueverim, non melioribus aus-
 piciis, quàm suis, me feliciter dimittere cum
 sum arbitratus. Sed, ut ad propositum mihi
 operis argumentum propius accedam; quan-
 doquidem præcipua sana doctrinæ pars ea est,
 quæ ad mores pertinet, quid de Doctrinâ
 Morum, sic enim Liber inscribitur, ex Augu-
 stiniani sententiâ eruat, quid de ipsa me-
 rum Magistri sentiam, paucis docto.

Quatuor esse humani generis censeo,
 quibus, quodæparitâ distributione, mores
 Magistri continentur. Sunt autem hujusmodi,
 Probi, Humani, Inhumani, Improbi. Sunt
 qui sanctè faciunt in se: aliis autem (incalu-
 mi tamen iustitiâ) parcunt: hos ego probos
 esse definiô. Sunt qui sibi, aliisque parcunt:
 hos ego humanos esse decerno. Sunt qui in
 se, atque in aliis faciunt: hos ego inhumana-

nas esse pronuntio. Sunt qui sibi parcant , in
alias autem faciunt : hos ego improbos esse de-
claro Magistros morum. Nunc autem tuberna-
nis , humanisque morum Magistris abire ius-
sis , cum probis , improbisque Magistris mo-
rum , te mecum pauidisper immorari , quæso ,
non pigras . Improbos morum Magistros eos
homines esse affirmo , qui inhumanissimas leges ,
severissimæque præcepta suis auditoribus impe-
rant , ipsi autem suavissimam vitam , annis-
bus deliciis ac voluptatibus assuetam , tradu-
cunt . Huius improbißimæ scilicet aulices , ac
idcirco fuisse Pharisei perhibentur , qui huma-
nissimam quandam legis doctrinam prædica-
bant , sibi quidem suaves ac blandi , suis au-
tem auditoribus prorsus truces , atque in-
clementes . Improbæ hæc ratio agendi a Pha-
riseis usitata , adeò Christo Domino fuit iuncta ,
ut , cum se mississimum exhibueris erga cuius-
cunque gentis flagitiosos homines , non restra-
ctas , sed obsequentes , cum Phariseis ratio-
nem severissimam sese implacabiliterque presta-
veris . Hinc frequentissima illæ , atque acro-
bißimæ oburgationes , quibus præter consuetu-
dinem suam , simulatam Phariseorum austeri-
tatem infestabat . *Vae vobis Pharisei ,
Sepulcra dealbata . Genimina viperarum .*

Vos

Vos ex patre diabolo estis . Clauditis regnum
 cælorum ante homines : vos enim ,
 non intratis , nec introeuntes sinitis intra-
 re . At undenam tanta Christi Domini comi-
 tas atque suavitatis in latrones , fedi-fragos ,
 proditores , meretrices , adulteras ; & con-
 trario tanta ejusdem severitas , atque acerbitas
 in rigidiore doctrina , ac disciplina Magi-
 strorum Phariseorum ? Ipsius Christus Dominus
 causam discriminis affert , hac de Phariseis
 affirmans : Dicunt , & non faciunt . Alligant
 onera gravia & importabilia , & imponunt
 in humeros hominum : digitum autem suo
 nolunt ea movere . (Matth. cap. 23.) Gra-
 ves , & onerosi sunt alii : si autem ab omni
 onere releuant . Severiora , ac difficiliora de-
 cent , & predicant : ipsi vero mollia perse-
 quuntur , ac facilitura . Facile autem est se-
 veriora precepta tradere ; sed non æque pro-
 num est ea carqui . Satis prociue est ostenta-
 re severitatem ; sed severitatem ipsam sectari ,
 hoc opus , hic labor est . Hoc Phariseo ingenio
 atatis nostra Neutiores infirmos esse comperti-
 mus . Rigidissima quoque docens : ipsi autem
 confessantur mollia . Sibi delicatissimè indu-
 gent : auditores suos acerbissimè habent . Do-
 ctrinam sibi lenissimam : sectatoribus suis asperi-
 ma ,

vid. In alios fœvi atque feroces: in se blandi atque suaves. Quid plura? Sibi solum bene esse voluit: aliis autem mali. Hos ego omnium humanorum improbiſſimos, communem Religionis nostræ perniciem, Christianæ pietatis peſtem, immenſiſſimos animarum torores, diris omnibus execrandos eſſe pronuntio. Quod enim fronte, quo vultu, quod impudentiâ, inhumanæ morum ſeveritatem prædicant, qui voluptatibus omnibus audique diſſuunt, Qui ſimulant Cæſares, & Bacchanalia vivunt? Factus non minus impudens mihi videtur, quàm ſi meretrix impudiciſſima in Sacrum Virginitatis ædium irrumperet, ſeveriſſimas pudicitie leges puellis caſtiſſimis conſtitueret, ipſamque ſe calenda virginittatis delapſam à cælo magiſtram virginibus pudiciſſimis venderet.

Ab improbis hiſce morum magiſtris, qui ſibi dumtaxat blandiuntur, in ceteros autem ſecutiunt, quidam remotiſſimè abſunt probi quidam magiſtri morum, qui parcè ac duxiter ſe ipſos habent: ceteros verò liberaliter, atque indulgenter: qui aſperriſſima quæque ſibi imperant: militaria verò aliis ſuadent: qui ſupplex inclementer excruciant: ceteris autem acciſſimis perſuadent: animo ſibi committi: ceteris verò obſequenti. Hi ſectatores ſe comprobant

Divini bonorum morum Magistri Christi Do-
 mini, cuius docendi, & vivendi rationem
 omnem atque consuetudinem doctrinâ, disci-
 plinâ, & moribus suis exprimunt, atque re-
 ferunt. Quid enim suavis divini Magistri
 morum doctrinâ! Quam mitia precepta! Quam
 blanda consilia! E contrario: Quam aspera sibi
 vita! Quam rigidi sibi mores! Quam dura,
 & parca vivendi in divinis humanorum vo-
 rum Magistro consuetudo! His celestibus insti-
 tutionibus, doctrinâ scilicet suadendâ suavitä-
 te, atque agenda vitâ austeritate, ad omnem
 bonitatem, probitatemque discipulos suos in-
 firmant. Quod enim pertinet ad divini Ma-
 gistri doctrinam, iugo quidem, ac oneri
 suam comparat disciplinam, sed iugum eam
 docet esse non asperum, sed suave: onus ne-
 quitquam grave, sed leve. Quod autem po-
 situm est in vitâ austerioris consuetudinis, in ex-
 tremâ rerum omnium inopâ atque egestate, in
 abjectissimâ sui despectu, & contemptu,
 in summis corporis, animique cruciatibus,
 asperissimâ egre aetate, atque acerbissimâ
 mortem subitâ. His preceptis, institutisque
 informati, atque exulâ divini Magistri Au-
 daces, & doctrinâ suavitatem, & vitâ au-
 steritatem proficiunt. Comperitumque est, ma-
 gistrâ

gignit experientia , ex omni Christianae Reli-
gionis memoria ad nostra usque tempora de-
rivata , quod sicuti singulari quoddam est pro-
bitatis insignis doctrinae suavitas , cum vitae au-
speritate coniuncta ; ita satis perspicua im-
probitatis est nota doctrinae austeritas , cum
suavitate vitae , in quo fidere , sociata . Neque
verò cum suavitatem doctrinae commendat , la-
zaribus mirum praeceptis , institutisque ser-
vare , a quibus cum ingenti , tum Instituti
mei ratione vehementer abhorreo , medianque
etiam inter nimiam benignitatem , nimiamque
severitatem tenendam esse decerno . Nam id
arbitror , cum Terentiano Sosa , adprimè in-
vitâ esse utile : UT NE QUID NIMIS . Neque
invenimus sum sanctissimi illius moniti :

Est modus in rebus : sunt certi denique fines ,

Quos ultra , citràque nequit consistere rectum .

Quod si alicubi Novatores insectant , ultra
progreſſi , atque in Theologorum diversa sen-
tentiarum ditionem irrumperere videar , nullam
tamen censoriam notam incurrere intendere sen-
tentis illis , quae hactenus non sunt proscriptae
ab Ecclesia , cujus definitionibus me , necaque
omnia subiicio .

Habet igitur , HANNIBAL CARDINALIS
AMPLISSIME , consilii mei , atque Operis tibi

*inscriptis expeditam , explicatamque rationem ,
quam causæ perniciariam , mihi honorifi-
cam , tibi non injucundam fore confide . Pa-
stremus , ut te diutius detineam , Deum Opti-
mum Maximum magnopere oro , atque obsecro ,
ut , ad incolamum , ac diuturnam Ecclesie
sue felicitatem , te diuturnum , atque inco-
lument teneatur . Quidam teneatur ! An non
adisti sacra Nicolaitarum , quæ & ipse idit !
Teneatur . Vale .*

AD LECTOREM.

Erre ac Sapienter Sanctus Augustinus de Schismaticis Denegatis pronuntiavit Lib. 3. contra Epistolam Parmeniani c. 1. n. 1. m. p. *Non filii veri, qui non alio negotio occupati aliter, sed studio contentione suorum infirmas plebes ja-*

lantiis sui nominis irritas, ut tunc trahunt, vel certe dividere affectant, superbiis tumidi, perniciis vesani, calumniis insidiosi, factionibus turbulenti, ac hinc versatis cervice offendunt. UMBRAM RIGIDAE SEVERITATIS OBTENDUNT. Haec autem, quae S. Doctor de studio suae Schismaticis praedicat, eadem haeticis nostrae aetatis quam bene apta congruunt, atque conveniunt! Hi enim austeriorem quandam severitatem praefecerunt, quae rudis, atque imperitae multitudinis existimationem sibi conciliant, hisque artibus in suas partes deceptum vulgus traducant. At si, demisso severioris probitatis assultu, introspeciantur, depravatus ac-

tue,

mus, corrupta mens, nefaria illorum consilia pro-
cedens & manifestant. Sub simuleta modestie, Re-
ligionis, amoris, atque concordie specie, nihil aliud
præter temeritatem, pervicaciam, insidias, sedi-
tiones nutriunt, ac fovant. Ecclesiam hinc conse-
ctam, repudiatam antiquiorum Patrum doctrinam,
collapsam veterem disciplinam, corruptos mores,
abusus longè hincque diffusos, quæ verbis, qua-
scriptis, non odio iniquitatum alienarum, sed stu-
dio contentionum suarum, ut verbis S. Doctores
utur, passim deplorat. Verènamque verò asperior
illa severitas, quam ostendunt, literis, atque de-
clamationibus tota concluditur; neque ex ea quid-
piam in illorem enervatos mores, laxamque viven-
di rationem manat, aut insuit. Quò enim rigidio-
res sunt in præceptis, eò sunt laxiores in moribus.
At quorsum spectet, Amice Lector, immanis hæc
rigidorum horum hominum austeritas, paucis aper-
iam. Acutissimum prædicant severitatem, ut dis-
solutissimam laxitatem inducant. Profectò nihil est,
quod Christianos homines magis in officio conti-
neat, quam spes sempiternæ beatitudinis consequen-
da; nihil est, quod magis illos ad scelera quæque
perpetuanda impellat & urgat, quam sempiterna
salutis desperatio. Jam verò immanis illa severi-
tas, quam rigidiore isti magistri in formam produ-
cunt, in summam desperationem sempiternæ salu-
tis adipsicende exanimatos homines conficit. Quæ
enim vel minima consequenda salutis scintilla af-
fugiet homini, qui dissuadet, atque in animum indu-

Indu-

inducit suam : velle Deum omnes homines salvos fieri ? Christum Dominum non pro omnibus hominibus mortuum esse , non pro omnibus , non dico , sanguinem , sed ne preces quidem fuisse ? Non esse in hominis potestate omnia Dei precepta servare ; quin & divina auxilia ad eadem custodienda peccatis necessaria , non semper hominibus justis , non solum volentibus , sed ne coramitis quidem adesse ? Non omnibus ratione utentibus , nullis Infidelibus , nullis peccatoribus obduratis , atque excommunicatis opitulari Deum gratia suae beneficiis , quibus & abstineri a peccatis , & legem suam servare , tandemque valeant custodire ? Voluntatem humanam modicam , atque liberam hinc , & inde inter oppositas delectationes versari , caelestem videlicet , atque terrenam , quarum si caelestis majori momento praevalcat , pendere suo ad bonum ; si terrena , pendere suo ad malum , versatilem atque anscipitem hominis voluntatem , resistendo impetum , licet pertrahat , necesse sit ? Post Adae peccatum , actum esse de arbitrio hominis libertate , nec amplius apud hominem residere electivum dominium super suos actus bonos , & inhonestos ? Infideles , & peccatores in singulis suis operibus , etiam quae absolute honestatis , atque virtutis speciem praefereant , necessario peccare ? Aeternae poenae formidinem , sempiternae mercedis cupiditatem , uno verbo , omnem affectum ex puro in Deum caritatis motivo non proficentem , vitiosum esse , atque inhonestum ? Peccatorem dirimendum inobedi-

tum,

tum , donec datum exhibuerit satisfactionem ? Removendos iustos imperfectiores a frequentia Templi , Sacrificii , Mense Eucharistici , ad quem illis non amplius , quam semel , aut bis in anno patet accessus ? His atque similibus crudelis Ethicæ imbutus preceptis , atque institutis assidue , quantum spe sustentetur vel conservanda , vel reparanda innocentia , vel impetranda veritas , vel abstinendi a peccatis , vel evadendi æterni supplicii , vel sempiternæ felicitatis adipiscenda ? Actum omnino esse de salute sua existimabit ; cùmque ex hac vita excesserit , nihil sibi sperandum in futura vita affirmabit . Desperabit igitur sempiternis bonis , ad comparanda sua de caduca bona verum se convertat , necesse est . Libidinis indulgendum , opibus circumspiciendum , honoribus redundandum , per scelera ipsa , nequique , quod se statuet , atque decerner . Vides igitur , Amice Lector , quorsum evadat decore illa severitas , quam pleris huicis rigidioris istius magistri vendicant . Totias scilicet honestatis lumen extingunt , virtutem omnem radicibus præfæc evellunt , atque ad omne flagitium facilem viam apertunt , ac fœnent . Pharisaorum testar , savi jure , atque Levi Christi Domini oneri subjectos homines , immenso gravissimorum ponderum acervo comprimunt , quo scholam tolerantia intercludant , facilemque divinæ legi viam , siccis , tribus , atque demeritis impediunt , dein ita crudeliter prægraves urgent ac fœdant , ut perdifficilem , atque impedibilissimam viam conclato gradu conficiant .

At

*At miferi & ferendo perideri, & metiendo curricula
 impares, ferve jagum, & leve onus, cum coacta-
 vatis molibus fimal ceciderunt, mox ab impedita
 legis divinae femina ad explicatiorem iniquitatem, &
 perditionis viam dilabuntur. His rigidiorum ho-
 minum placitis, neque opinionibus instructus, Anti-
 ce Lector, ad evolendum de Doctrina morum,
 volumen, ex Theologia Sancti Augustini Seneca-
 nis extractum, accede: Jesumque crucifixum de-
 precare, ut rigidiores illi Severae Disciplinae ma-
 gistri, & mitiores sese exhibeant in doctores, quem
 venditor: & severiora sese praestent in vita, quem
 agnoscat. Vale.*

FRANCISCUS RETZ

Proprius Generalis Secretarius JESU.

CUm secundam partem Libri, a P. Laurentio Alecotio Societatis nostræ Sacerdote conscripti, cui titulus: *Summa Angustiniana*, aliquot ejusdem Societatis Theologi recognoverint, & in lucem edi posse probaverint, facultatem facimus, ut typis mandetur, si sis, ad quos pertinet, ita videatur. Cujus rei gratiâ has litteras manu nostra subscriptas, & sigillo nostro munus dedimus. Romæ 10. Januarii 1744.

Franciscus Retz.

IMPRIMATUR,

Et videtur Reverendissimo P. Mag. Sacri Palatii Apostolici.

Ferdinandus M. de Rubis Archiep. Tarfa. Vices.

Summæ Augustinæ, diligenti opere, accuratoque studio Reverendi viri P. Laurentii Alricotti & Soc. Jesu fideliter collectæ, partem alteram, jubente Reverendissimo P. Sac. Palatii Apostolici Magistro, Aloysio Nicolao Rodoli, attentè legi. Nihil in illa, quod Catholice Fidei, aut morum regali adversetur, repertum tandemque arbitror periculosum, atque percontandum in futurum, qui de pluribus controversiis veteris, germanique Sacrosanctæ Ecclesiæ Doctoris, & Episcopi Augustini mentem investigare, ac rectè deducere. Quapropter dignam, censuram, ut typis mandatur.

Ex Aulicis S. P. ad Vindob. die 23. Decembris 1744.

*D. Antonius Andreas Gellé Canonici Regularis
Sanctissimi Salvatoris, & Abbas S. Mariæ
de Rhona.*

JUſſu Reverendiſſimi P. Aloyſii Nicolai Bidoli Sac. Pal.
Apoſtolici Magiſtri, accuratè legi Librum, cui titulus:
*Summa Auguſtiniana ac caſelli, ſedulo, diſſerenti,
exiſtentique ſententiæ theologice Doct. Averli Auguſtini
Bleſanenſis Epifcopi, P. Laurentii Albrachi Germani Sac.
Theſi Preſbiteri Interprete*: Et in eo niſi Fidei, & bonis
moribus adverſari diſpoſitum, quæ tamen non modico
ex eo opere pretium ſubſtantiam Catholicam Religionem,
exiſtens. Cuius omni plerique noſtri, ac ſuperioris æra-
ris hæceſi in ſua quique parte S. Auguſtinum diſtra-
hant, & tam, undeque eſſe conſiderant cum Augu-
ſtina, Lutherana, Calviniana, & Jureſconſultorum ſen-
ſum; itaque audacie proceſſerint, ut poſſentiam ſuam
ſpeculo Auguſtini nomine inſcripſerint; lectum apertum
ſunt, ut ſententia illius proderet, qui clarum S. Doctori-
ſis ſensu ab hominum moribus inconſpiciatur; ac jure,
belli æque in adverſarios ipſos interquerantur. Preſu-
dum hanc Author ab omni partem ſuam, ſicut aggre-
ditur, & per dignitate ſuſtinet: verum, quæcumque
S. Auguſtini ſententia a ſectæ, & ſuæ ſententia. Quapro-
pter, dignum cenſeo, ut publici juri ſit. Ex Monacho
S. Stephani ſuper Carcerem de Urbe, idibus Januarii æra-
no. MDCCCLV.

*D. Carolus Eusebius Albi, Ord. S. Benedicti
Congregationis Sibiſtrina Sac. Rit. Congre-
gationis Conſultor.*

L I B R U M I M P R I N T U M.

Ex Aloyſio Nicolao Bidoli Ord. Præd. Sacri Palatii Apoſ-
tolici Magiſtri.

INDEX QUÆSTIONUM, ET ARTICULORUM.

Quæ in secunda Parte continentur .

QUÆSTIO PRIMA

DE MERITIS NATURÆ LAPSI.

- ARTIC. I. **U**trum ex S. Augustino pro hoc statu naturæ
lapse deus verum ac proprium superius
meritum? pag. 2.
- ARTIC. II. Utrum ex S. Augustino peccatum universum sub
ignoranti intentione sit formale peccatum ad
naturam hominis inseparabile? pag. 12.
- ARTIC. III. Utrum ex S. Augustino a malo amor creaturae ra-
tionalis sit vel amor bonorum theologice caritatis,
vel inhonestus amor vitiosè cupiditatis? pag. 27.
- ARTIC. IV. Utrum ex S. Augustino amor illius, qui non
est theologice caritatis amicus, sit inhonestus
amoris vitiosus? pag. 34.
- ARTIC. V. Utrum ex S. Augustino rursus debet suppleri sit
essetiam vitiosus & inhonestus? pag. 39.
- ARTIC. VI. Utrum ex S. Augustino amor divinus mercedis sit
essetiam vitiosus & inhonestus? pag. 39.

Q U Æ S T I O S E C U N D A .

DE MERITIS INFIDELIUM . ET PECCATORUM .

- ARTIC. I. **U**trum ex S. Augustino obsequio spiritus gratia fieri possit alius meritorie tantum bonitas? pag. 100.
- ARTIC. II. Utrum ex S. Augustino omnia infidelium opera peccata sint? pag. 112.
- ARTIC. III. Utrum ex S. Augustino Peccatores in amicum suis attenditur misericordia peccati? pag. 130.
- ARTIC. IV. Utrum ex S. Augustino in lege veteri, corrupti Priestres, Prophete, penitusque Justis, Judaei veteri in singulis suis operibus, deficiunt in bonis, misericordia peccatorum? pag. 144.
- ARTIC. V. Utrum ex S. Augustino peccata Confessione, satisfactione penitus peccata semper debent Sacramentum Absolutionem? pag. 162.

Q U Æ S T I O T E R T I A .

DE MERITIS JUSTORUM .

- ARTIC. I. **U**trum ex S. Augustino imperfectiores Justis a frequentis habundantia bonis suis remunerati? pag. 176.
- ARTIC. II. Utrum ex S. Augustino populus christianus sicut in scriptis Literarum habet aliquam misericordiam peccati? pag. 207.
- ARTIC. III. Utrum ex S. Augustino peccata expellat, Populus christianus sicut habet misericordiam Sacram Scripturam legem? pag. 217.
- ARTIC. IV. Utrum ex S. Augustino impenitentes sint peccati peccati hujus propitiis a Deo impenitentes? pag. 230.
- ARTIC. V. Utrum ex S. Augustino Cunctis, & conjugatis vitiis paria sint merita? pag. 239.

- ARTIC. VI. *Oratio S. Augustini tempore Persecutionis Mini-*
stri Ecclesie, explicata, et abbas abstrahit pag. 253.
- ARTIC. VII. *Oratio S. Augustini tempore Persecutionis Sancte*
Virginis, et abbas explicata, et abbas abstrahit pag. 260.
- ARTIC. VIII. *Oratio Sancti Augustini tempore Persecutionis Re-*
gularis Viri, pauperum, explicata, et ab-
bas abstrahit pag. 263.

QUÆSTIO PRIMA

DE MERITIS NATURÆ LAPSÆ

In sex articulos distributa.

Nihil alienius ac detestatum apud mentes nostras atque
 Eucharodas, quam confessionalis caliginis in hominum
 Genes ex primigenia Peccatorum labe diffusa veritas ineffabili-
 ter amplificare. Ores corruptos, confecta, ac peritas atri-
 ces, Adam peccante, decurrant; nec alius quidpiam post
 commansu exitium, quem inclusibilem peccandi necessita-
 tem, atque instanciam sentiam illuviem nobis superfluis praeven-
 tiam. Quæ atrox et vitiosa natura dædota, plerique per
 est, acervatur, eadem ex preclarissimo Doctore Augustino
 hinc accepisse contendant. Quærorem in hac prima quæstio-
 ne, quæ fuerit à Doctore scientia de meritis naturæ lapsæ in
 hocce producere, Deo favente, molimur. Illam autem in
 sex articulos partituramur. Primus est: Utrum ex S. Au-
 gustino pro hoc statu naturæ lapsæ deat verum, ac proprium
 operum meritum? Secundus: Utrum ex S. Augustino pec-
 catum commissum sub ignorantia inevitabile sit formale pec-
 catum ad remem honoris impensibile? Tertius: Utrum ex
 S. Augustino omnis amor corruptæ rationis sit vel amor ho-
 nestis theologice caritatis, vel inhonestis amor vitiosæ
 cupiditatis? Quartus: Utrum ex S. Augustino omnis actus,
 qui non est ex theologice caritatis-motivo, sit inhonestus at-
 que vitiosus? Quintus: Utrum ex S. Augustino situr divi-
 ni supplicii sit affectus vitiosus & inhonestus? Sextus: Utrum
 ex S. Augustino amor situr caritatis sit affectus vitiosus
 & inhonestus?

ARTICULUS PRIMUS.

*Circa ex S. Augustino pro hoc statu naturae lapsae datur utrum
et proprium supernum meritum?*

Videatur, quod ex S. Augustino pro hoc statu naturae lapsae non
datur utrum et proprium supernum meritum; Equidem,
subscripta S. Doctoris sententiae definitionem propriam sic
tueri videatur.

I.

Ib. de Correp. & Gratia cap. 12. num. 37.
ca. 10. Unde autem non glorietur caro
circa ipse, nisi de meritis suis? quae
quidem parvi habere, sed perditur, &
per quod habere parvi, per hoc perdi-
da, hoc est, per liberam arbitriam...
propter quod non vultis liberanda, nisi
gratia Liberantis; Ita ergo non glori-
etur anima circa carum ipse: non enim glorietur in ipso, qui
non habent unde nec scit; quia in ipso habere unde.

II. Lib. de Predest. SS. c. 13. n. 31. ca. 10. Haec sunt illi
merita contumeliant, quae perierunt per Adam, & regni;
quae regnas, Dei gratia per Jesum Christum Dominum no-
strum.... Quisquis in capite vestro praesidentis meritis singu-
larissimae generationis invenit, ipse in vobis meritis eius
praesidentis meritis multipliciter regenerationis inquirat.

III. Lib. 53. Quaest. quæst. 81. n. 3. to. 6. Cum ergo meritum
peccando confiteremur, & misericordiae Dei remota, nihil aliud
parentibus, nisi carnis domesticum debeat, quid sitis vobis
homo de hoc magis, ut Deus respondeat, & dicat: *Quare me
sic fecisti?*

IV. Lib. de Correp. & Gratia c. 12. n. 38. to. 10. Quid erit
autem liber hoc libero arbitrio, quando non poterit servare per-
petua, quae futura erat, & homini, sicut fuisse est Augusti sin-
guli meritis meriti? Nunc autem per peccatum perditur boni me-

ita in his, qui liberentur, fallam est donum gratie, quæ meritis meriti futura erat.

V. Lib. 14. de CIVIL. Dei c. 16. 10. 7. Verumtamen Omnipotens Deus sumus, ac firmus haec, Creari autem naturarum, voluntatum autem hominum adjutori, & remuneratori; malorum autem relictori, & damnatori; utrumqueque Ordinatori non defuit utique consilium, quæ certum numerum christum in sua Sapientia prædestinatum, utique ex damnato genere humano sua cunctis impleret, non ex jam meritis, quædammodo universis magis sanguinem in vicinis radice demeruit est, sed gratia deficiente.

VERA S. DOCTORIS SENTENTIA.

Decidendum, quod ex S. Augustino pro hoc statu naturæ lapsæ datur verum ac proprium supernum meritum; de merito enim naturæ lapsæ beneficio divine gratiæ ad statum primum revocavit S. Augustinus longe aliter sentit, ac adversarius sentit, quod perspicuum S. D. verba non secunda sed facilius ostendunt.

I. Lib. de Dono Persever. c. 2. n. 4. 10. 10. Dogma Catholicum Pelagianum errorem evertere hic verba valent, utque confirmant. Tris sunt, ut scilicet, quæ meritis adversus cor Corbolicæ defendit Ecclesiæ, quarum est una: Gratiam Dei non secundum merita nostra dari, quoniam Dei dona sunt, & Dei gratia conferuntur etiam meritis universis postulat. Item vero duo meritorum genera conveniunt hic Augustinus. Primi generis sunt falsi meriti Pelagiani, falsi scilicet virtutes comparati, primæ mercedem atque causa gratiæ: quæ gratiam præcedunt, non consequuntur ex gratia: quibus debita redduntur gratiæ, non quæ ex indebita deumantur gratiæ: quarum gratia esset rector, non quæ gratiæ essent donum. Et hæc sunt merita Pelagiani ab Augustino adversus Pelagianos disputante, scilicet expugnata. Secundi generis sunt vera merita christianæ gratiæ divine mercede particeps effectus, scilicet, atque fructus gratiæ: non quæ consequuntur

4 SUMMA AUGUSTINIANA

non antecedunt gratiam, sed quæ ex precedenti consequuntur gratiæ: non quibus debita reddatur gratia, sed quæ ex indubitâ doceantur gratiæ: non quæam gratia sit merces, sed quæ gratia sit donum. Uno verbo. Quæ gratiæ sint merces, quibus gloria sit præmium. Et hæc sunt Christianæ merita ab Augustino invidissimè propagata; ac proinde ex S. D. pro hoc statu naturæ lapsæ dantur videri, ac propriam supernam meritum.

III. Lib. 3. contra duas Epist. Pelagianorum c. 6. n. 11. no. 10. Sic iterum Pelagianus advertebat: *Item verè, sicut sapientie, salutis Gratia Dei, et non Meritis Pelagianis, quibus debet: Gratia Dei omnia hominibus bona meritis præveniri, non gratiam Dei meritis dari, ut non sit gratia, si non gratia datur, sed debita meritis reddatur, faciem vobis videtur asserere?* Quare ex S. Augustino pro hoc statu naturæ lapsæ dantur vera ac propria superna merita, non quidem virtutes naturæ puræ, sed merita gratiæ computata, non quæ gratiam præveniant, sed quæ gratia præveniantur, non quibus debita reddatur gratia, sed quæ ex indubitâ doceantur gratia. Quare, ut videt, non negat S. Augustinus bona hominibus meritis dari, sed negat gratiæ Dei hominibus bona meritis non præveniri: non negat merita ex gratiâ, sed negat gratiam ex meritis: quod si contingeret, ut Pelagiani asseruerant, non res ipsi ex S. D., sed voce tantum haberebant gratiam. Quod enim pro meritis debita reddatur, non gratia est, sed justitia: merces est, non est munus: non est donum, sed præmium: non est gratuita largitio, sed est mercedis solutio.

III. Lib. de Civitate & Lib. arbitrii c. 6. n. 13. no. 10. hæc habet de gratia, quæ efficitur nostram supernam meritum: *Sed plene cum deus facit, incipiunt esse etiam merita nostra bene, per illam reman; non si illa subtraheris, tollit bene non creditur, sed præcipuum libere arbitrii.*

IV. Sermon 169. de verbis Apostoli c. 2. n. 3. no. 5. Non parum se promerendo accepisti, qui non promereris, nisi accepisti. Gratia præcessit meritum tuum: non gratia ex merito, sed meritis ex gratia, non si gratia ex merito, nisi, non gratia accepisti.

V. Epist.

V. Epist. 194. ad Soteri c. 3. n. 19. tom. 3. *Quid est ergo meritum hominū ante gratiam, quo meritis percipiat gratiam, cum ante bonum meritum nostrum non in bono fuerit nisi gratia? Et cum Deus amaret merita iustitiae, nullū aliud amaret quam iustitiam suā.*

VI. Serm. 121. c. 2. n. 2. to. 3. *Adhūc Deus potest dici: qui amaret te in misericordia & misericordia: de misericordia te amaret, de misericordia te amaret; non enim dignus fuisti, parum mereris, & vocatum iustificari, iustificatum glorificari. Reliqua per electionem gratiae saluti facta sunt. Id autem gratia, iam non ex operibus, aliquid gratia iam non est gratia; nam et, qui operatur, merces non imputabiliter secundum gratiam, sed secundum debitum;... Te autem amaret in misericordia & misericordia: & si tua merita praecesserant, dicit tibi Deus: digne habes merita tua, & tibi, quia dona sunt tua.*

VII. Lib. de Gratiā & Lib. arb. c. 18. n. 38. tom. 10. *Quia electi sunt, eliguntur; non quia eliguntur, electi sunt: Eligentibus bonitatem meritis nullum esset, nisi ex eligenti gratia Dei procedente.*

VIII. Epist. 217. ad Vitalem c. 3. n. 23. to. 2. *Hic & alia testimonio dicitur, quae commemorare longum est, ostendunt Deum gratia sua aspergere lapidibus et lapideam, & praevincere in bonitatem bonorum meritis voluntatem, hoc ut voluntas per antecedentem gratiam prepararetur, non ut gratia meritis voluntatis antecedente donaretur. Itaque et S. Augustinus, Pelagianos redarguens, qui gratia electis Dei praevenit bonitatem, ideo est meritum eligentium hominum: praevenit Deus in bonitatem bonorum meritis voluntatem, ita ut voluntas per antecedentem gratiam prepararetur, non ut gratia meritis voluntatis antecedente donaretur: gratia praecedit meritum, non gratia per meritum, sed meritum ex gratia: per gratiam incipiunt esse merita nostra bona: omnia merita nostra bona sunt in nobis gratia, & haec de causa bonitatis merita non sunt nisi Dei meritis. Ex his autem adverte Pelagianos ad Augustinum ad expressum usque dispensis inferat, quod Pel-*

Pelagian), vi & copia argumentorum, in suis cum Augustino de gratia concitationibus, frequenter citatis, recte paulatim per-
dita retulerunt, & gratia naturam, efficientiam, necessa-
riam, quae prius negaverant, ultro admissam; ab Augusti-
no, & catholici in eo ad ultimum distinctiones, quod ad for-
tiam, ordinem, & procedendum mentium, & gratia per-
tinet. Merita enim humana a solâ naturâ proficiente præ-
cedere contendebant, quibus preparatae, Dei gratiam, ut
illis meritis meritis humanis debita, post subsecuti prædicar-
bunt. At Augustinus neque in extremo hoc spem, quod se
neceperat, passus est consistere Pelagianos, & cum catholici
Katholici Dei gratiam procedere, amare, producere, ac con-
sistere omnia bonis meritis solentis, ex gratia tanquam
ex fonte superna proficiente, incessanter demonstravit.
Quandocumque ex Augustini placitis conficitur pro hac re na-
turalis lapidum veritas, ac propria superna merita.

IX. Lib. de Gratia & Lib. arbit. c. 6. n. 14. tom. 12. hoc de
Paulo, sui meritis commemorant, collatur: *Ipse autem jam
merita sua bona commemorat, ut, post bona merita, consi-
gatur coronam; qui, post merita mala, consignatur illi
gratiam.*

X. Serm. 277. c. 4. n. 6. in 2. de eodem autem sic recenset:
*Cal reddet coronam debitam, & Paulo parvi, magis, cal red-
det! Alique meritis tuis, Bonum coronam accipit, carissimè
confestim, sedem servasti: reddet coronam debitam illi meri-
tis tuis, sed, ut reddatur tibi corona tua, Dei dona sunt me-
rita tua..... Gratia Dei per Jesum Christum Dominum as-
sumptam. Erit ante pagum, erit ante subsecuti, ecce ante nos
desisti, nec ante incipit.*

XI. Lib. de Patientia c. 22. n. 17. 19. 6. *Hic est dicitur gra-
tia, qui omnia bona meritis præceduntur humanis, si cal
illis bonis meritis datur, jam non gratis datur, sed debita
redditur, ac per hoc non vero omnino gratis suscipitur.....
Si autem ut vero sit gratis, idest, gratuita, ubi tenentur in
benigne, cal meritis debetur.... Præcedit ergo etiam fidem,
et quae omnia bona opera incipiunt.... Patet autem Gratia non
solum*

scilicet adjuvat Iustum, utrum etiam iustificat Iustum; & idcirco etiam cum adjuvat Iustum, & videtur ejus meritis reddi, nec se debet esse gratis, quoniam id adjuvat, quod ipsi est largitus.

XII. Epist. 194. ad Romanos c. 11. n. 6. ca. 2. *Nullos igitur sunt merita Iustorum? Sane plane, quia iusti; sed ut iusti fierent, merita non fuerunt.* Igitur ex supererogatis Augustiniani loci sacramento collectis, Paulus post merita male consecutus est gratiam, post gratiam bona merita est consecutus, consecutus gloria post merita bona consecutus. Debit enim coram glorie bonis meritis Pauli; verum quia ex indidit gratia merita illa fuerunt, idcirco merita Dei fuerunt. Dei gratia omnia bona merita pervenienter humana: gratia Dei praevenit etiam fidem, et qui omnia bona opera salutaria accipit; cum Dei gratia adjuvat Iustum, & videtur ejus meritis reddi, nec se debet esse gratis, quoniam id adjuvat, quod ipsi est largitus est, scilicet, humanam salutem ex Iusto Iusto: sunt plane Iustorum merita, quia iusti sunt; sed ut iusti fierent, iusta merita non fuerunt; ac proinde ex S. Augustino pro hoc dicta tenent lapsus dicitur vera ac propria supererogata merita, quorum tamen gratia est sua & origo, qui conceditur humanitatem, et qui omnia Iustorum merita manant, ac fiunt.

Ad primum ergo dicendum, quod ex S. D. natura humana in primo parente vitata per liberum illius arbitrium perdidit ea bona merita, quae per idem arbitrium liberam potuit habere. Si enim Adam acceptum congruam iustitiam exhibisset incolorem, meriti gratiam suam cum naturaliter posset accipere & gratiam, quae caput est omnia supererogata meriti. At cum Deus infirmum corruptum in Adam deprecatum reparare naturam, beatissimo digne gratiae, quae confertur indigne, atque incontinentibus, restitueretur in nobis supererogata merita, quorum gratia est iustitia: Liber vero voluntatis assensu est quoddam meritorium veluti complementum. Hinc opinatur S. D. loco citato concludit. *Non gloriatur acrius ipse de meritis suis Iusti, quia in ipso habent unde.*

Ad secundum dicendum, quod ex S. Augustino humana merita precedentis fidei atque baptismi, quibus Pelagius ad-

8 SUMMA AUGUSTINIANA

adstruatur, contineantur necesse est; Siquidem post Adæ peccatum, quod totam posteritatem ab ipsi origine infectum, non bonum, sed male meritis solum procedunt, atque baptismum. Ad restaurandam beatitudo baptismi Iustitiam consequuntur, donec gratia, vera ac propria superna meritis. Hinc S. D. Epist. 192. ad Sironem c. 2. n. 6. to. 1. *Modicum, inquit, fuit meritis baptisum? Iam plene, quia iusti sunt; sed, ut iusti fiant, meritis non fuerunt.*

At tertium dicendum, quod ex S. D. meritiis procedo quidem iustitiam, & iustitiam Dei reuera, nihil aliud peccatis, nisi aeterna damnatio debetur; sed misericordia Dei optulente, debentur peccatis effugitur, provocatur iustitia, collapsi meritis restaurantur. Hinc in *Anchoredoti* c. 102. n. 18. to. 5. *Post illam rationem, inquit, major est misericordia Dei, quando & ipsam arbitrium liberandum est a servitute, cui dimittitur cum aeternis peccatis, nec erubescit per baptismum, sed per fidem Dei gratiam, quae in fide Christi posita est, liberatur, ut volens ipse, fuit scriptum est, a Domino preparatur, quae reuera Dei meritis copulantur, per quae veniunt ad vitam aeternam.*

Ad quartum dicendum, quod ex S. D. scriptura beatitudo, potestatem peccandi excludens, est simul merces meritis, & donum gratiae tam respectu naturae innocentis, tam respectu naturae vitiosae, nulla ista comparatione inter utramque naturam. At si comparatio fiat inter naturam hanc innocentem, inde elucet, scriptura beatitudo est multo magis meritis respectu naturae innocentis, cui nullum debetur supplementum, quam respectu naturae vitiosae, cui non debetur nisi supplementum; & è contrario est multo magis donum gratiae respectu naturae vitiosae, cui non debetur nisi supplementum, quam respectu naturae innocentis, cui nullum debetur supplementum; adeoque, licet dignitas naturae innocens imminuat rationem gratiae, & auget rationem meriti respectu supernae beatitudinis; ita è contrario indignitas naturae vitiosae imminuit rationem meriti, & auget rationem gratiae respectu eisdem beatitudinis. Porro utrum sit illud S. D. codici Lib. de

Cor-

QUEST. I. ARTIC. I. 9

Corrupt. & gratia c. 13. n. 41. 10. 10. ubi vitam eternam & donum glorie, & mercedem meriti in nobis esse debent. Remissionem peccati & ipsa vita eterna, quae certum est bonis operibus deducere reddi, a sancto Apostolo gratia Dei dicitur, tam gratia non operibus reddatur, sed gratia datur, hoc ulla deducendum comprehendendum est, libe gratiam vitam eternam vocari, quia de meritis reddatur, quae gratia naturalis homini, recte quippe intelligitur, quae in Evangelio legitur gratia pro gratis, id est, pro bonis meritis, quae naturalis gratia.

Ad quintum dicendum, quod ex S. D. Dicit non differant praedestinationis a reprobis meritis eorum praecedentibus gratiam, quae sola sola naturae virtutes computaverunt, quod Pelagiani praedicebant; sed gratia sua collata indigne atque incommensurabilis, quae prima est origo, unde omnis praedestinationem superius natura manant. Fuit enim Pelagianorum error, gratiam Dei hominibus dari tanquam mercedem debitam praecedentibus illorum meritis, quae sola naturae virtutes soli essent adepti: Hinc deducebant, Deum propter praevia haec merita naturalia quosdam ad gratiam & gloriam praedestinare & alios non, eosdemque segregare, seu discernere a reprobis. Haec sententia Pelagiani frequentissime S. D. contemnerunt, atque refutabant. Sic Lib. 4. contra duas Epistolas Pelagianorum c. 11. n. 30. 10. 10. haec habet: Pelagiani dicunt ad homines inquirere meritum per aliquam arbitrium, vel Deum subsequens gratia meritis assignentur. Et Lib. de Gra. & Lib. arbit. c. 6. n. 13. 10. 10.: Cum dicunt Praedictant boni esse, alios non facientes merita supra gratiam, quae hominibus peccatis dimittuntur, illam vero, quae datur in fine, id est, eternam vitam, meritis nostris praecedentibus reddi, respondendum est sic; si talia merita supra se intelligeremus, ut talia ipsi dono Dei esse cognosceremus, non esset reprehensibile ista sententia; quoniam vero meritis humane se praestant, ut in eis finis esse habere, a hominibus dicunt, praefata reliquias respondet Apostolus: Quia enim te differens? Quis autem habet, quod non accepisti? Si autem & accepisti, quid gloriaris, quasi non accepisti? Et Lib. de Praedest. SS. c. 3. n. 10. 10. 10. Nunc, quid, est

Perill.

E

alud,

*aliud, nisi, ut qui gloriatur in Domino gloriatur? Nihil car-
tem huius sensus tam contrarium est, quam de facti merito se
quomquam gloriari, tanquam ipse facti ea fuerit, non gratia
Dei. Et Lib. 1. contra duas Epist. Pelag. c. 19. n. 87. 10.
Sic Iulianum aggreditur: Cur ceteri non dicunt; tantum Dei
gratia in bonum que existant. .... Sed alibi, in bono opere,
a Dei gratia semper adiuvant? tanquam sua voluntate, nihil
Dei gratia faciam opus aggressus, in ipso iam opere divinitus
adiuvant, promeritis, videlicet, voluntatis bone, ut red-
datur debita gratia, non dantur indebita; ac se gratia, iam
non se gratia. Et Lib. de Peccat. 28. c. 18. n. 36. tota. 19.
Profundius ergo, ait Pelagianus, qui facere offendi sentis, et
innocentiam per libere voluntatis arbitrium, et libe. in ante
mentis contemplationem in ipso facit proficiente, qui ceteri fac-
ere offendi sentis, elogi? Alibi ergo, inquit, ante quam
offendi, praediffusum fides, qui facere sentis, innocentia-
tisque proficere, atque ipse non facit, nec se fallarum, sed
illud facere esse proficere.*

CONNEXA SENTENTiarUM SERIES.

(a) *Tris sunt, ut scitis, quae maxime adversae sint, Pe-
lagianae, Catholica defendit Ecclesiae, quarum est una: gra-
tiam Dei non secundum meritum nostrum dari, qualem Dei dono
sunt, et Dei gratia conferuntur utique merito antecessa Baptis-
mus. (b) Item legitur alibi superbia, humilis gratia Dei, et
non hereticus Pelagianus quippe dicit: Gratia Dei omnis be-
nignitas bene meritis praecedens, ut gratiam Dei merito dari,
ut non se gratia, si non gratia datur, sed debita merentibus
redditur, facere nihil videtur affirmare? (c) Quae quidem gra-
tia cum data fuerit, incipit esse etiam merito nostra bona,
per illam tamen: Non si si illa subtraheretur, ceteri bene non
ardet, sed praecipuum libere arbitrio. (d) Non paucis, cir-
ca, te promerendo accepisse, qui non promerere, nisi ac-
cepisse; gratia praecipue meritum tamen: Non gratia ex merito,
sed meritum ex gratia; non si gratia ex merito, an illi, non
gra-*

grati accipit. (c) Quod est ergo meritum hominis ante gratiam, qui meritis percipiat gratiam, non enim bonum meritum nostrum non in nobis fuerat, nisi gratia? Et cum Deus coronat merita nostra, nihil aliud coronat, quam munere suo.

(1) Nunc autem Deus quid datur: qui coronat se in misericordia, et misericordia: de misericordia se coronat, de misericordia se coronat; non enim dignus fidei quoniam vivat, et vivatam iustificaverit, iustificatam glorificaverit: reliqua per debilitatem gratia salute salute sunt; sancti gratia, iam non in operibus, aliquando gratia iam non est gratia; nam si, qui operatur, mereri non imputabitur secundum gratiam, sed secundum debitum; et autem coronat in misericordia et misericordia, et si iam meritis precesserunt, debet tibi Deus: digne bene meritis tuis, et videlicet quia deus fuit meo. (2) Hoc fuit meritis tuo bono, quod commemorat Paulus, ut post bona meritis consequatur coronam, qui post meritis mala consequatur est gratiam.

(3) Cui ergo reddit coronam debitam, et Paulus parat, magis talis reddit: utique meritis tuis: bonum coronam certat, coronam consequi, sedem strenui: reddit coronam debitam tibi meritis tuis, sed ut reddatur tibi coronam tuam, Dei dona sunt meritis tuis.... Gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum: Ecce unde percipisti, ecce unde laborasti, ecce unde non desisti, ecce unde vixisti. (4) Quasi ergo Deus, gratia sua percurrere in hominibus bonarum meritis voluntatem, non ut gratia meritis voluntati antecedente donatur. (5) Nam quia debet fuit, elegerunt; non quia elegerunt, debet fuit: elegerunt hominem meritum nullum esse, nisi in elegerit gratia Dei pervenire. (6) Hoc est igitur debet gratia, qui unde bona meritis percurrunt bonum; si enim illis bonis meritis datur, iam non gratia datur, sed debet reddatur, ut per hoc non vere nomine gratia nuncupatur; si autem ut vere sit gratia, debet gratia, nihil inveni in bonis, ut meritis debetur.... Pervenit ergo etiam fides, et qua unde bona opera incipiunt..... Perit autem gratia non solum adjungit iustitiam; remunerationem iustificat impium; et ideo actum

12 SUMMA AUGUSTINIANA

nam adjuvat iustitiam, & videtur ejus meritis reddi, non sic deinde esse gratia; quantum illi adjuvat, quod ipse est largitor.
(m) Nullius igitur sunt merita inferiorum? Sunt plene, quia
ipsi fuerunt, sed ut ipsi fierent, merita non fuerunt. Hactenus ex Sancto Augustino.

- (q) L. De dono Persev. c. 2. n. 4. to. 10. (r) L. 2. contra duas
 Epist. Pelag. c. 2. n. 11. to. 10. (s) L. de Grat. & lib. Arb.
 c. 2. n. 17. to. 10. (t) Serm. 162. de verbis Apostoli c. 2.
 n. 3. to. 2. (u) Epist. 194. ad Simplic. c. 3. n. 19. to. 6. (f) Serm.
 171. c. 2. n. 1. to. 2. (g) L. de grat. & lib. arb. c. 2. n. 14. to. 10.
 (h) Serm. 167. c. 4. n. 6. to. 2. (i) Epist. 117. ad Vincent. c. 7.
 n. 18. to. 2. (j) L. de grat. & lib. arb. c. 18. n. 28. to. 10.
 (k) L. de Patientia c. 10. n. 17. to. 6. (l) Epist. 194. ad Simp-
 lici. c. 2. n. 6. to. 6.

ARTICULUS II.

*Videtur ex S. Augustino peccatum commissum sub ignorantia
 inevitabili sic formale peccatum ad reatum ho-
 minis impossibile?*

Videtur, quod ex Sancto Augustino peccatum commissum sub
 ignorantia inevitabili sic formale peccatum ad reatum ho-
 minis impossibile; propterea enim assertum fuisse videtur
 ex, quae sequuntur S. D. testimonia.

I. Lib. 1. Operis imperfecti n. 47. to. 10. *Tertium vero ge-
 nus, ubi peccatum ipsum est, & pena peccati, per
 ipsi intelligi in eo, qui dicit: Quod male malum, hoc ego:
 Ad hoc pertinent etiam omnia, quae per ignorantiam com-
 mittuntur male, non peccantur male, vel etiam peccantur bene.*

II. Lib. 1. Operis imperfecti n. 103. to. 10. *Cum igitur &
 illa faceretur in inevitabili esset peccata, quae committerentur non
 necessitate, sed voluntate, quae tantummodo peccata sunt,
 unde ab eis liberum est abstinere: & peccata de ignorantia,
 vel afflictione necessitate remittuntur, quae jam non solum pec-
 cantur.*

causa, verumtamen potest fuisse peccatum, plerumque sit genus humanum, quomodo dicit, defecimus in multis, peccatum, aut in multis tentamus?

III. Lc. 1. Operis imperfecti n. 105. 10. 10. Nemo est, ut peccet, & qui ignoratur peccata, nunquid idem cum peccatis agnoscitur, non sunt et remittenda peccata, quae ignorantia non excusat omnino? . . . . Nemo est, qui ignorat impunitatem secretorum in misericordia peccandi.

IV. Lc. 2. Ratioc. c. 13. n. 3. ca. 1. Respondit & illi, quod non invenitis, non voluntaria peccata dicuntur, quae vel a necessitatibus, vel a malis prelostrantur, non credendo possunt sine voluntate committi.

V. Ad Paulinum Epist. 47. n. 4. ca. 2. Si quis bonum putaverit esse, quod malum est, & fecerit; hoc putando, utique peccat: & si sine voluntate peccata ignorantia, quando quisque bene fieri putat, quod male sit.

VI. Lib. de Gent. & lib. ad Rom. c. 3. n. 3. ca. 10. Ille ignorantia, quae non est curam, qui scire videtur, sed curam, quod nunquam simpliciter infirmus, invenit se curatum, ut scilicet hunc non videtur, si propter non creditur, quibus non audire videtur, quod creditur, sed fecerit, ut videtur.

VII. Tract. 89. in Joannem n. 4. & 4. ca. 3. Respondeo: Utrum illi, qui prius quam Christus in Ecclesia viderent ad Gentem, & priusquam Evangelium quo audirent, videret huiusmodi peccata fuisse, seu peccata, possint habere bonam conscientiam? Passim plene, sed non ibi possunt effugere, & damnationem; perindeque talis sit peccatum, seu legem, & peccatum: & quicunque in lege peccaverunt, per legem iudicabuntur. . . . Illi vero, ad quos venit, & quibus loquutus est Christus, non habent de magis ingratitudine peccati illam conscientiam, quae possit dicere: non vidimus, non audimus, seu non accepimus ut illa conscientia ab illis, caput infirmabile fuit iudicio, seu acceptum, & si non ut ab eorum damnatione liberarentur, utat ut aliquando tentat damnarentur.

14 SUMMA AUGUSTINIANA

VIII. Lib. 1. de Conjugiis adulterinis c. 9. tom. 3. to. 6. *Scitum homini facere, & non facere, precatum est illi; nunquid idem non precatum est illi etiam, qui nescit homini facere, & idem non facit? Velque precatum est, sed hoc gratias, si etiam facit, & non facit; ut illud idem sciam, quia sciat...* Tunc enim etiam peccata ignorantiam, quatenus nescire, quam scirentiam.

IX. Lib. 3. de lib. arb. c. 18. tom. 51. to. 1. *Sciam per ignorantiam falli quidam reprehentur, & corrigenda iudicantur, sicut in divinis ecclesiasticis legimus: ac etiam Apostolus, misericordiam consequutus sum, quia ignorans feci: ut & Propheta: De illis iuvenatibus, & ignorantibus me, a mendacibus.*

VIRA 3. DOCTORIS SENTENTIA.

Dicendum, quod ex S. Augustino peccatum commissum sub ignorantia inevitabili non est formale peccatum ad naturam hominis imputabile; eisdem videlicet sanctis rectemur. Item sic S. Augustinus facit perfectum.

I. Lib. 2. de lib. arb. c. 13. n. 70. to. 1. *Quicumque iste casus est inevitabilis, si non ei potest resisti, sine peccato ei creditur; sciam potest, non ei creditur, & non peccabitur. An forte fallit innocentem? Ergo creditur, ut sciat. An sententia fallacia est, ut ceteri omnes non possit? Si ista est, nulla peccata sunt. Quia enim peccat in eo, quod nulla modo ceteri potest? Peccatur autem? Ceteri igitur potest.*

II. Lib. 3. de lib. arb. c. 19. n. 53. to. 1. *Non tibi deputatur ad culpam, quod sentias ignoras; sed quod negligis quærere, quod ignoras.*

III. Lib. 3. de lib. arb. c. 12. n. 54. to. 1. *Non enim quod naturaliter nescis, & naturaliter non potest, hoc autem deputatur in reatum; sed quod scire non studuit, & quod dignum, scilicet comparando ad rebus faciendam, operum non dedit. Jam vero ex S. Augustino nulla peccata sunt sub ignorantia, que ceteri omnino non potest: non deputatur homini*

ad culpam, non deputatur utique ad reusum, quod iustius ignorat homo, quod naturaliter asseratur. Sed fallacia, tanta, quæ tamen evincit non potest, non est nisi ignorantia inevitabilis: quod iustius ignorat homo, ignorantia sunt inevitabilis ignorant: quod naturaliter asseritur, ex ignorantia inevitabili nascit; quare et S. Augustinus nulla sub ignorantia inevitabili peccata sunt: non deputatur hominē ad culpam peccatum ex ignorantia inevitabili a se contractum: non deputatur utique ad reusum crimen ex ignorantia sub inevitabili admittam. E. contrario ex S. Augustino deputatur hominē ad culpam, si negligit rectum querere quod ignorat: & deputatur utique ad reusum violento recti, quod scire non stultus. Sed ignorantia recti, queritur ex negligentia querendi, & ex neglecto studio sciendi, non est nisi ignorantia vincibilis; quare ex S. Augustino deputatur hominē ad culpam peccatum ex ignorantia vincibili a se contractum: deputatur utique ad reusum crimen ex ignorantia a se vincibili admittam; ac potius ex S. Doctore peccatum quidem formale est, & ad reusum hominē imputabile, quod est commissum sub ignorantia vincibili, non est autem materialis, quod est admittam sub ignorantia inevitabili.

IV. Lib. 2. cont. Cresconium Grammaticum c. 26. n. 34. ca. 9. *Si talis confitens peccata sua non parat, quia nescit; nam incipit scire, quia scit; talis scit de levitate nescit nescit, ex illo se iniquitatis nescit scire, ex quo cognovit; & ipse scit, nescit scire: & qui nescit, auctor dicitur aliam ex illo se scire, ex quo scit, nescit scire. Ignat ex S. Augustino alius scit, ut scit, ut est liber ut scit, & scit scire, cum bona fide, & sub ignorantia inevitabili, non est peccatum conscientiam latens; ac potius ex S. D. non est formale peccatum ad reusum hominē imputabile.*

V. Lib. 3. de lib. arb. c. 20. n. 35. ca. 1. *Hinc ignorantiam, & difficultatem scire, & levitatem sciendi, ad reusum scire scire scire, negligentiam autem, & prout scire de levitate defendere scire, non ipsum ignorantiam,*
255

difficultatemque pro arbitrio obijceret; sed quia in eis potius periclitari, quam studio parvuli atque infirmi, et humilitate confundi atque irasci, ad veritatem ac salutariem periculis, voluerunt, iusto supplicio vindictur. Hinc et S. Augustinus Deus non pro crimine obicit, neque iusto supplicio vindictur, nisi vindictam ignorantium proficiendum ex periculis soliditate, & neglecto studio querendi, addiscendi, & veritatem adificandi; adeoque et S. D. peccatum admittitur sub invincibili ignorantia non est formale peccatum ad rectam hominis imputabile.

VI. Lib. 3. de lib. arb. c. 22. n. 54. to. 2. *Si ignorantia veri, et diffinitus recti naturalis est homini, unde discipulis in sapientia, quolibet per familiaritatem surgere, nullus hunc ex infirma naturali recte arguit; sed si profectus voluerit, aut a profectu reversus voluit salvari, sunt meritisque parati sunt. Quare et S. Augustinus nullus recte arguit ignorantium erratorem, seu conceptum hominibus, ceteroquin pari meritoque poenitentia sunt, quoties ab illa ignorantia emergere voluerit, ac proinde et S. D. non est ad rectam hominis imputabile, nisi ignorantia vincibilis.*

VII. Lib. 3. de lib. arb. c. 24. n. 71. to. 1. *Tunc bonus incipit aut factus esse, aut sapiens, ut alterius lumen necessitate appetitur; cum iam possit, et si negligens, habere sapientiam, ac nihil se studium se videtur velle.*

VIII. Lib. 3. de lib. arb. c. 24. n. 72. to. 1. *Peccatum malum est in negligentia vel in capiendam preceptum, vel in obtemperandum, vel in custodiendam contemplationem sapientiae. Ex superioribus S. Augustinus sententiis concluditur non subesse peccatum impenitentiae, sed neglectae divinae diligentiae ad capiendum & intelligendum preceptum necessarii; tunc enim et S. D. si res volens, cum potest quidam si vult occupare illi sapientiam, & parum sapientie mutare ingentem a se se excutere ignorantiam, quod ex vituperanda inertia, atque delidia praesens negligit, ac proinde et S. Augustinus peccatum commissum sub ignorantia vincibili est quidem formale peccatum ad rectam hominis imputabile, sed non est iustificandi, quod ab ignorantia invincibili proficiscitur.*

IX. Lib. 3. de lib. arb. c. 19. n. 14. et 1. *Illud quod ignoramus quibus non recte facit, & quod recte volumus facere, non potest, idcirco dicitur peccatum, quia de peccato illa libera voluntas recte facere docuit: illud enim peccatum meretur illa sequentia...*; nam sicut lingua dicitur, non solum membrum, quod membra laere, dum loquimur; sed etiam illud, quod huius membri motum consequitur, idest, firmam intentionem veritatem, secundum quam verbum dicitur alia lingua Græca, alia Latina; sic non solum peccatum illud dicitur, quod proprio meretur peccatum; libera recte voluntate, & ab illius incontinentia; sed etiam illud, quod iam de huius supposito consequitur, necesse est. Quomodo illud quod ignoramus quibus, ignorantia sine invincibili, non recte facit, idcirco peccatum, dicitur ab Augustino, quia originem ducit a primo Ade peccato, per successionem vitæ libidin, a posteris Ade contrahit; ac perinde ac S. Doctor non aliter peccatum dicitur, quam per Synoclothes & Inproprie, quatenus, cum sit effectus primi peccati, sic causa apertæ, appellaturque fortiter, quod materiale peccatum Theologi nominant. Quomodo enim S. Augustinus sermo sive græcus, sive latinus Inproprie & per Synoclothes vocatur lingua sive græca, sive latina, quatenus effectus est materialis illius, qui lingua dicitur, que græca, latinæque voces distincte efficiunt, & exprimit. Certum ac S. Doctor non est proprie, & revera peccatum, quod firmate Theologi appellant, nisi illud, quod libere voluntate, & in aliquo vero sensu a silentio, talis videlicet conscientia, committitur; Quare ac S. Augustinus peccatum committitur sub ignorantia invincibili non est nisi materiale peccatum ad rationem hominis veluti inoperabile.

X. Lib. 6. Operis imperfecti c. 17. et 10. *Illud quod peccatum hoc est, ut non sit etiam peccatum peccati, deinde illa determinat, per illud: Peccatum est voluntas apertæ, quod iussu vocat, & unde est liberam effluere...* Certum igitur videtur, quod videtur quod iussu vocat, & videtur committitur, quod videtur etiam qui sit, unde debet effluere, non tantum peccatum, sed peccatum sine etiam peccatum, &

*idem non insistentem illa defensione peccati, qui non deficiunt
est, nisi peccatum situm, non quod est, et pene peccati. Hinc
ex S. Doctore conficitur, quod cunctis cordis, qui, ex irrati-
onabili sine ignorantia, nascitur quid iustitia vocat, & materiale
peccatum est, & pene peccati formula: Et hac de causa non
includitur hac ignorantia, & quicquid ex ipsi consequitur, in
Augustiniana illa formula peccati definitione, qui dicitur: Pro-
prium est voluntas appetit, quod iustitia vocat, et unde est
libertas abstinere. Quicquidque non est nobis liberum abstinere
a peccato, ex ignorantia peccati inevitabili, admisso.
Hac autem libertas abstinendi ab opere malo est ex S. Augustino
de ratione peccati formula ad rationem hominis imputabili. Si-
quidem ex S. Doctore definitio libertatis prompta, peccati,
atque expedita abstinendi ab opere malo, ex ipso a tali opere
deficit ratio peccati formula ad rationem hominis formaliter im-
putabili, ac proinde ex S. Augustino peccatum committitur sub
ignorantia inevitabili non est formale peccatum ad rationem ho-
minis imputabile.*

XI. Epist. 194. ad Simplic. C. n. 27. 28. 2. *Per hoc datur-
quidem est omnis peccator, vel ratio originalis, vel additamentum
velum propter voluntatis, sive qui videt, sive qui ignorat,
sive qui iudicat, sive qui non iudicat; quia et ipse ignorans
de ali, qui intelligere voluerat, sive dubitatione peccatum est;
in civitate, qui non potuerat, pene peccati; ergo in utro-
que non est iusta satisfactio, sed iusta damnatio. Jam vero est
hic S. Doctor de Infidelibus, qui Christianam Religionem igno-
rant, & duo Infidelium genera proponit, quorum aliqui Chris-
tianam Religionem ignorant, ignorantia vincibili, qui Reli-
gionis Christianae magistros audire voluerunt: alii Religionem
Christianam ignorant, ignorantia invincibili, qui Religionis
Christianae magistros audire non potuerunt. Contra utroque
sententiam proferit Augustinus, atque defuit neutrum esse exco-
municabile, sed iustum esse damnationem utriusque generis infide-
lium. Est iusta damnatio Infidelium, qui Christianam Religio-
nem ignorant ignorantia vincibili; quos ignorantia vincibili-
tis, inquit Augustinus, sive dubitatione peccatum est. Est iusta*
damna-

damnatio Infidelium, qui Christum Religionem ignorant ignorantia ex hypothesi inevitabili, non quia ignorantia hujusmodi peccatum est; sed quia peccata peccata est; videlicet, non propter hanc ignorantiam, sed propter peccatum originis, cujus peccata est hanc ignorantia. Præsumitur enim superius S. Doctor inexcusabilem esse cujusvisque generis peccatorem, vel ex reatu originis, vel ex adhaerentia propria voluntate; sed Infideli, qui, ignorantia ex hypothesi sit inevitabili, Christianam Religionem ignorat, non est inexcusabilis ex adhaerentia propria voluntate, cum juxta hypothese hanc ignorantia, superius probata inevitabilis, non sit ex propria voluntate; ergo ex S. Doctore est inexcusabilis ex reatu originis; ac proinde ex S. Doctore non est inexcusabilis ex ignorantia, quia, ex posita hypothese, sita fuerit peccata inevitabilis; Quamobrem ex S. Augustino peccatum concilium sit ignorantia inevitabilis, non est formale peccatum ad reatum hominis imputabile.

XII. In Philos. 1.1. n. 1. in 4. Nuncupatio & hoc cum amato intelligi? Quod tibi fieri nuncupat, aut ut fiat; ac quia non ut fiat imputatur, non fieri imputatur; quia non ut fiat delictum & infidelis, non infidelis nuncupat; hoc autem cum nuncupat intelligere, voluntati non tribuitur. Ex supradicti concilii tenet quidem esse primo principio juri naturæ, estia, quidem, & quasi vobis ipse natura, quoniam infidelis in animis nostris notione habemus, cujusmodi est illud: Quod tibi fieri nuncupat, aut ut fiat. Horum ignorantia ex S. Augustino voluntati non tribuitur, quia non ex eo proficiscitur, quod quis non potest; sed ex eo quod quis non vult ea intelligere; adeoque horum ignorantia alii non potest esse, quam ignorantia inevitabilis ex illius ignorantia peccata, quam Ignorantiam vocant. At tunc concilio ignorantia inevitabilis tenet, quæ hanc ignorantia sit peccata, non proficit ex eo quod quis non vult; sed ex eo quod quis nulla ratione potest aliquid intelligere, cujusque ignorantia ex se deponitur; ac proinde ex S. Doctore ignorantia inevitabilis, & quicquid ex eis consequitur, non voluntatis vitio, sed potestatis defectui dandum, ac tribuendum est: neque inter peccata hominum, sed inter hominum ex-

luculenta est recensenda; Quare ex S. Augustino peccatum, adfectum sub ignorantia inevitabile non est formale peccatum ad naturam hominis imputabile.

XIII. In eodem Pl. 13. n. 4. to. 4. *Nolite intelligere, ac bene agere; nolite quia volentes illud arbitri. Mala sunt homines, qui volunt intelligere, & non possunt; sunt autem homines, qui nolunt intelligere, idem non intelligunt.* Edicatur igitur ex beato Augustino in duplici genere esse hominum ignorantium. Alius est quoniam qui idem non intelligunt quod recta sunt, quia volunt; alter ille est, qui adeo quod recta sunt non intelligunt, quem non possunt. Prima est vinculus: altera est inevitabilis. Prima superari potest: non potest altera. Prima est tribuenda voluntati virtute: obsequenda est alteri naturae vitio: Prima est in voto voluntas recta: altera est in peccati natura lapsa. Itaque ex S. Augustino peccatum adfectum sub ignorantia inevitabile non est formale peccatum ad naturam hominis imputabile.

Ad priorem ergo dicendum, quod ex S. D. sicut indeliberati contritionis motus, per illa Apostoli verba significati: *Quia nunc scitis, hoc ergo*: ad naturam hominis non deputatur, cum non sit nisi improprie peccata, quoniam & ab omni peccato proficiunt, & ad bona peccata impellunt & arguunt; licet enim, quae per ignorantiam cum aguntur mala, non possint mala, vel etiam putantur bona; peccata sunt, sed materiale, ut ajunt, quae ad vitiosae naturae infelicitatem, non ad virtuosae voluntatis naturam pertinent; dummodo ab ea ignorantia tanquam ex facie non erumpant, quae vinci possit ac debeat, quia est ignorantia vincibilis sive affectata, sive casualis, sive supina. Si autem ab ea ignorantia tunc mala generata sunt propter, quae nulla virtute eradicari possit, peccata esse, non possunt; cum non sit liberum ab eis abstinere propter ignorantiam ab omni libera voluntate separatum. Inconcessum enim est illud S. D. Lib. 3. de lib. arbit. c. 19. n. 53. to. 1. *Non nisi deprecatum ad usum, quod invitus ignoret; sed quod negligit quaerere, quod ignoret.*

Ad secundam dicendum, quod ex S. Augustino sunt quaedam

dam peccato & sibi formalis de ignorantia, vel affectionum, necessitate voluntaria, non quidem de necessitate physica, que nulla ratione vinci ac superari potest; sed de necessitate morali, que non aliter quam multa vi, & contra vincitur, ac superatur. Quatuor enim enumerantur à D. exempla, loco citato, ad comprobandum in homine quendam peccandi necessitatem, videlicet, rebellantem concupiscentiam, pravam peccandi consuetudinem, perturbatorem animi affectus, & ignorantiam; sed peccandi necessitas orta vel ex rebelli concupiscentia, vel ex prava consuetudine, vel ex perturbato animi affectibus, non est nisi moralis necessitas, que superari potest ac debet; ergo peccandi necessitas ex ea ignorantia producta, de qua ibi loquitur S. D., non est nisi moralis necessitas, que superari potest, ac debet; adeoque non est illa forma nisi de ignorantia aut causa, aut sapientia, que necesse est delicta, & adhibita-conatu, ac labore vincatur & debellatur. Sic enim Julianus adicitur, omnem peccandi necessitatem ex peccato originis ortam exhibuerunt; adeoque necessitatem ortum peccandi necessitatem: *Aliter enim, qui vel necessitatem nullam prout est prout, vel non non intelligit illam prout est prout, quod nulla necessitate manifestum est . . . .* Deinde cogitare ac cogitare, quid appetendum, quid vitandum sit in opibus nostris, quantum labore debetur, qui autem hoc cogitant ipse hoc appetunt, nullique dicunt ignorantia, putantur prout necessitatem. *Perit enim, ut peccet, qui cogitando quid facere debet, qui non debet, facit; de qui genere malorum Deus rogatur, ubi dicitur: Delicta juventutis, & ignorantia mea te memineris. Quid genus delictorum, si non iniquitates Deus Testis, non ea sibi dicitur posuisse bona fidei.*

Ad tertiam dicendum, quod ex S. Augustino necesse est, ut peccet necessitate tamen de consequenti & morali ille, a quo, propter pravam sibi voluntatem, propter inartem atque delictum, libenter vult, ignorat iustitiam, ignorantia utique non affectus, aut causa, aut sapientia, que studio & labore vincenda est, & multo magis potestatem humanam ad Deum precibus. Cogita autem iustitia, prout debito facit ac dicenda

peccet

procurata, quæ vitiose illius ignorantie necessitate commisit; ac proinde non est ex S. D. impunita. Secutus in morali & consequenti necessitate peccandi. *Non enim quod naturaliter nascitur, inquit S. Augustinus lib. 3. de Lib. arb. c. 20. n. 64. to. 1. & naturaliter non potest, hoc animus deputatur in reatum; sed quod scire non sinit, & quod dignum facilitati comparanda ad velle faciendum operam non debet.*

Ad quartum dicendum, quod ex S. Augustino peccata, quæ a deficientibus perpetrantur, ignorantia sine involuntariis, & quæ non licentia non voluntaria peccata dicuntur, non omnimodo possunt sine voluntate committi, sed voluntate facti, non voluntate peccati, ut notat S. D. adversus Iudeos lib. 1. Retract. c. 13. n. 3; ac proinde peccata involuntaria non sunt formalia, sed materialia peccata adnotati bonis minime deputanda; sed videtur S. D. loco citato. *Quis negavit peccatis, non immerguatur velis peccasti, dicit peccasti, quarelibet & igitur, quod negavit scire, velis scire, scisti; ita nec igitur est peccati sine voluntate peccantis.... Quod volens non voluisse, non scivisse; non vultus est facere; quia voluit regere, scisti; utrumque non quia voluit, peccasti; negasti peccatum esse, quod scisti: ita non tale peccatum sine voluntate est peccati; sed voluntate facti, non voluntate peccati.*

Ad quintum dicendum, quod ex S. Augustino si quis bonum putaverit esse, quod malum est, & facere, hoc putando, utique peccat; sed materialiter, ac quod ponit attentionem dissimularem re ipsa a recta iusta in regula. Si enim hoc faciat, non ex prava voluntate vult, sed ex infirme mentis errore, quem depellere a se non potest, parus & innocens est apud Deum. *Si enim tanto falsitate est, ut S. D. lib. 3. de Lib. arb. c. 15. num. 37. to. 1., ut sciret malum non posse, malis peccato fuerit. Quis enim peccat in eo, quod malis modo committit peccat?*

Ad sextum dicendum, quod ex S. D. illa ignorantia, quæ est erroris, qui tanquam simpliciter negligit, omnino sit excusata, ut scripturam agni non ardeat, si propterea non credidit, quia non audierit omnino, quod credatur. Si enim legem

non

non fuerit consignatum, sed a natura ipsi acceptum & intactum custodisset: à superna illa luce, quæ illarum tantum hominum virtutem in hunc mundum, bene usus esset: à bellicisam vitam non transgesset: à bonis rationis, per quod homo a peccato discrepet, omni rationem callaria non extrinxisset, Dei manum ad vix Religiois scientiam perverisset; quod si-
cut induit S. D. loco citato, ubi ait: *Verumtamen ut habita-*
mus & ipsam scientiam, ut dicat apostolus: Nescitis, non
scitis, non intellexistis, voluntas dementiar humanæ, ubi dic-
tur: Nolite esse sicut equus, & asinus, pastus non est intellectus.

Ad septimum discordans, quod ex S. D. hi, qui priusquam
Christus in Ecclesia veniret ad Gæcos, & priusquam Evange-
lium ejus audiret, vitæ hujus sine peccati sint, sui per-
venerunt, possunt excusationem habere de infidelitatis pec-
cato, non autem de peccatis ceteris, quibus nature legem ser-
gerant; & ideo dimissionem nequeant effugere. Quicumque
enim sine lege literis consignata, contra legem a naturâ inditam
peccaverunt, sine lege literis tradidit, sed per legem a naturâ
acceptam, peribunt. Remus S. Doctor loco allegato n. 2. ad
hanc questionem: Utrum hi ad quos non venit Christus, nec
per scriptum, nec per discipulos, nec per Ecclesiam locutus sit
eis, habeant excusationem de peccato suo? Hanc addit res-
ponsum: *Ad hoc inquisitum pro meo capite, Domino donante,*
respondere, habere illis excusationem, non de omni peccato suo,
sed de hoc peccato, quo in Christum non crediderunt, ad quos
non venit, & pastus non est factus.

Ad octavam discordans, quod ex S. D. peccatum est illi,
qui nescit bonum facere, & ideo non facit; illi utique, qui
vel ex infidelitate & duci opem fieri curavit: & hoc est illa
ignorantia, quam afflictam appellant, vel ex superbia quadam
aut plerumque delidia & mortis, qua vel calliam, vel constantem,
vel ceterorum, vel non omnino adhibet debitorum dispensationem,
& hac de causa nequeque scientiam affigunt, quam compara-
re illi studio ac labore deberet: & hoc est illa ignorantia,
quam crassam dicunt, atque stuporant; utriusque autem a la-
tente

intervenire analitici potuit, ac debet. Quod si quis ex ignorantia laboret, quam, nulla subhibita praedicti diligenda, a se movere valeat, licet est ignorantia, quam involuntariam dicunt, tamen peccatum sub illa admissum non est vitio voluntatis hominis ex tali ignorantia peccatum; peripetiam talis est illud S. D. Lib. de lib. arb. c. 248. 71. 10. 2. *Tunc bene incipit aut scire esse, aut sapere, ut alteram horum necessaria appellatur, cum jam posset, nisi negligens, habere sapientiam, ac vitiose scilicet se voluntas sua.*

Ad eam dicendum, quod et S. D. etiam per ignorantiam facta quaedam, adeoque non omnia, improbantur, & corrigenda iudicantur, et videlicet, quae perficiuntur ab ignorantia vitiosissima, quae sunt obliquae cupit et voluntatis vitiosa vel nolens, vel negligens debitas sui silentium, compuncto; huiusmodi sunt ignorantia Saulis, & Davidis, quoniam S. D. adhibet in exemplum. Ceterum ceteris superioribus dixerat S. Doctor: *Si laboriosum est, amale mandare memoriam, hoc involuntarium est: Quicumque illa cupit est voluntas, si non ei posset resisti, sine peccato ei cedat, & eam potest, non ei cedat, & non peccabitur. An forte fallax incantem? Ergo cavet, ne fallatur. An tamen fallax est, ut cavet amale non posset? Si ita est, nulla peccata sunt. Quis enim peccat in eo, quod nullo modo cavet posset? Peccatur autem! Ceteri igitur posset.*

CONNEXA SENTENTiarUM SERIES.

(a) *Quicumque illa cupit est voluntas, si non ei posset resisti, sine peccato ei cedat, & eam potest, non ei cedat, & non peccabitur. An forte fallax incantem! Ergo cavet, ne fallatur. An tamen fallax est, ut cavet amale non posset? Si ita est, nulla peccata sunt. Quis enim peccat in eo, quod nullo modo cavet posset? Peccatur autem! Ceteri igitur posset.* (b) Hinc etiam non deputatur ad culpam, quod invitus ignorat, sed quod negligenter querere, quod ignorat. (c) Non enim talis quod naturaliter resistit, & naturaliter non posset, hoc est.

causa deputatur in ratione; sed quod fieri non potuit, et quod aliquam facultatem comparando operam non dedit. (d) Quod conscientia propere laedi non potest, quia negligens, non tenetur laedi, quia sitale; velut si sumus de laceratione negligens negligatur; ex illo fit impunita reus ille, ex quo cognoscitur. Et ipse aliquis, nisi abdicat: Et qui negligens acorum ducitur alienum, ex illo fit aditior, ex quo dilabatur, nisi diligenter. (e) Primum tamen cum ignorantiam facilius et tenetur educendum ad etiam gloriam illius volens praestare: negligenter autem.... non esset ignorantiam per vitium obiceret, sed quia in ea potius peruenire, quam studio querendi atque diffundendi ad veritatem peruenire, voluerunt; ipse supplicio undique. (f) Nam si ignorantia veri, et diffidit reus naturalis est homini, unde insipiens in sapientia, quodque hominibus surgere, multum bene ex rebus naturali reus arguit; sed si proficere voluerit, aut a proficere retrahere reus voluerit, jure utriusque perit ius. (g) Tunc utrum bene tenetur aut scilicet est, aut sapientia, cum jam possit, nisi negligenter habere sapientiam, ac utique scilicet fit voluntarius. (h) Primum autem malum est in negligentia, vel ad capiendum proprium, vel ad observandum, vel ad custodiam contemplationem sapientiae. (i) Illud autem, quod ignorans possit non reus scire, et quod reus, velum scire, non potest; ille dicitur primum, quia de peccato illo libera voluntate originem ducit. Illud enim primum dicitur morale ipso separatum; non sunt legem dicitur, non solum mundum, quod movetur in ore, iam legimus; sed etiam illud, quod huius mundi motum conficiatur, legem, formam utriusque verborum, secundum quoniam malum dicitur alia lingua Graeca, alia Latine; si non solum primum illud dicitur, quod proprie vocatur peccatum; liberum est, voluntate et a seipso committitur, sed etiam illud, quod jam de huius supplicio conficiatur, necesse est. (k) Illud vero, quod primum ita est, ac non sit etiam primum peccati, de facto ipso determinat, qui dicitur: Primum est voluntas operum, quod iustitia reus, et unde est liberum abstinere.

Cecitas aures cordis, quae nescitur, quid iustitia valeat, et voluntas concupiscentia, quae vivitur etiam qui sit, unde debeat abstinerere, non tantum peccare, sed peius fieri etiam periclitari, et ideo non imbutantur illa defensione peccati, quae non deficiunt est, nisi peccatum filius, non quod est et peius peccati. (1) Nihil tamen minus inconspicibile est omnia peccata, vel tanta arguta, vel additamentis etiam propria voluntate, sicut qui vult, sicut qui ignorat, sicut qui iudicat, sicut qui non iudicat; quare et ipse ignorantia in deo, qui intelligere volunt, sicut voluntatem peccatum est; in eis autem, qui non peccaverunt, peius peccati; ergo in acribus, non est iusta mansuetudo, sed iusta demerita. (2) De in autem, qui intelligere volunt, dictum est in Psalmis: Nolite intelligere, ut bene ageret. Filii, quia voluntatem illam tribuit, quia sunt homines, qui volunt intelligere, et non possunt; sunt autem homines, qui volunt intelligere, ideo non intelligunt. (3) Sed nampud et hoc non omnia intelligit? Quod ubi fieri non vult, ubi se fecerit, ut quia non vult post incipientem, non finis incipientem: quia non vult post deum et iustitiam, non iustitiam aliter; hoc autem cum non intelligit, voluntatem sua tribuitur. Hactenus in S. Augustino.

- (1) Lib. 3. de lib. arb. c. 18. n. 74. m. 1. (2) Lib. 3. de lib. arb. c. 19. n. 75. m. 1. (3) Lib. 2. de lib. arb. c. 22. n. 64. m. 1. (4) Lib. 2. contra Crescentium Gratianum c. 18. n. 21. m. 1. (5) Lib. 3. de lib. arb. c. 20. n. 76. m. 1. (6) Lib. 3. de lib. arb. c. 24. n. 77. m. 1. (7) Lib. 3. de lib. arb. c. 24. n. 78. m. 1. (8) Lib. 3. de lib. arb. c. 24. n. 79. m. 1. (9) Epist. 194. ad Simplicium c. 1. n. 17. m. 1. (10) In Ps. 37. n. 4. m. 4. (11) In Ps. 37. n. 1. m. 4.

ARTICULUS III.

*Utrum ex S. Augustino orietur amor creaturæ rationalis
vel sit amor honestæ theologicæ caritatis, vel
inbonestæ amor vicijs capiditatis?*

Videtur, quod ex S. Augustino orietur amor creaturæ rationalis vel sit amor honestæ theologicæ caritatis, vel inhonestus amor vicijs capiditatis; siquidem quæ hæc subtilitèr subiiciuntur oculis S. Doctoris testimonio, sic propositum propagare videtur sententiam.

I. EPIST. 131. ad DARIUM N. 6. TO. 2. *Si deus pater, et caritas, quilibet de illis, et a interio mundi melle tranquillitas et pax, nisi caritas, prædictissimæ matris, per incarnationem, per advenum?*

II. LIB. 1. de Doctr. Christi. c. 10. N. 13. TO. 3. *Nam præcepta Scripturæ nisi caritatem, nec caritas nisi capiditatem, et ita modo infirmat mores honestos.*

III. LIB. 3. de Doctr. Christi. c. 29. N. 15. TO. 3. *Caritatem voco amorem amicitiae ad fratrem Dei propter ipsum, et se, atque proximum propter Deum. Capiditatem autem amorem amicitiae ad fratrem Dei, et proximum, et quilibet corpore non propter Deum. Quod autem agis in bonis capiditas ad remunerandum voluntas, et corpus solum, flagitium vocatur: quod autem agis, ut ab eis amari, factus dicatur.... Iam, quod agis caritas, qui sibi propter, utilitas est: quod autem agis, ut propter proximum, beneficentia inveniat.... Quamvis autem magis regnum capiditatis destruitur, tanto caritatis augeatur.*

IV. SERM. 74. c. 3. N. 4. TO. 3. *Si res universisq; arboribus: non sit arbitrarie haberi fructus boni, sicut arbor mala.... Mare car, et maculatur opus: caritas capiditatem, planta caritatem. Sicut enim radix est oculum malorum capiditas; sic et radix oculum bonorum caritas.*

V. Lib. de Peccatis c. 37. n. 20. 10. 6. *Haec propter caritatem dicta sunt, sine qua in nobis non potest esse vera penitentia: quia in bonis caritas Dei est, quae subtrahit mala; sicut in malis mundi cupiditas.*

VI. Lib. 14. de Civit. Dei c. 28. 10. 7. *Procurat civitas dare amorem duo: terrenum scilicet, amor sui usque ad contemptum Dei; celestem vero, amor Dei usque ad contemptum sui.*

VERA SANCTI DOCTORIS SENTENTIA.

Dicendum, quod et S. Augustinus non omnia sunt enumerat carnisu vel est amor honestis theologice curatis, vel inhonestus amor vitiose cupiditatis; quandoquidem doctus quandoque S. D. fecerunt; neque enim omnes complexi sunt, quia hic in medium profertur, id quod conceditur, inhonestum evincunt.

I. Sum. 349. c. 2. n. 2. 10. 2. *Licet est humana caritas, quae amor diligatur . . . . Licet enim caritatem habere, humane est; sed ut dicit, licet est. Non solum autem in licet est, ut ametur; sed in licet, ut si defuerit, reprehendatur. Licet vobis humane caritate diligere conjugem, diligere filios, diligere amicos vestros, diligere omnes vestros. Omnia vobis ista nomina habent inoffensibili vinculum, et gloriatur quodammodo caritati; sed videtur istam caritatem, est pignus et imperium, id est, pagurum, Judaeorum, Hereticorum. Dicitur enim vobis non amor accrem, filios, fratres, vicini, affines, omnes? Haec ergo humana est: Item, vero ex S. Augustino deducitur, quod amor conjugis, filiorum, fratrum, amicorum, vicinorum, non est amor inhonestus vitiose cupiditatis; quandoquidem ex S. D. amor huiusmodi non solum est in licet, ut conceditur, sed etiam in licet, ut si defuerit, reprehendatur; sed ex eodem S. Augustino neque est amor honestis theologice curatis; quidem ex S. D. amor huiusmodi amor est humanus communis pro atque impiis, fidelibus & infidelibus; quare ex S. Augustino non*

omnis

creaturæ creaturæ rationalis vel est amor honestus theologice caritatis, vel inhonestus amor vitiose cupiditatis.

II. Eodem Serm. 349. c. 7. n. 7. m. 3. *Amare debetis vestros, amare singulos vestros, et dissimulantes.* Nam secundum Christum amare debetis, ut secundum Deum illi similes; et non in eis nisi Christum diligere, et similes in vestris et Christum habere volueritis. Ipsi enim est caritas illa divina. Nam quid est proderis transibit, et mortali caritas vestra? Tamen quando et humanitas diligitis, plus Christum amate. Non dico, ut non diligat uxorem; sed plus diligit Christum. Non dico, ut non diligat patrem; non dico, ut non diligat fratrem; sed plus diligit Christum. Sed officiosus amor à S. Augustino laudatus, quo amatur filius, pater, mater, etiam soror, frater, et humanitas caritatis mundicie et mortali, non autem divina, neque inhonestus est amor vitiose cupiditatis, neque amor honestus theologice caritatis; hinc et S. Augustinus non credit amor creaturæ rationalis vel est amor honestus theologice caritatis, vel inhonestus amor vitiose cupiditatis.

III. Lib. 1. contra Gaudentium c. 10. n. 33. m. 3. *Non est iniquum homini iusto sperare uxorem, quando amor ipsius est iustus.* Sicut à Iusto non illud alienum est, ut speret uxorem, quando amor iustus est iustus. Quare inferat ex S. Augustino, quod amor mortis ad evitandum amarissimum vitium, et amor vite ad evitandum amarum mortem non est amor inhonestus, nec alienus ab homine iusto, sed amor iniquitatis neque est amor honestus theologice caritatis, neque inhonestus amor vitiose cupiditatis; ut proinde ex S. Augustino non creditur amor creaturæ rationalis vel est amor honestus theologice caritatis, vel inhonestus amor vitiose cupiditatis.

IV. Epist. 138. ad Marcelianum c. 3. n. 17. m. 2. *In istis ecclesiis morum pessimorum, et vitiis proinde dissipatis, moribus vitiis ac facinorosis debuit caligati auctoritas, que veneratiam pauperum, que consuetudinem, honorificentiam, jurisdictionem, atque concordiam, utriusque pietatem persuaderet, et ostenditque viciis laudibus, vitiisque vitiis; non contra, propter istam vitam brevissimam periculam, vel salutem propter*

delictis erroris concordissimam societatem; verum etiam propter simplicitatem simpliciter simplicem, & simplicem caputem populi christum dominumque reipublicum, vel non dico assensum, Fides, Spe, Caritas. Atque amor tunc vix hujus honestissime transigende, tunc concordissimae societatis in terrena civitate tuenda, tam simpliciter simplicis adpascenda, tam celestis divinusque reipublicae, et simpliciter quodam populo constitutae, obtinenda, non efficiens & aciem ad virtutes eius excitanda, quae a celestibus utitur Christus Dominus, neque est amor honestus theologice castitatis, neque est inhonestus amor vitiosae cupiditatis; igitur ex S. Augustino non erudit amor creaturae rationalis est vel amor honestus theologice castitatis, vel inhonestus amor vitiosae cupiditatis.

V. Lib. 14. de Civitate Dei c. p. n. 1. a. & p. 10. 7. *Apud nos iuxta scripturas sacras, sanctorum doctrinae, etiam sanctae Christianae Dei, in hujus vitae peregrinationem secundam Deum vivamus, mereamur, capiamusque, doctus, gaudeamusque. Et quia rectius est amor carum, istos amos assidue rectius habere; Mercentur penam aeternam, capiunt vitam aeternam, dolent laetari.... gaudent in spe.... mercentur precare, capiunt perfructuare, dolent in peccatis, gaudent in operibus bonis.... Non solum amare propter seipsum sed merentur assidue; verum etiam propter eos, qui merentur capiunt; Et ut peccata, mercentur; Et dolent, si peccata; Et gaudent, si liberantur.... Si merentur, ut assidue de amore boni, Et de sanctae caritate merentur, si videri merendo sunt, facinus ut ea, quae vere vitia sunt, vitare merentur. Sed amor, quo sibi confidunt, atque provident iusti, subdoloque saltem affectus, meremur videlicet, atque dolorem mali; & desiderium, atque gaudium boni ad suum referunt utilitatem, neque est amor honestus theologice castitatis; quia est amor concupiscentiae; neque inhonestus amor vitiosae cupiditatis; quia rectius est ex Augustino amor; atque ex S. Augustino non amor amor creaturae rationalis est vel amor honestus theologice castitatis, vel inhonestus amor vitiosae cupiditatis.*

VI. In Ps. 79. n. 13. 10. 4. *Interque, frater mei, ad amorem*
recte

visse scilicet amare, & timere dicit: et amor peccatum amare, & timere dicit, ut scias bene, amor Deum, & timere Deum: ut autem scias malum, amor mundum, & timere mundum. Hoc duo conservantur ad bonum. Amicus verum, amor verum servamus: Timere mortem, timere Gehennam... Sicut amor ipsa opera bona timere, & bene amare sunt; sic male amare, & male timere, amice peccata conservantur. Sed bonus amor verum vitæ, quo ducitur ad recte vivere, & quo ipsa opera sunt, neque est amor honestus theologice caritatis, neque inhonestus amor vitiosæ cupiditatis; quapropter et S. Augustinus non videt amor caritatem rationalem vel est amor honestus theologice caritatis, vel inhonestus amor vitiosæ cupiditatis.

VII. *Serm. 32. c. 14. n. 14. to. 3. Si scilicet bene vivere, plus amemus, quod promittit Deus, quam quod promittit hic mundus: & plus timeamus, quod minatur Deus, quam quod minatur hic mundus. Sed amor promissi nobis a Deo superet premiū, quo bene vivimus, neque est amor honestus theologice caritatis, neque inhonestus amor vitiosæ cupiditatis, utique, et S. Augustinus non videt amor caritatem rationalem vel est amor honestus theologice caritatis, vel inhonestus amor vitiosæ cupiditatis.*

VIII. *In Ps. 63. n. 16. to. 4. Morere flagitiosum timere, & profectum non curare: voluptatem illam inextinguam, & palatium sine labe concupiscere, & promissionem domus istius temporalis, & carum mundum deridere. Amor regni, & timere domum, quod promittit Deus: timere, quod minatur Deus; nec carere peris ut res, quod promittit; nec correre ut res, quod minatur homo.*

IX. *Tract. 3. in Epist. primam Joan. n. 12. c. 3. Minatur nihil peccatum habere, ut aliquid mali sciamus. Quid minatur? Carcerem, catenas, ignem, tormentum, gehennam. Nuncquid ignem æternum? Exheresce quod minatur Omnipotens: omne quod possidet Omnipotens; & alioquin amari mundum plus promissionem, plus carere. At vero amor immortalis illius, utique interpretatur voluptatis, & periclitatur qualem ab omni labe vitare, quia nulla sitque caritatis, postquam hinc de-*

nigra scilicet, Contingit enim Deum pollicetur, non est scilicet amor theologice caritatis; siquidem amor huiusmodi ad concupiscentiam pertinet, qui homo sine emolumento, atque commedia prospectus, punctusque sibi divitiis liberos suscipit semperna voluptate, qui bonus erudit, adipsendam gratia: neque est inhonestus amor vitiose cupiditatis; quandoquidem amor huiusmodi tanquam totus a Deo propositus, adeoque tanquam omnibus honestis numeris absolutus ab Augustino laudatur, cuius ope a fluxu, caducisque corporis voluptatibus evocatur; ac perinde ex S. Augustino non omnino amor creature rationalis est vel amor honestus theologice caritatis, vel inhonestus amor vitiose cupiditatis.

X. Bern. 349. c. 7. n. 7. 10. 5. *Si ipse vel non accendit, ignem sine Graciarum; si non amas ipse inter Angelos Dei, si non ipse inter Angelos diaboli, si non amas ipse in Regno, si non ipse in carnis ignis ardente, inextinguibili, sempiterno. Vincit in se peius timor, et erit amor. Timor Paulagga, et non ipse de te remanet, sed te ad caritatem, quasi ad magistram perducit.* Concilia namque ex S. Augustino, quod amor celestis patrie, amor Angelice societatis, amor regni celestis, qui caritas dicitur ab Augustino, a quo omnino amor supercoram boni caritas appellatur, huiusmodi, inquit, amor non est amor honestus theologice caritatis: per hunc enim amorem simplicem respectum amari, propter simplicem experti, atque ad simplicem referi superiora boni, que sibi amant; sed neque inhonestus est amor vitiose cupiditatis; quandoquidem huiusmodi amor tanquam affectus ex omni parte honestus, timore honeste producit, perfectionisque vite erigitur sacerdos nobis ab Augustino; quandoque ex S. Doctore non omnino amor creature rationalis est vel amor honestus theologice caritatis, vel inhonestus amor vitiose cupiditatis.

XI. Bern. 85. c. 7. n. 8. 10. 5. *Ilam merem clementer, et illam vitam Martyris diligenter, promissa Dei expellenter, minus presbiterum continentem, et ipse apud Deum curari meremur, et nobis vitandam illa siccitate reliquerant.* Sed dilectio simplicitatis vite a Deo premissa, cum amore

QUEST. I. ARTIC. III. 33

amor Martyris vitam pro Christo fortiter profuderat, de hac ob causam a Deo coronari meruerat, neque est amor honestus theologice caritatis, neque inhonestus amor vitiose cupiditatis. Non amor honestus theologice caritatis; quia, amor huiusmodi totum versatur circa simplicem bonitatem, que est bonum amabile, quo bono amari dicitur & moveatur ad conmutandum pro Christi vitam cum morte: non inhonestus amor vitiose cupiditatis; quia in huius amoris premium Martyres, et S. Doctores, apud Deum coronari meruerunt. Itaque ex S. Augustino non omnis amor creature rationalis est vel amor honestus theologice caritatis, vel inhonestus amor vitiose cupiditatis.

XII. Lib. de Cadochie. Basilien c. 27. n. 27. 10. 6. *Qui autem propter hereticarum suspitionem, et perperam religionem, que ipsi bene vitam seculi futura promittit, tale faci Christiani, ut non eis de ignem eternum esse dubium, sed in regnum eternum latere cum Christo, vere ipsi Christiani esset.* Habemus igitur ex S. Augustino, quod amor sempiternae felicitatis comparande, perpetuamque salutis adhibendum, nequeque aeterni possidendi cum Christo, est fidelitatis suis undequaque honestus ad repudiandum regnum superstitionem, veramque religionem proficendum; sed amor huiusmodi neque est amor honestus theologice caritatis, neque inhonestus amor vitiose cupiditatis; adeoque ex S. Augustino non omnis amor creature rationalis est vel amor honestus theologice caritatis, vel inhonestus amor vitiose cupiditatis.

XIII. In Ps. 136. n. 13. 10. 4. *Quidquid fecit propter vitam eternam, dextera operatur; si caritati vite aeternae in operibus tale ministerio occupaverint vite temporalis, aut laudis humani, nec utilitatem immortali seculari, cognoscit si opera tua, quae facit dextera tua.*

XIV. In Ps. 74. n. 7. 10. 4. *Capitulum enim inferitarum, passus perierit; sicut videtur caritatis superiorum.* Ex his libet S. Doctorem duas pelenitum affectus scire purgationis, videlicet duas adversus cupitatem duas, contra suo invidiam contraponere, Caritatem, videlicet, utque Capitalem. Hec

Part II.

E

crum

enim duo vocantur apud S. Doctorem lascivie patet, ac proceduntur: Superbia Caritas et S. Augustino quocunque affectus bonitatem agnoscit: Cupiditas quolibet affectus inhonestum denotat; adeoque in hac lascivia suspicione est pariter affectibus, qui ad bona pertinent, nullus est inordinatus affectus Caritas inter, atque Cupiditas. Omnis enim ordinatus amor superiorum boni Caritas est apud S. Augustinum & a contrariis omnis amor inordinatus boni lascivia et Superbia Doctore est Cupiditas. Jam vero amor amoris virtus, boni scilicet superioris non est caritas theologica, que potest fieri in Deum sortis, atque ex objectis rebus Dei bonitate exaltatur; sedque per amorem amoris virtutis apparet abstinere perpetua potest voluntatibus, atque incontinentia affectu beatitudine. Sed atque amor inordinatus est virtutis cupiditas voluptatum carnalium, que sensus trahunt, & ad bonum cum fervore affectibus atque libenter humanos amicos exollunt, ac frangunt; quodque idem et S. Doctore amor superiorum bonorum adfectus sensus illecebras nimis sinceritatem patit, per quam scientia ingrat, ac laboratur. Quodque et S. Augustino non omnis amor communis rationalis est vel amor honestus theologice caritatis, vel inhonestus amor viciose cupiditatis.

XV. Lib. de Gratia Christi c. 18. p. 19. 10. 10. *Apuleius Paulus, cum dicit radicem malitiam omnem esse cupiditatem, adducit utique invidiam radicem bonorum omnium caritatem; unde si duo arbori bene & male duo sunt bonitatem, bonum & malum: quid est bonitatem, nisi voluntatis bene, hoc est arbor radicis bene? Et quid est bonum malum, nisi voluntatis male, hoc est, arbor radicis male? Fructus eorum bonorum radicem, atque arborum felle sunt, felle sunt, cogitatio sunt, per bona de bona voluntate procedunt, & mala de male. Quodque et S. Augustino caritas, radix bonorum omnium, est bona voluntas hominis, et que, volens ex sua radice, cunctis bonorum operum fructus erumpunt; sed non omnis hominis voluntas bona est vel amor honestus theologice caritatis, vel inhonestus amor viciose cupiditatis. Si*

quid-

quidem ex S. Doctoris Lib. de Patientia c. 25. n. 22. in 6. Voluntas bona, sive ex amore Dei, sive ex timore sui, sive ex gaudio proprie salutis, sive ex tristitia alienae perditionis amari quæque & aspera sustinet, caritas Dei est, quæ omnia tolerat; adeoque apud S. D. nomine caritatis, & bonæ voluntatis, præter theologice caritatem, comprehenditur alios actus honestos a theologica caritate scientes. Ergo ex S. Augustino non omnis amor creature rationalis est vel amor honestus theologice caritatis, vel inhonestus amor viciose cupiditatis.

XVI. Lib. 2. de Peccat. merit. & remiss. c. 13. cap. 19. 10. 10. *Quamquam voluntas mirum si possit an modo quidem ita consistere, ut nec bona, nec mala sit. At enim iustitiam diligimus, & bona est; & si magis diligimus, magis bona, si minus, minus bona est; aut si minus non diligimus, non bona est. Quærens dicitur: aliter voluntatem malo modo iustitiam diligimus, non malo est malum, sed aliam personam voluntatem! Si ergo voluntas aut bona est, aut mala, & utique malum nec habemus ex Deo, restat, ut bonam voluntatem habeamus ex Deo. Sed dilectio iustitiæ, sive universali, quæ virtutum omnium officia, tum quæ ad Deum, tam, quæ ad proximum, tum quæ ad seipsum pertinet, in se comprehenditur: sive peculiaris, cuiusmodi est iustitia remunerativa, distributiva, vindictiva, non est amor honestus theologice caritatis, neque inhonestus amor viciose cupiditatis. Neque enim ex S. Augustino omnis honestus amor iustitiæ amor est iustitiæ Inerentiæ, cum ex S. D. honestus enim dicitur amor iustitiæ constant, qualem proponit atque amplectitur S. D. Lib. 82. Quæst. quæst. 31. n. 1. in 6. per illa verba: *Iustitia est habetur utriusque communis utilitate confirmata, suam culpam tribuens dignitatem.* Ex hac autem creatæ iustitiæ dilectione repelli S. D. honestam a perpetrando furto continentem in. ibi 77. n. 10. in 4. per hæc verba: *Ex corde malo malo fieri possit, quod servitute sit bona, non dilectio iustitiæ. Nam quantum videtur ad falsum, quæ servitute agitur, & qui timore parantur, & qui amant iustitiam, non servantur, & illa parvi sunt magis, disservi corde: parvi opere, disservi**

voluntas. . . . Dilecta enim carde, velle sunt opera: Cum autem ut dilectum amoris, opera velle non sunt, ita omni velle videtur. Ergo ex S. Augustino non omni amor creatura rationalis est volenter honestis theologicis cunctis, vel honestis tunc vitiose cupiditas.

Ad primum ergo dicendum, quod ex S. Augustino tranquillitas & quies in rebus secundis, non est nisi laetitia, perfectionisque caritatis sive invitamentum, sive adiumentum in illis, in quibus deest Pax, verus videlicet Dei cultus: & in illis, in quibus deest caritas, bona videlicet voluntas. Frequentissime enim S. D. nomen caritatis usurpat ad significandum quolibet bonum voluntatum. Sic Lib. 19. de Trinit. c. 29. n. 38. 39. 8. *Voluntas Dei si est propriis dicenda est aliquis in Trinitate Personae, magis hoc nomen Spiritui Sancto competit, sicut caritas. Nam quid est aliud caritas, quàm voluntas?* Et Lib. de Genes. Christi c. 24. n. 29. 30. 30. *Quasi vero aliud sit bona voluntas, quàm caritas; quam scriptura nobis esse docuit ex Deo, & a Patre datam, ut illi ejus offeramus.* Et Lib. de Gracia & Lib. act. cap. 17. n. 33. tom. 10. *Quando Martyres magna illa mandata fecerunt, magis utique voluntate, hoc est, magis caritate fecerunt.* Et in PL. 36. serm. 2. n. 13. tom. 4. *Ipse est caritas, quae dicitur & voluntas bona.* Et Lib. 2. de Serm. Dom. in monte c. 22. n. 74. 10. 3. *Voluntas nunquam non est nisi la bona; nam in malo sequebatur sceleris, expellitur propriis dicitur, non voluntas.* Et Lib. de Gracia. Christi c. 28. n. 19. 10. 10. *Apollolus Paulus cum dicit rationem malorum omnium esse cupiditatem, adducit utique intelligi rationem bonorum omnium caritatem. . . . Quis est bonus homo, nisi voluntatis bona, hoc est, arbor recte laetis? Et quis est bonus malus, nisi voluntatis male, hoc est, arbor recte mala?*

Ad secundum dicendum, quod ex S. Augustino non principii Scriptura illi caritatem, bonam videlicet voluntatem, nec culpam nisi cupiditatem, malam videlicet voluntatem, & eo modo inferunt meriti humanam: cum enim bona voluntas situm honestam respiciat; mala autem inhonestam; efficitur,

et

ut quædam bona hominum opera ex voluntate bona, & mala,
cetera hominum opera ex voluntate mala, valent ex fonte, pro-
flant; ac provide hæc bona voluntas est regula motus, per
quam motus hominum informatur. Quod autem S. D. frequen-
tissime utitur nomine Caritatis ad significandum bonam volun-
tatem, satis superque constat ex productis & Doctrinae Summa-
rie, in responsione ad primam quæstionem ubi testimonia est
I. 2. de Trin. c. 25. to. 8. de preceptis: *Quid est autem di-
lectio vel caritas, quam concipere Scriptura divina docet &
præbent, nisi amor Dei?* Et Ib. n. c. 26. dicit Epist. Polag.
c. 9. n. 21. to. 10. *Quid est bene capitulari, nisi caritas?*

Ad tertiam dicendum, quod ex & Augustinus Caritas,
sive quævis bona voluntas, est motus quo fertur animus ad qua-
rendum denique in Deum, tanquam in finem ultimum suum.
Capitulum autem sive quævis mala voluntas, est motus quo fertur
animus ad querendum denique in creaturas, tanquam in
finem ultimum suum. Omnis enim bona voluntas sumptæ naturæ
desinit tandem in Deum, in quo ultimato quiescit, neque
ultra progreditur: sicut a contrario omnis mala voluntas sum-
ptæ naturæ desinit tandem in creaturas, in qua ultimo quie-
sit, neque ultra progreditur. Fuit enim, quo verbo uti-
tur S. D., apud ipsam perinde se habet, ac *quiescere in ultimo
finis*. Sic enim habet superius lib. 1. de Doctrina Christiana
c. 4. n. 4. & c. 5. n. 5. to. 3. *Finis est amore aliquid vel habere
propter seipsum: Ut autem, quod in ipsum veniat, ad id
quod amor oblectandum, referre; finem mundum est....
Sic in bonis moralibus non progredimur a Deo, sed
in Patriam volamus, ubi bene est passim, mundum est hic
mundus, non fructus.... Ut de imperiis imperialisque
vires aternæ & spiritalis capiamus. Hoc igitur, quod
fructus est, Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus, con-
tinque Trinitas, una quædam summa res, communisque
amoris fructus est. Denique eodem objecto Lib. 3. de
Doctrina Christiana cap. 18. non. 27. tom. 3. hæc habet de
usu legis polygamie in veteri testamento, & de abusa illu-
to monogamie in lege nova. *Si malis moribus casti uti**

quisquam pro tempore punit, postea autem una libenter. Magna enim probo mulierum fecunditate arsum propter aliam, quoniam antea carere fructibus propter ipsam. . . . Illi qui plures singulis cum habuerunt, sicut sapienter in isto et poena nemini solentem corporis, sic in concubitu nemini procreacionem filiarum intuebimur. Atqui ex S. Augustino amor est et potius propter salutem corporis, et amor conjugalis concubitus propter illic procreandis, neque est amor honestus theologice caritatis, neque inhonestus amor vitiose cupiditatis; ergo ex S. Augustino non erit amor creature rationalis est vel amor honestus theologice caritatis, vel inhonestus amor vitiose cupiditatis.

Ad quartam dicendam, quod ex S. Augustino caritas, radix bonorum ceterorum, nihil aliud est, quam bona voluntas, que omnia refert ad finem bonitatem: et contrariis cupiditas, radix malorum ceterorum, mala voluntas est, que sine inhonesto vitatur. Quomodoque etiam ex bona radice non nisi boni fructus erumpunt, et ex mala radice non nisi agrestes gigantur fructus; sic ex bona voluntate non nisi boni bonorum operum, et ex mala voluntate non nisi agrestes malorum operum fructus procedunt. Hanc esse mentem S. Doctoris compertum est ex Lib. de Gratia Christi c. 18. n. 19. 10. 10. ubi habet que sequuntur. *Applatis Fruitis cum dicat radicem malorum omnium esse cupiditatem, videtur utique intelligi radicem bonorum omnium caritatem: unde si dicat arboris bona et mala duo sunt homines, bonus et malus, quid est bonus homo nisi volentis bone, hoc est, arbor radicis bone? Et quid est bonus malus, nisi volentis male, hoc est, arbor radicis male? Fructus autem harum radicum etque arborum filii sunt, disse sunt, cogitari sunt, que bona de bono voluntate procedunt, et mala de male. Quod etiam ex S. Augustino videtur bonis, vel mala voluntatis accipiendus sic in eis locis ubi ipsa vel bonum, vel malum; non autem potentia ipsi appetitiva bone, vel male disposita, constat ex consueti usurpatione voluntatis apud S. D. pro ipsomet ista ab aliis dictis: Hinc lib. 1. Retract. c. 13. n. 3. 10. 1. *Itaque cum dicat ipsum**

voluntatem deflexit, dicens: Voluntas est animi motus, congruus nulli, ad aliquid vel non intendendum, vel edificandum. Et ibidem n. 4. Item deflexio peccati, que dicitur: Peccatum est voluntas rationandi vel imperandi, quod peccata vocat, Et unde dicitur quod abstinere. Et lib. 7. Operis imperfecti sub nati. 49. to. 10. Alius animi quid est, voluntas nati? dicitur enim sine habitatione naturae est; proinde voluntas motus est naturae, qualem motus est animi.

Ad quintum dicendum, quod ex S. Augustino sine caritate, sine bona videlicet voluntate, in nobis non potest esse vera patientia, quia in bonis caritas Dei est, que volens omnia, voluntas videlicet studiis boni: sicut in nobis mundi cupiditas, voluntas videlicet studiis mali. Quod autem apud S. Augustinum Dei caritas perinde se habet ac bona quævis voluntas sine amore Dei, sine timore potentiam, sine celestium bonorum spe, sine aliis perditionis tristitia ducatur, patet ex objecto S. D. Hiero de Patientia c. 25. n. 28. to. 6. ubi ita se explicat S. Doctor. *Hec igitur voluntas bona, id est, voluntas Dei scilicet subdita, voluntas scilicet sperans in deo, voluntas que diligit Deum, Et proximum propter Deum; hoc amore, de quo respondet Apostolus Petrus: Domine tu scis, quis amat; hoc timore, de quo dicit Apostolus Paulus: In timore Et tremore vestrum Ihesum servarem operantur; hoc gaudio, de quo dicit. Ite gaudentes, in tribulatione patientes; hoc tristitia, qualem si dicit magnam habuisse pro fratribus suis, quocumque amore Et affectu suscipiat, caritas Dei est, que omnia videt.*

Ad sextum dicendum, quod ex S. Augustino constituerent civitates duo amores duo: terrenam, civem videlicet reproborum civitatem, amor sui usque ad contemptum Dei, id est, amor sui plusquam Dei: celestem vero, civem videlicet predestinatorum civem, amor Dei usque ad contemptum sui, id est, amor Dei plusquam sui. Ex hoc autem videtur efficere ut terrarum Republice cives momenti singuli non in alios alius contempant, quam in amorem sui plusquam Dei: & celestis Republice cives momenti singuli non in alios.

alios alius erumpat, quam in amorem Dei plerique faci. Sed utique ita sunt animi compositi, ut quoties eligendi necessitas sese obducit, lapsi repudiis praesentis voluntatem suam, voluntati Dei; Iusti autem praedestinati praesentem voluntatem Dei voluntati suae. Quae utrum sint civitates huius mundi, terrarum, & caelestis, explicat S. Doctor sequenti libro 17. de Civitate Dei c. 1. c. 1. to. 7. his verbis: *Quae resque angelis appellatur Civitas dei, haec est, dei societas beatissimum, quorum est una, quae praedestinata est in aeternum regnare cum deo: altera aeterna supplicium subire cum diabolo.* Neque utriusque civitatis eandem in duplici terram opposito amore S. Doctor constituit, sed alia etiam differentia subsistit lib. 14. de Civitate Dei c. ult. to. 7. sic enim de utraque civitate proloquitur, terrae videlicet, & caelestis. *Illa pariter ab omnibus gloriam: haec autem Deo confidenter resistit, machinatur est gloria. Illa in gloria sua multas cupit suam; haec dicit Deus suus, gloria mea & exultans cupit meum. Illa in principibus ejus, vel in eis quos subjugat martentibus, dominandi titulo dominatur: in hac servituti volens in servitute & propositi assidue, & sublimi obtemperando. Illa in suis parentibus digne venerationem suam: haec dicit Deus suus: Diligam te, Domine, viros meos; Ideoque in illa sapienter ejus secundum hominem viventes, aut corporis aut animi sui bene, aut utriusque possunt fieri .... In hac autem nullo est hominis sapientiae, nisi Placet, quae velle collitur viros Deos, id exultans praedictum in simplicitate Sanctorum, non solum hominum, terram etiam Angelorum, ut sic Deus unicus in servituti.*

CONNEXA SENTENTIARUM SERIES.

(1) *Non est iniquissimum homini iusto optare mortem, quando amantissima est vita; sicut a iusto non illud alienum est, ut optet vitam, quando amare vult hominem.* (2) *Similiter dicitur est hominem servituti, quae acceperat diligenter, dicitur ergo caritatem habere; humana est, sed, ut dicit, divina est. Placet, solum amare hoc dicitur est, ut concutatur; sed hoc dicitur, ut si deservit.*

deservit, representatur. Licet velis benevolentiam diligere conjugem, diligere filium, diligere amicum, vestrum, diligere eum vestrum. Omnia enim ista nomina habent necessitudinem carnalem, & gloriem quendammodo caritatis; sed videlicet istam caritatem esse passivam & imperantem, id est, Patrem, Matrem, Fratrem, Fratrem, Fratrem. Quia enim caritas non amat seipsum, filium, fratrem, videlicet, ipsum, amicum. Hec ergo hominem est. (c) Nihilominus amare filium vestrum, amare conjugem vestrum, esse secularior est. Non facientes Christum amare debemus, ut faciamus Deum istis consilium; & non in eo esse Christum diligere, & obediendi in vestrum, sed Christum habere voluntatem. Ipsi enim est caritas ista divina. Non quid sit proderit translatio & mutatio caritatis vestra? Tamen quando & benevolentiam diligitis, plus Christum amare. Non dico ut non diligas matrem, sed plus diligas Christum. Non dico, ut non diligas Patrem... Non dico ut non diligas filium, sed plus diligas Christum. (d) Quare si volumus bene vivere, plus amemus, quod promittit Deus, quidem quod promittit hic mundus: & plus amemus, quod minatur Deus, quidem quod minatur hic mundus. (e) Inter quos, fratres mei, ut amor velle saltem amor & caritas dicit: ut enim peccatum amor & amor dicit: ut facias bene, amor Deum, & facias Deum: ut carum facias male, amor mundum, & facias mundum. Hec duo contrahuntur ad bonum: Amicitia terram, amor velle eternum: Tuncque caritas, si non gloriatur. Hicque omnia posse opera bene vivere, & bene vivere facit; si male vivere, ut male vivere amicitia peccata, contrahuntur. (f) Mortem igitur suspensum boni, & presentem non caritatis: voluptatem istam incontinentiam, & gloriem per se habet concupiscentiam, & presentemque deus ista temporalis, & tunc mundum deridit. Hic ergo & facit: non quod promittit Deus: tunc quod minatur Deus; non caritatis ut in, quod promittit; non caritatis ut in, quod minatur bonum. (g) Exempli gratia, minatur velle peccata boni, ut aliquid male faciam. Quod minatur? Caritatis, caritatis, ignis, tormenta, bestias: Nuncquid ignem eternum? Hec caritatis quod minatur Concupiscentiam: non quod peccatum Con-

imperat; & vilem ante imperatorem pro promittenti, pro accepto. (b) Quod si quis Celsi non acciderit, hunc ille gerit imperatorem; si non amicus est inter Anglos Dei, tunc est inter Anglos diaboli; si non amicus est in regno, tunc est in eandem legem ardentis, heretizantis, simpliciter. Vincat in te, prius tuus, & tunc tuus: tunc pedagogus sit, non ipse in te remaneat, sed in ad caritatem, quasi ad magistrum, perducatur. (1) Sic etiam sancta Christi Dei in legem tuam pergrationem secundum Deum tuum metuit, capientem, debent, gaudentem. Et quia rectus est amor tuus, ipse tuus afflictione rectus habent: Metuit perire aeternam, capientem tuam aeternam, debent in te, gaudent in te, metuit perire, capientem perficere, debent in perire, gaudent in te. (2) Non solum tuum propter spiritus in membris afflictibus, utramque propter in, qui libenter capient; & in perire, metuit; & debent, perire; & gaudent, si libenter. Id tuum, et afflictus de amor tuus, & de sancta caritate tuum, si vultuando sunt, finem, ut te, que non sunt, vultuando tuum. (3) Hac ratione in illo colligit tuum possidentem, & uteris perire in illo maxime tuum, & futuris debent colligit, qui voluntarium pauperem, qui voluntarium, heretizantem, infirmum, aqua conciliem, utramque pietatem persolvat, intercessit tuum voluntatem, validasse tuum, non tantum propter illam tuam voluntatem perire, nec tantum propter Christi aeternam concordiam voluntatem; tuum tuum propter voluntatem voluntatem voluntatem, & simpliciter voluntatem voluntatem voluntatem voluntatem, ut tu et tu afflictus tuus, ipse, Caritas. (4) Qui ergo propter voluntatem voluntatem, & voluntatem voluntatem, qui per hanc tuam voluntatem futura voluntatem, tunc fore Christianum, ut non sit in legem aeternam cum diaboli, sed in regnum aeternum inter am Christum, tunc ipse Christianus est. (5) Sic illam tuam voluntatem, & illam tuam Martyris voluntatem, promissi Dei voluntatem, tuam voluntatem voluntatem, & ipse apud Deum tuum voluntatem, & tuum

celebranda illa silentio reliquerunt. (n) Quidpiam istius facti propter vitam eternam, dextera operatur. Si carnis vitia dextera in operibus talis miseriis corruptibilitatem vicia temporali, aut laetitia humana, aut aliaque immutabilia facienda, agendis finibus tuis, quid facias dextera tua. (o) Capiditate rati inferiorum quisque peccat, sicut rectoratur caritatis superiorum. (p) Cum talis Apostolus Paulus dicit rationem mortuorum mentem esse cupiditatem, adducit aliquis intellectus rationem bonorum mentem caritatem. Unde si duo arbores bene et male duo sunt bonales, bene et male; quid est bonus bene, nisi voluntas bene, hoc est, arbor radice bene? Et quid est bonus male, nisi voluntas male, hoc est, arbor radice male? Frustrum namque harum radicum atque arborum, ista sunt, ista sunt, aspirata sunt, prout bene de bono voluntatem procedunt, et male de male. (q) Voluntas vult utrum si potest in modo quodam ita consistere, ut nec bene, nec male sit. Aut enim iustitiam diligimus, et bene est; et si magis diligimus, magis bene; si minus, minus bene est; aut si minus non diligimus, non bene est. Quia vero dubitat dicere voluntatem male modo iustitiam diligentem, non modo esse malam, sed etiam possim voluntatem? Si ergo voluntas aut bene est, aut male, et aliquis malum non debemus ex Deo; respondet, ut bonam voluntatem habemus ex Deo. Hieronymus et S. Augustinus.

(n) L. 1. contra Iovinianum c. 10. n. 15. 16. p. (o) Serm. 349. c. 1. n. 2. 60. f. (p) Serm. 349. c. 7. n. 7. 10. 7. (q) Serm. 32. c. 14. n. 14. 15. f. (r) In PL 72. n. 12. 13. 4. (s) In PL 47. n. 16. 100. 4. (t) Tunc. 2. in Epist. 1. Joannis. n. 100. 2. (u) Serm. 349. c. 7. n. 7. 10. 7. (v) L. 14. de Civ. Dei c. 2. n. 1. 2. 3. 10. 7. (w) Epist. 118. ad Marcellinum c. 2. n. 17. 10. 2. (x) Lib. de Cathedra. radice c. 17. n. 17. 10. 4. (y) Serm. 87. c. 7. n. 8. 10. 2. (z) In PL 138. n. 17. 10. 4. (a) In PL 74. n. 4. 10. 4. (b) L. de Gratia Christi c. 12. n. 12. 10. 10. (c) L. 2. de peccat. mortis & venia c. 14. n. 14. 10. 10.

ARTICULUS IV.

Utrum ex S. Augustino omnis amor, qui non est ex theologica caritate motus, sit inordinatus etque vitiosus?

Videtur, quod ex S. Augustino omnis amor, qui non est ex theologica caritate motus, sit inordinatus atque vitiosus; subiectis enim circumscriptis sententia proposita delictis in facili videtur.

Lib. 1. de moribus Ecc. Caus. c. 13. n. 23. to. 1. *Quid sit amor ad beatam vitam non docet, nihil amabile esse virtutes affirmaverit, nisi summam amorem Dei. Namque illud, quod quadripartito dicitur vitium, ex ipsius amoris vitio quantum afficitur, quantum intelligi, dicitur. Itaque illar quatuor virtutes, quarum aliquam sic se in moribus vis, ut nuntius in ere fuit amabile, si etiam desitire non debemus, ut Temperantia sit amor integram si probemur ei, quod amatur: Fortitudo amor fuisse tolerans vinum, propter quod amatur: Taciturnitas amor fuit amari feriens, et propterea velle dominari Prudentia amor est, quibus adparatur, ab eis, quibus impeditur, fugaverit fidem. Sed hanc amorem non expellit, sed Dei esse debemus, id est, Summi Boni, Summae Sapientie, Summaeque Concordie. Desire desitire etiam sic docet, ut Temperantiam docemus esse amorem Dei fide integram, incorruptamque firmitatem: Fortitudinem amorem amale propter Deum, fuisse perficere vim: Taciturnitatem amorem Dei tantum firmitatem, et ab his bonis Imperantem curio, qui homini subiecta sunt: Prudentiam amorem bene differendum ei, quibus estioratur in Deum, ab illis, quibus impediri potest.*

II. Epist. 167. ad Hieron. c. 4. n. 18. to. 2. *De generaliter, benevolentiae complexibus quam de vitiosa habemus notionem, quod ad velle vitiosum attinet. Vitium est caritas, quo id, quod diligendum est, diligatur. Hoc in alio minor, in alio major, in alio nullus est.*

III. Epist.

III. Epist. 116. ad Paulinum c. 3. n. 7. 10. 2. *Non enim solum volumus habere, qui impetrent caritatem, quae sola vere bene operatur, sed Fratres nostri, qui multum de suis operibus gloriantur.*

IV. Tract. 7. in Epist. 1. Joannis n. 8. 10. 3. *Fidete, quid commendamus, quia non differuntur fuisse homines, nisi de radice caritatis: cum magis fieri possint, quae spectem habent bonam, et non procedunt de radice caritatis; habent enim et filiae filiorum: quodam vero videntur afferae, videntur iracundiae, sed sunt ad disciplinam, distans caritas. Item ergo bene praecipitur tibi praecipitur: Dilige, et quod vis, fac. Sive caritas, distans caritas; sive domus, distans domus; sive emendat, distans emendat; sive parat, distans parat. Radix sit caritatis dilectionis, non potest de ipsa radice, nisi bonum caldere.*

V. In Ps. 33. n. 17. 10. 4. *Omnia bona opera magis amant operari caritatis: plenitudo enim ipsa caritas.... Tunc enim recta sunt opera, cum ad hanc amorem diriguntur. Fides enim praeparat est caritas de corde puro, et conscientia bona, et fide non sine. Quis ergo amorem est, in quo sunt omnia: Fides quae per dilectionem operatur.*

VI. Lib. 2. contra Gauden. c. 12. n. 13. 10. 5. *Caritas operis multitudine procedit, quae una fides, omnia illa recte sunt; si autem desit, illa omnia fragilia sunt.*

VII. Lib. de Gestis Christi c. 16. n. 27. 10. 10. *Fit enim. Del multitudine videtur aliquando non a dilectionibus, sed a similitudinibus fieri, caritas ubi non est dilectio, calidum bonum quod impetatur, nec recte bonum quod movetur; quia amor, quod non ex fide est, peccatum est: et fides per dilectionem operatur.*

VIII. Lib. 4. contra Julian. c. 3. n. 33. 10. 10. *Per hanc amorem Creatoris bene possunt utitur etiam creaturae: Sive hoc amor Creatoris nulli passim bene utitur creaturae; hoc ergo amor operis est, ut bonum beneficium sit, et publicum conjugale.*

IX. Lib. de Gestis, & lib. 1. c. 18. n. 27. 10. 10. *Hec omnia praecepta dilectionis, id est, caritatis, quae iuncta, et iuncta*

*culpa fuit, ut quisquis se peccatoris homo facere velit, si fiat
sine caritate, male male fiat bene.*

X. Lib. 3. Operis imperfecti n. 122. to 10. Inter divinae gra-
tie species enumeratis libellum. . . . *sicque quae nempe caritas;
Et cum quid nemo nisi per caritatem sine qua nullus est bene volen-
tes; Et cum quae nullus est nisi bene volentes, vere liberum
desiderium, non ignorantis arbitrium.*

VERA S. DOCTORIS SENTENTIA.

Discendum, quod ex S. Augustino non omnis affectus,
qui non est ex theologice caritatis motivo, est vitiosus & in-
honestus. Singulorum quae multitudinem, gravitatem, & perspicua-
tate celebravit S. Doctoris hic substantiatur sententia, bene-
ficiarii delationis licet adhibere.

I. Scrm. 31. c. 14. n. 14. to 3. Illi ad mortem non ducit,
nisi concupiscentia carnis, non indignitas resistens. Inquit
illi cadunt iniquam, Et peccatam. Illi autem, qui descendunt ex
affectu carnis, non libere vivunt, ut amarent; sed libere con-
dunt, ut vivunt. Inquit illi prodentibus, Et temperantibus si
offerretur, ut sine cibo, Et sine horreo, quanto gratius con-
placuerunt hoc beneficium, ut qui cadere non consueverunt,
non defendere agerentur?

II. Lib. 10. Confessionum c. 31. n. 44. to. 1. Cum salus sit
causa edendi, Et bibendi, adjuget si aliquem praestipulat
particulose iaculatus, Et pernamque praestitit, ut ejus
causa fiat, quod saluti causa ut facere vel dico, vel tale.

III. Lib. 22. contra Iulianum c. 44. to. 3. Lex aeterna . . . .
aliam Et peccatam ad ordinem naturalem, non est gratia conser-
vando saluti adhibere.

IV. Lib. 4. contra Iulianum c. 14. n. 67. to. 10. Alimenta-
rum substantiis indigent: si famis non sit, quae uti su-
muntur, non sicut possunt, Et nascendo sepe resistunt;
Et prodentibus sine vivenda subsidio. Non solum ergo cibo, sed
etiam ceteris sapienter indiget infirmitas corporis impleri, non pro-
pter refecturandum libellum; sed propter tuendum salutem.

Ex

Ex his efficitur, quod apud S. Augustinum comedendi voluntas, cibi potisque cupiditas, epulorum alius luxuriorum otium, & sapientiorum ex officio vivendi, quo non ideo vitentur ut comedamus; sed ideo comedimus ut vivamus, tunc de ac reficiendo valetudinis gratia, & ad percipiendum in fœdibus, quæ sunt valetudinis perniciosa, habundanti, inquam, alios non sunt vitiosi, nec inhonesti. Nihilominus qui hoc animo, & voluntate vescuntur, tanquam veri prudentes, & temperantes ab Augustino laudantur, quorum vivendi rationem, et S. Doctor, Lex æterna approbat, & ratam habet. Sed neque actus habundanti sunt ex theologice caritatis motivo, quæ consequuntur intra prudentiam, & temperantiam limitari, quæ non excedunt: nec caritas theologica, a quæ longe abest, sine utraque, quod certum, perspicuum, atque exploratum est. Incertum est igitur, quod ex h. Augustino non omnino actus, qui non est ex theologice caritatis motivo, sit actus vitiosus, & inhonestus.

V. Serm. 51. c. 13. n. 23. to. 3. *illi patres sancti bonorum Dei filii pauperibus, filii suscipere volebant. Ad hoc enim junguntur famuli, ad hoc famuli miscebantur, ut filii perveniant. Ideo illis permissum est, ut plures haberent.*

VI. Lib. de peccat. originali c. 38. n. 43. to. 10. *Nuptiis carnis concubitus, pater matrimonialiter quæque legitime habet causa procurandorum fieri filiarum, per se ipsum pressus, non de comparatione fornicationis, est bonus.*

VII. Lib. de bono viduitatis c. 8. n. 1. to. 1. *Eccliam populo procurantem operam dare, non solum more per os promittimus feminarum, sed bonis viris conjugali, non est in homine improbandus affectus. Etiam ipsæ tam laudabiliter utuntur, & vitæ celestis regimini animas Christianas.*

VIII. Lib. de conc. Eusebii c. 61. to. 3. *Concupiscentie carnis Levitæ, quæ vitiosam naturalem confirmat iubeat, pervertitur tamen, non nisi propagandi causa sexuali bonitati concubitus fieri; & hoc non nisi socialiter ordinatis coniugiis, quæ non pervertat illicitum peccat. Quapropter concupiscentie concubitus amor, voluntas, & usus, intra naturæ lineas continentur.*

fin.

ferreusque ordine naturali, cui, propter libertas praecaveanda, & suscipienda proles, humanusque procrepationis gratia, dare operam conjuges, non sicut sicut actus, qui ex theologice caritatis motivo profectus est: Sed neque sunt actus inhonesti & vitiosi; quandoquidem ex S. Augustino alius huiusmodi propter simplicem perniciem est bonus: atque ille non est in bonitate reprehendendus affectus: & Lac aterna procrepationis causa, & societate ordinato consensu, conjugales honestas constituit, atque sancti concubitus: & hoc de causis priores sancti homines Dei in veteri testamento pluribus locis, quod ex tunc temporis non reprobant, bonas ac licet ad multiplicandam sobolem utantur. Itaque ex S. Augustino non omnis actus, qui non est ex theologice caritatis motivo, est actus vitiosus, & inhonestus.

IX. Lib. 4. contra Julianum c. 14. n. 63. to. 10. *Exister sentienti est: per quam corpori utique quam primum, ad aliquid appetendum vel improbandum, sentiens vel resistendum, appetendum vitandum consideratur.... Libido carnis sentiendi est: ... quae non ad salutem sed ad sensum carnis, sed repugnans, appetitu carnalis voluptatis impellit.* His positis duo hic S. Doctor sapienter discriminat, scilicet, videlicet, sentiendi libidinem, & honestam sentiendi utilitatem. Illa ex inhonesto voluptatis appetitu excitatur: haec ex voluntate sobria considerandi corporis utique, quam gerimus, utilitati proficitur. Primum tanquam inhonestum, & alienatum Augustinus reprobat, atque vituperat: alterum tanquam honestum, & sobrium probat, atque commendat. Sed sobria & prudens voluntas considerandi corporis utique, quam gerimus, utilitati, ex theologice caritatis motivo non proveniunt: quidem non ad theologiam erga Deum caritatem; sed ad moralem erga simplicem procrepationem pertinet; quandoque ex S. Augustino non omnis actus, qui non est ex theologice caritatis motivo, est actus vitiosus, & inhonestus.

X. Eodem lib. 4. contra Julianum c. 14. num. 66. to. 10. *Quando nascitur vivitur, ut patitur, amari videtur, alitur, frigora, & quaeque aspera: & dura, & gravis, immensitate pro-*

preiſſo, non libido eſt voluptatis. Ea vero, quæ hæc concupiscentia emouit, ſuntque, ſi uolui carum inuerti ad ſalutem, vel ad deducendum dolorem, laborioſe moleſtiæ, reſpectu cum aliquæ ſumantur delectatione, cum preſſio ſua, tantum cum abſit, nulla ſunt deſideranda libidine. Quapropter ex S. Auguſtino conſideratur, quod obſcuri, quod ex ſtutatur, quæ ſentia non ſunt eſſentialis, guſtus, tactus acriter uolunt, ut ſunt corpora uolentia, amara, aſpera, huius ſentia; & conſuetudine, quod ex appetunt, quæ ſentia non ſunt eſſentialis, guſtus, tactus blande dulcant, ut ſunt corpora ſuauolentia, dulcia, molles, huius ſentia; huiusmodi, inquam, affectus, ſi propter remota corporis uoluntatem, deducendumque dolorem, laborioſe moleſtiæ concipiuntur, non ſunt affectus uicioſi, neque inhonesti; ſiquidem ex S. Doctore meminit affectus non ſunt effectus voluptatis ſed libido, ſed ſicut commoditatis causa preſſio; ſed neque ex ethologica caritatis inſuppoſiti affectus inſuppoſiti dicuntur, ut alii per ſe uicioſum; quare ex S. Auguſtino non creditur alius, qui non, eſt ex ethologica caritatis merito, eſt affectus uicioſus, & inhonestus.

XL. Lib. de Patientia c. 26. n. 23. &c. 27. n. 24. & 25. tota. Siquis me habens caritatem, quæ pertinet ad unitatem Spiritus, & uinculum pacis, quæ Catholica Eccleſia congregat, conſiderat, in aliquæ ſchismate conſtitutus, ut Chriſtum negat, patitur tribulationem, anguſtiam, ſonem, medietatem, perſecutionem, periculum, carcerem, vincula, carcerem, gladium, vel ſupplicium, vel hoſtiam, vel ipſam crucem domus gehennarum, & ignis æterni: nulla modo iſta reſpondere ſunt; tamen uero & hæc laudanda patientia eſt. . . . Sed uicinia quæritur poſſe, utrum & iſta patientia donum Dei ſit, an uicinia tribuenda ſit uoluntatis humane, quæ quilibet ab Eccleſia ſeparatus, non pro errore, qui eam ſeparauit, ſed pro uicioſitate Sacramenti, ſua uerbi, quæ ipſa eam remouit, timore peccatorum æternarum pauor patitur temporales. . . . Proinde, ſicut respondendum non eſt, hoc eſſe donum Dei; ita intelligendum eſt, alia eſſe Dei dona ſcilicet illius Perſonalium, quæ ſolummodo

Libera est mater regina . . . . Alia vero, quæ possunt accipere, & etiam suis circumstantiis, patitur *Intellectus carnalis*, & *Schismatismi*, vel *Heretici* comparantur. Hinc ex S. Augustino confingitur, quod docem Dei, viros, & laudanda patientia ea est, quæ schismaticis caritate incens, & ab Ecclesiâ profugis, se Christiani negat, acerbis quoque, aspera, immensis, extremisque supplicium fortiter tolerat, gubernatur, ignis ardet, patientissime sempiternum timore perculsis; ac postea ex S. Doctore actus, qui ex hoc laudanda patientia procedunt, non sunt actus typhidi, neque inhonesti; sed neque actus iniquissimi intra fines theologorum caritatis continentur, a qua veritate omnium excellentissima schismatici ex S. Doctore est longe distanti, atque remoti. Itaque ex S. Augustino non omnis actus, qui non est ex theologorum caritate motus, est actus vitiosus, & inhonestus.

XII. Lib. de Sancta Virginitate c. 14. n. 19. et 6. *Timor gaudet cum est in caritate, sed perfellit, si sit ferissemus est, caritas ferit minus amorem, sed amorem hominum, non. Dat: amorem temporalium malorum, non dicit in fine judicii. Nihil aliud sapere, sed timor. Am. Dei beatitudinem, timor fructuatus. .... Si non amas, timor, ne percas, si amas, timor, ne displiceas. .... Est etiam timor ignis carni, propter quem derelinquendum Deo foris, nondum est semper perfellit caritatem. Aliud est calidum desiderium primum, aliud formidum supplicii. Quarelibet timor Dei, timor divinis in fine judicii, timor severitatis divinae, servilis timor ne peccet, longe inferior. Alii timore ne displiceas, timor ignis etiam, propter quem derelinquendum Deo foris, nondum est perfectum caritatis, huiusmodi, inquit, timor, non vult abesse veritatem. S. Augustinus exprimitur, tanquam magis opere utilis ad continentem in alio hominem, colligit a pravi libidinis avocandos appetitus idem a S. Dorotheo proponitur, consilium, studium, ac proinde ex S. Augustino timor huiusmodi non est affectus religiosus, neque rationis. Rursus, timor huiusmodi non est affectus, quoniam theologus caritas parit, cum qui nulla est cognitione copulatus, liquidum amor*

ille a S. Augustino descriptus, non est timor florum, ne Patri amato displiceant; sed fervorem ostendit, ut ab ira Domini parcat: timor est igitur amor, Augustinus inquit, propter quem desideramus Deo servire necesse est caritatis perfectio. Quia cum ita sit, et S. Augustinus confertur, quod non omnes actus, qui non est ex theologice caritatis motive, est actus virtuosus, & inhonestus.

XIII. Epist. 163. ad Maximianum. p. 10. 2. *Non quidem suscipiendum est de caris mortalis doleri mortaliem, sed diuturnius dolere non debet esse fidelium; si ergo convertito es, jam sis fidei, ut se convertitis, quemadmodum fratres, qui spem non habent: Non enim convertitur proculdubio Paulus Apostolus, cum hoc dixerat, sed se convertit, quemadmodum fratres, qui spem non habent. Nam & Moyses, & Maria pie serva, & filii resurrectorum suorum fratrem Lazarum solent, quando cum tunc ad hunc alium redeunt, esse reversi: & ipsi Dominum credunt, quia fuerat resurrectorum, Lazarum solent, aliter aut servaturum non eis mortem, qui ad terram vivam resurrectorum credunt, & si non iussu proprio, convertit evangelio. Demonstratur igitur ex S. Augustino, quod morietur, dolere, & luctus de cura mortis, non agnitionis, neque divinitatis modum excedit, neque plus quam par est animum exacerbat, atque salubrit, non est affectus vitiosus, neque inhonestus; siquidem ex S. Doctore Apostolus Paulus non incedit luctum pro mortuis aliquo necessitate in vinculo talis conjunctio; sed, ut vultur infidelium, deo illa funerationis rerum expectatione molitur, diuturno abjectoque consentitur angere, prohibet. Rursus ex S. Augustino Martha, & Maria pie serva: fratris Lazari interim honeste flerunt: & Christus Dominus exemplum honestum solerti dolore de amicorum luctu comprehendit, quando amici sui Lazari domus decoris lacrymis est profectus. Jam, vero affectus inhumani non ex theologice caritate, sed ex humana benevolentia, tanquam ex naturali Patris agnitione ac proinde ex S. Augustino non omnis actus, qui non est ex theologice caritatis motive, est actus virtuosus, & inhonestus.*

XIV. Lib. 9. de moribus Manichæorum c. 12. & 23. ca. 1. *Poffunt & Caribæi Chriftiani regnum a vino & carnibus ab-
ftinendum putant, & multis paffibus, paffim velim in-
comprehensibilibus guerris verumque comparare; fed, ut in vo-
luptatibus facilius immoriantur, non id propriè fecerint, fed
diffidant præci, qui ipfe flos fæculi. Jam enim confat be-
ne tui, ut opinor, inoffendendi mortuus, nihil aliud effe,
quam tui. Si ergo parum tui præci, & miranda libelli-
tis, que offe videtur & perit deffimur, & opinor, na-
die, & præci. Ex rectius fententia hinc Auguftinus bla-
matis regibus confilium, videlicet: In illa, que ad præces,
rectoque vires præci, nihil aliud quam tui est, quam
fieri, ut quem bene vivenda, rectoque fentendi præci
noftro referatur. His præci, inquit hic Auguftinus utrum
a vino, & carnibus abftinentia, quam ad hoc gloriosi Manichæi
offendebant, virtus fuerit, an vitium? Propofuitque que-
riffime hac diftincta definitio. Si paffimoria, & corre-
de videris præci a vino, & carnibus abftinentia Manichæi,
abftinentia inoffendendi vires videnda est, neque profunda;
ut præci in S. Auguftino non est vitium vitiofi, neque li-
beriffime; fed neque vitium est, quem præci theologiæ ca-
ritas, fed quem præci temperantia moralem effudit, ut
per fe præci. Quamobrem in S. Auguftino non omnis præci,
qui non est ex theologiæ caritate rectivo, est vitium vitiofi,
& inoffendendi.*

XV. Epist. 167. ad Hieronymum: 2. n. 10. to. 2. Ego vero
asile, quamvis natus sum. . . . Mulierem, qui viro suo
seruat iuri fidem, si hoc faciat propter preceptum, & pro-
missum Dei, utique principalis sit fidei, non habere pudel-
ricam, aut pudicitiam nullam, vel parvam esse circumam, si
& maritum, qui hoc idem servat iuri. . . . Unde potestis
conjugalis in vobis, familiaris religiosi, tam proci dabo
utrum sit, non enim aut nulli, aut vobis id, non tamofe-
rum habet suum utrumque. Ex superioribus 5. Augustinus senten-
tia obstat, quod Pudicitia conjugalis, qui Christiani
conjuges propter preceptum, & promissum Dei, utrum sit
idem

idem dicit capitale ferunt, vitium, & magna virtus est, teste Augustino; ut pende alius, qui ex hac virtute profitetur, non sint alius viriosi, neque inhonesti: Sed neque in theologice caritatis familia censetur; quia theologice caritas non propter Dei preceptum, quod pertinet ad obedientiam: nec propter Dei promissam, quod ad spem pertinet; sed propter Dei bonitatem concipitur, atque exoritur. Itaque ex S. Augustino non omnis alius, qui non est ex theologice caritatis motivo, est alius vitiosus, & inhonestus.

XVI. Tract. 6. in Epist. Joannis n. 3. to. 3. *Miserere, si vis te, quid faciat dextera tua: nisi quia dextera, para confitendo est, sinistra, manu capitalis. Multi per capitalitatem manu multa vitia faciunt: sinistra operatur, non dextera: dextera debet operari, & insinuat sinistra, ut nec misereat se capitalitas faciat, quando aliquid boni detestatur, operatur: Et ubi hoc cognoscimus? Ante Deum es: Interroga cor tuum. Vide, quid fecisti, & quid tibi appropinquasti? Salutare tuum, ut in eadem bonitatem cognoscas? Interroga vultu. Quare abstersa ex proclatio S. Augustinus testamento eratur, quod ab omni labe & pundo puri atque integri conscientia est, quando honestatis boni dilectione, & scripturarum libris adipsam deinde gratia aliquid operatur: Sed comparanda sunt sumptuorum salutis amor non est sine illius theologice caritatis, que ad Deum omnia refert; sed ex moralis prudentia, insinuat sinistra virtute, que tibi prospicit, amor humilitatis procedat. Rursus, non est alius vitiosus & inhonestus; si quidem ex S. Doctore amor humilitatis ex pura conscientia, tanquam ex bene nitido erumpit. Quare ex S. Augustino concluditur, quod non omnis alius, qui non est ex theologice caritatis motivo, est alius vitiosus, & inhonestus.*

XVII. Tract. 3. in Epist. Jo. n. 1. to. 3. *Opera misericordie, afflicti caritatis, famulatus pietatis, incorrupte castitatis, modestie sobrietatis, semper huius mundi sunt.... boni sunt omnes ista virtutes, quae continent. Qui autem possit amari mundum? Quasi caritatem est imperiale, qui facit*

fidei tunc in mente sua . Huiusmodi enim Imperant per caritatem suam erga quosque filios ; sic Dominus Iesus Christus baptismo habilitare in sanctitate homines videtur , id est , in mente per fidem , acitit istis virtutibus , quasi universis filiis .

XVIII. Sermon. 31. c. 8. to. 3. *Jacundare in Deo , quod iussit Dominus , ac iacundari in Domino : Jacundare in Fide , iacundare in Spe , iacundare in Caritate , iacundare in Misericordia , iacundare in Hospitalitate , iacundare in Castitate . Hæc omnia bona sunt : obsequi interioris hominis , grævia non erant illis , sed consuetudo tua . Illa omnia istis essent , quæ istis illis non transire possent amittere ; unde si natus esetis , plenus eris .*

XIX. Sermon. 170. c. 8. to. 9. to. 5. *Est virtus cuius res laudabilis : Prudentia , male & bene discernere : Justitia , sua culpe distribuire : Temperantia , libidines cohibere : Fortitudo , mollescit equanimiter sustinere . Magna res , laudabilis res . Iuxta vero ex allegatis S. Augustini placitis evincitur , plurimas esse Christianas virtutes istarum exercitiis , copia & multitudinem resultantem integritate ; vel istarum exercitiis copulatis , plurimas diversæ generis virtutes includendas , quarum virtutum & nominum , & numerus à Doctore enumerantur . Huiusmodi sunt Fides , Spes , Caritas , Prudentia , Justitia , Temperantia , Fortitudo , Pietas , Misericordia , Castitas , Sobrietas , Hospitalitas . Item peculiaris singularium virtutum rationes , & rationes , quibus utantur , neque in dicto genere constituantur , Augustinus expendit , neque deliquit : sic ex S. Doctore , tantum Prudentia est , bona & mala discernere : Justitia , sua culpe tribuere : Temperantia , libidines cohibere : Fortitudinem , mollescit equo animo sustinere . Hæc posita , singe tibi cor non actum , qui non est ex theologica caritate natus , esse virtutum , & incontinentiam , hoc dico , senties consequenter , quoniam actum honestum ex theologice caritate natus emanat ; ac providentissimum alium esse Christianam virtutem , præter caritatem . Quod si admiseris , copiosius illi Christianarum virtutum exercitiis ab Augustino descriptis , præterea enumerabis , sola caritate superante : neque de tanto virtutum numero aliud quidpiam tenet , quam tuas & laudis virtutum nomen , sub-*

quidam virtutes rationibus à medio sublatis. Illa namque Augustinus paritio, ac distributio virtutum, quæ in sua quaque genera Christianæ virtutes differuntur, tota falsità, atque collabitur; siquidem virtutes omnes ad unum genus pertinent theologice caritative, omnes caritates theologice continentur, omnes sola caritate nitentur, omnes sicut origines recipiunt à caritate, omnes ab eadem caritate impulsu excitantur. Hæc autem à S. Augustino tracta, sumpta, ac dispersa, tanquam abscondita & absorta, profusè dissepant, atque abhorrent. Quamobrem et à Augustino non omnis actus, qui non est ex theologice caritatis motivo, est actus virtutis, & honorificus.

Ad primum ergo dicendum, quod S. Doctor hoc dictum non deficit quatuor virtutes, quas vulgo dicimus Cardinales, quales in homine officij fidelis, à Deo summo & optimo hominis bono abstante, esse possunt; sed quales honestatem, pietatem, atque fidem ad consequendum salutem, & optimam hominis bonum, Deum videlicet, cum caritas perduntur. Tunc enim non possunt esse virtutes spirituales. Dicitur enim cap. 14. numero superiorum 24. *Non orbiter, cum de mortali & alicuius peccato, amplius est reparandum, quod si hominem suum habuit, qui referenda sunt omnia. Id enim est peccatum... Nihil aliud quam ipsum Deum. Nam quid erit aliud optatum homini, nisi ut inhaerere ipsi beatissimum? Id autem est filius Dei, cui habere gratia non volumus, nisi dilectione, caritate, caritate. Hinc sequenti numero 25. hinc è vestigio adjuvat: *Quod si virum ad beatam vitam non docet, aliud opus est virtutem afferentem, nisi suum amorem Dei.* Ceterum cum S. D. nullam quatuor virtutes intra locum proprii cuiusque ordinis, atque generis conditis desiderat, longè aliter loquitur. Sic Serm. 170. c. 8. n. 3. c. 3. *Istæ virtutes admodum res laudabiles: Prudentia, mala & bona discernere; Justitia, sua cuique distribere; Temperantia, libidinem cohibere; Fortitudo, molestias equanimiter sustinere: Magna res, laudabilis res.**

Ad secundum dicendum, quod ex S. Augustino virtus in genere, quævis productura virtutes omnes in se complectitur,

dicitur, est caritas, videlicet amor boni, seu beneficii universalis, confectus recte rationis, qui caritate id, quod diligendum est, diligitur. Hac caritate peccata omnia hominibus, qui in virtutibus agere continentur, sive qui ad Deum, sive qui ad mores pertinent, diliguntur. Quod autem nomen Caritatis S. Augustinus non infrequenter usurpet ad significandum universalem amorem boni, patet ex lib. 8. de Trinit. c. 10. n. 14. 10. 8. ubi sic caritatem definit. *Quid est amor dilectio, vel caritas, quem semper Scriptura divina laudet, & praeedicat, noster fecit?*

Ad verbum dicendum, quod ex S. Augustino disparatur ad gratia Pelagianos, soli caritas vere bene operatur: ceterae omnes virtutes a caritate sepius, licet bene operentur, non tamen vere bene operantur; quidem sine caritate competentes habent, consequi tamen valent. Hec enim loco citato S. Doctor adhaeret: *Proinde in istis, qui per obedientiam gratiae facti sunt, adhuc Deus operatur & videtur, & operari per bene voluntatem: qualem diligenter Deum omnia cupiuntur in bonum. Si enim, atque & ipsum dilectum, quam sola impetratur, ut cum, qui non potest dilecti, ut in illam crediderunt, per quam gratiam diligamus, & diligamus, qui operari non sumus.*

Ad quoniam dicendum, quod ex S. Augustino non desertatur facta hominum, qui hominibus impediuntur, nisi de radice caritatis, huius videlicet benevolentiae, quod facta operantur superiora verba S. Doctoris. Hae enim habet loca citata: *Invenimus servilem hominem factum de caritate: & blandum factum de impetore. Porcum caritatis Peter, & Mago Manducator. Si duci nos propius, plagi, & Manducator; qui non eligit blandimenta, & fugiat plagas! Si proficiat amicus, caritatis carit, blanditur impetore. Videtur quid querimus, qui non differuntur facta hominum, nisi de radice caritatis. Non est ergo ibi sermo de caritate divina, sed de humana benevolentia, cuius facta pro oculis est habenda, priusquam benivolentia finatur de benivolentia officiorum, qui exhibetur hominibus.*

Ad

Ad 5. dicendum, quod ex S. Augustino *mens hominis opera supra animam quam est veritatis*, bonae videlicet voluntatis, quae in suis operibus consequitur finem sibi propositum consequendi bonae voluntatis & rectae, sed celestis utique immortalis. Illud erat in mente positum apud homines veteris testamenti: Hoc sciuntur esse apud homines testamenti novi. Hinc autem, adjungit S. Doctor loco citato. *Cum ergo in ipse Psalmus, & alia veniat, & alia mens... satis aperteque distincta sunt: Ad hoc cognoscit hominibus Dei Moysi nomen illius quae respiciuntur, ut illi, qui per reliquos fuerant Scripturae, et modo instructi meritis etiam legem Dei, quae per Moysen ministravit illi, vel per hanc operibus suis vel per illam praevalere terrenarum humanarum Deum polliceri videretur, sine dubio habere sub voluntate tale aliquod, quod ipse Psalmus ostendit. Sed cum quisset, transiit ad Christum, aspiratur voluntas, & revelabatur quali erat, et considerari mirabilia de lege Dei.*

Ad 6. dicendum, quod ex S. Augustino *fructus Caritas ergi potestatem, & quidem habita, ut apert, qui utique...* docuit Schismaticei Dissidentes, contra quos ibi dicitur Augustinus, omnia bona in speciem aperta fructu sunt. Sic enim ibi S. Doctor concludit: *Unde mirum videntur, qui contra Ecclesiam Augustinam Catholicam persequuntur, non habere Spiritum Sanctum, nisi cum ipse Catholicus, nimis pauli per amorem non caritatem, adhaerent.*

Ad 7. dicendum, quod ex S. Augustino ubi non est dilectio, bona videlicet & superna voluntas, nullam bonam operi importat ad consequendum eternam salutem ideam, nec ulla bonum operi vocatur, *quod, videlicet, ad plenum...* pervenit, utrumque scilicet, ut ibidem affirmat: quia omne, quod non est ex solo operante per dilectionem, per bonum videlicet voluntatem supernam, quod eternam salutem edificandum, non uniformem est efficaciam, quam a peccatum esset. Quamobrem S. Doctor loco citato novum *caritatem & dilectionem* asserit ad significandum bonam voluntatem, sempiternae meritis beatitudinis, quoniam voluntatem solus arbitrio liber tractum esse commendat Pelagius: saltemque cognitio-

nem, hoc est legis scientiam, donum Dei esse affirmabat. Sic enim Pelagium Augustinus hortatur loco in objectione allegato: *Cognoscere & discere, facere sunt discernenda, discernere. Quia scientia iustis, caritas adificat, & tunc scientia non iustis, quando caritas adificat. Et cum sit utrumque donum Dei, sed unum minus, minus magis; non sit postulationem nostram super laudem justitiae, uti nostri cavet, ut iterum dicam, quia minus est, divini tribuit adjutorio, quod autem magis est, humani operis arbitrio.*

Ad 4. dicendum, quod et S. Augustinus sine amore Creatoris, quo tam actus, quam habito deserviunt sancti Iudaei, de quibus loquitur S. D., nullis quibuslibet bene actis creaturis, usque producente bonitatem ad sempiternam felicitatem. Dicitur enim superius adversus Julianum. *Aur certe quantum scitis concubis opera Iudaicum, quae tibi coram videtur bene, non tamen eis ad salutem sempiternam, regnumque perducere. Salvo nam illud bonum bonitatem dicere, illam voluntatem bonam, illud opus bonum, sive Dei gratia, quae datur per unum Mediatorem Dei, & bonitatem, omnino posse conferri, per quod solum haec perit ad eternum Dei donum regnumque pervenit.* Dicitur secundum ea huiusmodi voluntates arbitri bene, sufficere, quia quod Deum servile fiat, et per hoc, non bene. Certe et S. Doctor loco in objectione allegato, non deturbat ab honestarum virtutum choro actus omnes, qui non sunt ex theologice caritatis motivo, sed etiam persequitur: *Hec ergo amore quia est, ut bonum honestum sit, & pudicitia conjugalis, ut sit quae iurata, quando actus conjugis carnis, non in voluptate solutus, sed in voluntate propagatur. Si enim recedat, & propter sensum, non propter filium propagandus, sicut aliquid carnalis & voluptas, veniale peccatum sit propter naturam Christianam.*

Ad 5. dicendum, quod ex S. Augustino quicquid se putantur homo facere bene, si fiat exclusive sine caritate Dei se prodest, per hoc, quod fiat contra caritatem Dei se prodest, nullo modo sit bene. Quod si fiat sine caritate Dei se prodest per motum delectum huiusmodi caritatis, tunc si delectum

hujusmodi fuerit defectus caritatis habitualis, procul dubio nullo modo sit bona, habitusque operis ad amorem Dei donum repugnansque honorum perducenda, ut supra ex Augustino docuimus. Si autem defectus hujusmodi fuerit defectus for-
 tuius divina caritatis actualis, tunc ex officio virtutem impulsu sit bona, quidquid si putaveris bono facere bono. Sequens, loco citato n. pp. hinc de Dei amore S. Doctor declarat. *Nemo arbitretur non accepisse spiritum amoris Dei, quod sine dubio negavit est Dei donum. . . . Non qui tenet Patrem Christum negavit, sed illius amoris spiritum accepit, de quo dicit ipse Christus: Eum amate, qui habet perferam et animum et corpus perdere in gloriam; ita illos vultis, hunc timete.*

Ad 19. dicendum, quod ex S. Augustino sine habituali dilectione nemo pie vivit, nullusque est bona voluntas. Rectius sine virtuali dilectione (quasi ex S. Augustino supradicta, est quavis superna boni cupiditas, quavis boni superni amor, quavis supernus affectus) nemo pie vivit, nullusque est bona voluntas. Possunt sine formali dilectione Dei super omnia, urgente precepto de hac dilectione elidenda, nemo pie vivit, nullusque est bona voluntas. Etiam Pelagiani non aliam adscribant Dei gratiam perierunt, que vel ad ordinem naturae pertinent, vel esset quid humani extrinsecum. Hujusmodi quod illorum naturae bono vel contra rationem, libere nostrae voluntatis arbitrium, externa, lex, sacra doctrina, atque evangelica praedicatio, Christi Donum exemplum, atque peccatorum remissio. Dilectionem autem seu caritatem, in qua est usurpatio accepti, Dei donum esse negant, eundemque solus naturae viribus tribuunt. Quae proferta Juliano loco citato, & quidam fide de eodem habebat: *Arbitrium liberam virtutem deponit, & nostris divinae gratiae spiritibus amittit*. Augustinus insurgit, & a Pelagiano hoc eoqueque conatur, ut inter varias divinae gratiae species, utina dilectionem recensat, in quacunque illa usurpatio accipitur, a quo tanquam a cane de aqua resugibat Haereticus.

CONNEXA SENTENTiarum SERIES.

(a) *Libido sentiendi est, per quam corpori visque, quam gerimus, ad aliquid apprehendendum vel improbandum, faciendum vel rejiciendum, appetitum visumur, insistentur .... Libido autem sentiendi est, quæ nos ad faciendum, sive consuetudinem vivendi, hoc repugnanti appetitu carnalis concupiscentie impellit.* (b) *Quando visus analogie vivuntur, ut potentia, amicitia, caritas, gratia, et quæque officia, et datus, et gratia, communitatis propositio, non libido est vituperanda: ut vero, quæ hinc inter carnis concupiscentiam, si nihil carum inter est ad faciendum, vel ad docendum dulcoris habere, ut amicitiam, etiam si cum aliquo sumatur delectatione, cum propositio fiat, tamen cum abstant, nulla sunt delectanda libidine.* (c) *Concupiscentia autem c. q. ad carnalem non ducti, nisi concupiscentia carnalis, non libidine resistenda. Itaque caritas hinc estiam et potius: illi autem qui delectantur in officiis vivendi, non delectantur, ut comedant, sed libere comedant, ut vivant. Itaque ista prudentia, et temperantia si offerretur, ut sibi cibo et potu vivamus, quanto magis amplectamur hoc beneficium, ut qui cadere non consueverant, non desinere ingrederentur? (d) Cum enim sicut si causa cadendi et libidine, adpropterea si tanquam periculosam periculose pavendum, et plerumque perire conatur, ut qui causti sunt, quod sicuti causa non facere vel duc, vel videri (e) Alimenteria rationis sustinenda indigentia: si fuerit non sunt, quæ ore sumuntur, nec sunt possunt, et manducando sepe resistuntur, et periculosissime sunt cavenda subtilia; non solum ergo illa, sed etiam illud sapere indiget instructionem corporis aspectu, non propter castigandum libidinem, sed propter cavendum salutem. (f) Similiter quod concupiscentiam visum: illi periculosi famuli bellum Dei sibi suscipere voluerunt: ad hoc unum jungebantur famula, ad hoc famula infestabantur, ut illis procurarent; idcirco illis periculosum est, ut plures habuerunt. (g) Insuper illi autem amicitias, quæ necessitudinaliter quæque habuerunt rebus*

causa

maxima premissarum fieri filiarum, per stipulam peritas, non in comparatione fidei, sed boni. (6) Filiarum quippe premissarum operum dare, non casibus mori per ipsam premissarum feminarum, sed bonis ordinis conjugali, non est in bonis improbandis officii: sed bonis ipsam bonum laudabiliter transmittit, et unde celestis ingreditur animas Christianas. (7) Consilium quippe status in bonis, que ordinem naturalem conservari debet, perturbari non debet, nisi propozitionis causa faciat bonum concubium fieri, et hoc non nisi facilius ordinis conservari, quod non pervertit virtutem pati. (8) Nescit enim quomodo bonum dicitur. . . . Malitiam, que non sit servat boni fidem, si hoc faciat propter preceptum et premissum Dei, dicitur peccatum si fidei, non habere pudicitiam, aut pudicitiam aliquam, ut parvam esse virtutem; si et meretricem, qui hoc bonum servat meri. . . . Unde pudicitia conjugali in bonis fidei, et religio, non parva dubio virtus si, non tota, aut alibi, aut ubique est, non totam fidem habet omnes virtutes. (9) Huiusmodi sunt opera misericordie, assistentie caritati, fidelitas parati, incorruptio castitatis, modestia sobrietatis, que semper tenenda sunt. . . . Intra sunt omnes istae virtutes, quae univocae. Quae opera fassus sum nominare? Quasi caritas est imperatoris, qui fecit inter in meretricem. Quomodo rei imperator per exercitum suum agit, quodque facit, si Dominus Iesus Christus imperat habere et laudare bonum castitatis, ubi, in meri per fidem, ubi ubi virtutibus, quasi in meretricem. (10) Tunc iocundari in bonis, aut fassus Dominus, ut iocundari in bonis: Iocundari a fide, iocundari in fide, iocundari in caritate, iocundari in misericordia, iocundari in hospitalitate, iocundari in castitate. Haec omnia bona sunt christiani iocundari bonis, personae non arce sua, sed consuetudine sua. ubi omnia dicitur esse, quae dicitur in castitate possit amittere, unde si natus castitatis, plenus castitatis. (11) Est enim virtus omni res laudabilis: Prudentia, bona et mala discernens: Justitia, sua cuique distribuens: Temperantia, ubi omnia castitatis continent, ubi omnia equanimiter sustinet. Alique res, laudabilis res.

(c) Sed multum interest, quo sine illa faciat; quare *missae* *missae* *suae*, quid *faciat* *desidero* *tuo*: quid *desidero*, *parum* *conscientia* *est*; *missae*, *mundi* *capitulum*. Multi per *capitulum* *mundi* *intra* *fecerunt*, *missae* *operatur*, *non* *desidero*. *Desidero* *debet* *operari*, & *missae* *missae*, *ut* *non* *missae* *se* *capitulum* *faciat*, *quoniam* *aliquid* *hinc* *desidero* *operatur*. *Et* *ut* *hinc* *conscientia*! *Aut* *Deum* *et*. *Interroga* *ut* *causa*. *Vide* *quid* *fecisti*, & *quid* *ibi* *appropiasti*: *scilicet* *tuam*, *in* *laudem* *bonitatem* *remissionem*? *Inter* *vide*. (p) Sic *oblationis* *desidero* *est* *sine*. *Non* *enim* *augur*, *ut* *operatur*, *desidero* *missae* *meritis* *ut* *aliquid* *est* *querendum*. *Si* *enim* *parvitas* *gratia*, & *meritis* *liberitas*, *per* *et* *laudem* & *per* *de* *laudem*, *audire*, & *prole*. (q) Similiter *propter* *bonitatem*, *laudem*, *si* *quasi* *non* *habere* *caritatem*, *qua* *perducit* *ad* *sanctum* *et* *sanctum* & *sanctum* *per*, *per* *Carthago* *Ecclēsia* *congregatio* *congregatio*, *in* *aliquo* *scilicet* *congregatio*, *ut* *Christum* *negat*, *passim* *triholocaustum*, *congregatio*, *sanctum*, *sanctum*, *profectum*, *pericula*, *caritatem*, *sanctum*, *sanctum*, *gloriam*, *ut* *sanctum*, *ut* *sanctum*, *ut* *sanctum* *sanctum* *sanctum* *sanctum*, & *ignis* *et* *et*, *nam* *nam* *illa* *causando* *fuit*; *sanctum* *enim* & *hinc* *laudem* *pacem* *est*. *Sed* *nam* *quod* *per* *per*, *utrum* & *illa* *pacem* *sanctum* *Dei* *se*, *an* *sanctum* *sanctum* *se* *voluntatis* *humana*, *qua* *quod* *et* *Ecclēsia* *sanctum*, *nam* *propter*, *qui* *enim* *sanctum*, *sed* *pro* *sanctum*. *Sacramentum*, *sanctum*, *qua* *apud* *enim* *sanctum*, *sanctum* *per* *sanctum* *sanctum*, *per* *sanctum* *sanctum*. .... *Respondens*, *respondens* *non* *est* *hinc* *sanctum* *Dei*. (r) Verum *quidem* *est*, *quod* *sanctum* *non* *est* *in* *sanctum*, *sed* *per* *sanctum*, *per* *sanctum* *est*, *sanctum* *sanctum* *sanctum* *sanctum*; *sed* *sanctum* *sanctum*, *non* *Ecclēsia* *sanctum* *sanctum* *sanctum*, *non* *sanctum* *in* *sanctum* *sanctum*. *Nam* *aliquid* *sanctum*, *sed* *sanctum*. *Aut* *Dei* *sanctum*, *sanctum* *sanctum*. .... *Si* *non* *sanctum*, *sanctum*, *ut* *per* *sanctum*, *sanctum*, *ut* *sanctum*. .... *Est* *sanctum* *sanctum* *sanctum* *sanctum*, *propter* *quod* *sanctum* *sanctum* *Dei* *sanctum*, *nam* *est* *ut* *per* *sanctum* *sanctum*: *aliquid* *est* *sanctum* *sanctum* *sanctum*, *aliquid* *sanctum* *sanctum*. (s) Quod *per* *sanctum* *ad* *sanctum*, *non* *sanctum* *est* *de* *sanctum*

sanctum

*merito debet mortalem, sed eternam dolor non debet esse
pulsam; forte quis interrogatus est, jam sit satis: nec sit con-
tristetur, quemadmodum genus, que spem non habent. Nam
etiam contristari prohibetur Apostolus Paulus, cum hoc dicitur,
sed sit contristari, quemadmodum genus, que spem non ha-
bent. Nam & Maria & Maria pie fletu, & fides resur-
rectionis suam fratrem Lazarum sebat, quando cum tunc
ad hanc vitam redituram esse crederet: & ipse Dominus eun-
dem, quem suorum resuscitauerat, Lazarem sebat; aliterum
ut fratrem vitam sui moritur, qui ad vitam vitam resur-
rectionis crederet, esse non posse preceptum, concessit accepit.
Hactenus ex S. Augustino.*

*Cap. Lib. 4. contra Julianum c. 14. n. 87. 88. 89. 90. 91. Lib. 4. con-
tra Julianum c. 14. n. 88. 89. 90. 91. Serm. 31. c. 14. n. 84.
85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 1000.*

ARTICULUS V.

*Utrum ex S. Augustino dicatur diuini supplicii sit afflictio
vinctus & inuinctus?*

*Videtur, quod ex S. Augustino tritor diuini supplicii sit af-
flictus vinctus & inuinctus, quod ex productis S. D. sen-
tentia ita fundetur.*

I Tract. 9. in Epist. 1. Joannis n. 5. & 6. n. 3. *Aliud est
dicere Deum, ut mittat et in ignem cum Ma-
ledictis.*

habeat aliud q̄ timere Deum, ne recedas a se. Ille timet quod timeat, ne in periculum mittatur cum Diabolo, nondum q̄ cessat: non enim vult se amare Deū, sed se timere penitus, cum matrem suam Deum, ne deferat se profunde ejus, amplius enim, ipse frui desiderat. Non potest melius repleri, quid intresset inter duas q̄s timere, unam quam fuerit mātis caritas, alteram castam, qui permansit in sexuali servitū, nō penitus duas maiores meritorias, quarum unam hic amplexus videtur facere adulatorium, debitori nequitia; sed timere, ne damnetur a marito. Timet uxorem, sed quia coluit amari nequitiam, illa timet maritum: habet nam gratia, sed amplexu q̄ mariti praesentia: & si forte velit nequiter, timet maritum, ne veniat. Tales sunt, qui timeant, ne velut dīi iudicent. Hoc alteram amare vult, debere illi castis amplexibus, nulla se adulatori humanitas maculare: optat praesentem, utri. Ex quomodo discernatur das q̄s timere? Timet illa, timet & illa. Interroga: quid unum illi respondens. Interroga illam: Timet uxorem? Respondet, Timet. Interroga & illam, si timeat uxorem? Respondet, Timet. Una vox est, sed diversus sensus. Jam ergo interrogantur. Rursum illa dicit Timet uxorem, ne veniat: illa dicit: Timet uxorem, ne dissidat. Illa dicit: Timet, ne damnetur: illa dicit: Timet, ne deferat. Fuit hic in antea Christianorum, & iocunde timebant, quem fuerat illi caritas; & ad amorem castam permanserunt in sexuali servitū.

II. Tract. 43. in Joā. tom. 7. to. 2. Quid de duplex timoribus? Est timor servilis, & est timor castus. Est timor, ne patiaris penam; est alius timor, ne amittas iustitiam. Timor illi n. patiaris penam, servilis est. Quid magnum est timere penam? Illa & nequitia servus servus, hoc & crudelissimus iure: Non est magnum timere penam, sed magnum est amare iustitiam. Quid ergo amas iustitiam, alibi timet? Timet plane, nam ne amittat in penam, sed ne amittat iustitiam.... Ipse est timor castus, ipse permansit in sexuali servitū: non cum talis uxorem, nec fuit mātis, sed magis completitur, & contenta tenet, final & iustus.... Timet mulier adulator,

denique ambulare in lege Dei; sed valent ambulare: non enim ex corde fiunt. Ex corde autem nulla mala fieri potest, quod similitudo sit peccati, non dissimulatio justitie; non quantitas actus ad facta, quae fortassis aguntur, et quae clamar peccati, et qui omnes justitiam, non fiuntur: et idcirco peccati sunt minus, dissimulatio: peccati opere, dissimulatio voluntatis.

X. In Pl. 93. n. 1. to 4. Docet Deus innocentiam, ut quisque innocens sit, non timere peccati, sed amare justitiam: cum enim dicitur quod innocens, et tunc est innocens; qui autem timere innocent sit, non est innocens.

XI. Epist. 123. ad Manducatum c. 6. n. 16. to 2. Non cum timetur, et reverentur mali, et quicquid inter malis vult boni: non quia boni promittendi sunt, qui talia mercedis, non peccati; non autem boni quod quicquid timere peccati, sed amare justitiam.

XII. In Pl. 116. scilicet 86. n. 8. to 4. Id agit gratia, ut delictum supplantetur mendacio Dei, quae timere non poterant.

VERA SANCTI DOCTORIS SENTENTIA.

Dicendum, quod ex S. Augustino timor divini supplicii non est affectus virtutis & incontinentis. Incontinentes autem ac liberos divini supplicii timorem frequentissimè S. Doctor in suis operibus commendavit, atque commendat: quoniam, a corruptis moribus ad meliorem frugum perfectam bonitatem revocando, efficaciam esse debent, quod subjoinct S. Doctoris sententia sic luculenter declarat.

I. Tract. 9. in Epist. Joan. n. 4. to 1. Timor autem est in caritate. Sed in qua caritate? Non in iniquitate. In qua ergo? Sed perfecta, sapientia, caritas sic ut miris amorem. Ergo incipit timor, quia incipit sapientia timor David. Timor quod incipit preparat caritatem. Cum autem exierit caritas habundare, postulat timor, qui est preparare locum. Arguitur enim Moyses, ille decrevit: et quoniam Moyses timor, timor postulat fructum. Major caritas, minor timor. Minor caritas, major timor: si autem nullus timor, non est, qui timor corrumpit.

*rimis. Dicit videmus per seiam haurirentur limas, quomodo ali-
quid saltem, non prius intrat, sed nisi erat, non succedit li-
mam: sic timor prius occupat mentem, non autem illi remanens
timor; quia idem intravit, ut haurirentur carbonem: Timor
salutificaturus in animo, qualem quantum nobis est vel in hoc,
vel in futuro seculo!*

II. Tract. 9. in Epist. Joan. a. 4. to. 3. *Si fac timere te, non
poteris iustificari: Invenio illud quod de scripturis, nam qui
fac timere est, non poteris iustificari. Quis est ergo, ut in-
trae timor prius, per quem videtur caritas: Timor medicamen-
tum, caritas finis: Qui autem timet, non est perfectus in
discipline. Rursus! Rursus timor terrorem habet, quomodo
filiis Moyses irremissum habet. Hoc politum ex S. Augustino
probat, quod dicitur supplicii timor, etiam turbulenta &
anxia, quo quietas animi status exagitat, coheret optatum
cum caritate inclinata, cupit individuum est, atque inefficax co-
mune. Hoc idem timor dicitur est caritatis perfecte, quomodo
subsequenter procedit, qui facilem actum in corde aperit,
& qui denique, utpote tranquillitatis & pacis, prius hic sollicitas
ac perturbata foris excludunt. Ceterum aut illius generis fac-
it timor, quo tranquillitas animi exacerbatur, simul cum
caritatis perfecti in animo, quem occupat, consistit. Item
ex S. Augustino timor idem est preparatio necessaria, & via
directa, atque patens in iusto ad consequendum iustificacionem:
medicamentum acri animi est, quo modicorum perfecti carita-
tis est optima animi valetudo. Jam vero affectus tanta firmi-
tutinis, & constantie, cum virtute omnium principe carita-
te devinctus, tot totaque comoda, & emolumenta ani-
mi faciem affert, quousque maxime honestatis, Augustinus
Magister, conspectum, fieri non potest, ut sit affectus vici-
osus, & inhonestus. Quapropter ex S. Augustino devoti supplicii
timor non est affectus vitiosus, & inhonestus.*

III. Item, 1. yb. a. 13. a. 14. to. 3. *Qui enim videt idem
dum agit, quia penam timet: Dicit non timet, tandem est
inter filios. Utinam tamen vel penam timeat. Timor servus
est, caritas liberus est: Et, ut sic dicatur, timor est servus car-*

*stans. Ne possident diaboli ut tuum, praesentis firmas in-
ardet tu, & servat Domine ventura locum. Fit, sic ut si-
more penes, si mundum pati amari possitis: vultis Domine,
& servas abscondit, quia consummata caritas, servas utitur si-
more.*

IV. Tract. 9. in Epist. Joan. n. 3. to. 3. *Sunt homines, qui
propterea dicuntur Divini, ut mittantur in orbem, ut servas
ardentem cum diabolo in igne aeterno. Ipsi est timor illi, qui in-
struuntur caritatem, sed se vult, ut eruat: servas illius pro-
pter penes timor Domini, mundum amari, quia se timor: non
bono desiderat, sed malo eruat, sed caecum, quod malo eruat,
corrigi se, & incipit bono desiderare. Cum bono desiderare
capitur, erit in se timor castus. Quis est timor castus? Ne
amittat Ipsi bono.*

V. Lib. de Sancta Virginitate c. 18. n. 39. to. 4. *Timor
quidem non est in caritate, sed perfectio, sicut scriptum est,
caritas servas mittit timorem, sed timorem benedictum, non
Dei; timorem inspiratam malitiam, non dicitur in suis iudi-
ciis. Nihil aliud sapere, sed timor. Ante Dei beatitudinem: timor
fructuosum. Ea probatio S. Augustini testimonio liquidè
constat, optandum esse, ut homo vincat Dei potius timeat:
amandum quidem esse Dei beatitudinem, sed timeandum Dei pa-
stus esse libertatem. Siquidem ex S. Doctore Dei timor, ne
nos detrahit ad inferna, ne in ignem eternum cum Diabolo
nos conficiat, sedulus est cultus cordis, a quo Diabolum pro-
cul arci: & cum caritate sit servus, locum in corde patet
ventura Domine caritari, quam in sanctum cordis penetrare
non introduci. Hoc timore excitatus nequam homo se cor-
dipit, & positum ad meliori progreditur: incipit semper
na bono desiderare, virtutis excolere, perfecta caritate ni-
gere, qui excludit quidem ab animo humanum, non autem
distant timorem: humani, non divini supplicii metum:
non aeternorum, sed mortalium malorum formidinem. Ea
sententia igitur S. Augustini bene cogniti, atque perspecti con-
cluditur, divini supplicii timorem allicium esse ut omni parte
bonitatem, quoniam de omni bonitate, ac virtute optant me-
ritum.*

ritum, utpoti qui hominem a peccatis libidinis revocat, virtutes inferiores expediendum occurrentes, postulat ut expellatur Caritas, totus honestis Magistre, perfecti-
dum hominem trahit. Quæ cum ita sint, et S. Augustinus divini supplicii timor non est nisi a virtutibus, & inhonestis.

VI. Eodem Lib. de S. Virginitate c. 38. n. 33. to 6. *Est alius timor ignis æterni, propter quem delectandam Deo servire, tandem est utique perfecta caritas. Aliud est enim desiderium primum, aliud simile supplicii.*

VII. In PL 127. n. 8. to 4. *Me timor tandem castus præfensum, & pervertit: timere facit, quodquid boni faciri non timere amittendi tempus illud, sed timere postendi aliud malum: non timet, ne perdat amplexus pulcherrimos Spousi, sed timet, ne migratur in gehennam: bonum est & iste timor, utilis est.*

VIII. Sæm. 161. de verbis Apost. c. 8. n. 8. to 3. *Nihil cum deis mihi: Gehennam timeo, ardere timeo, in æternam pœni timeo. Quis diciturum sum? Nihil timeo! Vix timeo! non audio, quodvisque istis Domine actus timeo, sub-
juncti timorem: Tu es, ubi stat: Nihil timeo enim, qui cor-
pus videtur, & postea non habet quid sciam; sed cum ti-
meo, qui habet potestatem & corpus, & animum occidere in
gehennam ignis, ita dicit nobis, hanc timeo. Cum ego Do-
minum timorem investigo, & rependo verbum, comminatio-
nem geminaveris, diciturum ego sum: male timeo! ipse non
dico. Plus timeo, nihil melius timeo, nihil est, quod me-
gis timere debeat. Itaque Augustiniani declarationes in unum
sacramentum contractis, Sola ipse clarior, & illustrior sunt,
quæ S. Augustinus exserit de delectabili honestate timoris,
quæ immensa Dei supplicium in nobis excitat, utque exprit.
Hec autem sunt hujusmodi: Timor ignis æterni, pro-
pter quem delectandam Deo servire, queris non sit contra-
tus perfecte timor, inchoate tamen caritatis est timor: Bonus,
& utilis est timor ille, quo quis vindictis Dei perterritus, &
pœnis timent, ne malum flagitium libeat, ne ad inferos
derudatur; & hoc timore perterritus facti, quidquid boni ho-*

no facit: Timor, quo quis gehennam timet, ardere, timor, in eternam perditionem timet, non satis malus est timor, non plane vitiosus est timor; quidem timor est a Christo Dominico sequacibus suis demeritur, laqueis, vehementer incallus, simul atque iterum eodem fecerunt commemoratum: Nuntius isti timor saluberrimus est, & custodius custodiendus: Nil indignato, ac vindicta Deo-mulctis finem, nihil est, quod magis timere debeamus. Quamobrem et hoc confusio & Angustia peroratione concludatur, quod Dilecti supplicii timor non est aliter vitiosus, & inbecillus.

IX. In H. 85. n. 23. to. 4. *Timor terreus, servat nos faciem, & faciem faciem: Tunc ignem eternum timet.*

X. Lib. de Gratia, & libero arbitrio c. 18. n. 39. to. 10. *Certe debemus, ut non arbitramur nos accepisse spiritum donum Dei, quod hoc dubio magnum est Dei donum, de quo dicit Propheta Isaias: Requiesce super eum . . . . Spiritus domini Domini: non per timore Prius Christum accepimus; sed illius donum spiritum accepimus, de quo dicit Isaias Christus: Eum timet, qui habet persequatur & animam, & corpus perdere in gehennam: Ita dicit nobis, hunc timet.*

XI. Lib. de Catholicae doctrinae c. 3. n. 9. to. 6. *De ipse enim servat Dei, per corde mercedem saluberrime terrae quatuor, caritatem adfuerit est, ut ab eo, quod timet, autem si quidem, non rediret eadem, tunc in se dilectum, tunc in se ipsum in se ipsum, tunc in se ipsum in se ipsum. Rursus quidem accide, sed non unquam, ut quidem tunc, non in se ipsum Christianus, qui non in se ipsum Dei timore persequatur. Ita in habet, quod divine servat timet, qui mercedem corda quatuor, affectus est saluberrimus, & quasi stabile fundamentum, ex quo excelsa caritate divina molis factum molitur: quod magister experientia conperitum est infidelis, ut plurimum, non alio impetu, quam divine severitatis terrae persequatur, in amplexum Christianae Religionis concludit: quod timet, non quidem adversaria formidit, quo timore Patres a Christo desecit, sed vindictam Nuntius, per illa Christi Domini verba significat: Eum timet,*

inter, qui habet passionem & dolorem, & corpus pendere in gehennam, quod huiusmodi, inquam, timor, talis Augustino, magnus est Dei timor, devotus nobis promissum in illis Igitur verbis: Reparat^{us} super eum spiritus timoris Domini, quo timore concubitus implet Augustinus, quævis divini Amoris igne foveatur, sitet aperit, & ignem eternum sentire, atque exempli suo, ignis infanti thronum sui auditoribus innotat. Hic probe cognito, atque animo me competerentis, manifestum est, quod et h. Augustino divini supplicii timor non est affectus violentus, & innoxius.

XII. Epist. 93. ad Vincentium c. n. n. 5. n. n. Nemo venit ad me, nisi pater Patre attrahente, quod in in cordibus certatum, qui se ad eum, divina irascibile timore, attrahunt.

XIII. Tract. 2. in Epist. Joan. n. 2. m. 3. Cæpi aliquis credere deum iudicem, si cæpi credere, cæpi & timere. Sed quia timor alicui, mendacem habet fiduciam in deo iudicis, mendacem est in illis perfida caritas. Numquid timore desperandum est? In quo timor alicui, car desperari solem? Quod intantum videtur, inquit? Ipsius timorem. Aut scripturam: Intimus sapientie timor Domini. Cæpi ergo timere deum iudicem, timore corrigi se: vigilare adversus huius sui, id est, adversus pericula sua: Intimus reviviscere caritatem, & intelligere mendacem sui, qui sunt super terram.

XIV. Tract. de Urbis circulo c. 4. n. 4. m. 6. Cogit quædam evadere, extendit animam in quædam in hoc vita per nos homines, tempore ad eternam, & iterum est amor quod cogitur. Hic temporalis, ibi eternus est, & qui carquet, & qui requiritur. Numquid alicui passitur, qui hic tempore possit, qui Roma vastata est? Illi autem hic alicui apud inferos passitur, ardet, ardet, ardet. Vixit assue ad iudicium: respicit caritatem non ad beneficium, sed ad supplicium. Illi per nos timorem, si Deum caritatem. Itaque et h. Augustinus Deus Pater ad Filium suum homines benedictos attrahit, extendendo in coram cordibus divine irascendie timorem, quo timore accit, ad Christum Domini cultura de impel superestimatione, & transierat. Timor extremi iudicii iratum est caritatem.

tuus perfectus, cuius timoris fructu, in quem deluit, est natus castus. In quo videtur huiusmodi initium, videlicet, nequam se videri, non est despicenda huiusmodi finem, videlicet, simul castus: quod illas timoris divini manere bonas se corrigat, vigili adversus peccata sua, incipit reviviscant letitias, morisque prava stringant. Quae si Deum timeamus, sempiternam poenis, honore Augustino, timorem, quam penarum formidine maxime ad expulsiuiter tolerandas, sine habituras, vite libenter educitantes. Ex his preclaris numeribus, etiamque laudibus, quibus divini supplicii timorem eternitatem praebet S. Doctor, scilicet contemplandum, atque fovendum sanctis, legitime consecratione deducitur, divini supplicii timorem, et Augustini sententia, non esse affectum vinculum, & inchoatum.

XV. In Psal. 43. n. 7. to. 4. *Ipsi ibidem dulcedinem non perferant, si tantum deserviant Dei flectum, timeant ut legunt supplicia terrent, quam poenis non timeant. Pile autem est, quid Deum possiderit; reverentia, quid timeatur.... Minus salutis cum sine malum, et sine malum: minatur Deus aeternum malum, et non sicut bonum!.... Minus Dei, minus aeterni ignis prohibere a malo, detrahens ad bonum.*

XVI. Epist. 122. ad Clerum & Populum Hippocren. n. 1. to. 2. *Si modo tantum cordi, tanto intentione, tanto labore agitis, ut in aliquo tractatu transiretis inchoatum, quantum non oportet esse sollicitum, ut sempiternam miseriam fugatis? Si si mori se timeat, quae sunt temporalia laborum, quando timenda est, quae aeterna in eternum dolorem?*

XVII. Lib. 6. Opera iniquitatis n. 40. in fine to. 10. *Propter quod Dominus, ut mori ipse corporis timeatur, cupit ut mori facit vici, sed illa poenis sempiternae, quam non timeat, facit rei, appetitum dicit: Nihil timeat rei, quod corpus vincit, et poenis non habent quod flectant; sed iam timeat, qui debet poenitentiam et corpus, et animam perdere in gehennam. Nec est ut mori faciat, atque perperam, contra cuius timorem non certant sancti, sed contra ipsam poenitentiam corporis temporalis; non ad hanc timeat, illam timeat. Igitur*

in S. Angelum sententia pertinebunda est suspitatus ignis. Unius noster posulat, ut divina supplicia nos terreat. Contrahendum est ad incerta male, que divina legis violationibus Deus committat. Mitis Dei, mitis suspitatus ignis possibetur a malo, invitatur ad bonum. Sollicitus nos esse oportet, ut suspitatus mitis effluat. Tunc de morte illa est, que in suspitatum dolorem nos coarctat. Namque interitum mortis tuncem ipsius Christi Dominus nobis locutur, quam non timendo, Angeli atque sceleribus homines impediunt claudunt. Probi atque pi non pugnant adversus timorem mortis illius, que nullum finem est habitura; sed cuncta mortis hujus timorem decutunt, que temporis momento concluditur; ut omni brevissimum hunc, & suspitissimum mortem vincant, suspitatum illam, atque incertam pertineant. Jam vero et superioribus S. Angelis testemur & pronuntiamus, quod in aciem productis neque dispositis, evincitur, quod in S. Doctore divini supplicii timor non est affectus vinculus & inbonellus.

XVIII. In PC. 123. c. 12. to. 4. *Respondit fridicus aem... velut jam cadere in suspitatum, sicut majorem suspitatum, ut velut de suspitatu; sic & Margery, jam sicut aliqui suspitatum suspitatum velut in suspitatu illa hujus. Denique, qui erat in illa, sicut suspitatum suspitatum, & erat est suspitatum de suspitatu suspitatum.*

XIX. Item. 343. c. 7. n. 7. to. 5. *Si hoc Celi non ascendit, ignem sicut suspitatum: Si non amas esse inter Angeli Dei, sicut esse inter Angeli diaboli: Si non amas esse in Regno, sicut esse in sanctis igni ardenti, inextinguibili, suspitatum. Vincit in te prius timor, & erit amor. Timor perducit te, non ipse in te remanet, sed te ad caritatem, quasi ad suspitatum, perducit.*

XX. Epist. 104. ad Neotham c. 3. n. 3. to. 2. *Poenitentia, sicut scilicet, impiorum velut, & pergit admissum, sed illa, que in vera Religione agitur, que futuram iudicium Dei coarctat.... Hinc est, quod Christiasti confitentibus, atque deprecantibus..... poenitentia dolorem fructuosum esse creditur.*

*amor, utque ad correctionem perficere consiliumque, quid
 iussu verborum eorum fiat, qui consiliumque possit, quid de
 divinis iudiciis sperare debeant. Quae tamen in re non nullam
 huius Augustini doctrinam contineant ea sunt, quae sequen-
 tur, videlicet. Porro ista Christiana, quae in veris apertae
 Religionis, ex divinis iudiciis formata est, impetit venientem,
 admissa peccata expiat, honorum operum plurimum fructus par-
 rit, atque ad meliorem vitam influendam est facta apta, &
 idonea. Quod dum notamus Martyres, qui, vitae libentis in-
 cunctis capiti, in Fidei quaestione persequuntur, sceleris
 facta sompniculosi cruciatum morales, ab repentinis si-
 cutque delictis discriminis Deus eripuit. Si amor celestis
 Patrie, si constantis Angelici desiderii, si regni nunquam
 cessant cupiditas nos ad virtutes minime inflammant, curandum
 est, ut tunc ipsi semper delinquamus, magis tamen cum
 diabolo consueverit, terror totius carceris irreversibilis nos
 a peccatis cohibeat, atque deterreat. Hic autem terror
 avaris est prodromus, insit est pedagogi, qui non ad ma-
 gistrum exitum, divini amoris principis insistent, sed
 lucendas, quasi manu perducit. Cum igitur, teste Augustino,
 luxuriosus, ac celestis sit ex materia, qui ex divinis suppli-
 cii meritis ad bonum perducatur, confingit ex S. Doctore,
 quod divini supplicii terror non est effectus videlicet, & inho-
 restus.*

Ad primum ergo dicendum, quod ex S. Augustino si-
 mor ille gehennae conditio est, & exclusio a caritate, est si-
 mor potius crepatus cum amore caritatis, quo proximo vel-
 let non esse peccata, ut possit impuniti admittere culpa, &
 quod exemplo sancti apto & idoneo conjugio impudice explent
 S. Doctor, quoniam constituit volentem facere adulterium, de-
 lectari nequitia, vivere nequitia, & qui absque duntaxat
 opere exitum propter timorem viri, sed ab eo non absque
 affectu caritatis. Viri enim abstinentia desiderant, ut illi liceat
 impuniti delectari cum muliere. At ex S. D. non omnis pecca-
 tum dicitur esse huiusmodi, sed quidam eodem tractatu 9. in Epist.
 Joan. 2. 3. 10. 3. hoc habet: *Sane bonorum, qui preparantur*

dicunt

*placet Deum, ne mittatur in gehennam, ut forte credant
eum diabolus in igne eterno. Ipsi est timor iste, qui interducat
caritatem; sed sic vult, ut careat: firmus adhuc propius per-
venit timere Deum, nondum amas, quoniam sic timet. Non bene
desiderat, sed male curat; sed in te, quod male curat, cor-
rigit se, & incipit bene desiderare. Cum bene desiderare in-
cipit, ante in te timor cessat. Quis est timor cessat? ne amita-
tur ipse bene.*

Ad secundam dicendam, quod timor iste servilis, de
quo ibi loquitur S. D., non est honestus, sed vitiosus ponne
timor, qui adjunctum & comitem habet amoris criminis,
quo timore & nequissimus servus, & crudelissimus litro, &
infidelissimus adoleus aguntur: huiusmodi enim homines in-
gelidissimi non timeant distringi sceleris, quod in delictis ha-
bent; sed timeant devitiare illi potius, a qua recesserunt.
Ita enim sunt animo compuncti, ut nolent adesse peccato,
qui subita, sicut illi impuniti veterum quoque flagitia per-
petravit. Sed petitur vitiosum hunc ponne timorem, est illi
honestus ponnatorem timor, qui longe abest ac distat a quolibet
amore criminis, quoniam ab omni vitio abstinetur S. D. esse de-
finit illa. & operis imperfecti n. 40. in fine in. 10. per hoc var-
bi: Demittat, ne mors ipse corporis timeatur, quoniam timor for-
de rari; sed illa potius complectere, quoniam non timenda, sunt
rei, quoniam illi dicit: Nolite timere eis, qui corpus occidunt,
& potius non habent quod faciant; sed cum timere, qui habet
potestatem & corpus, & animam perdere in gehennam. Nec
est tunc mors formida, atque perpetua, contra cuius timorem
non certant sancti, sed contra ipsam potius corporis impore-
lion; nam ut bene vincant, illam timeant.

Ad tertiam dicendam, quod ex S. Augustino sub lege
Judicia est, qui Judicaturus esset, timore supplicii, quod lex
minatur, non amore iustitiae se sicuti abstinere ab opere, non
metu ab amore peccati, nondum liber, nec illorum a volun-
tate peccati. Agit enim hic S. Doctor de timore Iudaico in
veteri lege factis frequentis, quoniam utpote vitiosum reprobet;
non autem de timore Christiano in nova lege propositis, quoniam

aperta benevolentia commendat. Similem in lege Judaeis constitutam erat poena duritiae haurire adversus eos, qui legem transgesserant. Hoc ducti citius Judaei vocem a violandis legibus dissimulabant: non ab amore & voluntate interna peccandi, sed duritiam a praestigato opere exteriori & continentem metu poenae, quam colere, nulli hominum ratione carentis, quod amant: sic enim profertur S. Doctor locutus: *In ipsa enim voluntate veri est, qui maluit, si fieri posset, non esse quod timeat, ut debere sciat, quod meritis debeat.* At non est iniquitatem Christianis exterius supplicii timor, qui vocat Christianos benivolum tam a peccato opere exteriori, tam ab iniquitatis amore, ac desiderio interno, cum vera Religio doceat, contra utraque constitutum esse supplicium aeternum. Hinc S. Doctor libro 18. de variis Apostoli c. 3. n. 3. eo §. *Mihi cum dixit mihi, loquitur, gubernans timor, debere timor, in atrocem poenae timor . . . desiderat ego sum, ut sit timor? Ipse non dicit. Plur timor, nihil melius timor, nihilquid, quod magis timere debet.*

Ad quartum dicendum, quod et S. Augustinus in ipsa. locus voluntatis poenae, qui non voluntatis, sed timore, coercens opus detrahunt externum, non peccat. Timor autem iniquitatis ut S. Augustinus videtur est, utpote qui consequens cum peccata voluntatis peccandi, avertit animam a solo peccato opere exteriori, ad evitandum poenae adversus legem exortum constitutum, quod solenne erat apud Judaeos vocem, de quibus ibi loquitur S. Doctor: vultu enim antecolentem obiectam sententiam sunt, quae sequuntur: *Nec memores, quod ad Philippienses scripsi: servandum iustitiam, quae in lege est, qui fuerit sine querela. Peccat enim esse locus in afflictionibus praesentibus praeteritorum legum, & tamen iustitiae opus legem implere, vel timore hominum, vel ipsius Dei, sed poenae formidinis, non dissolutionis, & dissolutionis poenae; aliud est enim voluntate benevolentis bene facere, aliud autem ad malum facendum se voluntate inclinare, ut rem faceret, si hoc posset impune promitti.*

Ad quintum dicendum, quod et S. Augustinus iniquitatem iustitiae est, qui poenae timore non peccat, opere detrahunt interno;

terro; unde autem erit, si ejus ardeat non peccet. Tunc enim vere timebit peccare; nam qui hoc vitiosè timet, nequam servorem proprio, gehennas metus, non peccare cessat, propter voluntatem peccandi cupedam, sed ardere. Superiori: S. Doctoris verba illas rationem satis apte docuerunt; Hec enim habet: *Invidetur autem potius viderem si esse peccat, qui panis timere non peccat, quia ipse non implicatur forte negotium male cupiditatis, ipse tamen male cupiditas intus est habile. Et quia erant Deo innocens invenitur, qui vult fieri, quod vultur, si sceleratus quod timeatur? De per hoc in ipse voluntas vera est, qui vult fieri, qui non vult fieri, sed idcirco non facit, quia impare non potest fieri, nam, quantum in ipse est, malis non est justitiam peccata prohibentem, acque punientem: Et utique si malis non est justitiam, quia dubitaueris, quod cum, si possit, asserat? De per hoc quomodo justus est justitia vult inhibere, ut cum, si possit, deat, precipientem asserat, ne committantem, vel justitiam, firat?*

Ad sententiam dicendam, quod et S. Augustino, qui timore punit conjuncto cum auctore culpe, qui vult non esse puniri, ut securus amplius crearet culpari, opem duntaxat extorceri non concupiscit, affectu intus revera hic concupiscit. Ita plene hoc S. Doctor loco citato per plura exempla satis apte & idonea, qui illas rationes perspicuas facit: Audiat: *Quis timere panem non concupiscit, puta, quia concupiscit. Timere ingratum amorem aque reterem, Et circumstantis firmiter multitudinis, vel obtinere cantile, talium Letemur a preda: Et tunc Leo vult, Leo rade; predam non rapuit, non multum posuit. Si talis er, alius justitia est, qui justitia tibi confecti, ne temperari. Quid magnam est panem timere? Quid cum non timet? Quid laro? Quid sceleratus? Quid infamia? Sed hoc maxime hanc timorem tuum, timoremque laro, quod laro timet legi beatum, Et idcirco fide latrocinium, quia speret si fallere legi hominum: in autem legi ejus timet, ejus panem timet, quem fallere non potest. Nam si fallere possit, quid non fecisset? Ergo Et concupiscit.*

servitium tuum malum non amor tollit, sed timor premit. Ad tollit verbi Lapis, servitium tuum, & amoris passivum ab tollit reversus est Lapis: isti tamen semper est Lapis.

Ad septimum dicendum, quod timor ille, quem S. Augustinus tibi ducit, non est amor, ut ajunt, simpliciter servitili, sed timor, quem dicunt serviliter servilem; Videlicet: Ille timor servi non probabilis improbi, non ut ibi dicitur S.D. I. *Hec tuum servus* (verbum, scilicet, compedes, arcum, plumbum) *non peccat; sed quando servilis affectus in te dominum sit, non habueris in te, & qui passus amicum, facit.* Alio autem timor priori oppositus, quem tibi S. Doctor commendat, timor est, quem filialiter appellat, qui ab amore tibi erga patrem proficit, his verbis a S. Doctore significatus: *Ille nolum dissolvere nulum Patris, non serviliter sed filialiter, si- cut non ne dominetur, non ne perdat, non ne crucietur, sed ne offensus gaudium patrisque, ne dissolvat nulum amicum.* Inter utrumque timore filialiter servilem, atque filiam; inobedientiam, atque inobedientiam, modus est timor honestus simpliciter servilis, proprius servi proli ac bene morati, expul- sis a S. D. lococitato sub nom. S. O. I. his verbis: *Moderum dicit nulli, gehennam timere, ardere timere, in eternum patris timere: Quis diciturum sum? Male timet? Vane timet? Non ar- det, quod diciturum est Dominum, oblate timore, subieci tr- morem, & cetera, ubi dicit: Nullos timere se, qui corpus acci- dent, & populi non habent, qui filiam; sed cum timet, qui habet patrem & corpus, & animam accendere in gehennam ignis: Ita dicit talis: hanc timere. Cum ergo Dominum timorem incassum, & vehementer incassum, & repetendo verbum, semeliteriter geniturale, dicitur ego sum, male timet? *Iste non dicitur. Finit tunc, ubi nullus timet, nihil est, quod magis timere debet.* Exemplum est timore triplici, super pro- prium. Servus nequam & improbus sic apud se dicit: Nolo ser-vari, ne a Domino nulum possit; quod si non possit, sum servus. Istus amicus, sic dicitur: Nolo servari, ne Patre amicum dissolvam. Servus probus, ac bene moratus ita apud se constituit: Nolo servari, ne a Domino nulum possit: & sic*

confidit, neque ultra progreditur. Quod si quis servum probum interrogando arguat: *Quid si a Domini vinclis non libereris?* Et ille respondeat: *Uti per servum*: Tunc timor honestas simpliciter servitio dedit; in timorem inobediens servitior servitum. Si autem respondeat: *Aliter non servarer, quia Domini, parum hoc Patri habeo, dissolvam*: Tunc timor honestas simpliciter servitio in libulum timorem hostilitatem dedit.

Ad ostensum dicendum, quod ex S. Augustino peccatum utique est, timore peccati abstinere a rebus prohibitis, nullamque simul concupiscere pravo desiderio deliberato. At timore peccati abstinere tam a rebus prohibitis, tam a pravo dictam, desiderio deliberato, nullum profecto peccatum est. Quamobrem ex S. Augustino non videtur vitium in timore peccati, sed in pravi concupiscentia deliberata conjuncta cum tali timore.

Ad notum dicendum, quod ex S. Augustino ex corde, nullo modo fieri potest, quod sit servitium peccati conjunctum cum amore & voluntate culpe; quod comprobatur S. Doctor subiecto exemplo: *Quantum attinet ad factum, quia singulorum appetit, & qui timore peccati, & qui amore iustitiam, non servantur; & idem pariter sunt in manu, dissimiles corde: pariter opere, dissimiles voluntate*. Per hoc utrum corde & voluntate sunt dissimiles, quis iustitiam cupiens odit, & non vult servum; et timidas esse peccati, amat, & vult servum: Peccatum enim timet, & odit, quod satis explicat S. Doctor loco in objectione citato n. 45. his verbis: *Malis illis videtur immorari, qui non faciunt mala, cum timore ne puniantur, si faciant. Velint autem facere, si impune perassent. Timere videtur possunt habere innocentiam manuum, non tamen cordis. Et que timorem, aut quasi est ista innocentia, si servus non est, ubi bonus factus est ad timorem Dei?*

Ad dictum dicendum, quod ex S. Augustino, qui non dicitur, sed timore peccati timore, conjunctum cum pravo peccando cupiditate, sit innocens apud homines, eo quod abstineat a pravo opere externo, non est innocens apud Deum, eo quod non temperet a pravi cupiditate interna, quod S. Doctor optineat

80 SUMMA AUGUSTINIANA

times sed interpretis sic explicat loco allegato: *Quid autem timere deuscentis sit, non est timere, quoniam non nocet, cui tale nocere; non enim nocet alteri per factum malum, sed sibi partem per cupiditatem malum.*

Ad undecimam dicendam, quod ex S. Augustino boni pronuntiandi non sunt, qui humanis potius metuendo, non peccant opere diutius eterno; sed perirent utique affectu interno. Non enim bonus est quisquam humanis timore potius, coniuncto cum amore culpe; sed amor iustitiae, conjuncto cum odio culpe. S. Doctoris mentem antecedens, & consequens aliquando apostolicis verbis perspicuum facient & exploratum; sic enim scribit: *Nec ista sunt fragora iustitiae sunt passus Regis, iam gladius Cynierum, angula Caristii, arma Molitor, dissipata Domitiani, scurrilis artem fuit Parric. . . . Nec cum timore, & adhibetur mali, & gaudetis inter malos utique hoc: non quia boni pronuntiandi sunt, qui talia metuendo non peccant, non enim bonus est quisquam timore potius, sed amore iustitiae; veritasque non inaudite etiam mecum legem humanam corrector auctoritas, ut & tota sit inter improbos inuenerit, & in ipso improbi, dum formidat supplicia formetur formidat, inuicem Deo sanctor voluntas.*

Ad duodecimam dicendam, quod ex S. Augustino id agit gratia, ut discessione, bona videlicet voluntate, ex timore & amore: sine conceptu, impleretur mandata Dei, que timore iudicio, ex huius vite potentia cadituro, & caraprae, voluntate peccandi conjuncto, impleri sine non poterant. Sic enim perspicitur S. Doctor hoc citato. *In testamentis veteri... propter mercedem terram dicitur carnalem, Dei mandata ferre amabantur, utque faciebant; quia non ipse, sed aliud diligebant. Unde illa non erant opere voluntatum, sed amore potius lenitatem. Et in NC. 14. n. 11. 12. 4. In veteri testamento timebatur Deus, ut daret illis in opulentiorem, ut tollerent illi terram, ne grandine amiderent olea iustitiam, ne flueret sterilitas uicinis curam, ne auferret ab eis filii ipsorum. Hec enim carnalia promissa Dei timebant adduc paruos autem, & propter hoc timebatur Deus.*

CON-

CONNEXA SENTENTiarUM SERIES.

(a) *Tunc me est in caritate; sed in qua caritate? Non in inchoata. In qua erge? Sed perfecta, inquit; caritas firmata ante ditionem. Ergo duplex timor, quia latetiam significat timor Domini. Timor quasi locum præparet caritati. Cuiusmodi capere caritas habiliore, possidet timor, qui se preparavit locum. Quando enim illa crescit, illa diversat, & quando illa se ditionem, timor possidet firmus. Major caritas, minor timor; minor caritas, major timor. Si autem nullus timor, non est, qui latet caritas. Tunc videmus per seiam inchoatam ditionem, quando aliquid facit: sic prius latet, sed nunc erit, non successe ditionem, se timor primi inchoat inchoat, non autem illi remanet timor, quia illi inchoat, ut inchoat in caritatem. Tunc scilicet securitatem in animo, quod gaudium nobis est, ut in hoc, ut in faciem faciem? (b) Quod si fac timore ei, non poterit inchoat. Sententia dicitur est de seipsum; nam qui fac timore est, non poterit inchoat. Quis est ergo, ut inchoat timor primi, per quem videri caritas, timor inchoatorem, caritas firmata. Quod autem timor, non est perfectus in ditionem. Quare? Quia timor inchoatorem habet; quando scilicet ditionem inchoatorem habet. (c) Quod autem ditionem illi hinc agit, quia parum timor, ditionem non erit, nondum est inchoat. Videmus autem ut parum, timor. Timor firmus est, caritas libera est; & ut se ditionem, timor est firmus caritatem. Ne possidet ditionem caritatem, paritatem firmus in ditionem, ut firmus ditionem caritatem locum. Hoc, fac ut timore paritatem, si nondum paritatem inchoat. Timor ditionem, & firmus absolute; quia consummatus caritas firmata ditionem. (d) Quod si timor Cuiusmodi inchoatorem, inchoat timor inchoatorem, si non autem est inchoat Angeli Dei, timor est inchoat angelis ditionem; si non timor est inchoat, timor est inchoat inchoat inchoat, inchoat inchoat, inchoat inchoat. Timor inchoat inchoat timor, & erit timor. Timor inchoat inchoat, non inchoat inchoat; sed inchoat inchoat, quod*

quasi ut Magistram, proderat. (c) Sunt enim homines, qui propter ea dicunt Deum, ut militentur in gehennam, ut fleret ardenti cum diabolo in igne aeterno. Iste est timor ille, qui intrudunt caritatem, sed se vult, ut carat. Si enim adhuc propter penam timeo Deum, nondum amo, quam se timeo: Non bona desideras, sed mala timeo; sed tu es, qui malum timeo, corrigit te, & incipis bona desiderare; cum bona desiderare incipis, vix tu te timeo castus. Quis timor castus? No audiat ipse bonus. (d) Est tibi timor huius carnis, propter quem desiderandum Deo fides, nondum est aliquis perfectus caritatis. Aliud est enim desiderium primum, aliud secundum suppedit. (e) Nam ille timor nondum castus profligat, & penam timeo: Timere facit, quidquid boni facit; non timore contemni bonum illud, sed timore patiendi illud malum.: Non timeo, ne perdat amplius pulcherrimam spem; sed timeo, ne mittatur in gehennam; bonus est & iste timor, utilis est. (f) Timor quidem non est in caritate; sed perfectus, sicut scriptum est, caritas fides caritas timore; sed timorem humanum, non Dei; timorem temporalium malorum, non divini in sua iudicii. Noli aliam sperare, sed time. Aut Deo hominem, time fructuorum. (g) Cum ergo dicitur mihi: gehennam timeo, ardere timeo, in aeternam puniri timeo. Quis distans sum? Male timeo? Vane timeo? Non audes, quicquid quidem ipse Dominus abesse timeo, subijci timorem, & alio, ubi dicit: Nolite timere eos, qui corpus occidunt, & possum non habere quid faciant; sed eum timeo, qui habet potestatem & corpus, & animum velle in gehennam ignis, hoc dicitur, hanc timeo. Cum ergo Dominus timorem incussit, & urulentius incussit, & repente verbum, combustionem gemiturum, distans ego sum: male timeo? Iste non dicit: Timeo timeo, nihil malum timeo, utilis est quod magis timere debuit. (h) Timeo calum aeternam, fideus non foveo, si fideus forem: ego ignem aeternum timeo. (i) Timere sapientia debemus, ut non arbitremur, non accipere spiritum timore Dei, quod sit dabit est magnum Deo dante, de quo dicit Propheta Isaias: Regalestis super eum spiritum timor-

timoris Domini: Non qui timere Deum Christum negant, sed illius timorem spiritum accipiunt, de quo dicit ipse Christus. Eum timere, qui habet passionem & animam, & corpus perdere in gehennam; hoc dicit talis, hunc timere. (m) Nec ergo mors ipsa corporei timetur, casus tantum facit rei; sed illa paucis sempiterna, quam non timendo, sunt rei; aperitque dicit Dominus: Nullos timere eo, qui corpus retinet, & passio non habet, quod faciat; sed eum timere, qui habet passionem & corpus, & animam perdere in gehennam. Hec est certe mors secunda argui perperam, contra casus timorem non certum Iudici, sed contra ipsam partem corporis temporalis, nam ut hunc timeant, illum timeant. (n) De ipso etiam sanctitate Dei, qui corda mortuorum subvertit, uterque quæritur, certum est, ut de eo quoniam timet, amari se possit, cum regnare videat, utique in se dilectum, utique impetiri possit, utrum dissolvere timeret: rursus quippe accidet, sed tunc nunquam, ut possit non habere spiritum Christianum, qui non sit aliquis Dei timore percutus. (o) Nemo mortis trepidat, nisi quoniam Deum adterruit, quod sit in cordibus amicum, qui se ad eum digne tractanda timore committunt. (p) Qui tamen cupit timere deum iudicem, timendo corrigat se, vigilet adversus delicta sua, id est, adversus peccata sua: incipit transgredi barriera, & transgredi munda sua, quæ sunt super terram. (q) Pœnitentia natus impetrit vitam, & peccata dimittit; sed hic, qui in terra Religio agit, quæ faciat iudicium Dei cogitat. Hic est, quod Christiani confitentur, ac per deprecantur, pœnitentia debent fructuosam esse credidimus, utique ad emendationem sufficere sustinentiam, quod nisi emendat eam fidem, qui emendare possit, quid de deo iudice sperare debuerit. (r) Cogit enim quælibet emendat, recedens totum in quælibet in hoc vita perit humana, ut perit ad gehennam, & hoc est mors, quod cogit. Hic temporali, illi æternæ est, & qui arguit, & qui torquetur. Sic dicit hic adterit apud inferos patitur, etiam, etiam, etiam: tunc utique ad iudicium: recipit æternam non ad ter-

84 SUMMA AUGUSTINIANA

*inflicium, sed ad supplicium. Marpanus concurrens, si Deus
conveniat. (f) Nam si modo tunc erat, tunc invenirentur,
tunc habere agimus, ut in aliquo tractatus transferretur in-
dicatur, quoniam nos oportet esse sanctos, ut simpliciter mi-
serias fugiamus? Et si non scilicet, qui suis tempera-
tem laborem, quomodo vivendo est, qui vivit in eternum
dolorem? (g) Quicquid qui modum desiderant Dei faciat,
vivat vel ignem. Supplicia torquent, quoniam peccata non
vivunt. Vile tibi est, quod Deus possidet? Conteritur,
quod minatur. Minatur invidiam tam bene malum, et facit
malum. Minatur Deus eternum malum, et non facit bonum!
Miser Dei, unde eternum ignem prohibere a malo, invenire
ad bonum. (h) Sic enim videtur esse cum Martyribus. Item
fuit aliquis episcopus invenirentur calorem in desiderium vix
beati. Domine qui eras in illis facis scriptum gratularum,
et eras est passus de magister amicum. Hicque est
S. Augustinus.*

- (6) Tract. p. in Epist. Joannis c. 4. m. 1. (7) Tract. p. in Epist.
Jo. n. 4. m. 1. (8) Serm. 138. c. 14. m. 2. (9) Serm. 139. c.
1. m. 1. m. 1. (10) Tract. p. in Ep. Jo. n. 1. m. 1. (11) L. de
S. Virginit. c. 1. m. 1. m. 1. (12) In Psalms 137. c. 1. m. 4.
(13) L. de S. Virginit. c. 18. m. 22. m. 1. (14) Serm. 138. de
verbo Apost. c. 1. m. 1. m. 1. (15) In PC 13. c. 1. m. 4.
(16) L. de Genes & Lib. arbor. c. 1. m. 1. m. 1. (17) L. de
opere imperfecti c. 1. m. 1. m. 1. (18) Lib. de Cathedra. m. 1.
c. 1. m. 1. m. 1. (19) Epist. p. ad Vincentium c. 1. m. 1. m. 1.
(20) Tract. p. in Ep. Jo. n. 1. m. 1. (21) Ep. 109. ad Neoter.
c. 1. m. 1. m. 1. (22) Tract. de cordis Urbis c. 1. m. 1. m. 1.
(23) Epist. 109. ad Ciceron & Pop. Hipp. c. 1. m. 1. m. 1. (24)
In PC 13. c. 1. m. 1. m. 1. (25) In PC 13. c. 1. m. 1. m. 1.

ARTICULUS VI.

*Utrum ex S. Augustino divina mercedis amor sit affectus
vinculus, & inbonestas?*

Videtur, quod ex S. Augustino divina mercedis amor sit af-
fectus vinculus, & inbonestas: Hæc enim habet.

IN PL. 33. n. 17. to. 4. *Nos ergo Deum amamus, fratres,
per se & castè. Non est castum cor, si Deum ad mercedem
colit. Quid ergo? Mercedem de Deo talia non habebimus?
Miseriamus placeat, sed ipsum Deum, quem colimus. Ipse
nobis merces erit, quia miseriam eum, finis est.*

II. Et noster ibidem: *In ipse humano conjugio considerare
cor castum quale sit ad Deum. Certe humana conjugia sunt:
non diligit maritus suam, qui propter datam illam diligit;
non maritus castè diligit, quæ propter castè diligit, quia ali-
quid donanti, aut quia matrem donavit.... Si ergo mercedis
causâ gratis diligitur, si castè diligitur, & amor mercedis
gratis diligitur, si castè diligitur.... Deum quomodo diligen-
das est veras & veras castitas maritus, ad prælum simpliciter
vires secundum, & fratres nos non est perniciosis? Illam
ergo se diligemus, ut aliud præter ipsum non diligamus.*

III. In PL. 72. n. 32. to. 4. *Castum est cor castum, gratis
per amatur Deum, non et illa peritur aliud præmium. Quod
aliud præmium petit a Deo, & propter illud servare Deum
curius facit, quod vult cupere, quam ipsum, a quo vult
cupere. Quid ergo, nullam præmium Dei? Nullam, præ-
ter ipsum. Præmium Dei ipse Deus est. Hoc vult, hoc de-
dicit, si aliud dixerit, non erit castus amor. Recordis ut
ipse immortalis, frigidus, corruptibilis. Nulli rendere, cor-
ruptibile sua erit, servando sua erit.*

IV. Et noster ibidem sub eam 34. *Gratis amatur susci-
piuntur homines; & a Deo præmium quaeritur, ut ametur? Aut
Deum gratis, nulli habemus Deum.*

VE-

VERA S. DOCTORIS SENTENTIA.

Dicendum, quod ex S. Augustino divine mercedis amor non est affectus vitiosus, neque inordinatus; sospitatur enim mercedis amoris effectivitas veritas de S. D. approbat, atque commendat.

I. Lib. 5. de Civitate Dei c. 16. no. 7. *Mirari Sanctorum laus aliis est etiam de opprobria sustinentiam pro Christo.* Del... . *Probat non solum ut inibi merces talibus bonisbus redderetur, Romanis imperium ac humanam gloriam dilaceratam est; terram etiam, ut etiam aeterna illius Civitate, quamvis hic peregrinentur, diligatur, et sibi illi intendant exemplis, et videant quanta illis debeat superius Patria, propter vitam aeternam; si tandem a soli clavis terrena illis est, propter humanam gloriam.*

II. In PL. 31 capit. 2. n. 5. & 6. no. 4. *Ite enim sperat, qui bonam conscientiam gerit. Regem vero paucis verbis conscientia, retribuit si a se, et non sibi sperat, nisi damnationem.* Ut ergo sperat regnum, habeat bonam conscientiam, et ut habeat bonam conscientiam, credat, et speret. *Regis ergo dei, sibi est: quid sperat, caritatis est.... Quod si deus hic amittit boni operibus, aut illud sperat, quid sperandum est; sed non ab illo, a quo sperandum est: aut hoc sperat, quid sperandum non est, etiam ab illo, a quo aeterna vita speranda est? Pro bonis operibus sperasti terrenam quandam felicitatem, impius 11. Non est ista merces sibi.... Quod si quid sperandum est, sperat, id est, vitam aeternam, sed non a Domino Deo per Jesum Christum, per quem solum datur vita aeterna....! Impius 12. Habemus agnos ex S. Augustino, quod in hac terrena persequutione Sancti Predicantissimi, Cruci confixi aeternae Civitatis caelestis, opprobria sufficere, & ludibria tolerare, sospitantes mercedis, quam ab uno Deo sperant, aeternae; atque edificande Patriae caelestis parati, cui Patrie superius tradendi ex S. Doctore debetur dilectio, propter comparandam nobis vitam sempiternam, atque*

que immortales. Hinc vitam sempiternam vita, & Regnam sine fine eternam, verum expectandam fide, atque extremam & ultimam bonorum, que nobis a solo Deo sunt speranda, & fides, & hoc confitente, & rectis factorum meritis sunt nobis a Deo constituta, atque propofita. Itaque & sanctorum veterum exemplo, & sancti Augustini suffragio comprobatur, quod divina mercedis nec non est affectus vitiosus, & inhonestus.

III. In PC. 93. n. 27. & 28. tota 4. *Laber est hic tunc, & requies tibi promittitur. Attende te habere hic laborem...* sed attende, quidem tibi requies promittitur. Nuncupat ergo pater? Si illam possit cogitare, videtur se nihil laborare ad comparandam.... Damulter, Frater. Venale est, venale est, quod habes, dicit tibi Deus, non illud. Quid habet venale? Regalem venalem habes, non illam de labore.... Hic est requies sempiterna: sine fine eris requies ista, sine fine eris qualem hic, sine fine eris letitia ista, sine fine eris incorruptio: vitam eternam habebis, requiem, que non habet finem. Quanta labore dignus est requies, que non habet finem? Si utram vis comparare, & utram iudicare, eterna requies, eterna labore recte videtur.

IV. In eodem PC. 93. n. 25. n. 2. *Si fuerit tentati fallax concupiscentie, iniquitatis quid promittit Deus, & dabitur promissum facies te consumparem habundantiam facili.* Et si fuerit male argenti minus patientiam malorum, & ipse te expellat de Iustitia; attendit quid minatur Deus: lex de ignem eternam, qui paratus est diabulo & angelo istius, & omni dimittit iustitiam; tunc rex ignem sempiternum, consumit dolores temporales; & per te, quod promittit Deus, concupiscentie temporales satisfactionem. Promittit requiem; patere malitiam: minatur ignem eternum, concupiscentie dolores temporales.

V. Super 349. c. 7. n. 7. 10. 3. *Si ignis Caeli non accendit, ignem tunc gehennarum; si non amas esse inter Angelos Dei, tunc est inter angelos diaboli; si non amas esse in regno, tunc est in cambis ignis ardentes, inextinguibiles, sempiterni.* Vivat in te prius timor, & eris amicus. Timor perducitque

non igitur in se remanent; sed et ad caritatem, quasi ad Magistram, perducit. Jam vero lecti exhibuit S. Augustinus incendi, & acie Auditoris facit ad suscipiendos alioqui animo, quolibet diuturnissimos licet, atque gravissimos pice liberos, gentili & amore comparanda liba simplicitate quiescit, perennitatis gaudii, letitie perpetue, vite immortalis, inextinguibilis integritatis, que bona sunt merces piorum liborum, nobis a Deo promissa. Nichil ex S. Doctore est magis idoneum scriptum, cum ad concutendam fœdas corporis voluptates, tum ad tolerandas vite hujus molestias, quoniam spes, atque amor suscipiuntur quiescit, immortaliſque perducitur a Deo promissa, que devotissimus Theodosius canones ait. Amor celestis Regni, amor Angelice societatis, atque coelestis, sapientia bona nobis a Deo promissa, Caritas dicitur ab Augustino, amoris atque virtutum cunctarum Magistra, ad quam instruendus, atque excolendus timor non perdogas perducit. Ex his autem concluditur cum S. Augustino, quod divina mercede amor non est affectus virtutis, & liberoscibus.

VI. Scrit. 83. c. 7. n. 3. 10. 3. *Illos meritis amant, & illas vultu Margarete diligentes, promissa Dei repellentes, inde persequentes continentur, & ipsi apud Deum servari meruerant, & sub celebritate illa firmata reliquerunt.*

VII. In PG 136. n. 13. 10. 4. *Quidquid facit propter vitam æternam, dextera operatur: sed illius vite æternæ in operibus suis missæ: concupiscentiam vite temporalis, aut laudis humane, aut alioquin carnalis secularis, regunt sinistre tui, quid faciat dextere tue.*

VIII. Epist. 138. ad Macellianum c. 3. n. 17. 10. 2. *In ipso collente maris pressuram, & veteris perditionis disciplinæ, machinæ ventris, ac subire debet celestis authoritas, que voluntariam prosperitatem, que amolationem, benevolentiam, justitiam, atque concordiam, utramque pietatem persuadeat, utroqueque vite lumenque, validissimè virtutem; nec tandem propter ipsam vitam benignissimè gerendam, nec tandem propter eternam terræ clementissimam facilitatem, nec tandem propter adipiscendam sempiternam salutem, & fru-*

simpliciter infulam populi celestem divinamque remissionem, qui hoc obis adfuerit, sed, sicut caritas. Ergo si et S. Augustinus amorem vici laudat, & ipso processu beatitudinis divinitus pugnantis concitari apud Deum Martyres munerunt: Si opera, quae caritate seu amore aeternae vitae sunt, bona & honesta sunt, utpote quae ex manu dextera, hoc est, ex pura, conscientia proficiscuntur: Si propter adfiscendam simplicitatem salutem, simplicitatem ipsius populi celestem divinamque remissionem assequendam, divitiis omnes virtutes confabulando complectendaeque nobis persuadet celestis Christi Domini auctoritas; eo ipso divita memos propter simplicem est honeste cupiendus; eo ipso similis est honestissimus agende viae, ad quam cetera omnia referuntur. Quare etiam ex Sancto Augustino divites mercedis amor non est affectus vitiosus, & inordinatus.

IX. Epist. 167. ad Hieronymum c. 3. n. 10. 11. 2. *Epist. 167. esse parvum ducendum dicam... meliorum, quae vire sua ferunt chari saltem, si hoc factis propter preceptum, & promissionem Dei, utque principis se facitis, non habere publicanum, aut publicanum vellem, vel parvam esse virtutem.*

X. Lib. de Catholiciandis rudibus c. 27. n. 27. to 6. *Qui propter beatitudinem simplicitatem, & perpetuam requiem, quae post hanc vitam sanctis futura promittitur, vult fieri Christianus, ut non sit in ignem aeternum cum diabolo, sed in regnum aeternum intrat cum Christo, qui ipse Christianus est.*

XI. Lib. de Sancta Virginitate c. 38. n. 39. to 6. *Est enim amor ignis aeterni, propter quem ducendum Deo servire, videndum est utique perfectae caritativit. Aliud est enim desiderium praeconi, aliud formide supplicii. Tenet igitur ex superbia S. Augustini sententia, quod Perfectia conjugalis sancta, & fideliter custodita, ex amore simplicitatis mercedis a Deo reportanda, virtus Christiana est, nec contemnenda, virtus. Rursus, quod inique opus iniquus Christianus est homo ille, qui Christum non amplectitur Religione et simplicitate beatitudinis, perpetuamque quietem ad percipiendam amorem, quae futura Vita, amando vitam curando, a Deo granditur. Ter-*

tib; quod in Dei servitio amor & desiderium divini parentis *perfecta caritas* ab Augustino dicitur: commendatum divinis scriptis tunc auctor Jacobus; seu iohannis dilectio a S. Doctorum appellatur. Ex quibus moridum hoc clarum se manifestat; quod, auctore Augustino, divinus mercedis amor non est affectus vitiosus, & inhonestus.

XII. Item. 32. c. 13. to. 3. *Quoniam ille jure, cupiditas rerum temporalium, & timor penarum temporalium inest plebique ad iniquitatem, & hoc locum dicitur, sic cupiditas rerum aeternarum, & timor penarum aeternarum facit legem in corde verbi Dei.*

XIII. Item. Item. 32. c. 14. & 15. a. 14. to. 3. *Si volumus bene vivere, plus amemus, quod promittit Deus, quam quod premitur hic mundus; & plus timeamus, quod minatur Deus, quam quod minatur hic mundus... Facit inquit tibi aliquid fructu, ut facere fructum, ut acquiras pecuniam; promittit Deus fructum non facientibus simpliciter reges Carthagini... Inquit, fructum, habere caritate promissi Dei, & non in superbia cupiditatem servit.*

XIV. Item. 3. in Epist. Jo. a. 12. to. 3. *Endorretic, quod minatur Omnipotens: ama, quod pollicetur Omnipotens: & vitiosum amari mundum, sic promittit, sic terret.* Docet igitur Augustinus amore mercedis, quam pollicetur Omnipotens, pro alio haberi, atque contineri mandum cum suis promissis: amanda esse sempiterna bona, quae Deus pollicetur divinum legem servantibus; hoc autem bona sunt caelestia. Reges nullum usquam habitura fiam: caritate laboremque esse bonis sempiternis a Deo peremptibile, quocumque amore fiam atque cadere deficiente vite cupiditate extinguntur; etiam autem eternarum cupiditatem Christianae pietati locum in corde hominis preponere. Hoc igitur tenet, hoc taceat, hoc Augustinus defendit, videlicet, dicens mercedis amorem non esse affectum vitiosum, & inhonestum.

XV. Item. 9. in Epist. Jo. a. 3. to. 3. *Si alius propter penam timeat Deum, malum amat, quam si timeat. Non bona diligimus, sed mala timeat. Sed in eo, quod male timeat, corrigi*

temporales dulces sunt .... Sed quis non concupiscit dulcedinem facili, inhibens dulcedini vite aeternae?

XIX. In PL. 79. n. 13. to. 4. *Amabis terram, ante vitam aeternam; Amabis marces, ante gloriam. Quisquid tibi iniquis promissis mundus, quisquid potest dare, quoniam, dabit? Iusto Deus? ... Vis videre, quid daturus est Deus, si iusto placis? Vultis deinde? Facite, nec, percipite regnum, quod vobis paratum est ab origine mundi ... Bene quidem, nihil tu attulisti, quidem ut bene tibi sit. Nam tu es, quod amas, vis ut bene tibi sit: Et tu es, quod times, nocere, ut mali tibi sit; sed non in ea regione quæris, in qua querendum est. Perfringe: non et sine indignitate vis est, et sine misericordia. Bene est, quod vis; sed peius, quod non vis, ut effugaris, quod vis ... Ac per hoc sine omni iusto opere bene vivere, et bene amare fuit; sic male amare, et male vivere omnia peccata conciliantur.*

XX. In PL. 141. n. 4 to. 4. *Timoris, et cupiditatis januas clande contra diabolum, aperti ad Christum. Quomodo istas portas aperti ad Christum? Cupido regnum Cælorum, clande contra diabolum. Per cupiditatem facili, diabolum iuvat; per desiderium vite aeternae, Christus iuvat. In illius contentis continetur, amandum esse vitam eternam: quod coarctat avaritiae cupiditas, qui inhibens avaritiam vite dulcedinem, sanctorum voluptatibus salubrem, neque contentum procreat: quod quicquid iniquis rebus procurat, non potest ei tantum dare, quantum iusto daturus est Deus, penam videlicet sempiternam: quod ex bono sempercat beatissimi amore, mercedis a Deo promissæ, cæcis iusto, & bonis operis nostra geruntur: quod cæcis regi cupiditas, viteque æternæ desideria, cordis hanc introantem Christo aperiant. His datus, ut S. Augustinus docuit, quod divine mercedis amor non est affectus viciosus, & incoactus.*

Ad primam ergo dicendam, quod ex S. Augustino notat: parit & cæcis Deum amamus, & Deum colimus. Hoc mercedis electi, qui positi sit in libertate, & cupid rerum sanctorum, & cædularum, quas ibi commenciavit S. D. ex PL. 143.

vile-

videlicet: *Fides incerta, Alia creata, peca cellaria, abundante pecca, nullum reum, nullum tantum, & glaucom;* sed *patrem, pacem, abundantiam, ipsam regem de deum, de deum, ut in expositione positis Pater n. 18. to. 2. refert.* Hoc enim fari bona quodam modo, que Deus indifferentem largitur bonis, & malis; adeoque non debent esse fari votum apud Christianos incerta, quod explicat S. Doctor, loco in expositione allegato, sub nam. superioris 16. his verbis: *Omnia quippe ista, Fratres, que commemoramus sunt ad dei, Deo dat; sed & aliis dat, sed & malis dat, sed & iustis dat, qui sicut sunt utriusque sunt super bonis & malis, & plus super iustis & iustis. Aliquando ista bonis dat, aliquando non dat; & malis aliquando dat, aliquando non dat. Bonis tamen ferat scriptum, mali autem ignem sempiternum. Isti ergo malis, quod non dat bonis: & isti bonis, quod non dat malis; sunt quidem, ut & ista & bona, & mala, que dat & bonis, & malis.*

Ad secundam dicendam, quod ex S. Augustino non esse Deum diligere, si propter bona cadem & moralia dantur diligatur. Sic enim persequitur loco citato: *Non est inuicem, Deum, gratia inuicem. Proinde de quibusdam quid dicitur est? Dominum non inuicem; quasi Dominum sibi inuicem videbantur, & petebant eum de deum, de amplius de premit, de premit de ista, de ceteris temporibus rebus: & quid de ista scriptum? Dominum non inuicem, id est quid sequitur? Isti inuicem dantur, ubi non erat dicitur. Sed est, ubi non erat dicitur? Non ista subiectionem premit, de aliquo in deum regem videtur fore, postremum ne, videtur amorem habere in hoc vita, quoniam sibi sperabant. Exemplum autem, a S. Doctore productum, apertum explicat id, quod concessit. Quomodo enim non esse ab eorum meritis diligatur, si non propter seculum, sed propter eternam dantur diligatur; ut non esse ab eorum cadem sponda diligatur, si non propter seculum sempiternam vine, sed propter eterna habentis vine dantur diligatur. Quarebren S. Doctor non reprobatur, quia hinc approbat amorem Dei, pro;*

propter sempiternam vitam adipiscendam, quod allegatis verbis sciri proficitur profectus. Sic enim habet: *Deus quomodo diligendus est verus, & verus animæ maritus, ad prælium suspirat, ut sit secundum, & speret in eo non esse perituros?*

Ad tertiam dicendam, quod ex S. Augustino, qui aliud prælium petit a Deo, & propterea vult servire Deo, plura faciendo donum, quam Largitionem, cuius facit, quod vult accipere, quibus ipsum a quo vult accipere. Si quis aliud dilaceret pluriquam Deum, non est talis amor; per hanc enim amorem, quo quis præfert bonum inferius Sacram Deo, recedit ab igne immortalis, frigescit, corrumpitur, & fornicatur a Deo, per hoc, quod ab accepto avellitur Summi Boni, ut bonum inferius complectatur. Hæc enim subdit S. Doctor sequenti nam 33. *Prebisti omnem, qui fornicatur tibi te. . . Hæc fornicationis contritio est amor castus. Quis est amor castus? Amat jam totum spiritum suum, quid ab illo parit, & spiritus sui quoniam diligit? Preb quomodo isti aliqui blandiuntur sui generis, aut spiritui famine: cibus fuit dicitur, & aurum cui amat, & fundus, & argentum, & pignus, & equus, & familiaris, & cetera? Abs. Iste ipsum suum amat, gratia amat, quia in ipso habet amorem, quia per ipsum facta sunt omnia.*

Ad quartam dicendam, quod ex S. Augustino amor ambigit, quo Deus amatur, ut bonum illi, quod quidem præstatur est amore concupiscentie, quo Deus amatur, ut bonum amanti. Prius enim amor Deum expetit propter stipendium, nec ad aliud quidquam Deum refert; secundus autem amor Deum refert ad propriam utilitatem. Ex his igitur duobus amantibus, aliter amat Deum propter stipendium, aliter amat Deum propter præmium. Quod si singuli huiusmodi amantem ita esse amoris confirmatum, et sublatum premio, Deum amare recuset, hic utique peccat. Præfert enim rursus Deo Largitioni materis. At non est necesse, ut qui amat Deum propter præmium, ad hanc progressionem deliberationem, videlicet: *An sive isti præmio, si Deum amemus?* Multique minus necesse est, et concludat, præmium esse Deo perperandum. Cate-

ram

nus amorem concupiscentie in Deum ab oculis peccatoris vitio vincitur. Adhuc, loci allegorici habent. 31. Sic oculi habet. *Cepit cogitare sublevari ipsum celestem, & arguere se, qd uia prius fuit, & terram desiderare. Quid enim uult est in Celo, & a se quid uult super terram?.... Comparans uoluntatem suam terram premium celeste, quod accepturus est. Vidit, quid ibi seruaretur.... Seruus, impati, uult se in Celo diuitias lucrantes, ut ipsum: & ego uult a se in terra, quod habens & impati, quod habens & mali, quod habens & factiosus, peccatum, aurum, argenteum, gemmas, similitas, quod habens & sceleratus males, quod habens malis facinus corpus, malis uult corpus. Hoc pro magno desiderare a Deo me super terram, cum serues se uult in Celo licet magis.*

CONNEXA SENTENTIARUM SERIES.

(1) *Ille sperat, qui suam conscientiam perit. Regis a uero pungi uult conscientia, retrahit se a spe, & non sit speris, nisi damnationem. Ut ergo speret regium, habens bonam conscientiam, & ut habens bonam conscientiam, credat, & operetur. Quid credit, scit est: quod operatur, caritatis est..... Quid si de meritis hinc deinde operibus, aut illud speras, quod sperandum est, sed non est illud, a quo sperandum est, aut hoc speras, quod sperandum non est, etiam ab illo, a quo speras alia speranda est? Pro bonis operibus sperasti terram quamdam subleuam, impas es. Non est ista mirari scit..... Quid si quod sperandum est speras, id est, uiam eternam, sed non a Domino Deo per Iesum Christum, per quem solum datur uia eterna?.... Impas es. (2) *Meritis uicibus sanctorum longi alia est etiam hic approbatio sustinentium pro uoluntate Dei..... Quia ergo eterna illam uoluntate, quam illa hic persequuntur..... uident quanta dilectio debetur supernae Patrie propter uiam eternam, faciendam a se. diuites terram dilecti est propter hanc uiam gloriam. (3) *Labor est ergo hic tunc, & repulsi tibi promittitur. Auerit ut habere hic laborem, sed auerit qualem hic repulsi possideret.***

car. Nuncquid cogitare possis? Si illam possis cogitare, ulderet te, nihil laborare ad compensationem.... Vnde est, non male est, quod habes, dixit illi Deus, cum illud. Quid habes tunc? Regnum tenetis habes, cum illam de labore.... Hec est regalis simplicitas: sine sine arte regalis ista, sine, sine arte gaudium hoc, sine sine ulla letitia ista, sine sine ulla incorruptibile. Viam eternam habetis, regalem, quae non habet finem. Quanta labor digna est regalis, quae non habet finem! Si verum ulla comparare, et verum iudicare, eterna regalis eterna labore recte videtur. (4) Quod si fuerit tenens fuitis concupiscentia, incutit quid promissi Deus; et dabitur promissum facti et contrapetere dulcedinem feculi: Ego fuit multa vixit vixit penitentiam malorum, et ipse te expellens de iustitia; secundo quod minatur Deus: In te, ignem eternum, qui parat est diabolo et angelis istis, et non dimittit iustitiam. Timent ergo ignem sempiternum, concupiscentia dolores temporales; et pro eo, quod promissi Deus, concupiscentia sempiternam. Promissi regalem, peccati concupiscentia; minatur ignem eternum, concupiscentia dolores temporales. (5) De illam meritis clementes, et illam illam Martyres diligentes, promissi Dei expellens, minatur persecutionem concupiscentia, et ipse apud Deum orari meruerunt. (6) Quod si igne Celi non accendit, ignem sine glomeratum. Si non, non est inter Angelos Dei, sine est inter angelos diaboli. Si non, non est in regno, sine est in iudicio ignis ardenti, incorruptibile, sempiternum. Vixit in te prius timor, et erit amor. Timor pedagogy se, non ipse in te remouet, sed te ad caritatem, quasi ad magistram, perducit. (7) Quidquid oris facti propter vitam eternam, doctore operatur, si caritatis vixit acceperit in operibus tale ministerio concupiscentiam vixit temporali, aut laudis humane, aut alioquin commoti feculeris, cognatis sinistra tua, quid facit de terra tua. (8) Quarecumque, qui propter humilitatem sempiternam, et perpetuam regalem, qui post hanc vixit Sanctis futura promittitur, vixit fuit Christianus, ut..... in regnum eternum facit iam Christo, vixit ipse Christianus est. (9) Sanctitas

negata

non corrumpit dulcedinem suavitatis, sed iustitiam dulcedinem ultra accendit! (c) *Anathas carum, amor vltimū eternum: cincher mortem, sine gehennam.* *Quidquid illis talique promissis mandatur, nunquid potest dare, quoniam dabit iuxta Deum!* *Fili videri, quod daturus est Deus, si iuxta meritis!* *Veneris humiliter Patri mei, percipias regnum, quod tibi peractum est ab origine mundi: bene patrem nihil te aliud vlt, quoniam ut bene sit tibi; nam in eo, quod amor, vlt ut bene tibi sit; & in eo, quod amor, non vlt ut male tibi sit; sed non in eo regitur queris, in quo querendum est. Regnum; nam & sine indignitate vlt esse, & sine misericordia. Breuius est quod vlt, sed iustitia quod non vlt, ut affigat quod vlt. At per hoc, sine misericordia quod bene amare, & bene amore sunt; se male amare, & male amore male peccata committuntur.* (d) *Mortem igitur sempiternam tuam, & praesentem non curabit. Voluptatem illam, lacrimarum, & patrem sed iustitiam concupiscit, & promissionem dante illa temporalis, & etiam mundum desiderat. Amor regis, & amor. Amor quod promissus Deus: sine quod minatur Deus, nec corrumpit ex eo, quod promissus; nec corrumpit ex eo, quod minatur bene.* (e) *Sed si non fuisse voluntate Dei, in hac vita peregrinatione, simulam Deum videntes, mouemus, sapienter, dulces, quodcumque. Et quia rectus est amor eorum, illas omnes agnitiones rectas habent. Mouemus pernam, eternam, capient vltimū eternum, dulces in eo, quod in hoc. Mouemus, ut affligat de amore boni, & de fuita caritate mouemus, & vltimū mouemus sunt, mouemus, ut eo, quod vltimū vltimū sunt, vltimū mouemus. Haec sunt ex Sancto Augustino.*

QUE

- (c) In PC 11. tract. 1. n. 1. & 2. tra. 4. (d) L. 1. de Civ. Dei c. 18. tra. 7. (e) In PC 11. n. 12. tra. 4. (f) In eundem PC 11. n. 13. tra. 4. (g) Serm. 11. c. 1. n. 1. tra. 1. (h) Serm. 11. c. 1. n. 1. tra. 1. (i) In PC 11. n. 13. tra. 4. (j) Lib. de Cathedra. Rudis c. 17. nam. 17. tra. 1. (k) Epist. 107. ad Hieronymum c. 1. n. 1. tra. 1. (l) Epist. 118. ad Marcellinum c. 1. n. 1. tra. 1. (m) Serm. 11. c. 1. tra. 1. tra. 1. (n) Serm. 11. c. 1. n. 1. tra. 1. (o) Lib. de S. Virginitate c. 18. n. 18.

in d. 69 Tract. 2. in Epist. Jo. n. 2. in 2. (3) in PC 142. n. 4. in 4. (4) Tract. 2. in Epist. Jo. n. 22. in 3. (5) Serm. 1. in PC 61. n. 1. in 4. (6) in PC 72. n. 12. in 4. (7) in PC 61. n. 16. in 4. (8) L. 14. de Crim. Del. c. 3. n. 1. d. 2. in 7.

QUÆSTIO SECUNDA

DE MERITIS INFIDELIUM, ET PECCATORUM.

In quinque Articulis partita.

Nathanaël disputatum est de meritis utriusque lapſe. Modò nobis est differendum de meritis Infidelium, & Peccatorum. Rigorosa nostra statuſſeſerudoni affirmant horum lapſum eſſe, ita eſſe Deo inſiſſe, ut nihil perſuaſiſcriptum diuini meritis, quò à perditione corruptique meritis ad meliorem ſtatum poſſint emergere: quia tanti illorum opum peccata eſſe decernant, ut peccata Deo ſuſtineant, ſi pauperi ſuperi poſuerint, ſi ſacrificiis conſueſcunt, poſſeſſent quidquid boni facerent, peccata illis uerendum eſſe, deſerunt. Quod autem ſentendum minime eſt, obſcuriſſimum, hanc ſanctiſſimam prædicationem Eccleſie luminis S. Auguſtini oppingere, nequequam debent, à qua ſancti S. Doctor abhorret, ac diſcrepat, quàm quò maxime, quod colitis utriusque, atque itaque ſi meritis conuictiſſimè quæſitum, S. Doctores ſententiis, perſpicuum ſit. Quare in hac ſecunda de meritis Peccatorum, & Infidelium quæſtione, quinque ſunt ea, quæ cum ſimiliſſima ſeruitutem ſuplente, ad tractatum reuocabimus. 1. Utrum ex S. Auguſtino abſque ſuperius gratis ſari poſſit actus moraliter tantum boniſſimus? 2. Utrum ex S. Auguſtino omnia Infidelium opera peccataſſima? 3. Utrum ex S. Auguſtino Peccatorum in omniſſis ſuis actionibus neceſſariò peccent? 4. Utrum ex S. Auguſtino in lege ueteri, exceptis Parricidiis, Prophanis, præſcriptis Juſtis, Juſtis ceteris in ſagella ſibi operibus, deſolentur, illi gentes, neceſſariò peccaverint? 5. Utrum ex S. Au-

gustino, perfecti confessione, satisfactio peccatis procedere
semper debet sacramentali absolutionem?

ARTICULUS PRIMUS.

*Utrum ex S. Augustino ab ipse superna gratia fieri possit
aliter mereatur sanctorum beneficium?*

Videtur, quod ex S. Augustino ab ipse superna gratia fieri
nequeat aliter mereatur tantum beneficium, quod istis expla-
tatum videtur ex sequentibus S. Doctoris sententiis.

IN PR. 3. art. 2. n. 4. to. 4. *Quid ergo? Dedicimus nulle
opera preponere Fidei, inquit, ut ante Fidem quicquam
dicatur bene operatum? Ita enim ista opera, que dicuntur ante
Fidem, pauciora videantur hominibus laudabilia, inanis sunt,
ita nihil videtur esse, ut magne virtus, et cursus acceleretur
per iter illam.*

II. Tract. 10. in Ep. Jo. 2. 1. to. 3. *Opera quidem tunc pre-
sertim, antequam credideris, vel nulle erant, vel si bene vide-
bantur, inanis erant; si enim nulle erant, si erant quasi bene
sine pietate, aut merito pietatis ambigere non valens; si au-
tem bene videbantur, antequam credideris, curabas quidem,
sed propter illam curando, curabas pietas, quibus peruenirebas.
Isti ergo natus et curandam, et de illa curandam: qui pro-
pter illam curat, laudatur curat, aut ad laborem curat, tanto
pius eras, quanto propter illam curat.*

III. Lib. 4. contra Iulianum c. 5. n. 51. to. 10. *Nec enim,
ut, que videantur opera bona, dicimus non esse vere bona sine
Fidei, pauciora opera veri boni magis est Deus plures, cui sine
Fidei, quia impossibile est plures, prefecit quod veri opus est
bonum, sine Fidei non potest esse.*

IV. Lib. 14. de Trinitate c. 1. n. 3. to. 8. *Peruenit ista,
quibus in hoc tempore meretur prodeunt, scilicet, tem-
perantur, et ipsi utiliter, ipsi ad eandem deum temperantur.
Fidem, que iam ad eterna perducit, refrenatur, tunc non
est virtuti.*

V. Lib.

V. Lib. 3. de Civ. Dei c. 18. n. 4. to 5. *Nepot enim, qđ vera pietas, nisi que ad eam fiam tendit, nisi qđ benevolentia, que veritas non est.*

VERA S. DOCTORIS SENTENTIA.

Dicendum, quod ex S. Augustino aliq̃ue superna gratia fieri possit actus moraliter iustus honestus. Sanctus enim Augustinus longē dēst ab opposita negatione sententia, nulliq̃ue ratione prolequitur, quod ex ipsiusmodi, in medium non producendis, sitis perfectum, atq̃ue exploratum fiet.

I. Lib. de Spī. & Lit. c. 27. n. 43. & 48. to. 10. *Nō videtur, quid naturaliter in Deo, que legē sunt, facere, non spiritus Dei, non fide, non gratia;... qui mundum suū habendi in numeris curam, qui Christi p̃sistent gratia; sed in eorum potius, quorum etiam imperium, nec Deum verum tractat, p̃sistit imperium, quodam ratione facta vel ingenua, vel incerta, vel audax, que fratribus ipsius regulam, non solum obtemperare non possunt, verum etiam morib, reliq̃ue laudamus.* Habes igitur ex S. Augustino quendam esse infidelium operi, a vero Dei cultu longē distans, que ad rectum iustitiae curam, & regulam revocata & dirigit, non solum vituperare non possunt, verum etiam morib, reliq̃ue laudamus. His operibus infideles huiusmodi partem aliquam legē a naturā omnibus infatē affequunt, & explent; sed id non prestat spiritus Dei, non fide, non gratia, quibus supernis doctis, hoc agendo, necesse sunt & incerta; sed naturae virtutes ad perfectiōem, naturae dāre, & recte ratione magister. Ita verō opera huiusmodi, sic a S. Augustino explorati & descripti, actus sunt procul dubio consentanei rectae rationi; adeoque in genere morum honesti. Huius, scilicet Augustini, non fuit usus a superna Dei gratia emanans, sed ex corporali naturae fonte emanans, quod similiter est manifestum; ac proinde ex S. Doctore aliq̃ue superna gratia fieri potest actus moraliter iustus honestus.

II. Eodem Lib. de Spī. & Lit. c. 28. n. 48. to. 10. *Nō enim*

qđque

aspice adeo in Anima humana imago Dei, terrenorum afflictum habundantia est, ut nullo in ea triui lineamenta extrema reman-ferint, nulli mortali dies possit, etiam in ipso impietate vitæ sue placere aliquis legi, ut sapere, & bene est, quod dicitur est, quia Genes, quæ legem non habent, hoc est, legem Dei, naturaliter, quæ legi sunt, faciunt; Et quia luxuriam hominibus ipse sibi sunt lex, Et scriptam quæ legi habent in cordibus suis, id est, non enim modo delictum est, quod tibi per ima-ginem Dei, cum reuerentur, impressum est. His positis, ut S. Augustinus sententiâ docuit, quod latentes, in ipsius impietate esse sua, quando opera Legis à prima origine no-tis impressæ & cancellæ, & scriptæ, & factæ, eo quod non visus adeo in Anima humana imago Deigenitorem afflictum habet, deestis est, ut potius deleatur, & evanescat, non ulla in ea, velut lineamenti extrema remanescit dicitur ima-gine. Hæc autem extrema lineamenta, quæ post corruptionem habent adhuc supersunt in homine, sunt ipsius ratio recti, æqui, & honesti, nobis innata & ingenta, quam humani ge-neris Artifex Deus in Animam humanam, cum primò conderet, delineavit. Jam verb, opera Legis naturalis, quæ ab Auctore naturæ positis impulsam aciem acceptam, congruente & consentanea rectis rationi, facta ab insideliibus in mediâ vitæ suæ impietate, actus sunt moraliter tantum honesti, ex su-periorâ Dei gratiâ valens proficiunt, ut per se patet. Quareobrem et S. Augustino ubique superius gratia fieri potest alius moraliter tantum honestus.

III. Rursus ibidem de Juleis: *Ipsi homines erant, & ut illi necesse erat eis, quæ legitimè aliquod Animæ ratione-di & sancti, & facti, sed Perier, quæ in aliam vitam trans-ferri debent, & æternam, legem habet immutabilem, contrarietatem animæ.*

IV. Et iterum eodem loco: *Sicut non impedirent a vitæ æternæ ipsam guardens peccata veniale, sed quibus hæc vitæ non delictur, sed ad sciendum æternam nihil proficit impiet-que bene spero, sed quibus difficillimè vitæ cupiditæ possunt tantum fruentur. Delinquit igitur Augustinus, quod omni*

Ant-

Actus rationis participat legemque aliquam, Hæc, ad normam Legis naturæ, & finis, & facit, virtute Legis illius naturalis, quæ in utroqueque homine hæret; sed hæc via naturæ mutatio discrepat à virtute gratiæ, quæ sola in aliam vitam sempiternam, atque beatitudinem hominem transfert. Stans insuper Augustinus, quod in quolibet homine, quantavels impio, & à vera religione dissipatissimo, novacula operum, bonæ plerumque se manifestant, nisi quibus difficillime vita exultaret possent hominibus invenitur: At opera huiusmodi, ut S. Doctor, cum gratiæ carent, nihil penitus impio profant ad sempiternam salutem consequendam. Sed legitimam illam ad normam Legis naturalis expressam, & operum illa bonæ, tunc quidem, non tamen nulla, quæ in homine etiam infideli, & nequissimo, quædamque se manifestant, actus profectus sunt in genere motum bonitatis; quia vero actus huiusmodi ab impio, profano, & Deo hostili hominibus, fallax rationis lampas, præsentente, & ex insipiente scilicet nature, quæ nihil confert ad sempiternam salutem adimplendam, dicuntur, absque gratia superna sunt. Itaque ex S. Augustino atque gratia superna fieri possunt actus moraliter rationes bonitatis.

V. Serm. 349. c. 2. n. 2. to. 3. *Actus est humane caritas, quæ amor diligatur; illud est, quæ meretur, vel amor alienæ. Licetnam ergo caritatem habeat, humana est, sed ut illud, dicitur est. Non solum autem ita dicitur est, ut concedatur; sed ita dicitur, ut si defuerit, reprehendatur. Licetnam talis humane caritatis diligere amicum, diligere filium, diligere amicum nostrum, diligere civem nostrum; unde etiam ista monita habent necessitudinem vinculam, & gloriæ quædammodi caritati: Sed videlicet istam caritatem esse possit & impietatem, id est, Paganorum, Judæorum, Hæreticorum. Quæ enim coram non amet amicum, filium, fratrem, vicinum, affinem, amicum? Hæc ergo humana est. Approbat hic Augustinus caritatem humanam conjugibus, illis, fratribus, vicinis, affinibus, amicis exhibitam, quæ non solum apud Christianos, veram etiam apud Paganos, Judæos, Hæreticos invenitur: Licetnam potius esse decenter, nec solum ita licitam, ut concedatur; sed etiam ita*
licet-

licetam, ut, si defecit, humane hujus caritatis defectus, jure, meritoque reprehendatur. Jam verò humane hujus caritatis usus actus est monitus honestus; quidem et S. Doctore licita est hanc caritas, tanquam honesta conceditur, cujus nequitia neque defectus, tanquam inhonestus, jure reprehendatur. At non est actus, qui ex gratis profectus; quodquidem et S. Doctore sententiâ, hujusmodi caritas humanam rationem non excedit, non est super hominem, communis est fidelibus, atque infidelibus; adeoque inter naturæ dominium continetur, neque ad supernam partem divinæ gratiæ dilationem. Quodlibet et S. Augustino obsequio superat gratiâ fieri potest actus monitus tantum honestus.

VI. Lib. 9. de Civit. Dei c. 3. to. 7. *Miserandissimam, Sceleratissimam est, scire cupere; sed quanti homines illi Scilicet misericordiam pertrahuntur hominis miserandi, quam timere, magis: Longi melius, et humanius, et plerum singulis accommodatus Cicero in Cicerone laudat locutus est, ubi ait: Nulle de virtutibus tali, nec admirabiliter, nec gratius misericordia est. Quid est autem misericordia, miserandis miseris quidem de miseri corde compassio, que utique si possimus, subvenire compellimur? Scire autem minus iste rationem, quando sit probare misericordiam, et iustitiam conservare, sed cum indigenti tribuitur, sed cum ignoscitur peccanti. Hanc Cicero laudat egregium non dubitans appellare virtutem, quam Scilicet, inter alias numerare, non potest. Reprehendit hic Augustinus Scilicet sententiam, qui a concilio virtutis misericordiam excludebant, neque in virtutum grege numerabant. Cicero autem sententiam probat, qui C. Julius Cicerone virtutes laudat prosequens: Nulle, inquit, de virtutibus tali, nec admirabiliter, nec gratius misericordia est. Docet misericordiam esse de aliis miseria quendam in animo nostro dolorem, quo utique, si possumus, subvenire compellimur. Hanc animi motum recte rationi obtemperare, asserat, quando sit probare misericordiam, et iustitiam conservare, sed cum indigenti tribuitur, sed cum ignoscitur peccanti. Jam vero, et S. Augustino adversus Stoicos disputante, misericordia, que de aliis*

miseria! quidem est in animo nostro dolor, quo utique, si possemus, habere compelleremur, vel tribuendo indigenti, vel igno scundo positura: hujusmodi, inquam, acris metus ex S. Augustino virtus est nobis rationi subiecta; ac preinde hujus virtutis usus, ex S. Doctore, altus est in genere morum hominum. Ac necesse sane non est, ut ex grandi sperandi semper professum; quodam ex S. Augustino in Pagani etiam hominibus non infrequenter misericordia deprehenditur, quod, exemplo Cæsaris Pagani hominis, hac virtute praediti, ex Cicero testimonio confirmatur, in quo sine hominis misericordia non sperari, sed sperandis naturam erat. Quamobrem ex Sancto Augustino oblique superius gratia fieri potest altus moraliter tandem hominum.

VII. Lib. 3. contra duas Epistolas Pelagianorum c. 3. n. 14. 15. 16. *Nostre Fidei, hoc est, Catholicae Fidei iuxta ab ingratum non sperant, sed ipsa fidei lege dispensat; quia iuxta ea sunt verba. Per quam dispensationem fit, ut homo ducatur utcumque sine homicidio, sine furto, sine falso testamento, sine appetitu rei alienae alienae, parentibus honorem debitum reddere, castas uxores ad continentiam ab omni oratu concubitu, aliam conjugii, rixas, peras largissimas, luxuriam parcissimas, qui non solum non cupit alienae, sed non sine rapina ablati, vel aliena venditis ornatibus suis, erigantur in pauperes, nihil suum propriumque possideat, cum suis tamen iis, velut laudabilibus meritis, si non in Deum solum vellem, & Catholicam tenet, de hac idea dominandi abstracta. Itaque ex S. Augustino potest contingere, ut homo ethrici superstitione solutus, & a vero Dei cultu immixtum abstinens, pluribus honestis virtutibus, & laudabilibus moribus se ornatus, qui cultorem suum se prebeat Justitiae, Castitatis, Misericordiae, Temperantiae, Libertatis, Patientiae: quibus tamen virtutibus, utpote a vera religione disjunctis, nihil proficiat, quoniam simpliciter supplicium sit futurus. Jam vero in hoc homine actus plurimi in genere morum honestissimi maxime desiderantur: conditi tamen natura sunt, ad supernam conditionem gratia non perfringentes,*

Part II.

Q

que

que sola ad scripturam beatitudinis hominem transfert, & ab eterna supplicio servat incolumem. Quoniam ex S. Augustino aliquis superius grati fieri potest actus moraliter tantum bonitas.

VIII. *Sapra. i. p. c. l. n. p. m. p. l. l. ubi ait: autem res laudabiles: Prudentia male, & bene differunt: Tactica scilicet, calque differentia: Temperantia similiter colligitur: Fortitudo modeste aguntur solum. Magna res, laudabilis res. Laus Sine quaeritis potest; sed deus unde habet? Non utrum autem talis facit bonam; sed qui ubi virtutem dedit, qui ubi velle inspiravit, & posse docuit.* In superiori sententia S. Augustinus Sancti Philosophi, & Christiani Religione congregat, atque bonitas sollicitudinem in virtute animi constitutorem, ultra docuit ac tribus precipuas, & prestantissimas virtutes illas, quae sunt infra Cardines, quo insititur, & in quo vertitur tota Honestas, id est, Prudentiam, Iustitiam, Temperantiam, Fortitudinem, quas virtutes a Deo Authore naturae, atque totius bonitatis fons illos habuisse ostendit. Jam vero adus illarum virtutum prestantissimarum, quoniam in Infidelibus, omnes profecto naturales honestatis nuntios continent, sed superius gratie splendore in Sanctis profanis bonitatis carere, in quos non a Deo Authore gratie, sed a Deo naturae Authore virtutes ille emanabant. Itaque ex Sancto Augustino aliquis superius grati fieri potest actus moraliter tantum bonitas.

IX. *Lib. de Peccato Origin. c. p. n. 44. m. m. Nuptialis autem concubitus, quem matrimonialis quosque indicant tabulae, masculi praeconcedunt fieri illarum, per se ipsum praefat, non in comparatione fecunditatis, est bonum: quia tamen propter corpus mortis, quod videtur est resurrectionis revocatum, per quidem hostium manu, de quo natura crederetur humane, non potest fieri, tamen ipse concubitus non est peccatum, ubi ratio videtur utitur ad bonum, non superatur ad malum.*

X. *Lib. de Bono Vitae c. 3. n. 11. m. 6. Nuptiarum, licet bonum semper est quidem bonum; sed in Populo Dei sicut aliquando legitur obsequium, non est legitimis revocatum, in quibus*

pathos vero, humanitati filitatem. Filium quippe pro
creaturis operam dare, non carnis more per usus promiscuum
familiarum, sed honeste ordine conjugii, non quod in homine,
improbando est illud. Et commendamus testimonio habemus,
quod non est in homine improbandus affectus, quo, sortito
honesto ordine conjugii, liberis procreandis dare operam
homo constituit; quibus nuptialis ipse concubitus, procrean-
dorum filiorum casti adhibetur, quem sine de si honestum
matrimonium etiam profanum Gentium indicat tabula, per
singulas gentes, non in compunctione fornicationis, est ho-
noris: non quadam brevitatis de se sapientia; siquidem pili at-
que impis, dissolutis atque profanis concubitis est matrimo-
nii usus; sed honestate morali recte rationi confertur, que
ratio recti & honesti in honesti etiam fidelis, ad bonum suum
suscipiende prole, honeste utitur. Quamobrem et S. Augus-
tino atque sapientia grati fieri potest usus moraliter tunc
honestus.

XI. *Lib. 4. contra Julian. c. 3. a. 14. to. 10. Quare ergo
tolerabiles illis, qui dicit in impio est virtutis, dicitur
muneri patitur, quam etiam tribuere caritative voluntati:
Ergo isti hoc agunt, donec, si ex illis sint predistinctorum
numero, accipiant spiritum, qui ex Deo est, ut fiant, qui
a Deo donati sunt eis.*

XII. Et rursus ibidem sub n. 32. *Ipse hunc opore, qui fi-
ciunt infidelis, non ignorare esse, sed illis, qui bene utique
mori. Testatur igitur Augustinus, quod in hominibus rectis,
impis, & a vero Dei cultu alienis, qui spiritum, qui ex Deo
est, quadam per Religionis Christiane susceptionem acce-
perunt, opera quadam bona, atque virtutes atque invenien-
tur, que doni & muneri Dei sunt, om, tamquam honestas
totius naturalis fructus, sunt referenda. Ex his autem mori-
felicis efficitur, quod Augustinus Augustinus atque sapientia grati
fieri potest usus moraliter tunc honestus.*

XIII. In exposit. Epist. ad Galatas n. 21. to. 3. *Est ille puer-
da in operibus legis peccata, quando sunt sine premio recte
non est, ut qui fecerit ea, utat in eis; unde et ad Romanos*

disti: Si enim Abraham ex operibus iustificatus est, habet gloriam, sed non ad Deum. Aliud est ergo non iustificari, aliud non iustificari apud Deum. Quod enim non iustificatur, nec ille servat, quae imperato habent precium; nec ille, quae aeternum: qui autem ex operibus legi iustificatur, non apud Deum iustificatur, quia imperatores inde expectant, resistentesque mercedem, sed tantum est quam ipse, ut dicit, quidem, ut si Deum, utrumque carnalique iudicat; nam et ipse Apostolus non iustitiam tenet, cum alibi dicit: secundam iustitiam, quae in lege est, universales qui faciunt sine querela. Jam vero Obeliscus, quam Judaeorum plerique, in testamento veteri constituit, dicitur legi exhibebat propter firmam, caducamque mercedem reportandam, quae Deus talibus dicitur legi-subditus sacris pollicitis, ex S. Augustino, auctoritatem Apostoli interpretante, quodam veteri Legisti iustitia, cui non sperperamus neque immortale, sed litale utque mortale praestant esse a Deo constitutam; ne proinde alius erat mortaliter tantum bonitas Superni Gratia, quae sicut et Semper aeterna Glorie, iunctis peritus & vacans. Quamobrem ex S. Augustino alique Superni gratia fieri potest alius mortaliter tantum bonitas.

XIV. Lib. de Patientia c. 26. 27. & 28. n. 23. 24. & 25. 26. 27. *Si quis non habens caritatem, quae pervenit ad ultimum spiritum, et vinculum pacis, quae Catholica Ecclesia congregata emittit, in aliquo alioquin: negligens, ut Christum negat, putatur ardentissimus, angustissimus, furens, audacissimus, profanissimus, periculosa, carceris, vincula, tormenta, gladius, vel flamma, vel hostis, vel ipsius crucis, timore, & circumdatus, et ignis aeterni? nullo modo ipse respondens fuit, nisi verò, et hoc inaudita patientia est. Sed meritis quod potest, utrum et ipse patientia donum Dei sit, an veritas tribuenda sit voluntati humane? ... Concedendum est enim, ne, forte, si Dei donum istam patientiam dixerimus, hi, quibus laquei, etiam ad regnum Dei perveniunt ardentur; Si autem illam donum Dei esse negaverimus, cogemur fieri sine adjutorio, et manere Dei, in voluntate hominis esse posse aliquid de-*

boni . . . Probatur sicut negandum non est, hoc esse donum Dei, de intelligentibus est, alia esse Dei dona filiarum illius Ierusalem, quæ sibi sunt libera est mater agnita, hæc sunt enim quædammodo hereditaria, in quibus sumus heredes Dei, videlicet matris Christi: alia vero, quæ possunt accipere etiam filii concubinarum, quibus Iudas carnalis, & Schismatici, vel Hæretici comparantur . . . . Si ergo filii sumus libera Ierusalem, alia dona hereditaria, alia intelligimus hereditaria.
 Finatur ergo S. Augustinus, quod ex parte est omnis culpa, & incontinentia, omnisque vicio caret, quicquid laudando Patience ex est, qui Schismaticis ab Ecclesiâ proscissis, & excommunicatis, variis, siveque singulæ pœne, ut Christum neget, horrida quoque ac excrucians supplicia, mortuosque lamentissimum socii, coactoque animo tolerat. Hanc autem patientiam donum Dei esse naturæ Auctoris, atque a Deo, quoniam a Summo naturali honestati Capite, sicut Augustinus affirmat, in sede collocat naturalis equi & honesti, atque in eo divinam materiam clauero ponit, quæ voluptuaria Iudæis, Schismaticis, Hæreticis conferuntur, concubinarum, non Sponte celestis Ierusalem filijs, a singulæ exclusis hereditas. Inque ex allegari Sancti Augustini sententiâ conficitur, quod obijciat superius gestis. Ecce potest actus iudicis tamquam honestus.

Ad primam ergo dicendam, quod ex S. Augustino bona opera proceduntur fidem non sunt plena, sed multa meritis, singulæque schismaticis gerendo: et non proinde delinunt esse honeste virtutes, ad rationem hominum motus pertinentes. Quædamque enim ex S. Doctoris magne vires, curisque coloribus perierunt viam, non allegatur quidem veritas, quia defecit a via, sed non proinde debuit esse cursus correctus, veritas augere arreptus; hoc insiduosum virtutes non cessant esse virtutes, quoniam non, a recto vero Religiosis tractantur, ad terminum illius Patrie non perducunt.

Ad secundam dicendam Similiter, quod ex S. Augustino opera in speciem bona, quæ sunt ab insidiosis, antiquum
 Chr-

Christiane Religionis nocere dederint, sunt opera inania superbo merito, utpote quæ non sunt fructus supernæ gratiæ. Ista falsas virtutes homo infidelis, ration quidem recta naturæ pedibus, quibus sine curâ, sed præter viam currit, adeoque nunquam attingit terminum sempiternæ beatitudinis, utpote qui a vera Religione sancti alienatus.

Ad tertium dicendum, quod ex S. Augustino opera bona sejuncta a Fide, sunt quidam opera bona, utpote conscientia recte rationali, sed non sunt opera veri bona. Ita enim apud S. D. distinctionem cum Pelagianis, repensibus gratiæ necessitate ad opera salutaria, sunt opera veri bona, quæ Deo placeant, adeoque merita sunt apud Deum sempiternæ mercedis. Ad hæc supernæ ordinis meritis pertinent infidelium opera, quæ licet bona sint in hoc recte recte, non sunt tamen bona in finem superni meriti, adeoque apud S. D. non sunt dicenda opera veri bona. Hinc l. 12. de Trinitate c. 7. n. 11. 12. 3. *Ita, inquit, quæ dicuntur opera bona, nunquam sola sunt viæ rectæ . . . . Et hæc opera bene merentur in istis infidelibus frequentari solent, opera vero misericordie nihil præstunt sine Fide, sine Charitate, quæ Christo non credunt, sine quibuscumque Hereticis, vel Schismaticis, ubi solus, & solus sanctificatio non invenitur.*

Ad quartum similis est responsio. Recte enim, quare apud S. D. deficitum est virtutes ipsæ, quibus in hac temporalis immortalitas præcedit, fortiter, temperanter, & iuste vivitur, nisi ad eandem licet respondens fides, quæ tandem ad æternam perducit, referatur, vana non esse virtutes, videtur est ac superior. Siquidem ex S. D. non sunt dicenda veri virtutes, quæ, a fide Christiana sejunctæ, hominem infidelem, stultum hisce virtutibus exornatum, a fide & quod ad agnoscendum sempiternamque vitam viam recte transferat. Sic enim S. D. concludit l. 4. contra Julianum c. 3. n. 19. t. 10. *Si ergo ad comparandum veram beatitudinem, quæ nulli hominibus Fides, quæ in Christo est, vera promittit, nihil præstunt homines virtutes, nullis modo vera passus est virtutes.*

Ad quintum dicendum, quod ex S. Augustino virtus, quæ

QUEST. II. ARTIC. I. III

que ad eam finem non tendit, ubi est bonum hominis, quod melius non est, virtutis quidem rationem attingit, sed rationem vere virtutis non attingit, non est igitur vera virtus ex S. D., quia ad supernum finem beatitudinem hominem tendere potest. Sic S. D. pugnam acerrimam dimittit cum Iuliano Pelagiano de Virtutibus Infidelium, quoniam exemplo contendit Iulianus solis naturæ viribus, absque munere supernæ gratiæ, posse hominem bene vivere, ac bene operari, atque adriandis huiusmodi bonorum operibus, certum supernæ gratiæ sibi comparare. Sic ergo concludit S. D. l. 4. contra Iulianum c. 2. n. 33. l. 10. *Quantum scilicet mundi opera infidelium, quæ illi videri videntur bona, non tantum eis ad salutem præparant, regnumque perducere: Scilicet non illud bonum beatitudinis ducere, illam voluntatem bonam, illud opus bonum, sine Dei gratia, quæ datur per unum Mediatorem Dei et hominum, nemini posse consistere, per quod saltem boni parvi ad æternam Dei donum, regnumque perducunt. Omnia prædicta occurrunt, quæ videntur inter homines habere aliquod laudem, videntur tibi virtutes vere, videntur opera bona, et sine ulla fide peccato. Quod ad eos pertinet, hoc fide, quia non ea fide volunt bona, volunt quippe infideliter atque imple non est bona. Distantur secundum te huiusmodi voluntates ab his bonæ fide, quod quod Deum servit fide, et per hoc non bona. Cum autem ex S. D. quidam infidelium virtutes non illud virtutem præstent, præter diligentem superni meriti, quod simpliciter nam felicitatem comparandam, consistat ex S. D. absque supernæ gratiæ fieri posse actum recteque rectè honestum.*

CONNEXA SENTENTIARUM SERIES.

(1) Non movet, quod naturaliter eis dicit, quæ legi sunt fidei, non spiritus Dei, non fide, non gratia... qui nondum sunt habendi in numero carum, quæ Christi iussit gratia, sed in carum potius, quæ etiam inspirant, non Deum verum servit, sed quæ voluntatem quodam tamen fide vel fide, vel veritate, vel audientia, quæ secundum iustitiam re-

gulae non solum uti potari non possumus, necnon etiam meritis, relictis parandis. (b) Non enim ulla alia in anima humana imago Dei, atrociorum officiorum labe, detrita est, ut nulla in ea velut sanguis et carnis transierint, unde meritis dei possit, etiam in ipsa impletur ut ait Iux, fuisse aliquis legis, vel sapientiae, hoc est, quod dictum est, quia Gentis, quae legem non habuit, hoc est, legem Dei, naturaliter, quae legis sunt, faciunt: Et quia huiusmodi homines ipsi sibi sunt lex, Et scriptum quia legis habent in cordibus suis, id est, non enim modo dictum est, quod illi per imaginem Dei, cum creantur, impleantur. (c) Sic et ipsi sancti homines erant, et eis illa natura licet sit, quae legitimum aliquid anime rationalis et spiritus, et sensus, sed pietas, quae in aliam vitam transire debet et aeternam, legem habet immanitatem, contrariam, autem. (d) Siquidem sicut non impediunt a vita aeterna per suam quandam peccata vitia, sine quibus hoc vita non ducitur, sic et faciem aeternam nihil profuit imple aliqua bona opera, si quibus difficultati vitae capabilis possint homines habitare. (e) Sed nosse scitis, hoc est, Catholicos scitis iuxta ab impietate, non operum, sed ipsa sciti lege differre; quia iuxta ea sciti utuntur. Per quos differantem scitis, ut bene ducant vitam sine homicidio, sine furtis, sine falsis iuramentis, sine appetitu vel illius alius, parentibus honorem debitum reddere, castitatem usque ad continentiam ab omni muliere continentem, etiam conjugali, damnosorum largissimum, injuriarum potius infimus, qui non solum non aspirat aliis, sed ne sui respectu abstinere, vel etiam venditis membris suis, erigantur in pauperes, nihil suum propriumque possideat, cum sui tamen ipsi velut laudatissimi meritis, sicut in Deum solum relictum et Catholicum, tenent, de hoc tunc damnum abstinere. (f) Si quia vitam non habent caritatem, quae pervenit ad unitatem Spiritus, et vivendum potest, quae Catholicis Ecclesiae congregata committitur, in aliquo schismate constitutus, ne Christum agnoscat, pariter cruciacionem, angustias, fures, nuditatem, persecutionem, pericula, carceres, vincula, tormenta, gladium, vel famem, vel hostium, vel ipsam crucem, cinere gelannurum, et

ignis aterni, nulla male ista suspensio fuit, nec vero de hoc
laudanda patientia est... Sed meriti quare parum, autum de
iste patientia domini Dei sit, an virtutis tribuenda sit volun-
tatis humane?... Certe id est talis, ut fieri si Dei domini
sive patientiam dixerimus, ut quibus ingit, etiam ad re-
gnum Dei pertineat credatur. Si autem istam domini Dei
est negaverimus, cogimus fati, sive aduersus de manere
Dei, in voluntate dicitur esse possit aliquid boni.... Proinde
sive cogendum non est, hoc est domini Dei, in intelligendum
est, alio est Dei domini sicutum illam Ierusalem, que sicutum
est dicitur mater ecclesie; hoc sicut enim gerendum dicitur hereditatem,
in quibus sicut heredes Dei, celebras autem Christi: alio
nisi, que possunt accipere etiam sicut concubinas; quibus
Iudei carnalis, et Schismatici, nec Hæretici comparantur —
Si ergo sicut sicutum dicitur Ierusalem, alio domini celebranda-
rum, alio intelligamus hereditatem. (g) Illa igitur, que di-
citur in scriptis esse virtutis dicitur mater ecclesie, quibus
sicutum sicut tribuenda voluntas: dicit igitur non
sicutum, dicit si ex illa sicutum sicutum sicutum sicutum, accipiant
ecclesiam, qui ex Deo est, ut sicutum, que ex Deo domini sicutum
est. (h) Dicendum est igitur: Ipsi domini sicutum, que sicutum
ecclesie, non sicutum est, sed illa, qui domini sicutum sicutum.
(i) Est etiam quidam in scriptis legis sicutum, quomodo sicutum sicutum
proinde recte non est, ut qui sicutum est, sicutum in eis: Unde
et ad Romanos dicit: Si enim Abraham ex scriptis iustificatus
est, habet gloriam, sed non ad Deum: alio est ergo non
iustificatus, alio non iustificatus apud Deum. Quod enim non
iustificatus, nec illa sicutum, que temporale habent precantem,
nec illaque aternam; qui autem in scriptis legis iustificatus,
non apud Deum iustificatus, quia temporale habet expellat vi-
sibilemque miranda; sed tamen est alio ista, ut alio, que-
dam, ut se dicit, tunc carnalisque iustificatus; non de igitur
Apollonius non iustificatus vocat, cum alio dicitur sicutum i-
ustificatus, que se legis est, tunc sicutum qui sicutum sicutum sicutum.
(k) Sed remotis Iudeis, videtur dicitur: Est virtus animi
res laudabilia: Prædicta, male et bene discernimus: Iustificatus,

114 SUMMA AUGUSTINIANA

faci cupias diffundere: Temperantia, libidinem cohibens: Fortitudo, multiplices agitantibus sustinet. Magna res, laudabilis res. Laus, Satis, quantum parvi, sed deo, unde habet? Non ultus animi talis se facit beatum, sed qui tali virtutem dedit, qui tali velle inspiravit, et possi docuit. (1) Misericordiam autem, Italorum est, solere cupere; sed quoniam longitudo illa Italiam misericordiam perturbatur amens liberos, unde, quoniam timor ne frangi: longi melior et humanior, et plerumque simplici accommodatus, Quere in Caesaris laude locutus est, ubi ait: Nulla de virtutibus talis admirabilior, nec gratior misericordia est. Quod est autem misericordia, nisi alterius miserie quantum in vestro corde compassio, quod utique si possimus, subvenire compellimur? Servis autem servus ipse restat, quando iam prestat misericordia, ut ipsius confiteatur, per eum indignum tribuitur, per eum ignis per peccatum. Hoc Quere laus egregia non dubitavit appellare virtutem, quam Solus deus velle numerari non potuit. (2) Sed pariter misericordiam: Licta est humana caritas, quam velle diligere; licta, quam mereris, vel ante alieno.... Lictam ergo caritatem habere, humana est; sed, ut dicit, licta est. Non solum autem hoc licta est, ut commendatur, sed hoc licta, ut si defuerit, reprehendatur. Licet nobis humane caritatem diligere conjuges, diligere filios, diligere matrem vestram, diligere etiam vestram. Omnia cum ipse monitus habet misericordiam vincit, et plures quamdammodo contrahit. Sed subest ista caritatem est possi et inspirare, id est, Paganorum, Judaeorum, Christianorum. Quae enim virtus, non erat autem, filii, fratres, vicini, affines, amici? Hae ergo humana est. (3) Similitudo capitalis concubitus, quoniam moribundis quique dantes salubre, causis precorandum fieri solum, per frigidum praesent, non in comparatione fructuosa, est bonum, quia tametsi propter corporis meritum, quod monitus est resurrexerit renatus, per quoniam hostis moris, de quo nocere traxerit humanum, non possi fieri, tamen ipse concubitus non est peccatum, ubi ratio libidine utitur ad bonum, non supervenit ad malum. (4) Magnitudo igitur hu-

nam, semper est quidam bonus, sed in Populo Dei fuit aliquando legi obsequium, non est infirmitas sanctorum, in quibusdam vero, immutata solatio. Filium quippe precor ut operam daret, non utinam mere per ipsam promissionem facinororum, sed inchoat oritur conjugii, non est in homine improbandus affectus. Hactenus ex S. Augustino.

(a) L. de Spirit. & Literis c. 17. n. 47. & 48. 50. 52. (b) Ibidem c. 18. n. 48. (c) Ibidem ut supra. (d) Ibidem ut supra. (e) L. 2. contra. n. Epist. Pelagianorum c. 1. n. 14. 50. 52. (f) L. de Patientia c. 18. 27. & 28. n. 27. 24. & 25. 50. 5. (g) L. 2. contra Julianum c. 3. n. 18. 50. 10. (h) Ibidem n. 19. (i) In expositione Epist. ad Galatas n. 24. 50. 1. (j) Serm. 102. c. 3. n. 3. 10. 1. (k) L. 9. de Civitate Dei c. 2. 50. 7. (l) Serm. 149. c. 2. n. 7. 10. 1. (m) L. de Peccato originali c. 28. n. 42. 10. 10. (n) L. de Bonis videlicet c. 3. n. 1. 1. 10. 1.

ARTICULUS II.

Utrum ex S. Augustino omnia infidelium opera peccata sint?

Videtur, quod ex S. Augustino omnia Infidelium opera peccata sint, cuius plura sunt, quae hic fidelibus subiunguntur oculis.

I. **L**ib. de Gestis Pelagii c. 14. n. 34. 50. 10. *Quantumvis autem opera infidelium praedicantur, quidem, Apostoli serventem veritate verbum, & inquit: Omne, quod non est ex fide, peccatum est.*

II. Tract. 85. in Jo. n. 2. 10. 1. *Non est ut dicat, nequaquam crederem, iam bene operaber, tunc electus sum; quid enim est bene operis ante fidem, cum dicat Apostolus: Omne, quod non est ex fide, peccatum est?*

III. Lib. 4. contra Julianum c. 3. n. 30. 50. 10. *Obsequenti Julianus Pelagiano: Si Gentilibus malum operaculo, nunquid peccatum est ex fide, peccatum est? S. Augustinus respondet: Pro-*

P 2 *fit,*

fit, in quantum non est ex Fide, peccatum est: Non quia propter se ipsum fallax, quod est vultum aperire, peccatum est; sed de tali opere non in Deum gloriari, sedus impius negat esse peccatum.

IV. Lib. 4. contra Julianum c. 3. n. 31. & 32. to. 10. *Si vitium est mali misereri, peius dubio vitium est insiduliter misereri: quod si et ipse misericordia per se ipsum naturali compassione quod est bonum, etiam ipse boni mali vitium, qui insiduliter videtur; Et hoc bonum mali scilicet, qui insiduliter facit; qui autem mali facit aliquid, profecto peius: ex quo intelligitur vitium ipse boni opere, quod faciunt insiduliter, non ipsorum esse, sed illius, qui boni vitium mali. Ipsorum autem esse peccata, quibus et bona mali faciunt; sola ex non scilicet, sed insiduliter, hoc est, scilicet et mali faciunt voluntas; quod volens, male Christiani dubitantes, oritur est mala, quod facere non potest, nisi scilicet mali, id est, sola peccata. Omne enim, velle mali, quod non est ex fide, peccatum est.*

V. Lib. 4. contra Julian. c. 3. n. 21. to. 10. *Numeri itaque non officio, sed finibus et utriusque discernendos esse videtur. Officium est autem quod faciendum est: finis vero propter quod faciendum est. Cum itaque facti homo aliquid, ubi peccare non videtur, si non propter hoc facti, propter quod facere debet, peccare videtur.*

VI. Item Lib. 4. contra Julianum c. 3. n. 22. to. 10. *Insiduliter autem hoc fit ab homine, et non propter hoc fit, propter quod fieri debere vera sapientia praecepit, ubi officio videtur bonum, ipse non recte hoc peccatum est.*

VII. Lib. 19. de Civitate Dei c. 25. to. 7. *Virtutes, quae sunt habere videtur, per quas impetrat corpus, et vultu, ad quodlibet adipiscendum, vel tenendum, ubi ab Deum caritate, etiam ipse vultu sunt peccata, quod virtutes: non sunt a quibusdam bonis viciis, et haec sunt peccata est virtutes, cum ad seipsas referuntur, nec propter aliud expectantur, aliam, cum infusae et superbia sunt, et alie non virtutes, sed vicia iudicanda sunt.*

VERA

VITA SANCTI DOCTORIS SENTENTIA.

Dicendum, quod ex S. Augustino non omnia Infidelium opera peccata sunt; quandoquidem castitatem, magisque caritatem Sancti Doctoris sanctitas sic puri appellari adhibetur.

I. Lib. 2. de moribus Manichæorum. c. 13. n. 28. in. 1. *Plurimum & Catholici Christiani vestram a vino, & carnibus abstinentiam iuraverunt, & maleis passivitas, passivitas etiam immutabilibus generibus veritatem comparari; sed ex in vestram locidem amicitiam, non id propriam faciam, sed distantiam prius, que ista sunt facienda. Tum enim magis inquit nos, ut sperem, huiusmodi moribus nihil aliud esse querendum. Si vero periculis precibus, & ceteris libidinis, que istis rebus, & peris dixerunt, & capere: Aule, & peris. Ex superioribus Augustiniano monamento cognoscimus, quod Manichæi Infideles a Christiano populo, devio cultui addicti, longe remoti; quandoquidem ex iustissimis quidem Christiani baptismi aqua vix Dei Religioni iustitiamur, a vino & carnibus abstinentiam. Abstinentiam huiusmodi apud Manichæos ulcitur Augustinus approbat, ab omni peccato vindicta, atque inter honestas virtutes recenset, si ab usu carnis, & vini se continent, personarum de coherendo libidine casibus, quod in coram erat positum posuit. Ex quibus eruitur S. Augustinus in eas fuisse sententia, que docet, non omnia Infidelium opera vitiosa esse peccata.*

II. Lib. 1. de Peccat. meriti. & remissi. c. 20. n. 31. in. 20. Unde fit, ut bene et innocenti parvula mulier, ingratius, imperitius, ex magna parte libidinis videri, qui aliter avaritiam, luxuriam dixerunt, atque ad viciis carnis pervenit aptiusque emiserit: & cum ex his fit, ut si predicationi Gratia Christiana non possit. Infinitum igitur ex S. Augustino quandoque contingere, ut homo inter barbaros gentes natus, atque extrinsecus, incolarum regionis loca, & ab omni Christiano disjunctissimus, adeoque vere Religione prorsus

tas ignota, tamen ab honesta atque vitæ honestissimæ ager, & corporis vitis abhorreat, contumeliosque virtutes excolat, & confidatur. Jam verbò hominibz hujus Infidelis opera non solùm ab omni profligata peccato vacent, sed præclarissimum etiam virtutum splendore nobiscentur. Quamobrem ex Sancti Augustini sententiâ non omnia Infidelium opera peccata sunt.

III. Epist. 164. ad Eusebium c. 2. n. 4. to. 2. *Multis rebus, quarum litteris non habemus, sed in librorum litteris didicimus, fructibus quendam modum laudabilis utri, ut excepit Dei cultu, in quo erraverunt colentes nam, qui pulchri salubra fuerant ingituræ, & irratione peccati, quæ Erraverit ferociter, in omni moribus persequenda, concupiscentia, avaritia, sollicitudo, meriti pro Patria salute concupiscentia, ferociterque fidei, non fidei claudis, verum & baptisus inveniendi, meriti præparantur.*

IV. Epist. 217. ad Vitalem c. 3. n. 10. to. 2. *Insuper aliqui erant infidelium, per quos amplius dulcius deprecari agitur, sed habere neminem velut opere bona, in quibus laudantur per quosque gentes, præcipue in gente Romana, qui præclarè gloriosissimeque vivunt.*

V. Lib. 1. ad Simplicianum quest. 2. n. 22. to. 6. *Nam videmus quosdam homines utriusque fidei, in conjugali castitate vivunt per quosque, & tamen vel Hereticos, vel Paganos? Quamobrem ex S. Augustino erant documenta certa, ex antiquis monumentis petita, & verum litteris congruis, qui doceant, non paucos homines floruisse, præcipue verbò in gente Romana, & vero Dei cultu profligata absterge, atque sacrosancti fidei Numen sapientissimè devotos, ita, honestis feracibus fidei, pudicitie conjugali, fortitudinis, temperantia, concupiscentia, fragilitate, sollicitudinis virtutibus claruisse, ut, excepit vero Dei cultu, nihil ad memoratorum hominum honestatem accedere potuisse videatur. Itaque, referent S. Augustinus, non omnia Infidelium opera peccata sunt.*

VI. Tract. 43. in Jo. 2. 2. to. 3. *Dicitur ergo Paganus: Non videtur. Si per gloriam non laudant, quid præstet eis, unde glori-*

*gloriantur? Ad hoc enim debet unicuique prodesset bene vivere, ut datur illi fructus vivere; nam cui non datur fructus vivere, quid prodesset bene vivere? Ergo nec bene vivere dicendi sunt, qui fructum bene vivendi vel salutis non habent, vel infirmitate con-
valescent.*

VII. Lib. contra mendacium ad Coesentianum c. 17. n. 24.
10. 6. *Prudente Rabb in Tiro, quia peregrini homines Dei suspensis suspicio, quia de eorum suspitione periclitata est, quia de eorum Deum creditis, quia diligenter eis, uti parvis, occultatis, quia per aliam viam remouendi consilium salutis-
mam dedit; nam superius Ierosolima civitas laudanda lau-
datur.*

VIII. Lib. de unico baptismo contra Perillianum c. 4. n. 3.
10. 9. *De istis Gentilibus, intereaque veteribus, magis utique et nobis discernere differentias, nihil aliud nobis demonstrat Apostolus, nihil de istis pauper ita quidquam prorsus est ar-
rogamus, ut, quod fides velle est, apprehendamus. Docet igi-
tur a. Augustinus, quod non desunt Pagani, a recto Chris-
tiano Religione transire aberrantes, qui bene vivant, qui
tamen tamen proba de honesta vita nihil eis prodesset ad obtinend-
um sempiternam vitam. Cum enim ultimum hoc videret si-
mon, qui vita est sempiterna, vel cruciatus assidue, vel se-
perbo sola contumacia, vel bene vivere bonitate constant-
vel recte ratione, hoc bonum nullis apud Deum momenti
est, quod ultimum bonum suum beatissimum, assequendum;
proinde quicquid bene morati fuerint, quod ad servand recte
vivand docet, quod rectum est, quod honestum; pro nihilo
est habendum, quod sic bene vivunt, quibus non dubitat,
quod bene vivunt: & hoc solum de causa infideles, uter-
no apud Christianos loquendi more, non bene vivere, sunt
dicendi, qui boni viri non sunt dicendi, qui fides est ali-
qua bene vivendi. Docet II. S. D. argumento petito ab exem-
plo, quod Rabb impudici senilis, & Gifforum Numerum cul-
tore, propter honestas quasdam virtutes, qui in eis laudando
commemorat, Prudentiam, Fortitudinem, Benignitatem, Mi-
sericordiam, Hospitalitatem, quorum virtutum speciem non*

caligum exhibitis, etiam Ecclesie suo, & superius Jerusalem futuris crebris insediando iure meritisque proponitur. Docet III. quod ex Apostolice institutione quando Infideles ab ingra scilicet torum Marcianam superstitione ad plura usus veri Dei Religioem se conferunt, si quid in eis recte & honeste, quod ad vitam pertinet, ut contingere quandoque solet, deprehendantur, commendam, atque probandum esse, non autem rejiciendum, nec reprobandum. Ex quibus postea cognitis, & animis comprehensis cum S. Augustino conclusimus, quod non omnia Infidelium opera peccata sunt.

IX. Sermon. 141. c. 4. n. 4. 10. 3. *Filius Dei, qui semper in Pater vivit, & vita est, assumendo hominem, factus est vita. Ambula per hominem, & perveni ad Deum.... Aliquando isti homines ambulantes, praeferunt vitam currant. Invenitur quidam homines homines viventes, & non Christiani. Ipsi currant, sed in vita non currant. Quanto plus currant, plus errant, quasi a vita recedant. Si autem tales homines perveniunt ad vitam, & tenent vitam, O quanto felicitas est! Quia & homines ambulantes, & non errant. Si autem non tenent vitam, quanto magis homines ambulantes, Non quidem delendum est! Melius est talis de vi via claudicare, quam praeter vitam foras ambulare. Scimus paululum allegorici: hunc hominem ex S. Augustino bene viventes, sed non Christiani. Quia vivunt honestate homines, sed non vivunt in Religione Christiana. Quanto plus bene vivunt, plus errant, quia honestate vite sua clau, a vera Religione via, quam continent, magis aberrant. Quod si tales homines ad veram Religionem cognitionem perveniunt, & Christi Doctrina Ecclesiam tenent, plura assequitur ex honesti viam felicitatem, propter expectam atque perfectam Religionem Christianam honestatem. Si autem Christianam Religionem non assequuntur, dolendum est tantum de vite honestate, quatenus predicant. Melius est enim ex S. Doctore in Religione Christiana, vitam bene vivendo, claudicare, quam etiam Religioem Christianam, melius vivendo, foras ambulare. Quanto depidum longè facilius est Christianam hominem minus honestam, consentiens stultitia caritatem, ab inhonesti viam se se*

aripit, quasi Paganorum hominum rursus honestum, honeste
vix alio seipso gratulare, Christianum Religiosum susce-
pere. Ex hac autem S. Augustini dissertatione de pulch. S. Do-
ctorum in eo convenire, quod non omnia idololatriæ opera,
peccata sunt.

X. Sena. 177. n. 2. ca. 5. *Tarpe est, & ubi pulchrum
& delendum, sanctiores liberos invenit sunt avertebat Ami-
ceni; & calor Dei aher ab avertebat subpugnat, & sit
avertebat monopham, casus singuli sit primum.*

XL Lib. 1. de Civitate Dei c. 24. 40. 7. *Inter omnes sunt
laudabiles, & virtutem insignibus illis sunt, non profe-
runt Romanis iudicium Attili Regulo, quem neque solutus
corripuit; non in tanta villis mansit pauperibus; non
infidelitas precepit; non ad tanta civitas reuertit inceptus.*

XII. In Psal. 1. Bar. 2. n. 2. ca. 4. *Multis gloriantur de
opibus, & inveniunt multos Pagani propter nomen fieri Chris-
tiani, quia quasi sufficiens sibi de bene vix sit. . . . Nullam
invidiam, nullam formam, nullam rapinam facit, rei alie-
ner non recipit, nullo adulterio contumit. Nam bene-
voluntate aliis in vita vix, quod reprehendatur; & qui re-
prehendit, facit Christianum. Hæc gloriam, sed non
ad Deum. Habemus igitur ex S. Augustino non deesse in-
ter idolorum cultores, qui summi omnibus absolutam hone-
statis formam calibarent, vix integri, atque ab omni scelere
puri, vitiorum non soluta officia, veritatem donatores,
videlicet, iustitie, luxurie, iniquitatis: qui honestas flu-
men bonum nunciantur, atque ad honestatem curia refer-
rent: populi quidem sunt gloriosi, quavis, utpote vere
Religionis expertis, nullam apud Deum gloriam fuerint con-
secuti. Quæ inter Antiqui Romani virtutes insignibus illo-
stris vix ceciderunt, & quorum numero M. Antimus Regu-
lus Temperantiam, ac Fortitudinis preclarissimas posteritati
recomendatas reliquit, ceteras in virtute confusam nec cor-
ruptionem proferit, nec frequentem advenit. Ex his autem,
sola ipse illustrior more Augustini si manifestat, arbitrans
non omnia infidelium opera depravata esse peccata.*

XIII. Epist. 138. ad Marcellinum c. 3. n. 17. to. 2. *Rempublicam prius Romanam impluerant, austerisque virtutibus, ipsi non habentes veram Pietatem erga Deum veram, quæ illis etiam in æternam civitatem posset salubri religione perducere; sufficiens tamen quondam salutaris probitas, quæ posset terrene civitati impleranda, augenda, conservandaque sufficere. Dicit enim sic effundit in quatuordecim, et prædicit Imperio Romanorum, quancumque velerint civitas etiam sine vera Religione virtutes, ut intelligeretur, hic edidit, sicut laudant alios aliterque civitatis, atque Rem veritas, atque lex veritas, atque mores austeritas.*

XIV. Epist. 144. ad Ciceronem n. 2. to. 2. *Temerari Politi-
morum, ut scribitur, et non ex illi liberis recordatur, de
frangi imperantia dissuadens, non solum abrogam, verum
etiam tam christianam, ad morem alios regere conari. Querit
quam ergo illi, sicut prudenter et veraciter inquirimus, non
Dei fuerit assequutus, sed tantum à dominata benevolè libe-
ratus; tamen ne idipsum quidem, quod melius in eo fectum
est, humano spiritui tribuimus, sed Divino. Illius namque
corporis, quod est insigne nostrum, si quæ bene sunt, sicut
forme, et virtus, et scientia, et si quædam confusio est, non sunt
visi in Dei Creatore, et persisteri naturæ, quæ magis ani-
mæ bene docere nullas alius potest? Quis enim superbiat,
vel ingratus cognoscere potest humanæ recordis, si putaverit,
cum carne pulcherrimam fuerit Deus humanum, animæ eandem ab-
ominos fieri? . . . . Polens ergo si ex laudatissimo cunctis fectis,
ita fectis, atque esset hoc domum, ut cum, abjectis superbi-
tibus Gentibus, pæcatorum, non solum emendaret, sed etiam
veraciter sapiens, et salubriter religiose coleret, quod et
non tantum ad præsentis vite beneficiam, verum et ad futuram
immortalitatem vellet. In superbiis S. Augustini senten-
tiis continetur, quod prius Romæ Republicæ conditores,
servatores, amplificatores, quancumque veræ Pietatis in Deum,
pion cultores sine suspitione civitate donantes, forent ex-
petiti, naturali tamen probitate, virtutibusque moralibus
horuunt. Hanc christianam virtutum meritum, causam, & ra-
tionem.*

tionem Deum, qui nullum opus bonum quantum naturale congruum remunerat, nec vacuum dilecti, diuturnitate, amplitudine, splendore, neque opibus Romanorum luxurietur impertum. Præterea Polemonem hominem infidelium, verum Religione instructum, Xenocratem Philosophum, de vitæ singularitate disputant, et impudiciam, ebrietatem, luxuriam, intemperantiam, ad frugalitatem, modestiam, temperantiam, et sobrietatem revocavit. Hæc tamē haec sunt virtutes, probos mores, et bona Polemonis opera, cupere Aschoris Dei curam, donec fuisse Augustinus demonstrat. His moribus, neque virtutibus instructus Polemo talis evasit, ut nihil amplius præter verum pietatem, dicereque Dei cultum, ad sempiternam vitam adipiscendam in eo desisteretur. Res igitur est aperta, quod ex S. Augustino non omnia Infidelium opera peccata sunt.

Ad primum ergo dicendum, quod ex S. Doctore quædam bona opera Infidelium prædicantur: omne, quod non est ex fide, peccatum est, videlicet, omne, quod est ex sine peccato & vitio non præscripto, sed interdictione fide, quæ per distinctionem boni et boni operatur, peccatum est. In hac enim sententia illa Infidelium opera reprobat S. Doctor, quæ speciem quidem boni operis prædicant, cum peccato & inhonesto sine ulla essent virtute. Frequens enim erat apud præcos infideliū bonas, ut virtutes, quæ ostendebant, ad occupandas humanas laudes, neque plausus referrent. Opera ergo Infidelium in specie bona, non semper ac necessarib, & suspensa naturalis depravata erant ex S. Augustino, sed frequentior, per accidens, & ex peccati plurimum voluntate, immo gloriæ cupiditate. Illuc in Pl. 18. Item. 12. n. 2. to. 4. In quædamque, loquitur, præcipuum bonum dicitur amor laudis humanæ, propter quod multi magis gloriantur, qui magis in hoc saeculo vivunt, sine, multumque laudem in spectantibus Gentem, quæritur non apud Deum, sed apud homines gloriam, et propter hoc velis prodere, furere, temperare, iustique vivere, ad quæ perducunt, præcipuum mercedem sunt vel vana.

Ad secundum dicendum, quod ex S. Augustino, discipulus cum Pelagianis, nulla sunt bona opera præcedentia,

Quæ

fidei,

fidem, saltem totum viribus comparari, quæ consequatur electionem divinam sive ad gratiam justificationem, sive ad gloriam beatificationem; nullum est enim hujusmodi bonum opus sine fide, cum dicit Apostolus: Omne, quod non est ex fide, peccatum est: videlicet: omne, quod non congruit regulæ fidei, vel nullum meritum est, vel bonum meritum non est. Hinc tract. 202. in Epist. Jo. n. 1. ca. 3. habet S. Doctor: *Opera quidem tua praeferas, aut potius credes, vel nulla erant, vel si bona videbantur, inanis erant; si enim nulla erant, sic erant quasi hanc facie perditas, aut utamini perditas emulatore non valens; si autem bona videbantur, aut quæm credes, carerebus quidem, sed præter viam currendo, errabes pariter, quam perambulabes. Epi ergo mihi: Et currendum, Et in via currendum: qui præter viam currit, inanis currit, hinc ad laborem currit. Tanto plus errat, quanto præter viam currit. Quæ est via, per quam currimus? Christus dicit: Ego sum via. Quæ pariter, qui currimus? Christus dicit: Ego sum veritas. Per illum currit, ad fidem currit, in ipso requiescit.*

Ad tertium dicendum, quod et S. Augustinus, si Gentili malum operacrit, in quantum non est ex fide, videlicet, in quantum non congruit regulæ fidei præferentis, ut de bono opere non nobis, sed Deo gloriam ascribimus, peccatum est: Non quia per se ipsum factum, ut prosequitur S. Doctor, quod est nudum opus, peccatum est; sed de tali opere non in Domino, sed in seipso gloriam, solas impus negi esse persequi. Post accit ac diuturnam conversationem de bonis operibus Infidelium toto capite 3. libri quasi adversus Iulianum Pelagium, duo tractat S. Doctor, quibus pagat fidei imposit, ac receptum erat: videlicet: Boni Infidelium opera vel esse peccata, quia nulli eorum voluntate videntur: vel esse sterilia, inanis, & vacua merito sempiternæ mercedis. Audiat S. Doctor loco allegato sub num. 33. *Sed breviter accipe, ne fidei cum in rebus ipse tantum erret, quantum erraret si plurimum posset, videtur incertum certare de verbo. Aut ergo infideliter, quod ait Dominus: si scilicet cum sequamur eum, saltem*

corpus suum tenebrarum erit; si autem oculis suis simplex est, etiam corpus suum lucidum erit: Et hinc oculum agnoscit intentionem, qui facit quisque, quod facit; Et per hoc discit eum, qui non facit opera bona intentione sibi bona, hoc est, eius, qui per dilectionem operatur, item quasi corpus, quod illi, quibus membris operibus constat, tenebrarum esse, hoc est, personam supernam peccatorum. Hoc erit quoniam facere curabit opera infidelium, qui illi curam videntur habere, non tamen eis ad salutem sempiternam regnumque perducere: sicut non illud bonum luminis dicitur, illud voluntatem bonam, illud opus bonum, sine Dei gratia, qui datur per unum Mediatorem Dei et hominum, nemini posse conferri, per quod scilicet homo possit ad eternam Dei civitatem, regnumque perducatur. Omnia providit cetera, qui videntur inter homines habere aliquod lucidum, videntur tibi virtutis vere, videntur operum bonorum, et sine ulla fuisse peccata. Quod ad nos pertinet, hoc scito, quod non in facie voluntas bona: voluntas quippe infidelis, atque impia non est bona. Dicatur secundum te inquisitum voluntas caritatis bona: sufficit quod apud Deum fides sit, ac per hoc non bona; sed inter homines fructuosa, inter quos sunt et bona, et ceteri, et laudantes, si tamen etiam placentur: Dum tamen illud, velis scire, abstineam, quod amor mundi, qui passim videtur esse iniquus manifestus, non est a Deo: amorque fructus quicquidque creatus sine amore Creatoris, non est a Deo: amor autem Dei, qui pervenit ad Deum, non est nisi a Deo Patre, per Jesum Christum, cum Spiritu Sancto.

Ad quartum dicendum, quod ex S. Augustino hoc prodedit: Ipsa infidelitas per scripturam, qui ex naturali conversatione oritur, opus est bonum. Quod si contingat hominem infidelium, quod frequentissime corrigisse concedimus, et elationem & iustitiam aciem, bonum Misericordie opus referre vel ad humanas laudes & populi plausus extorquendum, vel ad quoscunque alios tribunos singi, tunc procul dubio, quod est de se opus bonum, ex peccato sine peccato opus creditur. Hinc S. Doctor concludit loco citato: Ex quo colligitur relictum ipsum demerere, qui facit infidelis, non ignorans esse, sed scit, qui

qui bene actus nulli. Iste autem est peccare, quibus & bene male faciunt, quia et non sciunt, sed insipient, hoc est, istius & male faciunt voluntate. At potest contingere, ut homo infidelis opus misericordiae caritatis ad salvandam misericordiam incipit, & de hoc sine conquiescat, nec aliud quoddam inquit, quia ne cognoscat quidem. Profecto opus misericordiae in vita erumpit inscientia.

*Ad quartum dicendum, quod ex S. Augustino cum sit et homo dignus, ubi peccare non videtur, non propter hoc facit, propter quod facere debet, sed propter hoc facit, propter quod facere non debet, peccare corripitur, siquidem non officio, sed scilicet a vitiis sunt discommendae virtutes: ubi S. Doctor cum perscrupit Paginorum virtutes, quae ex turpi fine vitium continebant. Quare Iulianum Pelagionem ex solo officio, nulli habuit ratione scilicet, meritorum virtutes existantem, sic S. Doctor adnotat loco adducto nota. 19. *Ad plures istos, ut veris virtutibus avaritiam esse dicamus, cum laetitiam ubi prudenter corrigimus, cum per aequalitatem peccati fieri neque avaritia male fieri debet, cum varietas cupiditatis, quibus sumptibus utitur, temperanter subditque castigant, cum obliuiscunt et aliter, & de his sepius a vitiis conveniunt, quod videtur ad iustitiam pertinere, ne iungit & iustitiam plene amittant!**

*Ad sextum dicendum similiter, quod ex S. Augustino scis prava & inhonestas est quidam veluti virtutis pestis, quae contra bona opera veneno laesit, quod exemplo facti apostolice explicat S. Doctor videlicet lib. 4. contra Iulianum c. 3. m. 18. & 19. to. 10. per hanc verba: *Isti autem quando de opere decurrunt, et in malis consistunt, ut corrigibilem caritatem, suscipiant, et cupis tamen non cupiditate non continentur, sed enim cupiditate nota, ut per hoc prava, videtur de eis, & ferunt alibi prava cupiditatis, propter quod dicti sunt continentur. Ergo virtutes illae tunc sunt turpi atque deformes, & illis male male germanae utique virtutes.**

Ad septimum dicendum, quod ex S. Augustino quando Anima ne impeditur quidem ad Deum, sed ad seipsum explicat

refert virtutes, per quas imperat corpori, & vult, &
placando de variabilibus suis, tanquam de bonis suis, quasi
ipse sit sufficiens ad beatitudinem assequendam, tunc virtutes
huiusmodi iudicari ac suspensas sunt, & adeo non virtutes, sed
virtus iudicanda sunt: *Alia enim, proloquitur S. Doctor loco
citato, non est et carnis, sed super carnem, quod carnem facit
vivere; sic non est et hominis, sed super hominem, quod ho-
minem facit bene vivere.*

CONNEXA SENTENTIARUM SERIES.

(a) *Republiam prius Romanis constitutam, avertit-
que virtutibus, est non habens veram pietatem erga Deum
suum, que illis etiam in eternam civitatem possit salubri re-
ligione pervenire, colludentes tamen quamdam sui generis
pietatem, que possit erroribus civitatis construenda, augere,
confirmandaque sufficere. Deus enim sic operans in ap-
parentissima & proculare imperia Romanorum, quantum videtur
ostendit etiam sui vere Religionis virtutes, ut intelligatur,
hac addita, fieri homines etiam aliorum civitatis, cupio Res
veritas, cupio seu veritas, cupio modis eternitas.* (b) *Multi-
tas etiam, quam litteras non habemus, sed in coram Societate
additum, secundum quamdam modum laudabiles virtus, ut
accipit Dei cultu, in quo erraverunt, ceteris viciis, que
publicis civitatis fuerunt ingratas, & creatura peius, quoniam
Creaturi servientes, in etiam virtutibus passionibus, amato-
ria, castitas, sobrietas, meriti pro Patria salute conser-
vati, servatque sunt, nec fides dicitur, veritas & iustitias
Inventis meritis propinquant.* (c) *Hinc videmus quoniam ho-
mines virtutibus suis, in conjugali castitate utuntur sui ge-
neris, & sancti vel Christiani, vel Pagani.* (d) *Per que ta-
men diabolus decipere efficitur, sibi habere monachos vel
opera bona, in quibus laudentur per quosque gentes, proci-
pueque in Gente Romana, qui prestant gloriosissimeque uter-
rant.* (e) *Sed hanc civitatem sui laudabiles, & virtutem in-
finitas digne etiam non profertur Romanis militum Animo*
Re-

Regulo, quem neque frigiditas corrumpit; non in tanta virtute unquam pauperioribus: nec infirmitas frigoris; non ad tanta calida remota intripidat. (f) Quam carpe est, & simul iudicandam & diligendam, si ceteros laborum levius sunt maxime dominum, & cultus Dei ardua ab omni re subijungitur, & sic maxime mancipium, cuius singula se prelium. (g) Sit enim ut lani ab incerto periculis maxime, ingratissimum, temperatissimum, et magna parit libidinem videri, qui utrumque maxime, incertum duxerunt, neque ad virtutem maxime pervenit utiqueque impingit: & tamen in hoc sit, uti et periculis Gentia Christiana non possit. (h) Dicunt ergo Porcarii bene videmus. Si per officium non laetantur, quid prodest eis, unde gloriarentur? Ad hoc enim debet utilitasque prodesse bene vivere, ut datur illi semper vivere; non cui non datur semper vivere, quid prodest bene vivere? Quia non bene vivere dicitur fuit, qui fuit bene vivere, vel carere nesciant, vel claudere contemnant. (i) Filii quippe Dei qui semper in Patre veritas & vita est, assumendo beatitudinem facti est vita. Amabilia per beatitudinem, & pervenit ad Deum.... Aliquando isti bene ambulantes, prout vitam currunt. Invenit quippe beatitudinem bene vivere, & non Christiani. Bene currunt, sed in via non currunt, quoniam plus currunt, plus errant; quia a via recedunt, fixam tamen beatitudinem perveniunt ad vitam... & errant vitam, & quanta fixam est! Quia & bene ambulant, & non errant; si autem non errant vitam, quoniam bene ambulant, non quoniam diligendum est! Multus est enim in via claudere, quoniam prout vitam fixam ambulant. (k) Multi etiam gloriarentur de operibus, & leviter maxime Papam propterea male fuit Christiani, quia quasi sufficiens fuit de bene vita sua.... Nullam beatitudinem, nullam fixam, nullam rationem fuit, nec aliter non conceptis, nullo aliter contemnit. Nam beatitudinem aliquid in vita mea, quod reprehendatur, & qui reprehendit, fuit Christiani.... Habet gloriam, sed non ad Deum (l) De his igitur Gentilibus, laborumque virtutibus, maxime utique a multis diversitate Afflictibus, nihil aliud nobis demonstrat Apostolus, nisi ut in

ipſi quoque, ſed quidquid primum eſt, corrigimus, ut quod fuerit rectum eſt apprehendamus. (ca) Sic Reus in Jerico, quia peregrinus habitare Dei ſolusque baptiſta, quia in curia ſuſcepit periculum eſt, quia in curia Deum credidit, quia diligenter eum, ubi peccati, occiderit, quia per aliam viam remanenti conſilium ſubſtitutum dedit, etiam ſuperius Jeruſalem crucis imitando laudatur (a) Sic etiam Palenus et laurientiſe continens ſuitas, ſi ſcires cuius eſſet hic domus, ut cum, ubiſque ſuperſtitioſitas gentium, ubi caleret, non ſicem conſtitueret, ſed quidem uteretur ſapientia, et ſalutem religioſus eſſet, quod et non tantum ad preſentem vitam beneſicentiam, verum etiam ad futura immortalitatem valeret. (a) Accurſare enim Palenus, de ſanguine temperantia diſputando, non ſicem obſervare; verum etiam ſunt etiam ad meriti alia regere, convertit. Quamquam igitur tunc non Dei fuerit expulſus, ſed tantum a domibus laurientiſe liberatus; tamen ne diſſipem quidem, quod melius in reſoluit eſt, hancque operi crediderim, ſed etiam. Ipſas namque corporis, ſi qui bona ſunt, ſunt ſunt, et vici, et ſicet, et ſi quid reſpondit eſt, non ſunt uſque ex Dei Creatura et poſſibilitate natura, quoniam uſque uſque bene donare nullas alia poſſit? Quod enim ſuperſtitia, vel ingratia cogitare poſſit humana recorda, ſi poſſent, etiam etiam pulchram ſicut Deus bonitatem, animo conſilium et bonum ſunt? Hactenus et S. Auguſtinus.

- (a) Epist. 121. ad Marcellinum c. 3. n. 17. 18. 19. (b) Epist. 164. ad Iovinianum c. 2. n. 4. 10. 11. (c) L. 1. ad Simplicianum quaest. 3. n. 12. 13. 14. (d) Epist. 117. ad Vitantem c. 2. n. 10. 11. 12. (e) Lib. 1. de Civit. Dei c. 16. 17. 18. (f) Serm. 177. n. 2. 10. 11. (g) L. 1. de Peccat. mortalibus de consuetudine c. 22. n. 31. 32. 33. (h) Tract. 42. in Jo. n. 2. 10. 11. (i) Serm. 141. c. 4. n. 4. 10. 11. (j) In Ps. 118. c. 2. n. 10. 11. (k) Lib. de sacro Baptismo contra Pelagianum c. 4. n. 1. 10. 11. (l) Lib. contra Iovinianum ad Constantium c. 17. n. 14. 15. 16. (m) Epist. 144. ad Celerianum n. 2. 10. 11. (n) Ibidem.

ARTICULUS III.

Utrum ex S. Augustino Peccatores in omnibus suis actionibus necessarii peccent?

Videtur, quod ex S. Augustino Peccatores in omnibus suis actionibus necessarii peccent; quod talia hic adijungantur S. D. Bernardi propositura definitionem sic tamen videtur.

I. IN PRIMO. n. 3. to. 4. Oratio, que non fit per Christum, non solum non potest debere paratum, sed etiam ipse fit in peccatum.

II. Secus. 39. c. 4. n. 6. to. 3. Hieronymus illis presunt, qui vitam mactaverunt. Nec enim Christo igitur, ut peccato tuo reditus precor. Nam si idem dicit, ut dicat tibi semper impium peccare, non Christum posuit, sed Iudicum corrumpere curavit. Ergo ad hoc facit Hieronymus, ut vestra orationes emularentur, & adjuvet vos Deus ad vitam in melius commutandam. Et qui communicat eandem vitam, in melius commutatur, ut per Hieronymum, & orationes debentur male vestra peccatis, & facere bona vultis simplices.

III. In Hieronimo c. 75. n. 39. to. 3. Sunt qui sacrificiis vitam, nec solum vitam, magister corrigere, & inter ipse facere & sapientia sua, Hieronymus frequentate non cessant, frustra idem sibi blandiantur, quoniam Dominus ait: Date Hieronymus, & erit mala vobis mala sua vobis.

IV. In Hieronimo c. 77. n. 40. to. 3. Non ergo se fallunt, qui per Hieronymum quilibet largissimas fructuum suorum, vel existimant peccata impetrare si curare relinquunt in faciem immunditatem, et fugitivam nequitiam permanent. Non solum talia hoc faciunt, sed non debent, ut in eis semper agant, tantum si possit impium, verum.

VERA SANCTI DOCTORIS SENTENTIA.

Dicendum, quod et S. Augustinus Peccatores non in omnibus suis actionibus necessitè peccant; aliquando S. Doctor pluribus disertisque sententiis, quas hic subijcimus, peccatorum proci, elemosynas, aliisque placatis opera approbat atque commendat, easque ad pios huiusmodi actus exhortatur, utpotè honestos, utiles, ac Deo gratas, volenter acut atque incendit.

I. Lib. 2. contra Parmenianum c. 2. n. 17. to. 3. *Ipsi enim Domini, cum in uno templo erant Pharisæi, & Publicani, Publicanum confitentem proci sui magis iustificatum dicit, quam Pharisæum iustitiam meritis suis, cui similes ipsi sunt. Quamquam enim iustificatus desideris est peccator, tamen ut iustificetur, peccator erubet, & peccator confitetur, & emendatur, iustificatus est, ut desinens est peccator. Non utique desinens est peccator, nisi prius emendetur peccator. Quamobrem non quidem omnes peccatores emendati, sed omnes non omnes peccatores non emendati, veritas ipsa est.*

II. Tract. 44. in Jo. n. 13. to. 3. *Nam & peccatores reconciliat Deus. Si enim peccatores Deus non reconciliat, frustra illa Publicanus modis in terram demittens, & solus suum peccatorem, dicitur: Domine propitius esto mihi peccatori. Et ipse confesso meritis iustificatum, penitus ipse cauet, illaminationem.*

III. Serm. 133. c. 3. n. 6. to. 3. *Sed sunt fructus spiritus in regem, & reconciliatur, quia non sunt peccatores. Quid faciens carnis? Quid faciens? Peribunt! Deum non regimini! Absit. De mihi tamen Publicanum. Veni, Publicane, sic in medio, ostende tuum spiritum, ut inferas perducas spiritum... Quia dicit: Propitius esto mihi peccatori, verum dicit, an sciam? Si verum dico, peccator eras, & emendatus es, & iustificatus es. Quid es ergo, quid dicitis tu, cui Dominus oculis aperuit? Scimus, quia peccatores Deus non reconciliat. Erat peccator Deus reconciliat. Sed bene incertum fore*

alim juam. Fiat in corde, quod factum est in factis tuis, & videbis, quia peccaveris Deum exaudire. Possibile te imaginari crucis tui.

IV. Lib. 1. Retract. c. 3. n. 3. t. 4. *Nec illud mihi placeo, quod cum distinxeris, Lib. 2. de beata vita c. 20. in. 1. Summa opera danda est operibus meritis: nec addidi: Deus enim non per aliter mi exaudire non peccat, bene autem utentes facillime exaudiet; si enim illud est, cumque Deus non exaudiat peccatores, quod quidam dicit in Evangelio, Ad illu, qui nondum cognoverat Christum, & qui fuerat sem illuminatus in corpore. Inique ex S. Augustino absona, & absurda, sententia illa est, quae docet, nullum peccatorem a Deo exaudiri, rogaturque Deum nihil amplius supplicii peccatori respondere, praeter damnationem, atque supplicium. Non enim, juxta saltem & probi homines, varii etiam ingreſſus & peccatores beneſſe & licet peccati ad Deum faciunt, & voti compotes, propitius Deus, non infrequentior sunt. In contrarium, aegre atrox verſatur circa illa & aſſiduitas, cujus oculos Jeſus aperuit, quando dicit, Saltem quia peccaveris Deus non exaudiet. Cum nam huc talis opinioni videretur adheſiſſe Auguſtini Lib. 2. de Beati viri cap. 20. tom. 1. ubi dicitur, Summa opera danda est operibus meritis, Deus enim non aliter mi exaudire non peccat, bene autem utentes facillime exaudiet, perſuade ac ſi Deus quilibet peccatorum peccati impoſuerit, abſurdum opinionem caſtoris urſuſadverſione, S. Doctor caſſiga Lib. 1. Retract. cap. 3. tom. 1. Deinde Deum ſe poſſe beneſſe peccantem etiam peccatis, hominem, quod pluriſimis locis repetit exemplo ſupra pendoſo Rubiconi illius evangelii, qui peccator erat, peccator orſit, peccator ſupitum ſum ſirahatur, peccator poſſit ſum peccatiſſim, peccator per actus deſipſione deſon ad terram oculis deſinebat, & peccator peccatis ſum Deum enorſibilis expertis eſt. Quorſitum ex S. Auguſtino peccatorum orſiſſe non eſt novum peccatum; & quod Deus illis conſpſit, non eſt novum in eis judicium, ac poſſit ex S. D. Peccatores non in quibus ſum aſſiduitas neceſſario peccare.*

V. Summa

QUEST. II. ARTIC. III. 133

V. *Sens. 135. c. 6. n. 7. to. 3. Invenitur ergo conscientibus peccatorum, confitenti peccata vestra, orati ut delinquant, orati ut agnoscantur, orati, ut vobis proficiantibus ipsa desolent, tamen vobis deservire, & peccatores orari.*

VI. *In Ps. 139. n. 2. to. 4. Cui quisque videtur si quotidie peccati abramam, cervix quassata, & molibus quibuscumque inquinatum premo, si illam illi ferre, ut Deum, regat, terretur . . . . Sed Dominus Iesus Christus, qui nos profunda vestra contempsit, qui vobis ad Deum vobis vultis dignatus est, peccatorum remissionem carnis peccatorum, vultis de profundo excedere hominem, ut clareat de profundo sub molibus peccatorum, & perveniat vos peccatores ad Deum, unde clareat, nisi de profundo malarum?*

VII. *Sens. 136. c. 3. n. 12. to. 3. Si jam de sanctitate deservire vobis peccata peccatis, sicut scriptum est: Peccator cum carnis in profundum malarum, confitenti. Nisi carnis, nisi deservire, si et carnis de profundo ad Deum . . . De vobis profundo vultis clareat, & bene propitius vultis.*

VIII. *In Ps. 16. Ecce. 3. n. 10. c. 4. Audet a Deo aliquid petere, peccator inique? Audet sperare aliquem contemplationem Dei se habiturum infans, incommensurabile? Audet, terreat, non de me, sed de ipsius delectatione: non de una profumetum, sed de illius pignore . . . Audet ergo profumetum. Autem hominem, & amem illam petere. Sequens habet, foveri possidet. Ea haec autem apparet, quod non est peccatoribus deservendum, sed vultis peccatis est amandandum, quod orandus vobis Deus est, ut, qui contraxerunt peccata, solvantur, delinquant, penitentibus deservant. Nihil enim homini, quareis nequissimo, et de Deo deservendum est amandus, tanquam deservitis per omnia vobis, etiam peccatis fuerit obviatis, & acervo inquinatum oppressus, atque in tunc seculum vultis perit. Si enim ex hoc nequissimo profumetum, exclusiverit, si peccatis ad Deum porrexit, procul dubio fidei Deum, atque profumetum peccatis suis habet, quod Nihil, nequissimo sine hominibus, contigit ex literis scriptis*

erit accepturus. Audet ergo peccator, quavis infirmus, iniquus, confitenti secleribus maculatus, & pollutus, audet bene sperare, & petere a Deo immortalis boni, cunctis atque futuris ex consequenti, si recte speraverit, neque perierit. Quare ex his Angelis viris cohortationibus, atque incrementis ad honestiorum rituum incursionem confitemur, quod ex S. Augustino peccatorum ratio non est novum peccatum: & , quod Deus illis concedit, non est novum in eos iudicium, adeoque ex S. Doctore peccatores non in crucibus falsis afflictibus necessarii peccant.

IX. In H. coll. n.p. no. 4. Si per Christum averit iudici, indignationem regeret; si indignationem regeret, non habere; si non habere, misericordiam speraret; si misericordiam speraret, non sit deprecatus nullam deesse.

X. Sicut. Ecce. 2. 3. No. 2. *Si eras homo, ut ejusdem humanitatis alligatus, quanto magis ut ejusdem avaritiam facis? Quanto magis ut ejusdem ubi-vicariam facis? Quanto magis ut ejusdem luxuriam facis? Quanto magis ut ejusdem homicidii-tatem facis? Quare fuit in bonis, qui se persequeretur, non adhibens ad remum Ceterum?*

XL. *Serm. 232. c. 7. n. 2. to 3. Abundant like penitents.*
Quando illi impetrant veniam, fit ordo longissimus. Gravi penitentiis: Et sunt gravi penitentes. Difficili penitentiis: Et levibus molli veniunt. Aliqui ipsi sunt penitentes locum petierunt, alii excommunicati a nobis in penitentia locum rederunt sibi. Et qui sibi pariterunt, hoc voluit fieri, quod fuerat. Et qui a nobis excommunicati, in penitentia locum reddere sibi, utiam inde surgere, quasi dictum sit locus penitentium. Ipse debet esse locus humilitatis, et locus contritionis.

XII. Sent. 35. c. 3. b. 12. to 3. *Oratio est erga Deum & precepta recte faciunt, & exemplo non tantum recte faciunt, sed etiam peccantium ad recipiendam salutem, qui fuerat antea peccator. Sed hoc incertum est, utrum ignoscit Deus. Quod perire non possunt Deo, qui salutem perdere non dubitant, cum affluere Deum? Deinde videtur Augustinus, quod si iustus, peccata iustis, atque sanctis pro-*

XV. *Libera de Civit. Del c. 27. n. 2. & 3. to. 7. Propter hoc ergo clemensia facienda fuit, ut, cum de peccatis peccatis depressamur, excusamur; non ut in eis proficiamus, licentiam malefaciendi nos per clemensiam comparare credamus. Idcirco autem Dominus & datus clemensiam ab eis facit, & miseris non facit, si impudenter est proditum, ut hoc ostendat, quoniam nostram clemensiam ad peccata delenda, non ad peccata impuni committenda prout. — Ita parum est clemensiam quancumque facere pro quocumque sceleris, & in consuetudinem scelerum permanere.*

XVI. *Tract. 12. in Jo. n. 14. to. 3. Currite, ne trahat vos comprehendat, frater: vel: vigilate ad salutem vestram, vigilate, dum tempus est: nullus recedat a templo Dei, nullus recedat ab opere Domini, nullus morietur ab erigere continas, nullus a salute devotionis fraudetur. Vigilate, ergo, cum dies est: factus dies, Christus est dies. Peragat est agnoscere, sed agnoscendum. Et commemoratio igitur S. Augustini placita habetur, quod nescitis hominum cruce, non solum laqueum Christi laqueum: quis capiat, verum, quoniam deditis divinis meritis, liberalibus in pauperes largitionibus, frequentata caritatis operibus, quas confiteri indigentibus. Hoc autem in tanto pretio fuit apud Deum, ut non alia bona opera commemoraretur, preter pia misericordia opera: nec aliam bonorum operum vacillationem reprehenderet sit Christus Dominus in die extremis, preter cessationem ab humani religiosi humanitati officio, ut nos commemoret cruce quod fecit, quare & facta, operibus misericordiae dedit. Seculi enim voluntate prava in solentem consuetudinem perseverandi, & opinione solida componendi sibi laqueum tamen utque letitiam peccandi, beneficio exhibet in pauperes misericordiae, bono nequam, quocumque sceleris fuerit obstrictus, dum bono sua pauperibus erogat, non solum non peccat, quinimo ratione pie largienti praeterea placida obstruit, & soluit. Postremo nullus oratione ex S. Doctore, ad hoc ut commemorat quidem Augustinus obnoxius, ceteros ut quam debet a templi frequentia, a sacrificii presentia, a peccato est.*

affidat, & pro Christianis Religiosis officiis. Quamobrem et datus S. Augustini testimonio ostenditur, quod peccatores non in omnibus suis actionibus necessarii peccant.

XVII. Quasi Rom. Lib. 2. Quasi. 13. ca. 3. *Jejunium aut in tribulatione est, aut in gaudio: in tribulatione, ad propitiandum Deum pro peccatis; in gaudio vero, cum rursus minus delectent carnalia, quam spirituum major sitis est.*

XVIII. Item. 110. c. 4. 10. 3. *De hominibus peribilibus, & contrarietibus plene huius seculi nulli, quibus non aliorum, qui non mendacibus amicum conseruasset, ut dignus iudicaretur, qui dicentibus illustraret in sanctam credendi mentem? Unde, jejunandum, & orandum est.*

XIX. Et rursus Eodem c. 6. n. p. ca. 2. *Nam! itaque in personam Christi, ut non circumstantibus a latere, cedatur non, debilitissimi, ut quotidianis jejunio, longioribus dormigiis, seruandisq; orationibus Deum propitiati.*

XX. In PC. 30. n. 11. ca. 4. *Ad hoc incertum Minus est penitentium agere. Dicunt enim, quoniam post minus Propter, & quoniam post illam uiam: Triduo & Nihil saluati: Dicunt apud se perentem est misericordiam: Dicunt ita apud se desperantes. Quis uult si Deus sciat in melius sententiam suam, & miseretur? Incertum erat cum dicitur: Quis uult? De incerto penitentiam agunt, certum misericordiam merentur. Prostrantur si in incerta, in ieiunio, in cilicio, & in cinere prostrantur si, genuerunt, seruerunt, peperit Deus. Sic ut Nihil, in curse est Nihil? ... Respondeat qui scit Nihil, & cetera, quia curse est: curse in malo, dissoluta in bono.*

XXI. Item. 361. c. 21. n. 20. 10. 3. *Amendatis Iuui non misericordiam, sed bonum futurum. Non enim dicit: Triduo & Nihil curatur; si enim penitentiam in ipso rebus egreditur, parce uultis Deus: Non dicit hoc. Eiusdem saltem mentis est, & praenuntiatio. Et tamen illi, de Dei misericordia non desperantes, conuertuntur si ad penitentiam, & peperit Deus. ... Quid erat Nihil? Manducabant, & bibebant, comedant, uidebant, plangebant, dissoluebant, perperit*

*peritis vocibus, mendaciis, ebrietatibus, fornicationibus, ir-
expugnabilibus: hoc erat Niveus. Accensis oculis Niveus, plan-
git, doluit, contristatus est corde, et clausit, se peccatis,
et cruciacionibus. Ubi est ille Niveus? Nonne cursum est, qui
non in illis supererectis albidus consistens est. Prodestat igitur
Augustinus, quod homines nequam flagitiis obstricti, dum
sunt, et munditiam crinem sui infolunt, dum corporis
afflictionibus sponte saltem, vigiliis, lacryis, precibus,
jeiuniis sese exorant, dum bona sua in propriis erogant,
dum istius peccati effugiant, dum plura variant operibus, qui-
bus Deum sibi propitiū faciunt, penamque sempiternam evadunt,
tamēn abest, ut nova sceleris tela obstringant, ut postea ve-
niant a Deo legemini, divinae gentium sibi conciliant, atque
in Dei amicitiam recipiant. Id autem Niveitarum exem-
plo, nequitiarum sunt hominum, & Doctor confitetur,
qui flagitiosis utagebant vitam, turpissimam nequam li-
bidinem varietate confectam. At cuius Propheta commisit,
sed salubriter revocati, ab ieiuniis, precibus, orationibus,
aliisque plura operibus incubant, sententiam suam Deo in
melius committunt; quandoquidem ex S. Augustino delata,
est quidem vetus Nivea, sed nova Nivea quadam est. De-
leta est vetus Nivea, non diruta inchois perfectionis, sed cor-
ruptis moribus. Una verba: Delata est vetus Nivea
exilis vilis; restituta est nova Nivea excelsa virtutibus.
Ex his autem perficitur, quod ex Sancto Augustino peccatorum
non in omnibus suis actionibus necessarii peccant.*

Ad primum ergo dicendum, quod S. Augustinus loco
allegato loquitur de Iude perfido, cujus omnia contumpe-
rit, qui meditabatur Christi Domini predicationem, non potuit fieri
nisi in peccatum. At si perpetratis sacrilegiis atque impio su-
more percontasset, atque humilibus precibus ad implorandum
divinam clementiam se convertisset, verum inperisset,
neque in desperationis periculum se demerisset. Jam verò
cavetur S. D. loco citato, ubi, in PC 103. item q. m. 4.
*Nunc est iugiter oratio, nisi per Christum, quia nullus homo
vivat peccati. Gratia agitur, quae non fit per Christum, nisi*
saltem

Sed non potest delere peccatum, sed etiam ipse fit in peccatum. Rogandi autem Iudei hoc velle putaverit, ut oratio ejus fieret in peccatum, quare potest. Credo antiquum Dominum, traxerit, & de illo tradendo jam agitur: non enim jam poterat erari per Christum, nam postquam illum tradidit, jamque perdidit; si per Christum araret, Indignitatem regneret; si indignitatem regeret, spem haberet; si spem haberet, misericordiam speraret; si misericordiam speraret, non fuit deperitatem illam dixit.

Ad secundam dicendum, quod ex S. Augustino providendum perit, qui hac mente prout pauperum pectus, ut dicat illi semper impunit peccare. Hic videtur non Christus pectus, sed Iudeum corrumpere coartat; qui autem peccatis in pauperes erogat, ut a peccatis, corrumpitque moribus ad meliorem frugem benedicti dicitur gratis revocatur, ex S. Doctore non perit, quod Iudei indignitatem allegant verba. Ergo ad hoc facit demonstratum, ut vestra meritis commendatur, & adjuvat non Deus ad vitam eternam commendatur: & qui commendat eandem vitam, in vestra commendatur, ut per demonstratum, & vestram dicatur mala vestra praeferat, & futura hinc vestrae fructum.

Ad tertiam dicendum, quod S. D. sapientissime docet, quod qui sollicitissime vivunt, nec carum ipsam vitam, nequeque corrigere, & inter ipsa flagitia, & solent sua elemosynas frequentare non cessant, frustra ibi blandiantur de peccatis sibi innocenti se putare solent, quia Dominus ait: Date elemosynas, & ante vultu vultu sunt vestri; quod nullus nisi respiciat negaverit. Ad istud docet Sanctus Doctor, quod in hac elemosynarum erogatione peccata huiusmodi novum peccatum committunt, ac coram seculis suis obstringunt.

Ad quartam dicendum, quod ex Sancto Doctore, qui per elemosynas quolibet largienti fructum suum, vel cupiscantque peccata, hominem se amore eductum in facinorosa immunitate, ac flagitiorum nequitia pervertendi, qui facinorosa acque flagitia ita diligant, ut in eis semper op-

1001, si impetras adit, versari; peccat dubio-qui sunt ita, ut non compatiatur, duci dimissusque eripere, hoc nequissimum voluntate utique peccat. At si quis presbiteribus obnoxius peccatis incurrit in pauperem, & aliis ut sit datus misericorditer, ut tamen saltem, si pauperi porrigit, qui aliquando dicit, misericordem hominem non orisui tunc fieri obnoxium? Absoluti hanc opinionem & Augustinus nulli sine docti.

CONNEXA SENTENTIARUM SERIES.

(a) Dominus, cum in uno templo ararent Pharisaei & Publicani, Publicanos confitecenti peccata sua, magis iustificatum dicit, quam Pharisaeum iustificatum merita sua. Quamquam talis iustificatus dicitur esse peccator, tamen ut iustificaretur, peccata arabit, & peccata confitebitur, & exaudietur iustificatus est, ut dicitur esse peccator, non utique dicitur esse peccator, nisi prius exaudiretur peccator. Quamvis non quidem omnia peccata sua recitat; sed tamen non omnia peccata sua recitat, veritas testis est. (b) Nam & peccata sua recitat Deus, sedem peccatorum Deus non exaudiat, frustra ille Publicanus oculi in terram demittens, & pedes suos percutiens, dicit: Domine propitius esto mihi peccatori. Et ille confessus meruit iustificationem, quomodo ille cecus illuminatus. (c) Sed sunt fratres pharisei regni, & exaudiantur, quia non sunt peccatores. Quod faciunt cecus? Quod faciunt? Pharisaei? Deum non regunt? Atque. De nobis dicit Publicanus. Vnde, Publicani, de te modo, ostende tuam famam, ut infamis possint famam. Ille dicit: Propitius esto mihi peccatori, verum dicit, an falsum? Si verum dicit: Peccator erat, & exaudiat est, & iustificatus est. Quod est ergo, quod dixisti tu, ut Dominus oculis aperiret & sanaret quia peccatorum Dei non exaudiat. Ecce peccatores Deus exaudiat. Sed bene interitum faciem tuam, sed in corde, quod fallax est in fide tua, & alibi, quia peccatores Deus exaudiat. Falsum te iniquitatem recitasti. (d) Quare non illud

mihi placeat, quod cum differam: Summa opera danda est opor-
tuit caritas: *Misericordia*: Deus enim vult aliter nos conser-
vare non potest, sed nostra voluntas fidelitatem exspectat. Ide-
circo dilatum est, tempusque Deus non immittit precutere, quod
passim dicitur in Evangelio, sed illi, qui nondum cognoverint
Christum, a quo fuerat iam illuminatus in corpore. (c) Im-
mense ergo cruciatibus percuterem, confundens peccata vestra,
ut sit ut delinqueret, ut sit ut humiliaretur, ut sit ut nihil
proficiatibus, ipsa delinqueret. Tamen multo differere, et per-
cuterem erat. (f) Rectius cum quisque videt se quotidie
peccatis obrutum, acriter quibuscumque, et multis quibuscumque.
Iniquitatem prout, sed illam illi fuerit, ut Deum regem, in-
videt.... Sed Dominus Iesus Christus, qui nos profunde
vestra cruciatibus, qui vult ad ipsam vitam venire dignatus est,
promittit remissionem omnium peccatorum, etiam de profunda
cruentis huiusmodi, ut clamemus de profundo sub multis pre-
catorum, et pervenire nos pervenire ad Deum, unde clamamus,
est de profunda malorum? (g) Si vult de sanctitate differere
ad peccata peccata, sed scriptum est: Peccator cum unum
in profundum malorum, cruciatibus. Nulli cruciatibus, nulli
peccare, aliam aliam de profundo ad Deum.... De tali
profundo huiusmodi clamaverunt, et bene prophetarum lauda-
rent. (h) Annuntiavit hic Jonas non misericordiam, sed iram
suarum. Non enim dicit. Triduo et Nihil cruciatibus, sed
iam pervenire in illis cruciatibus, parat vobis Deus. Non
dicit hic: Eversum situm cruciatibus, et parantur, et
iam illi, de Dei misericordia non differant, cruciatibus
se ad pervenire, et peccata Deus.... Quid erat Nihil?
Manducant, et bibunt, rident, et cantant, plangent,
et plangent, perierit cruciatibus, manducant, et bibunt,
et bibunt, et bibunt: Haec erat Nihil: Accende vultu
Nihil. Plangent, dolent, cruciatibus in cruciatibus, et dolent,
in peccatis, et cruciatibus. (i) Ad hoc cruciatibus
pervenire operant: Cruciatibus enim cruciatibus post vultu
Prophetarum, cruciatibus post vultu vultu: Triduo et Nihil
cruciatibus: Cruciatibus enim cruciatibus: Cruciatibus enim
cruciatibus

quod se deserviant. *Quid mirum, si Deus scilicet in meliora similitudinem suam, & miseretur?* Incertum erat cum dicitur: *Quid mirum?* De imperio paucitatem egerant, etiam misericordiam mirabantur. Prostraverant se in laqueis, in jugulis, in alio, & claudere, prostraverant se, quatuordecim, sternerant, populi Dei. *Scitis Natus, an cursum est Natus?* ... *Respondeat quod scit Natus, & vide, quia est cursum in malo, edificationem in bono.* (k) Quia etiam si per Christum caros Judeos, indulgentiam rogares, si indulgentiam rogares, spem haberet, si spem haberet, misericordiam speraret, si misericordiam speraret, non sibi desperationem ullam daret. (l) Audis ergo a Deo aliquid peccati precantur inique? Audis sperare aliquam contemplantium Dei se habituram inferre, hominibus unde? Audis, inquit, non de me, sed de istius delectatione: non de mea presumptione, sed de illius signari ... Audis ergo presumere contra bonum, & contra bonum peccare: spera habere, spera possidere (m) Currite ergo, ne temere vos contemplantur, speretis vel: Registis ad plures vestros, regillat, dum impetum est: nullus retardetur a templo Dei, nullus retardetur ab opus Domini, nullus evocatur ab oratione, centum, nullus a felice devotio fraudetur. Registis ergo, cum dicitur: *Inter dicit, Christus est dicit.* Porro est ignoscere, sed ignoscere. (n) Inquit in personam Christi, et non circumstantiam a Sarum, cadaverem in, distillat, et quidam se fundit, largientibus circumspici, serventibus orationibus Deum propitius. (o) Si oratio erat bona, ut ejusdem devotio aliena, quanto magis ut ejusdem devotio suam? Quanto magis ut ejusdem devotio suam? Quanto magis ut ejusdem devotio suam? *Quanta sunt in bonis, que si prostraveris, non adducunt ad regnum Caelorum?* (p) Propter hoc etiam circumspici faciente sunt, ut cum de prostrato peccati deprecemur, caducamus, non ut in ei prostraveris, devotum, misericordiam ut per circumspici comparere credamus, idem autem Domini & devoti circumspici ab eis fallit, & Registis non fallit si impetratum est praelium, ut bene ostendit, pax-

quantitas velorum dimissio ad preces delenda, non ad preces augendas potius consideranda. — Ita parum est elemosinam pauperibus facere pro pauperibus salvere, & de consuetudine saluorum parauerit. (x) Sic abundantie hic penitentes, quando illis impenditur manus, se inde longinquos. Oras penitentes: & cum more penitentes. Difficile penitentes, & levitate nulli utentes. — Aliqui ipsi soli penitentia lucum petierunt, alii per comminationem a multis in penitentia lucum redacti sunt: & qui soli penitentes, hoc veluti facere, quod faciebant: & qui a multis comminationibus in penitentia lucum redacti sunt, veluti inde fugere, quasi de illis se lucum penitentie. Quid debet esse lucus humilitatis, si lucus iniquitatis. (y) E. deus in circumstantiis nec exemplum tantum esse facientiam, sed etiam penitentiam, ad recipiendum salutem, que servat animam peccato. Sed hoc incertum est, utrum ignoret Deus. Quid prode cum supplicat Deus, qui salutem perdere non debuit, cum offenderit Deum? (z) In non ergo periculum, & intentionibus plena huius servituti posse qualem non sinitur, qualem non modum omnibus universis, ne dignus iudicetur, qui deinde dimittere in facie non erubescit salutis? Quid penitentiam, & erubescit est. (v) Penitentiam autem in utilitatem est, aut in gaudium. In utilitatem, ad propitiandum Deo pro peccatis. In gaudium non, qui tanta minus delictum carnalis, quanto spirituum major fugit est. (u) Mandantur autem peccatores sacrificia, ut ait cordis ab illo, de quo dictum est: Sacrificium Dei spiritus caritativus, ut caritatem & humilitatem Deo non spernit. Mandantur & elemosine ab illo, qui ait: Dicit elemosinam, & ecce omnia mandata sunt vobis. Mandantur ipsi, que super omnia omnia, caritate ab illo, qui per Apostolum Petrum dicit: Caritas super omnia multitudinem precaturum, que una fides, omnia illa velle sunt, fidentem deo, illa omnia profusa sunt. (x) Sic de cunctis causis dantur veluti omnia, ut terra velle felle inferre, & filius elemosinam, comminationem dignetur est. Tunc omnia velle felle inferre, & felle, partem elemosinam incompensabilem esse putant, non aliquid

*et remanendo. Regre heri! Quia unde ardeamus abnegamus
redimatur; idcirco illam laudem faciemus, ut non culpe-
re, & damnare arbitramur. Hactenus ex S. Augustino.*

(64) L. 2. contra Parmenianum c. 8. n. 17. l. p. (65) Tract. 44. in
Jo. n. 12. l. 3. (66) Sermo. 129. c. 3. n. 4. l. 2. (67) L. 2. Re-
tract. c. 3. n. 3. l. 2. (68) Sermo. 129. c. 4. n. 7. l. 2. (69) In.
PC. 159. n. 1. l. 4. (70) Sermo. 129. c. 3. n. 12. l. 2. (71) Sermo.
129. c. 3. n. 12. l. 2. (72) In PC. 159. n. 12. l. 4. (73) In PC. 159.
n. 3. l. 4. (74) In PC. 159. n. 12. l. 4. (75) Tract. 12. in
Jo. n. 14. l. 3. (76) Sermo. 129. c. 3. n. 12. l. 2. (77) Sermo. 129. n. 3.
l. 2. (78) L. 2. de Civ. Dei c. 22. n. 2. l. 2. l. 3. (79) Sermo.
129. c. 3. n. 12. l. 2. (80) Sermo. 129. c. 3. n. 12. l. 2. (81) Sermo.
129. c. 3. n. 12. l. 2. (82) L. 2. Quasi. Evang. quasi. 12. l. 3.
(83) L. 2. contra Circumcisionis Doctrinam c. 24. n. 17. l. 2.
(84) Sermo. 129. n. 1. l. 2.

A R T I C U L U S IV.

*Utrum ex S. Augustino in Lege veteri, exceptis Patriarchis
etque Prophetis, paucisque Justis, Judaei ceteri
in singulis suis operibus, delictis illis gratia,
necessariis peccaverint?*

Videtur, quod ex Sancto Augustino in Lege veteri, exceptis
Patriarchis, etque Prophetis, paucisque Justis, Judaei ceteri
in singulis suis operibus, delictis illis gratia, necessariis
peccaverint. Propositi enim assertionem consequentia
Sancti Doctoris decreta sic tutari videntur.

I. **I**N Epist. Epist. ad Galatas n. 46. l. 3. *Sicut enim prius
bonum erat esse ante legem, cum nulla reprobatio & ma-
litia prohiberetur, neque illa ex praeiis capitalitatibus possit
quae non est, qui prohibetur; sed secunda est sub lege ante pro-
phetam, quando prohibetur quidem, & tenetur a peccatis abstinere
per se, sed venitur, quia nondum iustitiam praeiit Deum,
& propter ipsam iustitiam diligit, sed non per tale ad comparandum
verum simile. Itaque ubi videtur ex alia parte legem*

nam si preceptorum legis hoc esset, & illa impleret. Qui transiit ad Christum, transiit a timore ad amorem, & incipit amare jam posse, quod timore non poterat: & qui trepidabat in timore, non trepidat in amore.

VI. *Serm. 111. c. 1. n. 1. to 3. Timor iste servilis in videri hominibus constituitur, potest quidem habere Psalterium decem stardorum, quia & David carnalibus data est esset lex decem preceptorum: sed cantare in illa non potest carnisque membra, sed legem est carnis, & implere non potest legem. Organum ipsum, perit, non mutatur, & ornatur Psalterio, non ornatur. Qui autem sub gratia est, non sub lege, ipse implet legem; quia non est ei peccata, sed datus, nec carnalis carnalium est, sed amantissimum.*

VII. *Lib. contra Iulianum c. 17. n. 2. to 3. Hoc est brevissimum, & perspicuum differentia decem Testamentarum, stellarum, & amor: illud ad timorem, hoc ad amorem humanum pertinet; uterque tamen amor Dei misericordissimus diffusus habet per totam atque universalem. Et in veteri Scriptura sapienter animas vindicantur; quia paucissimi spirituales stultis reprobis, quibus faceret, daretur, ut populus talis terror nullus erat, fueritque imperio daretur.*

VIII. *Tract. 5. in Jo. n. 11. & 14. to 3. Ipsi est gratia, fratres mei, ipse est & veritas; quia promissi & exhibita. Non erat illa in veteri Testamento, quia lex imitabatur, non imitabatur: subitus, non fovebat: longinquum ostendebat, non auferbat; sed illi properebat Melchior oratore cum gratia & veritate; longinquum ad aliquem, quia carere non melior, melior prius servum suum, ut ligatum illum daretur. Tunc non erat, fovebat melior, & in fovebat, suum se esse probabat. Moyses lex est, legem cum tenent se ream, jam datus de ligatura.*

IX. *Tract. 52 in Jo. n. 7 & 8. to 3. Proditus erat rex David, quod scilicet, post passum, & glorificationem suam per universum mundum melior populus crederetur, in quorum cordibus Melchior datus erat, talis quidem in se remanens, efficitur servus. Sed datus aliquis: Namque de cordibus Patriarcharum,*

ram,

rum, & Propheticarum, necurumque Testium non cessat est servat. *Ecce hic est plant.* Quomodo ergo dicitur est: *Nam electus fuerit?* Propterea patentes, nisi pale tant quod in bombis hoc parvifimus factus est, non in multis, magnisque populi de iam non salutarum est prout est.

X. In epistola Epist. ad Galatas c. 3. v. 3. *Sacerdotes ergo ab impietate separabit, ut reconciliarentur Deo, quatenus homines humilitatem Christi, & per revelationem antiquam fuerit, & per Evangelium potestatem factus est, credendo dicerentur, diligendo hereditas fact.* Sed hoc iustitia fides, pale non pro merito data est hereditas, sed pro misericordia & gratia Dei, non erat popularis, utique dicitur fuisse inter homines iustificatus. *Sacerdos autem, cui prout est, populum significat, non illos parvifimus, qui revelationibus non fuerant iustitiam, quando per eandem fides fuerit, populum, tamen factum fuisse non poterant.* Qui populus fuit, si per totum orbem iustificatus (nam de toto orbe Ecclesiam Ierosolymam congregat) potest fuit, pale via angustia parvifimus est: in enim totum congregat, quatenus iudicare poterant, ex quo Evangelium predicatur, & quatenus poterant usque in finem mundi per omnes gentes, etiam illi sibi calum illi, quatenus parvifimus, qui cu fide Daniel, sive Prophetarum, ante omnes adventus eius, salutem gratiam perciperant, iungunt Iustitiam humilitatem Christi simpliciter fuisse.

VERA SANCTI DOCTORIS SENTENTIA.

Dicendum est S. Augustino non probari, quod in lege veteri, exceptis Patriarchis, atque Prophetis, parvifimus Iustus, Iudas ceteri in singulis sibi operibus, deficientes illi gratia, necessarii precaverunt. Eodem S. Augustino multo minus probatur de Genue Iudice in veteri lege constituta, cuius iustitiam ex eisdem deficientibus, qui hic profectus, non operibus.

I. L. ad Donatistas post collationem c. 20 n. 32. & 33 m. 9. hoc habet de duplici populo Israel permixto in Genue Iudice, quatenus aliter erat hereditas, & iustus, aliter vero pium, &

innocent. *Duo igitur erant: unus innocens, & alius qui ad innocendum prohibetur accedere, qui reprobatur permissus; quia spiritus Dei erat in medio eorum. Sicut enim etiam sub uno Moysi quidam Deum offendentes, quidam Deo placentes, de quibus Apostolus dicit: Non in omnibus illis beneplacitum est Deo. Neque enim ait: In omnibus illis non est beneplacitum Deo, tanquam omnes diffiduerint Deo; sed ait: Non in omnibus illis beneplacitum est Deo; ergo in quibusdam, non in omnibus. Et omnes sub eodem Sacerdote erant in unum eandemque tabernaculo, in unum eodemque alteri hostias offerebant; & tamen distinguebantur scilicet, non iudei; autem, non temple; mariti, non absteritas. — Sic & Aggeus narrat in uno populo duos populos, unum templum habitantes, sub uno magno Sacerdote stantes, & alterum spirituales benedicens, alterum ad innocendum accedere prohibens; & tamen nec illas, nec suspensum ab eis templum, & ab eis Sacerdotibus separabat. — In uno ergo fuerunt & permixti, & separati: permixti quidem corporali cultu, separati autem voluntate affectu. Sed mox sui scriptura loquitur, quae sic arguit iudeos, tanquam omnes in eo populo mali fuer: & si cum solatur bonos, tanquam omnes ibi tales fuer. Locum productio Dei in istis excitat Augustinus, qui, non sicut in quo recurrebat hereticis, piorum atque iustorum paucitatem in Ecclesia Catholica deplorabant, sedque esse paucos illos, nullique fuisse, pios, atque iustos affirmabant, quibus vix Christi Domini Ecclesia concludebat. Quodlibet S. Augustinus, Donatilis resistens, negat illi objectionem iustorum paucitatem, quorum copiam & multitudinem non contemnendam, non solum in universa Ecclesia Christiana, verum etiam in veteri Ecclesia Iudeica demonstrat, atque in multorum professione Apostoli testem habet doceri, quod sub uno Moysi, totius Iudaici populi Deus, quidam erant Deum offensores, in quibus ex Apostolo non est beneplacitum Deo; & a contrariis aderant etiam non pauci Deo placentes, in quibus ex Apostolo est beneplacitum Deo; adeoque in duos partes sciri insignis totius Iudaici populi erat divisio, quorum una erat*

purissima, pius, atque iustus; alia autem pars refusa, im-
pia, & iniusta. Praeterea sub Cero Sacramentum Imperio boni
veri, ac boni morali peractum cum improbis apparuit, qui
facti de meritis, non ritibus & sacrificiis disceptant, dis-
sanguantur. Postremo sub Aggelo Propheta populus, & popu-
lus totam Ecclesiam Judaeam constituebat; populus pius, &
populus impius; populus probus, & populus improbus; po-
pulus iustus, & populus iniustus; ac proinde non omnes, nec
sine oratione ingenti, impensâ, iniusti. Quod autem in divinis
litteris ita improbentur & sequitur malignitudo ac si omnes
fuerint mali, id in S. Augustino populariter loquendi morem
demonstrat in sacris Scripturis ultimum, in quo omnes ita pro-
bentur & commendantur boni, pariter ac si omnes fuerint
boni. Et quibus omnibus perspicuum est, ab omnibus illa opo-
rtione non nisi nam esse Augustinum, qui docet, quod in
loco veteris excipit Patristicis, atque Prophetis, paucisque
iustis, Iudei essent in singulis suis operibus, desideratis alia
gratia, necessariis procurarent.

II. Lib. 1. contra Iovinellum c. 17. n. 24. in p. Sicut in Sa-
cramento veteris Testamenti vocabantur quidam spirituales, ad
verum scilicet Testamentum, quasi tunc vocabantur, vocant
veritatem; & & nunc in Sacramento vel Testamento, quod
est novitatem est, plerique nunc vocabantur. Qui profecto
etiam ad percipiendum, quae sunt spirituales Dei, qui in do-
minum sive Apostolicum, ad verum Testamentum perveniunt.

III. Tract. 26. in Jo. n. 11. in p. Manducavit manna &
Moses, manducavit manna & Aaron, manducavit manna
& Filii, manducaverunt illi multi, qui dominum placu-
erunt, & morali non sunt. Quare? Quia veritatem aliam
spiritualiter manducaverunt, spiritualiter sumpserunt, spiritualiter
gustaverunt, ac spiritualiter saturaverunt. Docet igitur in
superioribus Augustinus, quod sub Testamento veteris Sacra-
mentis, figuris, atque vocabulis non deessent, qui verum,
quodam celestem agerent, constantem spiritibus profici-
tibus, atque consensum illecebris discrepantem, quod su-
per est opus divinae gratiae. Illi persequuntur occidit ad Testa-

mentum

mentum novum, sive ad Legem Gracie, quæ sub cortice Testamenti veteris occulta continetur. Quomodo iam Christianorum plerique, qui in Legem Gracie cessant, vitæ magis sensibus indulgentes, ad veteris Testamentum, sive ad Legem Justitiæ perierunt. Ex priorum numero fuerunt non quidem pauci, sed multi illi de Iudeo populo, qui gratiæ spiritum potius, quam corporis legis captum animæ in deserto intellexerunt, clamerunt, gesserunt, ut spiritum saturarentur. Hi omnes et S. Doctore Deo placuerunt: & licet exteriorum negotiorum curas, quæ corpus diuallit ab ætate, quæ vitæ est corporis; interiorum negotiorum non sint experti, quæ salutem disjungit a Deo, qui vitæ est ætate. Itaque ex S. Doctore Augustino quàm maxime debet a veritate, quod in lege veteri, exemplis Patriarcharum, atque Prophetarum, pontificum, Justorum, Iudei ceteri in scriptis solum operantur, delinere illi gratiæ, necessario petiverunt.

IV. In II. contra partem Deum colere. l. D. in. 9. *Pone in corde arces duas, ut possis, quod discideris. Cuius & Priores habebant Levites, sicut ostendit Scriptura. Nam & super mille vitarum Deus se dixit reliquisse. Et sacerdotum, & Regum, multi iusti sunt in lege. Illi habet sanctos Prophetas, habet multos & de plebe.*

V. In III. c. 23. c. 24. in. 4. *Hec agitatio, Fratres, illam universitatem arcam; & dicit ad Deum, sicut etiam Apostoli commendavit: Prophetarum considerant, ab archæ tue sustulerunt, & ex transmissis, & quærent animam meam; sed quid dicit illi responsum dixerunt? Responde mihi super mille vitarum, qui non caruerunt gratia vite bene. Non dicit ei: Habet alios duas, aut tres, similes tibi. Noli, inquit, putare te solam. Alie, inquit, super mille sunt, & solam te parat? In reclusis fuerant illi S. Augustinus, præter Ecclesiam Christianam, Ecclesiam etiam Iudaicam comparat Aram. Quomodo enim cum et S. Doctore abundat arces & omnia possit, & nullo vitæ conseruationis periculo, pulchre igne absumenda, & ardeat in fornace recordandos ita non solum Ecclesia Christiana, verum etiam Ecclesia Ju-*

dæi

QUEST. II. ARTIC. IV. 151

data plurimos justos exaceratos, atque peremptos habuit cum plurimis impioribus: justos, celestibus honoribus recordandos; impios, infernis ignibus comburendos. Inter justos & ipsi veteris Testamento Judæi homines commemorantur S. Doctores & Sacerdotes, & Reges, & Prophetæ, aliosque non paucos, quosque omnes de plebe, quibus adjuungi septem milia illi viderent, qui non contraxerant genus ante illud, Elie Prophete fratres, quia Deus, utpote justos & pios, illi reliquias restituit. Hinc autem ex S. Augustino arguitur incommunitas pagani cum eo, quod in lege veteri, exceptis Patriarchis, atque Prophetis, paucisque Justis, Judæi ceteri in singulis suis operibus, deficiente illi gratia, necessarii peccaverint.

VI. In PCXX. n. 2. 3. 4. *Erant etiam in illo populo, qui intelligebant, habebant fidem, que postea revocata est, non ad legem veterem, sed ad gratiam spiritus pariteris. Non enim omnes per ipsam fidem fuerant, qui ipsi in Christo salutem prelorentur providere, & promissionem pariteris; ceteri quoque illi veterem Sacramentum significante fuerint salutem. De illi Prophetæ habebant hanc fidem, non est Populus? Ita vero etiam qui Prophetas sedulo audiebant, eadem adjuvabantur gratia, ut intelligerent, quod audiebant. Sed utique Sacramentum Regni Cælorum revocabatur in veteri Testamento, quod plurimulus tempore revocatur in Novo. Affert hic Augustinus, quod in lege veteri, preter Patriarchas, atque Prophetas, Populus etiam Prophetarum Auditor, adeoque qualitate hominum non contentenda, prophetarum vaticiniis fideles adhibebat aures, eadem cum Prophetis adjuvabatur gratia, ut intelligeret divina oracula, que audiebat, quodque cum sanctis Verbis fidem, ad gratiam spiritus pertinerent, in figuris Liberatorum Judæi habebat. Jam vero homines infatuos, ita me Deus amet, non in singulis sibi operibus, deficiente illi gratia, necessarii peccaverint. Quamobrem ex S. Augustino a veritate dissonat, quod in lege veteri, exceptis Patriarchis, atque Prophetis, paucisque Justis, Judæi ceteri in singulis suis operibus, deficiente illi gratia, necessarii peccaverint.*

VII. Et rursus ibidem paulò infra. *Nam in omnibus illis beneplacitum est Deo.* Cui dicit: *nam in omnibus erant ergo isti electi, in quibus beneplacitum est Deo.* Et cum esset omnia communia Sacramenta, non communis erat omnibus gratia, quæ Sacramentorum virtus est. *Ihuus & nunc iam vocatus pater, quæ iam solabatur, omnibus in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti baptismis communis est benedictum regenerationis, sed ipsa gratia, cuius ipsa sunt Sacramenta, quæ membra corporis Christi cum suis capitis regeneratione sunt, non communis est omnibus.* Nam & heretici habent eandem Baptismum, & falsi fratres in communione Castitatis sancti. Ergo & Heretici dicitur: *Sed non in omnibus illis beneplacitum est Deo.* Jam verò S. Augustinus eisdem conveniens, & consonans ratione dixerit hic de iustis, impiisque, etiam ad veterem legem Judæorum, rursus ad novam legem Christianam pertinentibus. Docet enim, quod sicut in veteri lege Judæica erant iusti quidam, in quibus, juxta Apostolum, beneplacitum est Deo; & rursus quidam erant impij, in quibus, ex eodem Apostolo, Deo non est beneplacitum: ita nunc in novi lege Christiana sunt iusti quidam, in quibus est beneplacitum Deo; & sunt quidam impij, in quibus Deo non est beneplacitum. Præterea ex S. Doctore sicuti conveniens erant Judæis omnia Sacramenta, sed non communis omnibus erant gratia, quæ Sacramentorum est fructus; ita nunc communis est Baptismus Christianis omnibus, sed non omnibus gratia communis est, quæ Baptismi est effectus. Sed ex, quæ S. Doctor docuit de iustis, impiisque Christianis, novi legis, tantum debet, ut aliqui ratione probabili suspenderet, quod in novi lege, pauci excepti, ceteri omnes Christiani in omnibus suis operibus, delictis illis gratis, necessariis peccati, et potius voluntatem hanc etiam oppositam persolvant; ergo superioribus prædictis similis, quæ S. Doctor dicit de iustis, impiisque Judæis veteris legis, tantum debet, ut aliqui verosimili conjectura doceant, quod in veteri lege, pauci excepti, ceteri omnes Judæi in omnibus suis operibus, delictis illis gratis, necessariis peccatis,

variis,

veritas, ut potius aliter huius epistolæ dissonantiam sententiarum veritatem esse demonstraret.

VIII. Accidit, aliisque non cum Augustino Episcopi Epist. 177. ad Innocentium Papam n. 14. to. 2. Per legem enim congestis peccati. Nam datam fuit lege iustitia Dei manifestata est, testificata per legem, et Prophetas. Cum dicit: manifestata est: ostendit Apostolos, quia et cum erat, sed tanquam illis placita, quam Gethse impetranti, tunc velat in vellere occultis, nunc autem velat in areâ manifestis. . . . Sicut conficiens velat a facie regnantis peccati ad gratiam, velat in areâ nunc pavorem, ita peccati ad eam conficiendum, velat in vellere nunc letentiam.

IX. Quæstiones in Iudicos lib. 7. quæst. 49. tract. 9. to. 3. Dominus, quod præstantiorem vellet, ostendit: In complice solvere vellet, et areâ eam circumquaque fecit, figuram, primam populum Israel, ubi erat Sanctus cum gratia celesti, tanquam placidus spiritus; et postea complens areâ, sicut vellet, figuram Ecclesiam una arte diffusam, habitarem non in vellet, tanquam in velamento, sed in opere celestem gratiam, illa preloso populo, velat ab ipsius gratia rare aliam, atque secute.

X. In PC. 177. n. 9. to. 4. De velis illam Gethse quamdam Sanctam vitem amplexus Iustiam: videre qualem signum preloso a Dominis. Pream, inquit, vellet in areâ, complatur vellet, areâ sicut sit. Et soluta est. Complatur est vellet solum, areâ sicut erat. Preloso iterum signum. Areâ vellet complatur sit, et solum vellet sicut invenitur. Et hoc soluta est. Complatur est areâ, sicut vellet. Preloso complatur vellet, sicut areâ; postea complatur areâ, sicut vellet. Quid vellet vellet areâ, frater? Nunc vellet perarum? Quid vellet? Tanquam Geth Iustia, vellet arte terrarum, vellet gratia sacramentum, non in manifestatum, sed in vellet stare, tanquam in vellet placidus in vellet. Postea tempus, qualem retuleretur placidus in areâ, manifestata est, non operis. Itaque ad Sancti Augustini: sed distinctio vellet inter Ecclesiam Iudicam, etque Ecclesiam Christianam, quod Ecclesia Iudica.

continebat celestem gratiam, sub symbolis atque figuris velatum, veluti pluviam in vasculo velletis: in qua Ecclesia erant sancti cum gratia celesti, tanquam pluvia spiritali, ad quam gratiam, velut in velare tunc latuerat, Judaeorum populi, si conferretur cum cultu majori numero Christianorum, confluebant. At verò Ecclesia Christiana, sublati e medio symbolis atque figuris, revelata continebat celestem gratiam, veluti pluviam in vasculo ac rotundanti aera, ad quam gratiam, velut in aera nunc patenter, Christianorum plures, si conferretur cum cultu minori numero Judaeorum, confluebant. Hae autem S. Doctoris plura naturè conciliantur cum eo, quod in lege veteri, excepti Samaritani, atque Prophetis, pacisque Justis, Judaei ceteri in singulis suis operibus, deficientes illis gratia, necessariò peccaverint. Quindecim ex S. Augustino falsum est, quod in lege veteri, excepti Samaritanæ, atque Prophetæ, pacisque Justis, Judaei ceteri in singulis suis operibus, deficientes illis gratia, necessariò peccaverint.

XI. In PC. 143. n. 226-4. *Gratia veteris Testamenti in lege velabatur, in Evangelio revelatur. Velare remissimus: quod velabatur, aperimus. Aperitur autem in gratia Domini Nostri Jesu Christi, capitis & Salvatoris Nostri, qui pro nobis crucifixus est. pro crucifixum, velum velum Templi confectum est.*

XII. Lib. de Peccatis Originali c. 25. n. 25. 10. 10. *Quoniam ergo nec lex per Moysen data patribus & quoniam hominibus regnum meriti auferre, erat tamen & legis tempore hominibus Dei, non sub lege terreus, convalescent, pariterque; sed sub gratia desolantur, fœmunt, liberantur.... Nam autem fœmunt, a lege, Testamento Dei manifestata est, restituta per legem, & Prophetas. Si ergo nunc manifestata est, etiam tunc erat, sed invisibile. Cujus revelativam significabat Tempus velum, quod est ad ejus significandam revelationem, Christo meritis, confectum. Et tunc ergo ipse gratia velum modulatoris Dei, & hominibus, hominibus Christi Jesu erat in populo Dei; sed tanquam de velare pluvia, quam eis delibant, sed voluntariam fœrgerat Deus hereditas fœr, locum locum: nam autem velum fœ-*

ante illa venire, hoc est, Judaeis populo reprobari, in oculis gentium, tanquam in arte arborum parvi.

XIII. Lib. 1. de Peccat. mortali & remissione c. 11. n. 13. to. 10. *Hic regnum mortis sibi in quolibet homine gratis distribuit Salvatoris, quae operata est etiam in antiquis Israelitis, quatenus, antequam in carne Christi veniret, ad ejus tantum adjunctionem gratiam, non ad legis literam, quae jubere tantum, non adjutare poterat, pertinebant. Hic nempe, occultabatur in veteri Testamento, pro temporum dispensatione passivum, quod nunc reuelatur in Novo.*

XIV. Lib. 3. contra duas Epistolae Pelagianorum c. 4. n. 6. & 7. to. 10. *huc de obsecrationibus Pelagiani. Quis enim, Catholicus dicit, quod non dicere possint: Spiritum Sanctum adjutorem virtutis in veteri Testamento non fuisse: Nisi etiam vetus Testamentum sic intelligatur, quomodo etiam Apostolus docet, a Mose Nunc in servitum generari? Sed quia in ea praeparabatur Novum, quod hoc intelligatur non homini Dei, secundum afflictionem temporum, veteris quidem Testamenti dispensatione, & passivum, sed Nunc demonstratur beatus. ... Certe si queramus, utrum hoc Testamentum, quod dicti transmutatum a Deo, non infirmari a lege, quae post quadraginta & septem annos facta est, utrum novum, in totum intelligendum sit? Quis respondere dubitet, Novum? Sed in prophetiis laetetur occultatum, donec veniat tempus, quod reuelaretur in Christo.*

XV. Et rursus ibidem n. 13. to. 10. *Per Moysen quippe revelationem est Testamentum vetus, per quem datus est lex sancta, & iusta, & bona, per quam fieret non abstinere, sed cogniti peccati, quae commendarentur superbi, suam justitiam videretur confutare, quasi aliter adjutorem non cognovi: Et rei facti litterae, consueverat ad gratiae spiritum, non sua iustitia iustificandi, sed Dei, hoc est, quae illis esset ex Deo.*

XVI. Et iterum sub eodem num. 13. in fine hoc habet de Ecclesia occulta in veteri lege. *Præter unquam servilis approbat, quando professum sibi non habuit: nunc autem videmus, quod de illa prophetatum est: Laetare servilis, quae non parit.*

*pariri erant, & exalati, quæ non portante, quia nulli
sibi deferret, magis quam ejus, quæ habet unum; id est, ma-
gis quam illius Ierosolimæ, quæ legi pœdammodo vincula ma-
ritata est, & servit cum filiis suis. Tempore igitur veteris Te-
stamenti Spiritus Sanctus in eis, qui etiam tunc secundum
illius promissionis filii erant, non sibi adjutore, quod illi
sui dignum sufficiens existimant, unde etiam largiorem dictu-
mus fuisse vivendi. Jam vero in S. Augustino in Testamento
veteri inclusa latet gratia Testamenti novi, quæ eadem erat
ac gratia Evangelica; sed occulta, tanquam in vellere pla-
via. Quoties Testamentum novum involutum erat in veteri
Testamento, sub prophetici latere delationis. Neque enim
populus Judæus fuerit adhuc reprobatus; sed erat tunc po-
pulus Dei, in quo aderat divina gratia, quæ operata est in
antiquis sanctis, quicumque ad eam pertinebant, vitam æqua-
lis illam sub gratia delatante, servante, liberante. Hinc si-
lites habebat Ecclesia in lege Moïsi, sed non perspicua,
sicut in lege Evangelica; pauciores tamen filii Ecclesie, ex
omnibus gentibus congregati, post Evangelium longe lateque
per totam orbem discurrere, quibus Spiritus Sanctus adjutor
erat, atque largitor virtutis, non solentis, qui fuerant di-
spensatarii; sed utique isti, qui gestatores erant veteris Te-
stamenti, & simul heredes novi. Qui etiam peccatores in
lege veteri persequens habebant ad gratiæ spiritum, ad quem
consequere poterant non sibi, sed Dei pietatis pietatibus. Jam
vero superiores S. Doctoris elocutiones, hic conservatæ con-
gessæ, non bene converunt, nec conciliantur cum eo, quod
in lege veteri, exceptis Patriarchis, atque Prophetis, pau-
cisque Judæis, sicut ceteri in singulis suis operibus, delictis
illis gratia, necessarii peccaverint. Ergo in S. Augustino fal-
sum est, quod in lege veteri, exceptis Patriarchis, atque Pro-
phetis, paucisque Judæis, Judæi ceteri in singulis suis ope-
ribus, delictis illis gratia, necessarii peccaverint.*

XVII. Lib. de vera Religione c. 17. num. 34. m. 2. *Si præ-
cepta vire mutant, quid in veteri lege mirari possit, in Evan-
gelio, majore; & idcirco putetur non ad unum Deum atque*
per

*perire: potest qui hoc patitur perturbari, si unus Modulus
est per universum suum indurabilitatem, alio per se ipsum volun-
tatem præcipit ad reparandum, vel obediendum salutem.
Quoniam ex S. Augustino Judæi omnibus, in lege veteri
constitutis, Deus per suos ministros dedit præcepta vite ad re-
parandum, vel obediendum salutem idem, sed si Judæorum
plerique in singulis suis operibus, deficiente illigantia, ne-
cessario peccabant, legem non habent ea, quæ S. Doctor ibi
fuit. Si quidem præcepta vite ad reparandum vel obediendum
salutem illis injuncta, Deum iustum ac placem peccatis dedecore-
rent; quod quidem ea servare omnino non possent; ac pro-
inde ex S. Augustino falsum est, quod in lege veteri, præ-
cepta Patriarcharum, atque Prophetarum, præcipue Iustis, Judæi con-
tineri in singulis suis operibus, deficiente illis gratia, neces-
sario peccaverint.*

XVIII. Lib. 2. contra adversarios Legis, & Prophetarum.
c. 17. n. 15. 10. 8. *In utroque Dei unius Testamenti, & amon-
dandi benevitæ, & obediendum servituti. Quamvis enim in
utroque Testamento, præparet temporalium bonorum promissionem,
materiamque commendationem, servus pariter temporalis Jeru-
salem; in novo autem, ubi solus impetrat æternitatem, quæ lex
posse impleri, non magis clare patet, quam dilectione Jeru-
salem, liberis pariter æternæ Jerusalem; tamen & illi tem-
poribus fuerunt Iusti Spirituales, qui non accidebat liberare po-
tere, sed utificabat Spiritus sanctus. Unde & solus venturæ
Christi habebatur utique in Prophetis, veterum præmonstran-
tibus Christum: & nunc sunt plurimi carnaliter, qui vel hære-
sis fideles, non intelligende Scripturas, vel in ipso Catholico
aut adhuc parvuli latere vultuunt, aut tempore pulchre perse-
verant, faciemque spiritibus preparantur. Si excipias legem ex S. De
quod in veteri Testamento prævaluit timor; in novo autem
prævaluit amor: in utroque Dei unius Testamenti, & est amon-
dandi benevitæ, & est amon-
dandi Dei bonitas: in utroque Dei unius
Testamento inveniantur & Iusti spirituales, & iniusti carnaliter.
Hæc autem pugnant cum eo, quod in lege veteri Judæi sancti
omnes in singulis suis operibus, deficiente illis gratia, neces-
sario*

faciò peccaverint; adeoque ex S. Augustino falsum est, quod in lege veteri, exceptis Patriarchis, atque Prophetis, paucisque Justis, Judæi ceteri in singulis suis operibus, deficiente illi gratia, necessariò peccaverint.

XIX. Lib. de civitate, & gratia c. 12. n. 13. to. 10. Dicitur *hanc esse incarnationem legis organicæ, ac præter illam, quæ perperam fuit, inspicitur ad gratiam Domini miserantis; veritas potestque concideret in eadem fide, quæ populo revelata est, uti & revolvantur, quæ nullæ sunt, & eadem gratia servante, non sunt.* Fuit ergo veteris legis sequenti peccatum, ex S. Augustino hoc erat, ut argeret atque impelleret peccatores ad asyliam gratiæ Domini miserantis, ad quam confugerent contra eam, quæ perperam ab eis fidebat. Ac populus scire loquitur S. Doctor, si istud doceat, quod in lege veteri Judæi scire crederet in singulis suis operibus, deficiente illi gratia, necessariò peccaverint. Itaque ex S. Augustino falsum est, quod in lege veteri exceptis Patriarchis, atque Prophetis, paucisque Justis, Judæi ceteri in singulis suis operibus, deficiente illi gratia, necessariò peccaverint.

Ad primum ergo dicendum, quod S. Augustinus loco allegato loquitur de lege veteri secundum concien, ut ita dicere, putamus licere, non secundum nucleum hujus gratiæ. Latere exterior, propoliti præsentis vite præmio, atque supplicio, alliebat ad bonum, & deterrebat a malo. At gratia interior defluendo, fluendo, fluendo, veteris testamenti homines ad consequendum servandamque justitiam perducebat. Hinc I. de peccato originali c. 12. n. 13. to. 10. hoc S. Doctor affirmat. *Quoniam ergo non lex per Moysen deditur putamus a quoquam homines regnum meritis cussisse: erant tamen & legi compere homines Dei, non sub lege steterunt, remittentes, pendentes; sed sub gratia defluente, fluente, fluente.* .... Et tamen ergo illa gratia velut Mediatoris Dei & hominum, hominis Christo Jesu erat in populo Dei; sed tanquam in velare placidæ, quam non debemus, sed voluntatem segregat Deum hereditatis sue, laetitiam laetitiam; nunc autem, velut fixum ille velare, hoc est, Judæos populo repræsentari,

de omnibus gentibus, tanquam de uno servetur pax.

Ad secundum dicendum, quod S. Augustinus vocem *Verbi Testamenti* usurpat ad significandum legalem ritum, & ceremonias, proutque servitas, quibus Judaeorum non paxi sed custodiendum legem Moysiacam more servorum decedant ut, nulla habita ratione superari parum. At ex S. Doctore in veteri testamento involutam atque locutam latet testamentum novum, & ad novum Judaeorum illa multitudo spectabat, quae sub lege & symbolis veterum bonorum, superius bona considebatur, de quibus S. Doctor affirmat Lib. 1. contra Donatistas cap. 13. n. 24. to. 9. *Quod in Sacramento veteris testamenti vocabant quidem spirituales, ad novum filios testamentum, quod tunc accendebatur, pertinebant: sicut in Sacramento vini testamenti, plerique vitas animales, qui profectus fuerunt ad percipiendum, quae sunt Spiritus Dei, ad novum testamentum pertinebant.*

Ad tertium dicendum, quod S. Augustinus loco producto non docet Judaeos omnes, vel solum omnes in lege veteri latente gratia fuisse ignaros, & in ultimo suo lapsos, eo quod eternam obedientiam legi ad terrenam dirigant consequendam mercedem referrent. Plures quidem ex S. Doctore ita sunt verum comparati, sed non omnes, nec solum omnes; aliter enim S. Doctor suam paginam predicavit, siquidem Lib. ad Donat. post collationem c. 20. n. 31. & 32. to. 9. *Item, inquit, sub uno Moysi quidam Deum effundentes, quidam Deum placentes, de quibus Apostolus dicit: Non in oculis illis beneplacitum est Deo; neque enim ait: In oculis illis non est beneplacitum Deo, tanquam omnes displicerent Deo, sed ait: Non in oculis illis beneplacitum est Deo; ergo in quibusdam, non in oculis.*

Ad quartum dicendum, quod ex S. Augustino in Judaeo populo paxi erant fatuum requiem constituerunt celsissimi Petrus requirerentes, non quidem nulla facta comparatione, sed si consequeretur eam essent numero eorum, qui fugaverant flammam vitae felicitatem condebatant. Ad ipsam autem in populo Christiano, per sacrum doctus Christiani nominis, videtur est, in

quo longe plures bellis in corpore voluptibus indulgent, peccatis, qui celestibus animi deliciis persequuntur. Quoniam sicut ex eo quod maior numerus Christianorum totius corporis illocebat accipitur, nulli deducitur, quod in lege nova, pauci exceptis iusto, Christiani forte omnes in singulis suis operibus, deserventes illi gratis, necessarii peccaverint; ita ex eo, quod major numerus Judaeorum bellis in corpore cupiditatibus infervierint, nulli deducitur, quod pauci exceptis iusto, in lege veteri iusti forte omnes in singulis suis operibus, deserventes illi gratis, necessarii peccaverint. Hinc S. Doctor de utroque Populo Iudaeo, & Christiano eandem sententiam talis Lib. 1. contra Donatistas c. 13. n. 24. to. 9. in verbis. *Sicut in Sacramento veteris testamenti dicebatur quidem Spiritus ad omnes fideles testamentum, quod tunc vocabatur, sed, nulli pertinebat; sic et nunc in Sacramento novi testamenti, quod jam revocatum est, plerique vivunt animales, qui proficere si velint ad percipiendum, quae sunt Spiritus Dei, qui eis habetur Sacra Apostolica, ad totius testamentum pertinebant.*

Ad quintum dicendum, quod ex S. Augustino Iudaeus Populus legem implebat ex vitioso humanitatis peccato timore, qui adversus transgressores erant constitutus: quibus subactis, populus ille ad omne flagitium propensus erat, atque paratus. At vitiosi haec volutus ex S. Doctore non erit censendus, nec fore omnium; adessent enim non pauci in illo populo, qui vel ex honesto timore, vel ex sancto amore legem servabant; Sicut in Populo Christiano coelegit. Hinc S. Doctor Lib. 1. contra adversarium Legem, & Prophetatum c. 17. n. 13. to. 8. haec pronuntiat. *In utroque Dei vetus testamentum, et amandatum, imitatum, et transgredum servitatum.* Et Lib. de Prae. Originis c. 23. n. 29. to. 10. *Quemvis ergo nec lex per Moysen data peccatis a quibusdam hominibus regnum mortis asserere, magis tamen et lege tempore homines Dei non sub lege terrerent, concutientes, punientes, sed sub gratia docuissent, sanantes, liberantes.*

Ad sextum dicendum, quod ex S. Augustino sicut illi servilis, in veteri testamentum constitutus, legem impletam non por-

QUEST. II. ARTIC. IV. 161

beret; ut sub integritate veteris testamenti inviolatum de-
 fectabat Testamentum novum cum timore honesto & filiali
 ex obsequio gratis proficiscere. Ad novum autem Testamentum
 ablatione in veteri plures ex Judæis pertinebant, qui honesto
 timore ducti, ex obsequio gratis proficiscere, legem amplectunt.
 Hinc S. Doctor Lib. 2. cont. duas Epistolas Pelagianæ, cap. 4. n. 6.
 & 7. to. 10. adversus Pelagianos hoc habet. *Quæ enim Car-
 thedici dicunt, quod nos dicere jactantur: Spiritum Sanctum asse-
 rantur ablatum in veteri Testamento non fuisse: ipsi cum veteri
 Testamento sit intelligimus, perinde dicunt. Apostolus dicit:
 A morte Sinæ in se silicet gentem? Sed quia in eo professio-
 nantur veterem, qui hoc intelligunt tunc hominem Dei secun-
 dum distributionem imperiorum, veteris quidem Testamenti dis-
 pensationem; & gentem, sed Novi demonstrantur heredes...
 Certe si peramus, utrum hoc Testamentum, quod dicitur con-
 firmatum a Deo non infirmari a lege, que post quadragesi-
 mæ & triginta annos fuisse est, utrum veterem, an novum intel-
 ligendum sit? Quod respondere dubitari non debet; sed in Prophe-
 tiis veteris testamenti, dum videtur tempus, quo evenirent
 in Christo.*

Ad superius dictandum, quod ex S. Augustino aperte illi-
 citum & brevissimè discussum daturum Testamentationes est timor,
 & amor, secundum exteriorum species, quoniam Testamentum,
 utrumque perficitur; ut si timor utriusque constitutio & con-
 juges intelligatur, utrumque Dei unus Testamentum in unum
 coalescit: unde fit, ut in Judæo Populo, qui honesto amo-
 re jussit duceretur, ad novum Testamentum occurrere
 in veteri pertinerent; sicut in Christiano Populo, qui variis
 periculis timore ducatur, ad veteris Testamentum revolvatur
 in novo pertinent. Hinc S. Doctor Lib. de Cathedra, no-
 tulus c. 4. n. 5. to. 6. hoc de utroque Dei Testamento. *In
 veteri Testamento est occultata novitas, in novo Testamento est ma-
 nifestata veteritas; secundum illam occultationem servatur
 hereditas veteris, & tunc, & tunc perinde timore vel
 jure sunt. Secundum hanc autem manifestationem servatur
 hereditas novæ, quibus per passionem illam amara pericula;*

Part II.

X

& novæ.

Et non, qui non superbi quærant, ne vitam aperiæ claudantur, spiritibus intelligenti, deus caritate liberatus fuit.

Ad ostensum dicendum, quod ex S. Augustino lex veteris Testamenti non erat Dei gratia, quod Pelagius affirmabat. Deo enim gratia est docere interiori, longè distans ab exteriori lege, quæ jubere potest, adjuvare non potest: neque gratia. Deo autem in veteri Testamento, quatenus Testamentum veteris a novo feceretur, et sic utique Testamentum novum in veteri includitur. Homines autem Dei secundum gentium viventes, mirari debent in veteri Testamento, non ad veteri, sed ad novum pertinetur Testamentum. Hinc Lib. 1. de peccat. meritis, & remissione c. 11. n. 17. ita loquit. *Hoc Regnum meriti, sicut in quolibet bonitas gratia distat. Insuper, quæ operante est cibus in antiquis sanctis, pascuntque antequam in auro Christus crederet, ad eum tamen adiunguntur gratiam, non ad legem dantur, quæ jubere potest, non adjuvare poterat, perindeque. Ita namque accendebatur in veteri Testamento pro imperium dispensationis pœnitentiæ, quod non recedat in Novum.*

Ad novum dicendum, quod ex S. Augustino in hominibus præcursus veteris Testamenti factus est, ut ex illis discipulos foras efferretur, si veteris Testamenti homines cum novi Testamenti hominibus comparentur post Christi, hominum longè latiusque per totum Orbem diffusum; longè enim major est multitudo Christianorum hominum, & quorum singuli extrudantur discipuli. At verò si nulla comparatio inter utrumque Populum, Judæorum neque Christianorum instituitur, ex S. Doctore præconstitutum est, plura fuisse in Judæico Populo iustos, qui exacto iustorum Tyranno unum Deum sibi sanctisque colebant. Hinc in Psalmum contra partem Deisti colam, secunda littera D. 10. p. Dicit, inquit, in corde arca dicit, et postquam illud videtur. *Certe et priores habebant sanctos, sicut ostendunt scripturæ. Nam et septem milia virorum Deus se dilectos reliquit. Et sacerdotes, et Reges, multi iusti sunt in lege. Ibi habet totius Prophetas, habet multos et de iudeis.*

Ad

Ad docendum dicendum, quod et S. Augustinus Iustitiam fidei non erat popularis, antequam Deus-Homo inter homines nascatur, & quod pacificus erant, qui ex sole Domini, sive Prophetas, autem antea advenit etiam salutem gratie perciperunt. Sed qui Logificari lege inde deducitur, quod in veteri Testamento exceptis Patriarchis, atque Prophetis, paucissimas Iustin, Iudei fere omnes in singulis suis operibus, deficiente illis gratia, necessarii peccaverint! Itaque si ex Populo Iudaico Iusti comparantur primò cum ejusdem Populi injustis, pauci profecto erant. Id autem etiam ostendit in Populo-Christiano, qui plures habet injustos, quàm iustos; nam, ut inquit S. Doctor in eadem Epistola ad Galatas c. 26. 28. 2. *Omnes enim mundi peccatis amplius habet peccata, quàm frumentum.* Quod si iterum comparatur cum Iusto-Christiano Populo, multo pauciores invocantur: Ecclesia enim Iudaea longe angustioribus finibus continebatur prò Ecclesia Christiana. Denique si comparatur cum totius gentibus, quæ laborantur Numinum cultui tunc tempora erant adstricti, paucissimi sunt Iusti in Populo Iudaico sunt praesentia ad; sed eadem paucitate laborant Christiani, teste Augustino loco allegato, ubi hoc habet de Christiano Populo. *Qui Populus fuit et per suam Urbem congregatur, (nam de sua Urbe Ecclesiam Ierosolymam caelestem congregat) pauci sunt, quia non angustius peccaverunt est.* At vero praedictam rectam comparationem dicendum est cum S. Augustino, in lege Veteri non pauci fuisse Iustos ex omni orbe, & ordine hominum, qui Dei memore, et sive Domini, sive prophetici, salutem gratie perciperunt, de quibus in Ps. 77. n. 2. in. 4. hoc habet S. Doctor. *Itaque te ille populus, qui intelligere habent fidem, quæ postea revelata est, non ad Legem ducere, sed ad gratiam spiritus pertinemere; non enim sine Iesu suo fuerunt, qui ipse in Christo futuram reviviscant praebere, et praenuntiare peccatis, cum et illa vetera sacramenta significancia fuerint futurorum. An sibi Propheta habebant hanc fidem, non et populi? Iam tunc etiam, qui Prophetas fideliter audiebant, eodem assistebantur gratie, ut intelligerent, quid audiebant. Sed ut-*

que sacramentum Regni Cælorum volebatur in vultu Typhe-
reus, quod pectus illius tempore revelaretur in Nono.

CONNEXA SENTENTIARUM SERIES.

(a) Aggerat unum in uno populo duo populos unum tem-
plum iurantem, sub uno magno secretum vivens, & adve-
ram ostendit immundam, alteram ad immundum accedere
prohibet: Et unum nec illis, nec scriptum ab eodem tempore,
& ab eisdem auctoribus separatur. . . . In uno ergo sacrum, &
permixtum, & separatum; permixtum quidem corporaliter illis, se-
paratum autem voluntatis absque. Sed mira sua scriptura le-
gitur, que si arguit multos, tanquam omnes in eo populo
multi sint; & si confutatur unus, tanquam omnes illi tales
sint. (b) Unus etiam sub uno Moyse quidam Deum ostenden-
tis, quidam Deum placens, de quibus Apostolus dicit: Non
in similibus illis beneplacitum est Deo. Neque enim ait: In
similibus illis non est beneplacitum Deo, tanquam omnes dissi-
muleret Deo; sed ait: Non in similibus illis beneplacitum est
Deo; Ergo in quibusdam, non in omnibus. (c) Quis modo
manducavit manna & Moyse, manducavit manna & Aaron,
manducavit manna & Pharaon, manducaverunt illi multi, qui
Domino placuerunt, & meriti non sunt. Quare? Quia ali-
quidem eum spiritaliter benedixerunt, spiritaliter glorifi-
caverunt, spiritaliter gustaverunt, ut spiritaliter saturarentur.
(d) Erant ergo isti aliqui, in quibus beneplacitum est Deo.
Et non esset vultus communis sacramenta, non communis erat
omnibus gratia, que sacramentorum virtus est; sicut & nunc
jam revelata sunt, que tunc volebatur, omnes in nomine
Patris, & Filii, & Spiritus Sancti baptizanti communis est
laveram Regenerationis; sed ipsa gratia, cujus ipsi sunt sa-
cramenta, que membra Corporis Christi sunt sui Capite reg-
nerata sunt, non communis est omnibus. Nam & heretici ha-
bent eundem baptismum, & sunt fratres in communionem Ca-
tholicis uniti. Ergo & sic recte dicitur: non in similibus illis
beneplacitum est Deo. (e) Sicut ergo in sacramenti materia

Typhe-

QUEST. II. ARTIC. IV. 165

*Testamenti utrobque quidam spiritaliter ad novam fidem Testamen-
tum, quod tunc manifestatur, accipi perhibetur; si et
tunc in Sacramento novi Testamenti, quod jam reuelatum est,
plurique ritibus amodo. Qui proficere debent ad perisplen-
da, quae sunt spiritalia Dei, quae iam hauriuntur fides Apustu-
lica, ad totum Testamentum pertinent. (f) Quamobrem,
in utroque Dei veteris Testamenti et amandam deuotionem, et
simulandam feruitorem. Quamvis enim in veteri Testamento
propter temporariam bonorum promissionem, multumque am-
bulantiam, fides pariter temporaria Ierosolima, in Hieru-
salem, ubi fides imperat caritatem, quae lex possit imperari, non
magis timere potest, quibus dicitur posside, hauriri potest
aeris Ierosolima: amen et illa temporibus fuerunt Testi-
ficalia, quae non accidebat dicitur habere, sed utrobque
spiritus penitus. Unde et fides veteris Christi habebatur utique
in Prophetis, remaneat praesentem illam Christum; et non
sunt plures caritatis, qui vel heresi faciant, non heresi-
grate scripturas, vel in ipsa Castalia aut edere parati be-
ne utriusque, aut conueniunt plures profuerunt futuris legi-
bus preparantur. (g) Pater enim omni deus, ac possit, quod
dixi videtur. Cor et petri habebant Iudaeis, sunt ostendunt
scripturae. Nam et fides illa utrumque Deum si deus reli-
giosi. Et Sacerdotes, et Reges, et multi Testi sunt in lege.
Ibi habet tamen Prophetas, habet multos et de plene. (h) Haec
enim agitante Eodem sententiis utrumque utrumque, et dicit ad Deum,
sunt enim Apostolos commemorat: Prophetas tunc acciderunt,
utrumque non possiderunt, et ego remansit fides, et pariter
utrumque meum. Sed quid dicit illi responsum dicitur? Res-
pondit illi sapienter utrumque utrumque, qui non caritatem parat
ante Deum. Non dicit ei: Habet alius deus, aut tres similes
illi. Non, inquit, putare te saltem. Alia, inquit, sapienter
utrumque sunt, et fidem in parat? (i) Rursum igitur in illa papale
qui intelligitur, habentem fidem, quae possit reuelata est,
non ad legem utrumque, sed ad gratiam spiritaliter perhibetur,
dicitur fides fides ipsa fides fuerunt, qui ipse in Christo fuerunt,
reuelationem praevidere, et praesentem paratam, illa et
illa*

illa vetera sacramenta significante fuerint sacramenta. An, sed Prophetae habebant tantum fidem, non et populus? Imo, veritatem scilicet qui Prophetas fideliter audiebant, eandem adpunctionem gratia, ut intelligerent, quod audiebant. Sed aliquis Sacramentum Regis Caluarum celebratur in nomine Testamento, quod plantandus comparis cruciatur in uno. (4) Per legem enim cognitis peccatis, non autem sine lege iustitia Dei manifestata est: ostendit Apostolicus, quia et tunc erat, sed tanquam in planta, quoniam Gentem impetentem, tunc velut in vellere occulte, non autem velut in arce manifesta. . . . Et sicut confugiant mores a suis regnando peccatis ad gratiam, velut in arce non pariter, sic pariter ad eam confugiant, velut in vellere, et tunc lucem. (5) Dominus enim, quod pronuntiavit velut, ostendit, in completo scilicet vellere, et arce non circumspiciat sic, figurat plantam populum Israel, ubi erant fideles cum gratia arce, tanquam planta spiritali; et postea completa arce, sicut vellere, figurat Ecclesiam cum Orbe diffusam habentem eam in vellere tanquam in telam, sed in aperte celsissimam gratiam, his priore populo, velut ab iustitia gratia rari aliter, aqua sicca. (6) De enim nobis idem Gentem quondam scilicet nostrum tempore Iudicum. Videtur quod si quam petebat a Domino. Penam, impale, vellus in arce, completa vellus, arce sicca sit: Et scilicet est. Completem est vellus solum, arce sicca erat. Petebat iterum signum. Arce tunc completa sit, et solum vellus sicca invenitur: Et hoc scilicet est. Completem est arce, sicut vellere. Prius completum vellus, sicut arce, postea completa arce, sicut vellere. Quid nobis videtur arce, fratres? Nunc Orbe terrarum? Quid vellus? Tanquam cum Iudica multo Orbe terrarum habetis gratia sacramentum, non in manifestatione, sed in nobis sicut, tanquam in telamento plantam in vellere. Venit tempus, quando revideretur planta in arce, manifestata est, non aperta. (7) Gratia enim non Testamento in lege celebratur, in Evangelio revidetur. Velut revidetur, quod celebratur, exponitur. Agnovimus enim in gratia Domini nostri Iesu Christi, Capitis et Salvatoris Nostri, qui pro nobis crucifixus est, qui crucifixus,

etiam

etiam velum templi confectum est. (c) Regnum ergo non hoc per Moysen datus fuerit & quinquies huiusmodi regnum mortis auferre; erat tamen & legit tempore huiusmodi Dei non sub lege terrena, continentia, pendente; sed sub gratia deserviente, suante, liberante.... Nunc autem sine lege iustitia Dei manifestata est, resistente per legem & Prophetas; si ergo nunc manifestata est, etiam tunc erat, sed occulte, regni auctoritatem significabat templi velum, quod est ad eius significandum revocandum, Christo revocato, confectum. Et tunc ergo ista gratia ante Mediatoris Dei & hominum hominis Christi Testis erat in populo Dei; sed tanquam in velum picta, quae non delituit, sed voluntariam segregat Deum hereditati suae, laevis laevi; nunc autem velum fuit iste velare, hoc est, Testis populo reprobato, in omnia gentes utique tanquam in eris aperitur patuit. (d) Hinc regnum mortis in quibusdam domibus sola gratia deservit Sabaoth, quae operari est etiam in angelis sanctis, potestatem integram in aera Christi videtur, ad eius tamen adiuvantem gratiam, non ad legem laevam... quae habere tamen, non agnoscere poterat, periclitant. Hoc itaque vocabatur in veteri Testamento pro temporum dispensatione iustitia, quod nunc revocatur in Novum. (e) Quia enim Capitelem dicit, Spiritum sanctum adparem virtutis in veteri Testamento non fuisse, nisi cum veteri Testamentum sit intelligimus, quoniam dicitur Apostolus dicit: A Monte Sinai in servitutem perieramus? Sed quia in eo transfigurabatur novum, patet hoc intelligere tunc huiusmodi Dei, secundum a dispensationem temporum, veteris patet Testamentum dispensationem & testamentum, sed non demonstratur hereditas. Certum si quidem utramque Testamentum, quod dicitur consummationem a Deo, non consummavit a lege, quae post quadringenti & triginta annos fuit ista, utramque novam, an veterem intelligendum sit? Quod respondere debet, novum. Sed in prophetis laevi auctoritatem, duas novae tempus, quae revocatur in Christo. (f) Per Moysen quippe revocatum est Testamentum veteris, per quoniam datus est lex sancta, & iusta, & bona, per quoniam fuit non ablatum, sed regulis praeceptis, quae revocantur superbi, sunt possi-

iustitiam volentes constituit, quasi divina adiutorio non egent, sed rei facti datur a, confugere ad gratiam spiritum, non sine iustitia iustificandi, sed Dei, hoc est, quod illi esse a. Deo. (7) Hinc vides Jerusalem tunc florere apparuit, quando perficitur filia non habebat; nam aures videmus, quod de illa prophetatum est: Lacere florili, quae non parit; erumpit et volens, quae non parit; quia multi filii deserta, magis quidem est, quae habet virum, id est, magis quidem. Hinc Jerusalem, quae legi quodammodo vinculo maritata est, et servit cum filia sua. Tempore igitur vocata Iherusalem spiritum sanctum in eis, qui athen tunc fecerunt istas promissiones filii erant, non solum adiutores, sed etiam largiorem doctrinam fuisse videtur. (8) Doctus cum bene esse iustitiam legi arguenda, ut propter illa, quae perperam sunt, confugatur ad gratiam Domini misericordiae, velis perdogare consolantur in eodem filio, quae postea revocata est, ubi et revocantur, quae mali sunt, et eadem gratia iuvant, non sunt. (9) Quod si propterea vix memini, quod in veteri lege vitura sunt, in Evangelio maiora; et illa patitur non ad unum Deum atque perire; patet qui hoc parat percurat, si una melior illa per universos sui habundantibus, illa per singulos voluntatibus praeceptis ad reparandum, vel elevandum statum. Hactenus ex S. Augustino.

- 429 Lib. ad Donatistas post Collationem c. 10. num. 18. 20. 21. 43) Ibidem n. 32. 44) Tract. ad. in Jo. n. 12. 20. 3. 64) In PC 77. n. 2. 20. 4. 65) Lib. 1. contra Donatistas c. 12. n. 24. 25. 26. 66) Lib. 1. contra Adversarios legi & Prophetarum c. 17. n. 21. 22. 8. 67) In PC contra partem Donati colom. 2. lib. Di. 20. 21. 43) In PC 12. 20. 21. 2. 20. 4. 60) In PC 77. n. 2. 20. 4. 61) Epist. 177. ad Innocentium Papam n. 24. 25. 26. 62) Quod. in Iudica L. 7. quod. 24. n. 2. 10. 3. 63) In PC 112. n. 2. 10. 4. 64) In PC 121. n. 2. 10. 4. 65) Lib. de peccato Originali c. 12. n. 11. 20. 10. 66) Lib. 1. contra ad Epist. Peleg. c. 4. n. 6. de 7. 10. 24. 67) Ibidem. n. 11. 68) Ibidem. sub eodem num. in fine. 69) Lib. de cura, & gratia c. 12. n. 13. 10. 10. 60) Lib. de vera Relig. c. 17. n. 24. 10. 1.

AR-

ARTICULUS V.

*Cur et S. Augustinus penitentia confessori, satisfactionis penitentis
procedere semper debet Sacramentum
absolutionis?*

Videtur, quod et S. Augustinus penitentia confessori, satisfactionis
penitentis procedere semper debet Sacramentum absolu-
tionis; siquidem hanc satisfactionis antiquaria Ecclesie discipu-
lum subiectum S. Doctorem sicutque significare videtur.

I. Epistola 93. ad Vincentium Rogulatum c. 13. n. 53. n. 2.
*Nec quicquam potest ab errore ad veritatem, vel a
quocunque sua magno, seu parvo peccato ad conversionem, sine
penitentia possit transire.*

II. Serm. 351. de Penitentia c. 4. n. 7. n. 3. Confessione in-
certo iudicio, nisi occasione cognita, ipsis confessionibus,
sacrosanctum dicitur. Inde quidam sanguis animi confessionis per la-
crymas profundit. Pylorus ab ipso munit talis sententia profer-
ratur, ut si indignum hominem iudicet participatione Corporis &
Sanguinis Domini: ut qui separari a Regno Caelorum sunt per
ultimam sententiam Sancti Iudici, per Ecclesiasticum disci-
plinam a Sacramento calicis panis iure iure separantur.

III. Serm. 352. de Penitentia c. 3. n. 8. n. 5. Hic penitentia
gravior, asper iudicatur, in qua propriis vivitur in Ecclesia
penitentia, tamen etiam a Sacramento altaris participandi,
et aspiendo iudicant, iudicium sibi mandantur & dicens.

IV. In Ps. 138. n. 4. n. 4. Sedet homo, quando humilis est
in penitentia: surgit autem remissa peccata, quando erigitur
in spem vite eterne. Propterea & in alio Psalmo dicitur:
Surgit postquam sedisti, qui mandata servare debetis. Po-
tius debetis penitentia mandata, qui cunctis in alio Psalmo,
& dicitur: Vultis sine mihi lacrima mea panis dei et mellis.
Quid est ergo, Surgit postquam sedisti? Melius cunctis, nisi
humilis fueritis. Melius enim videtur surgere, antequam se-
dere.

deret: utique si iustus videtur, nequaquam peccatoris se esse confessus sit.

V. Ad Honoratum Episk. 128. n. 3. to. 2. *An non regimini, cum ad ipsorum periculum pervenitur avaritia, nec est potestas illis facienda, quatenus in Ecclesia fieri solent ab utroque sexus, utque ab omni aere concursus, ubi baptismum flagitantibus, ubi reconciliationem, ubi etiam penitentia ipsius altissima, amplexus consolacionem, et Sacramentorum confectioem, et orationem? Ubi si minister defuit, quantum ecclesiam figatur etc., qui de ipso saculo, vel non regenerati erant, vel digni? Quantas si erant lites fratrum suorum, qui ut facem in eis avaritiam regalem habebant? ... Vide quid faciat malorum temporalium timor, et quomodo cum sit acquiescere malorum avaritiam. Si autem minister defuit, prevenerit, post illi Dominus subministrat, amplexus subministrat, illi baptismum, ubi reconciliationem, nulli Dominici Corporis amplexum fruentem.*

VERA SENTENTIA SANCTI DOCTORIS.

Monendum, quod et S. Augustinus penitentia confessionis, et satisfactionis penitentia non semper procedere debet Sacramentaliter, absolutionem. Quae enim fuerit vera S. Doctoris sententia circa antiquam Ecclesiae disciplinam in peccatoribus excipiendis, atque reconciliandis ei, quae sequuntur ipsam S. Doctoris confessionis declarationem.

I. Summ. 171. c. 4. n. 9. to. 3. *Impedientes tunc manifestarent vinculis peccatorum detestatos, aut dissimili, aut dubios confiteri ad ipsos alios Ecclesiae, quibus sciretur in aere, ut se situm in Caelo? .... Videtur ad Augustinum, per quem illi in Ecclesiis clarent, et tuncquam boni iam baptizati esse solent, matremque omnium ordine capessit, a Principibus Sacramentorum amplius seculi salutis sui modum: ut in effundendo Sacrosancto corde contritionem dederit, et supplicem, ad amem ego, quod non solum ipse propter ad respiciendam salutem, sed etiam avari ad exemplum. Ut si peccatorum eius non solum in gravi eius aere, sed etiam in tanto scandalum alterari*
est,

est, argui hoc expedire utilitati Ecclesie videtur dissimulatum, de veritate malueram, vel aliam rationem pliciter agere pretermissionem, non recusari, non resisti, non haberi & manifestare plagas per pudorem aliter numerum. In his habemus, Augustini utique rogasse in Ecclesia veterem disciplinam agende publice poenitentiarum, quæ in Orientali Ecclesia, post quartum seculum; in Occidentali, post septimum multum remissa est, ac sere abrogata, donec in tota Ecclesia, post undecimum seculum eadem posita, atque sublata sit. Plurimum, undeque gravissimum fuisse casum abrogandi, auctoritate hoc sufficit, huiusmodi disciplinam, quæ inter locum habet principem gravissimum scandalum, colla, cecici, infamia, quæ ex solemnibus testimoniis criminum manifestacione ostenduntur. Huiusmodi Poenitentia, vel Augustino, vel erat publica, vel semipublica, quæ non semper, sed arbitrio prudentis Antistitis injungebatur, non quidem occulta, sed publica peccatoribus propter peccata concessita, quæ, pro exemplo, peccandi hominum prohi sollicitudine supponebant. Constant hoc et illi Augustini verba: *Si peccatum ejus non fuisse de gravi quæ nullo, sed etiam de levi scandalo alterum est, argui hoc expedire, utilitati Ecclesie videtur dissimulatum, de veritate malueram, vel aliam rationem pliciter agere pretermissionem, non recusari, non resisti, non haberi & manifestare plagas per pudorem aliter numerum.* Jam vero, cum per ea tempora vel quotidiana, vel frequentissima esset usus Mensæ Eucharistice inter solitos Laicos, ut demonstratur ex Augustino totæ Quest. 3. Artic. 1., si ex A. Doct. scilicet poenale procedere semper deberet Sacramentalis absolutio, sequitur vel absolutos Sacramentaliter ad Mensam Eucharisticam sumpsit adhibere peccatores occultos, qui lethalia, sed occulta peccata contraxerant, quod improbabile potius est, cum maxime abhorretur a religiosissimo cultu, dumque veneratione, quæ debetur Sacramento Eucharistico; vel exclusus sumpsit Mensæ Eucharistice peccatores quantavisa contrito, nec relicti, propter unum duritiam gravi peccatum internare, quod maxime discrepat a Caritate Christiana. Dicendum est igitur ex S. Au-

gallina, quod peracta confessione, Catholicus parvulus non-
tamen procedere debet Sacramentalem absolutionem.

II. Eodem Sermone 151. c. 4. n. 19. 10. 5. *Petrusque tant*
Christum propter caritatem, et sufferunt aliam peccata, quae
inveniant, quia documentis sepe deferuntur, et ita, quae ipsi
sciunt, Iudicibus Ecclesiasticis probare non possunt. Quamvis
enim verum sit quidem, non tamen iudici facile credenda sunt,
nisi curia talibus demonstratur. Nec vero a criminalibus pro-
hibere quicquam non possumus, (quamvis hoc prohibere ven-
dum sit in civili, sed medicinali) nisi aut sponte confessum,
aut in aliquo sit seculari, sit Ecclesiastico iudicio condamnatum
exque revocatum.

III. Ad Seleucianam Epistolam 215. n. 7. 10. 2. *Agere velim*
humili peritiam, si post baptismum ita perverit, ut
recommuniari, et postea reconciliari mereatur, sicut in om-
nibus Ecclesiis est, qui propriis peccatis oppellatur.

IV. De Symbolo ad Caecilianum Sermon 1. c. 7. n. 25. 10. 6. *Nihil tale committere, pro patris accessu est, ut a Christi Co-*
poris separaretur, quod alijs a vobis. Illi enim, quae videtur
agere peritiam, scelera committunt, aut adulteria, aut
aliqua facta humana: inde agunt purificationem. Ea superve-
ritas S. Augustinus testificatus eruit, quod propter sola scel-
era, propter iniquitates facti, & quidem publici, neque
notorii, commissi erant Idolatria, homicidia, adulteria,
scelus fuisse Episcopos separare Ecclesiam a Christi Corpore
participando, interpositis auctoritate modò-convicti, modò
directivè pro diveris criminibus probatione. Publici peccato-
res paccatis atrocioribus irretiti, si se habuerint spontè confessi,
sive in aliquo vel Laico, vel Ecclesiastico iudicio delati, at-
que convicti, praestabantur accedere ad Eucharistiam Mente
tamen interposita auctoritate convicti, videlicet, vi adhiberi,
& sub pena excommunicationis, si poenite voluissent. Qui
autem neque spontè erant confessi, neque ad Tribunal delati,
auctoritate tantum directivè, videlicet, monitis, mandatis,
fastionibus a Mensa Eucharistica removebantur. Hoc autem
a Mensa Eucharistici analo in publicis peccatoribus diceba-

tar Medietate; in circumstantiis, *Mensis*. *Singulis*. *publicis* *penitentibus*, tanquam infirma membra; circumstantiis *inter*, tanquam mortui Ecclesie meritis habebantur. Quotidienam probabilis conjectura, et S. Augustino conficitur, quod penitentes ceteri, si quo mortificati, sed occulto peccato suisque obnoxii, ad frequentissimam, atque communem, per ea tempora idem Mensis Eucharistice admittabantur. Ad incredibile profus est, sacramentaliter inceptos ad cibum Eucharisticum fuisse admittes huiusmodi penitentes; vel raris tantis confectis lacrimis graviter peccatores, vult contritos, & ritè confessos a frequentissimo, atque communis usu Eucharistice Mensis fuisse prohibitos. Alioquin autem contingere necesse erat, si peracta confessione, satisfactio penalis, & quidam diuturnus, precedere semper debuisset Sacramenti idem absolutionem. Concludendum est igitur ex S. Augustino, quod peracta confessione, satisfactio penalis non semper debet precedere Sacramentalem absolutionem.

V. *Serm.* 82. de verbis Evangelii Matth. c. 7. 2. 9. & 12. 8. 10. 11. 12. & 14. 10. 2. *Corripiendi sunt carum amici, qui peccantur coram amicis: isti corripiendi sunt fratres, qui peccantur fratribus.... In secreto debemus corrumpere, in secreto arguere, ut valentes publice arguere proximam habeamus.* Nunc igitur quomodo debemus Episcopos, & alios illorum, *monachos*. Ego modo publice corrumpere, ut tu quare infirmes. *Propter autem peccata, ut arguas: corripis in secreto, post autem oculis Dei iudicatus, tunc transiens consolatus, persuades penitentiam.* Hoc contrarie predicti esse debemus. Unde aliquando homines reprehendimus nos, quod quasi nos corripimus; nos parum eis sibi, quod infirmus; nos parum eis auster, quod scimus. Sed sunt quid sibi, & ego sibi: sed nos auster te corripis, quia curare volo, non arguere. Sunt homines adulteri in domibus suis, in secreto peccantes, aliquando nobis prouident ob auidiam sua pie tamque sollicitudine, aliquando maritorum salutem querentibus: nos non prouidemus pariter, sed in secreto arguimus. Illi congliscit malum, illi moritur malum.... Age ergo, frater, esto corripit.

rati sint reddere Deo religionem, propter expertum mortis periculum, & propter dubiam incertamque christianam vitam? Et hic ratio conficiens hinc, quod ex S. Augustino petenda confessione, satisfactio poenitentia non semper procedere debet Sacramentalibus absolutionem.

VI. Ad Macedonium Epist. 132. c. 3. man. d. 3. c. 7. to. 8. *Quosdam, quorum crimina manifesta sunt, & vestra severitate liberant, & solvunt totum remissionis altari, ut poenitendo placare possint, quos poenitendo contemserunt, super ipsa poenitendo. Non nihil aliud agit, quam utraque parietur, nisi ut id, quod nulli fuerit, impunitum esse non fiat.... In sanctis autem hominum aliquando impudenter progreditur, ut aliam post aliam poenitentiam, post aliorum remissionem, ut simul, ut gratiam committant; & totum Deas facit totum super salutari solus sumo, ut totum totum, quod ante intrinsecus, longissima membra tua ac soluta: & quoniam de in ecclesia locum humiliter poenitentia non amittitur, Deo totum super in sua poenitentia non abstinuit..... Quoniam ergo causis saluberrimeque poenitentia sit, ut locum illius humiliter poenitentia simul in ecclesia committatur, ut medicina velle, alium velle esse agniti, qui tunc magis saluberrime est, quoniam minus contemptibile fuerit: quia tamen videtur dicere Deo. Quod hinc videtur, qui post primam poenitentiam rursus & impudenter impudenter obstringit, aliam horum parietur?*

VII. Sermo 232 c. 7. a. 8. 10. 5. *Abstinere de poenitentia, quando illi impudenter autem, sit ordo longissimus. Crati poenitentia, & tunc utere poenitentia; aliquando poenitentia, & tunc utere poenitentia.... Aliqui ipsi sui poenitentia locum poenitentia, aliquando poenitentia a nobis in poenitentia locum poenitentia sunt: & qui sui poenitentia, hoc velle facere, quod poenitentia; & qui a nobis tunc poenitentia in poenitentia locum poenitentia sunt, velle inde surgere, quod poenitentia sit locum poenitentia. Qui debet esse locum poenitentia, sit locum poenitentia. Vultis deo, qui poenitentia poenitentia, & non esse.... Quod poenitentia hinc videtur, aliam poenitentia quia longe ordo velle?*

Let-

Longam viam parati : & mortem desiderantem non claudis?
 Ea allegata sententia huc erant documenta ad veterum discipulorum pertinentia publice pertinentia . I. Peccatores nullo canonico crimine irretiti; vel censendi quidem obnoxiiati criminibus, sed occulti; vel il publicis, nec iustis iudicib, nec iudicib, declaratis; vel ea religio Christiani amici demeruisse, locum poenitentiae publice saltem fuisse ab Episcopis suppliciter impetrare. De quibus S. D. in superiori sententia: *Atque isti sibi poenitentiae locum petierunt* . II. Super poenitentem *Imposuerunt*, qui in sessione certis poenis exercebantur, quae a corpore substructione dicebatur *Imposuerunt*, post expulsi *Abdicaverunt*, singulis scilicet synaxis, antequam offerrent fideles, & sacrificium inchoarent, condamnatio Episcopos curam suam impoens. De his Augustinus in superioribus: *Abdicantur Ab poenitentia*, quando illis *Imponitur manus, sicut erat Impositionis*. Haec impositio manuum non erat reconciliatoria; liquidum, non datur reconciliatio nisi in Sessione quartâ, & ultima, quae a confitendo cum fidelibus ceteris adiutibus Sacrificio, *Concessio* dicebatur. Erat igitur hae impositio manuum & gratia duratâ Episcopalis benedictionis super humiles, *Imposuerunt*, & gentilem poenitentem, quae sacra benedictionis, per manuum impositionem adhibita, statim tunc est in usâ apud Orientales Ecclesias. III. Soliti fuisse Episcopos, apud Iudices capitalium criminum vindictam, pro rebus inchoare, quae poenâ capitis liberata publicâ poenitentia placebant . IV. Saepe tamen in viâ, & non amplius publicam poenitentiam pro peccatis canonice fuisse concessam: *Per mediocris viâ*, inquit Augustinus, *manus tollit esse agere, quae tunc magis salutis est, quamvis videtur contemptibilis fieri*. V. Qui saepe poenitentia publicâ fuerant peracti, & in tota peccata canonice, id est, quae in China Penitentiali continentur, & ea praescripta Curiae publice poenitentiae erant obnoxii, statim fuisse relaxati, non curam desperari, & ab omni spe vitae exclusi iudicari; sed curam, quia etiam per poenitentiam sanctâ capiendi exercebantur. De quibus S. Doctor loco citato: *Quamvis istis Religiosis bene dantur*.

Finis

hinc penitentia non concedatur; Deus tamen super eis sua poenitentia non desinitur. Et infra: Quis audiat dicere Deus: Quare hinc venit, qui post primam penitentiam si lapsus impudens obdormit, adhuc iterum peccat? Quis audiat dicere ergo illis non agi, quod Apostolus ait: An scietis, quia peccanda Deus ad penitentiam te adducit?

His premissa, inquiri quid ageretur cum peccatoribus publicis poenitentia perfecta, qui, post canonice reconciliationem, in unum grave peccatum, non canonice, non publicum, non eternum, sed tantum internum, lapsi fuissent ex fragilitate prolapsi? An notam publicis poenitentibus adhibebatur? An per Canones non fecerat. An perpetua, vel durioris poenitentiae sententia subponebatur? An adhibebatur cum lapsus in peccata canonice, qui, post aliam poenitentiam, post aliam reconciliationem, lapsi Augustinus, vel similes, vel graviora committunt. An sacrosanctissime incipit adhibebatur ad quotidianam, & communem usum Mensae Eucharisticae? An dedecet hoc de Majestatem, & Sanctitatem Sacramenti Eucharistici. An rite confessi, & verbis contriti, propter unum grave peccatum, non canonice, non publicum, non eternum, sed tantum internum, sacramentaliter absolvi a quotidiano Mensae Eucharisticae communicantibus, donec explebant tempus sacramentalis satisfactionis? At discrepat severior haec disciplina ab Augustini sententia, qui, epist. 54. ad Januarium cap. 3. num. 4. to. 2. lucet, & probat licentiam eorum, qui dicebant: Si peccata nostra non sunt, ut communicandum quibusdam homo iudicetur, non si debet a quotidianis medicis Dominici Corporis separari. Concludendum est igitur, neque sciendum est, quod ex S. Augustino peccati confessione, inclusiva poenitentia non semper debet procedere Sacramentalem absolutionem.

VIII. Scdm 338. c. 3. n. 1. to. 3. Post suggestiones felle, & delictuorum, & consiliorum, & preparationum, quasi quotidianas meritas piam; sed non ipsum Dominum deseruit, sed abominat: Luxure praeli fletus. Cessat mei misericordia meritis, spemque, cessat mercede, cessat infernas superbia. Etenim

est est Lazarus, precessit de sepulchro, & dixit eras, sed
fuit huiusmodi in conspectu parvi agnati pariterum. *Tunc*
processerunt a morte: non non confiterentur, nisi procederent.
Ipsam confiteri, ab occulto & tenebris procedere est. Sed
quid Dominus Resurrexerit? *Quae* subterit, inquit, in ter-
ra, soluta erant & in celo.

IX. Tract. 49. in Jo. n. 24. to. 3. *Quomodo* processit Lazarus
pedibus subterit, & non subterit, quia spiritali quadrata-
tus? In terraque potentia Dominus erat, non virtus mortis. Pro-
cessit, & alius Lazarus est, alius imitator, tamen iam solus
processit. *Quid* significat? *Quomodo* rancoreis, mortuis ju-
cto, & si tanta potentia dicit rancoreis, sepulchra jecti: quomodo
confiteri, procedit. *Quid* est enim procedere, nisi ad occul-
tum velut rancore manifestari? Sed ad confiteri Deus solus,
magis nec clamando, nisi, magis gratia occulendi. Ibi enim
processit mortuus alius Lazarus, confiteri & alius rex, ut
subteritur potentia eius, minister dei dicit Dominus: Solus
illeus, & solus alius. *Quid* est solus, & solus alius?
Quae subterit in terra, soluta erant & in celo.

X. Tract. 49. in Jo. n. 24. to. 3. Mortuus in terra cum tan-
quam in sepulchro jectus, & tanquam fuit male confiteri
non procedit. Tergo & procedit. *Quid* est tergo & pro-
cedit? Credo & confiteri. *Quid* enim tergo, procedit, qui
confiteri, processit. *Quomodo* processit diabolus confiteri?
Quid utique confiteri, occultus erat, non autem con-
fiteri, procedit de tenebris ad lucem. Et cum confiteri fuerit,
quid dicitur manifestari? *Quid* illam est ad fenum Lazarus. Sol-
vit illam, & solus alius. *Quomodo*? *Tallam* est minister
Agrippae: *Quae* subterit in terra, soluta erant & in celo.

XI. in IV. titi. Sermon. 2. n. 3. to. 4. Resurrexerunt
solus est. *Quid* enim processit Lazarus, quia processit de
monstrum, nisi dixerat: Solus tunc, & solus alius?
Ipsi quidem nec de sepulchro resurrexerunt. Ipsi clamando animam
reddiderunt, ipsi terrenam vitam sepulchro impellunt alii, & pro-
cessit illi illius: non ergo pedibus propriis, sed virtute pro-
cedunt. Fit hoc in corde penitenti. Cuiusmodi penitentem per-
cipere

*videtur peccatorum fuerim, jam revolvit: cum nulli beatitudinem confitendo proferri confiteamur, jam de sepulchro exiliis est, sed nondum solutus est. Quando solvitur? A quibus solvitur? Quae solvitur, sepulchro, in terra, etiam solvitur & in celo. Jam videtur mutare ab Augustino in Evangelicis discipulis Lazarum ad mortalem vitam a Christo Domino revocari, vitam celestem delinquentium peccatorum iugumque in Sacramento Penitentiae ad immortalis vitam divitiis relaxari. Tota autem scriptura, & ordo divini hujus usque admirabilis operis est hujusmodi. Lazarus mortuus, sepultus, quatuordecim, utique est peccatoris vitis diei affixi, & peccatorum sine dissolutis. Lapis hunc tunc revolutus signis est removere male consuetudinis, omnisque ad conversionem impedimentum sublati. Magni illius Christi Domini clamo, *Lazare non sis, excitatus Dei gratia significat*, qui peccator hujusmodi, & diuturna morte peccati ad celestem gentis vitam, efficacissima virtute excitetur. Lazarus signis nuntius, usque positus hunc sepulchro procedens peccator est per allegoriam, prius Ecclesiae ministris occultus, qui dolorum oculorum intolerantem quiescentem, nullum ministris sit mortuus, dum conspiciens peccati sui, conscientiam suam deiecit, extrema signis interni doloris, utque proposito non peccandi de cetero, flexibili voce, suspiriis, lacrymis, existeret ac manifestus. Quod nunquam nulli interpolari nota, ministris precipitur, *Sedite illi, & sedite, adde, argumentum est novum, quod ea potestate a Christo Domino accepta, inquantum Ecclesiae ministris absolvendi peccatis peccatores tunc contritum, ac tunc confitenti, tentant Ecclesiae confutandam, servandamque de jure servandam, quatenus opera fuerit. Audiat S. Doctor sic non totum concludens Tract. 22. in Jo. num. 7. tom. 3. Cum confitenti fuerit, quid dicitur Ministris? Quod dicitur est ad Lazarum Lazare. SOLVITE ILLUM, ET VIVITE ABIE. Quando? Dicitur est Ministris Apostoli: Quae solvitur in terra, solvitur etiam & in Celo.**

Que cum ita sit: Quid amplius discretis peccatoresque veli desponsum a peccatorum vinculis solvere, ut si solvatur

in Calce, que vos solvatis super terram! Cui mensis, de
 vinctis ligaturis hominem detinuit, quoniam, è sepulchro peccati
 divini gressu exortatus, per Iesum invictum ad supernam
 Patriam ibat non discipul **JOSEPH ILLUM, ET SANCTE**
ABIRE. Revelatus est lapsus. Subitus aut occasio peccandi:
 evocata est mala consuetudo: restitutus est iustus, quidquid
 loquutus fuerat solutus. **JOSEPH ILLUM, ET SANCTE ABIRE.**
 Ad Christi Domini vocem respicitur. Apertus est signa do-
 loris de veteri morte peccatoris, spiritalis signa propitius de
 nova viti futuris praesentis, & exhibet. **JOSEPH ILLUM,**
ET SANCTE ABIRE. Processio est tantum. Non sine multum
 actum sui peccatoe protulit in apertis, quidquid peccatoris in
 cordis. **JOSEPH ILLUM, ET SANCTE ABIRE.**

*Respondetur: Ad auctoritatem & veritatem Sacramen-
 tatis absolute, magis est in natura & institutione Sacra-
 menti, ac prius absolute & absolute si in seipso satisfactio
 perinde. Sacramentum a Catholicis vultus ibidem. A. Si-
 mo IV. huc Petri de Oliva. propositum dicitur est in. 1478.
 Finiturum non sunt absolute, nisi perinde prius penitentia in
 seipso. Ad Alexandro VIII. sequentes propositiones pro-
 scripserunt die 20. Decembris 1690. XVI. Ordinem peniten-
 tiarum satisfactorum absolute indicant, non potest aut insti-
 tutione Ecclesie, sed ipsa Christi in & praesentia, naturae rei
 illiusque quidem absolute dicitur. XVII. Per illam penitentiam non
 absolute, unde penitentia est in seipso. XVIII. Consecratio
 moderna quod administrationem Sacramenti penitentiae,
 etiam si cum plenitudine hominis sequitur auctoritas, &
 maiori respectu diuturnitas confirmat, absolute ab Ecclesia
 non habetur pro ipso, sed absolute. A Clemente XI. die 8. Se-
 ptembris in. 1713. dicitur est huc propositio Quibelli,
 que, inquit eorum de uiam, est uxor i. Mater, plenas
 sapientiae, laetitiae, & caritatis, & dare animabus inopias
 perinde cum humilitate, & sanctis sapientia perinde, potest
 spiritum penitentiae & contritionis, & incipendi ad unum
 satisfactori Iustitiae Dei, antequam reconvalescat. Quid plu-
 ra! Iterum, huiusque cum S. Augustino Ecclesia Martires,*

verba Christi Domini admodum: *SCILPTE ILLUM, ET SINTE AURE.* Quarecum ex S. Augustino patet confessione, satisfactione poenitentis non semper procedere debet Sacramentali absolutioem.

XII. In *Enchiridio* c. 63. n. 17. 10. 6. *Nepos de ipſiſ tribu-
tibus quædam magis remittenda in ſancta Eccleſia, Dei miſericordiæ deſideranda eſt agnitionis poenitentiarum ſecundum mo-
dum ſui cuiuſque paſſus.* In aliis autem Poenitentia, ubi co-
le commiſſus eſt, ut is, qui commiſit a Chriſti etiam Corpore ſeparatur, non tam amplianda eſt miſericordia temporis, quàm doloris. *Cor ſolum caritatem & humilitatem Deus non ſpernit.*
Verum quia plerumque dolor alterius cordis actibus eſt alteri,
neque in aliarum utilitatem per verba, vel quacunque alia ſignis
preſtatur, idem ſi carum illi, cui dicitur: *Comitatus meus a te,*
non eſt abſolutum. *Relicti confirmantur eſt illi, qui Eccleſiæ præſent, utque Poenitentia, ut ſit ſacramentum Eccleſiæ in
que continentur ipſi peccata.*

XIII. Rurſus in *Enchiridio* c. 70. n. 20. 10. 6. *Ipe poeniten-
tia, quando digno cauſa eſt, ſecundum morem Eccleſiæ, cor
agatur, plerumque deſideratio non agitur; quia & paſor timor
eſt deſiderium, dum plerumque deſiderium bonitatis cauſam eſt, quia
poenitentia, qui ſi poenitentia humilitas poenitentia. Unde non ſolus
idem agitur poenitentia, verumque et agatur, Dei miſericordi-
æ deſiderio eſt.* Iam verò in his, que S. Auguſtinus de veteri
diſciplinâ publice poenitentia digno indicat, erant a tenebris
antiquitatis monumenta hæc in lucem produciuntur. *Et deſiderio
ſolus de Episcopis ſua, & deſiderio temporis poenitentia
publice poenitentia, que ex Concilio Agathenſi cap. 17.
ſequitur inquit ſuadet a primo die Quadrageſimæ, quo die
ordinat Episcopos canonicis poenitentibus publice poeniten-
tia: itaque hinc circumſtantia ſolus ceſſante erediti viſi
ſolus capta primo die Quadrageſimæ ſacris Cineribus ſper-
pendi. Spatium autem temporis, quod publice poenitentia ob-
tineat in conſiderandis quatuor poenitentia poenitentia, ſui ſacra-
mentum, videlicet, *Pœnitentia, Audientia, Satisfactionis, & Con-
firmationis, non erat certum & fixum, ſed variis utque diſcretis,*
bre-*

brevis, vel diuturna, pro diversis criminum criminum incantante; quod etiam arbitrio regū, ac prudentis Episcopi, per mensura doloris a penitente significati, contrahatur. Pro diversis criminum aedificare quatuor annos, septem, novem, undecim, viginti, & amplius obediēte publice penitentie constituto fuisse apud Nicenum, Chalcedonem, aliosque Patres competentes. Reconciliabantur verò publici penitentes reconciliations canonica feria V. Majoris hebdomadae in Ecclesia Romani, ut constat ex Innocentio I. Epist. ad Decentium num. 7. In Ecclesia urbis Mediolanensi feria VI. Majoris hebdomadae ex Ambrosio Epist. 20. Novae editionis ad Marcelinum Sacerdotem num. 26. II. Publicum penitentium adjunctum habuisse totum quendam infirmum, quem reconciliabant publici penitentes, et principes, qui in tertio praefectum gradu, seu, statum tenuit, qui dicebatur *subdilectus*, explebantur, ubi conspectu vivere: sacro, clerico, laicali ac postea veste amicti, in conspectu totius Ecclesiae variis precibus atque lacrimis exercebantur: frequentique munis impetrationi ab Episcopo, & toto Clero generatim ac singulis subducebantur. Hunc infirmum notum indicat Augustinus loco supra allegato tractatus cap. 12. num. 22. et. 6. per ea verba: *Pater dicitur est dilectus, dum plus debet hominum caritati, quam seipso, qui se possit homines perire. Unde non solum cum agitur penitentie, verum etiam ac agatur, Dei Misericordia evagante est.* Haec de causis erudit vel arbitratum maiores Clericos, id est, Episcopos, Presbiteros, Diaconos, ceteris Ecclesiasticis, depositioni, communione haec, seu inter laicos, penitentie sortem, propter maiora crimina utroque obnoxios; a subeunda publica penitentie, propter depravatum gradum, liberos praefectos fuisse, atque immunes. III. Quod ad non notum pertinet, publicam penitentiam, constitutum fuisse pro peccatis capitalibus, notorii, publicis, famosissimis, per quam penitentiam hinc facti Ecclesiae, quaeque ad exemplum, atque terrorem esset ceterorum fidelium, qui a delictis huiusmodi cohiberentur. Propter has rationes digna causa est, ex S. Augustino, ut agatur publica peni-

potestatis, in qua obviando non tam consideranda sunt merita temporis, quam doloris. Quisobrem ex S. Doctore quous grave peccatum non erat evadendum, non notorium, non publicum, non semipublicum, pro quo neque erat satisfaciendum Ecclesiæ, neque animarum periculo providendum; ac proinde digna causa non erat, ut ageretur publice penitentia; quoties necesse doloris in confessione a peccatore significari cogebatur, cuius, redidenda, nulla erat causa pretribenda diutius reconciliatioem sacramentalis, ac remediis huiusmodi penitentiam a quotidiano, & continuè participatione Missæ Eucharisticæ. Quæ omnia ita sunt, ex S. Augustino deducimus, quod peracta confessione, satisfactio penitenti non semper procedere debet Sacramentum absolutionis.

XIV. Serm. 358. c. 3. n. 9. vs. 3. Dicunt, Pagani, me dare penitentiam liberalem, quia potius penitentia possidemus. Si clauderetur aditus penitentiae, nunc hic possemus penitentiam addere peccatis peccatis, penitentiam magis sibi desperaret ignoscere! Dicunt enim sibi: Ecce peccavi: nec scilicet admitti: penitentiam nullam est sibi: penitentiam infractibilem est dominanda sine. Pagani penitentiam non vident, ut vident? Quid ista non infundit CARITATEM, HIC SALTEM PATIAM CUPIDITATEM.... Ergo si talis peccata penitentia, desperatio augere peccata. Ecce nihil dicunt isti, qui peccata idem augere peccata, quia peccata penitentia in Christianis Fide propitius. Quid ergo? Dicunt, ne per istam spem... Indulgentia rursus augere peccata, non debemus providere debemus?... Ecce ad utramque vigilanti pro nobis Preteritis Dei. Ne desperando augere peccata, propitius est penitentia peccata: rursus, ne sperando augere peccata, debemus providere debemus. Inque ex S. Augustino placida disputantis contra Paganos habemus, quod in Ecclesia Catholica peccata sunt aperta, penitentia semper oportet esse Penitentia Portam. Frequentissima enim accidit in procellosa vite presentis mari naufragia. Dies noctesque tempestas, ac tempestas morum periculum laniat. At tandem, id est, a doctissimo Ecclesiæ secundo ad hæc usque nostra tempora, conclusum est

peccatis publicis Portas; quodquidem obrogatum est discipline veteris publice penitentiae, auctoritate Ecclesiae, quae suam disciplinam circa Sacramentorum usum administrationem, salva illorum substantia, mutare potest, ex Tridentino Sess. 21. cap. 2. ubi fit: *Hanc poenitentiam perpetuam in Ecclesia fuisse, ut in Sacramentorum administratione, secundum illorum substantiam, ea statueret, vel mutaret, quae poenitentiam ministrant, seu ipsorum Sacramentorum celebrationem, pro veteri, temporam, ac hanc mutaret, magis expedire iudicaret.* Quamobrem in Ecclesia perfecta Requirunt non aliam viam constrictam peragendam poenitentibus, praeter Sacramentalem Penitentiae Portam; qui proinde semper apertus in Ecclesia patere debet, ne poenitent actus desperatione veniat, sic apud se habeat, ut dicitur S. Doctor loco allegatum: *Ecce poenitent! ecce factus es miseri! jam mihi nihil utilius est iterum: poenitentia infructuosa est: damnandus sum. Quare jam non vivo, ut vale?* **QUA IBI NON INVENIO CARITATEM, NEC SALTEM PASCAM CUPIDITATEM.** Jam videlicet tibi miserum hominem ad occidendum scopulorum altissimorum, neque curam fregisse, videlicet, in occidendi gratia poenitentem locuisse. Neque tibi huiusmodi hominem tractu innocentis navi, utique, quae superius, poenitentiae virtutis tabula sustentatur, ad transiendum Sacramentalem Penitentiae Portam admittitur. Ille postea. Si ausfragii poenitentiae a custodibus portae, id est, a Sacramentali Poenitentiae ministris a porta excludendo, hoc est, a consequenda absolutione Sacramentali prohibetur; si decem, viciem, triam, procul a porta arcetur, videlicet, inebriatum sibi cogitur, quid aliud factum est, qualem ut ita apud se decernat, neque costringat? *Ecce poenitent! ecce factus es miseri! jam mihi nihil utilius est iterum: poenitentia infructuosa est: damnandus sum. Quare jam non vivo, ut vale?* Postremo, desperat poenitentem hunc, sic tristem hominem concludere necesse est: **QUA IBI NON INVENIO CARITATEM, NEC SALTEM PASCAM CUPIDITATEM:** videlicet: *Qua non benevolentem in oculis meis Penitentem, poenam cupiditatem in apertis oculis li-*
mitat.

autem. Quoniam ex his, quæ de veteri disciplina canonice poenitentiarum dispositæ s. Doctor, legitime arguitur, quod ex s. Doctoris peracta confessio, satisfactio poenitentis non semper procedere debet Sacramentali absolutionem.

Ad primam ergo dicendam, quod ex s. Augustino talis ab errore ad veritatem, vel a quocunque seu magno, seu parvo peccato ad confessionem transire potest, sine poenitentia, videlicet, sine actibus propria virtutis Poenitentiae, quæ prescribit, et conueniat in mediis præteritis præsentibus, & posteris præse voluntariis. Dicitur autem superius cap. 58. loci allegati: *Confessio eductæ peccatorum, cum erubescit quæque præterita mutare sententiam, ut aut incensam parietur, aut ita erigat seipsum iustus amaretur . . . . Confessio autem eductæ gratiam, & gloriam, cum erubescit quæque de propria indulgentiæ, & poenitentiæ se melius committat, quod et fieri solet, illa poenitentia confessione separatur.*

Ad secundam dicendam, quod s. Augustinus non agit loco allegato de Satisfactione Sacramentali, quæ pars integralis est Sacramenti; sed differt de Canonica satisfactione, quæ sit erat in usu per ea tempora pro peccatis canonice, id est, expressis in canone, vel secretis, vel publicis, vel semipublicis, vel sponte confessa, vel iudicè comprobatis; quæ satisfactio solemnem atque canonicam cum Ecclesiâ, cui publicè subat facta, precedebat reconciliationem. Ceterum s. D. eodem allegato cap. 4. sub num. 10. ejusdem Sermonis 251. De Poenitentia adhortans semipublicas peccationes canonice criminibus implicare, non per vim & metum, sed consilio & suadente, ut pote semipublicas, ad subeundam publicam poenitentiam, hic verbis coram occurrat ecclesiasticis: *Nunc arbitror, fratres, præparare se consilium salacissime hisque poenitentiae debere committere, quæ necesse sunt adhiberi, & necesse ad Sacramento aliter accedere, quarum talis criminis non ignoret. Adhuc enim corrigantur ut Peccator. Cujusmodi iustum fuerit correctio, & poenitentia Peccati per hæc verba explicat s. Doctor Epist. 263. Ad Solitudinem num. 2. to. 2. *Quod autem Peccator delinquit esse Poenitentiam, ostendit quod in hoc peccato**

car igitur, quomodo agant in Ecclesia, qui propriè Penitentes vocantur. Et quæ hæc sint, ut Primam Apolloniam inter tales Penitentes commemorandam putamus? Penituit enim non negasti Christum, quod eis indicant lacrymæ. Sic enim scriptum est, quæ sint eorum. Itaque et S. Augustinus sancti Petrus, nulla penitus satisfactione penalis, prout diceretur animi dolorem externis lacrymis significatam, correctus evasit; ut et S. Doctor quidam sancti patris peccatores, canonice criminibus iramati, nulla penalis satisfactione penalis, prout diceretur animi dolorem, citius confessione significatam, corrigantur; & hoc maxime curatissimi accedebat. Idcirco ad Eucharisticam Morsum, non sibi insolent, sed abiciunt. Quomodo et S. Augustinus peccatis confessione, satisfactione penalis non semper procedens debet Sacramentalis absolutionem.

Ad tertium dicendum, quod S. Augustinus hoc nobis obiectum non disputat de non canonicis, sed de canonicis penitentibus, in qui canonice satisfactionis pro peccatis canonicis longi temporis intervallo procedebat canonice reconciliationem, atque canonicam Morsum Eucharisticæ participationem. Id autem innuere Augustinus videtur verba illa loci allegati: *Est penitentia gravis, atque longior, in qui propriè vocantur in Ecclesiâ Penitentes;* ac proinde prout canonicos penitentes, qui propriè vocabantur in Ecclesiâ Penitentes, erat ex S. Doctore penitentis altera non canonice, quæ non adeò propriè vocabantur in Ecclesiâ Penitentes, eo quod esset penitentia occulta atque secreta, quæ in foro duntaxat confiteretur tota peragebatur. Jam vero ex S. Augustino non erat eadem ratio, foris, & corde canonice, & non canonice penitentis. Siquidem per canonicam penitentiam sibi sibi etiam Ecclesiæ, quæ de externis iudicat, non de internis. Quare necesse erat, ut canonicam cum Ecclesiâ reconciliationem procederet satisfactionis canonice, publicæ, externæ, scilicet duræ, quæ idonea esset etiam ad delictorum participationem extirpationem, etiam ad incutendam terrorem utilitatem, quæ fideles ceteri ab horum delictis perpetrando criminibus deter-

detestentur. At verò poenitentia Sacramentali Deo iuncta, cui geritur noster non est obsequens, qui oculatus est iudea interioris animi recessi, dolens intus, secretique propitius, qui actus conjuncti cum humili, recedenda, atque licet confessione culpam indistinctam etiam rationem habere debet satisfactione procedente Sacramentalem reconciliationem, quae consequatur a sacris Ministris injuncti operum satisfactio pro delendo temporis poenitentia. Sed per solatur S. Doctor Eucherius cap. 63. tituli 17. tituli 6., qui rationem & disciplinam poenitentiae canonice a ratione & disciplina poenitentiae non canonice hic seipsa fecerit. In illius autem poenitentia, ubi tale commissum est, ut si qui canonice a Christi utam Corpore separatur, non tam amplectendi est mensura temporis quibus delictis. Certe enim curricula & humilitatem Deo non spernit. Verum quia plerumque debet alterius oculis nudus est alius, neque de alteram notitiam per verba, vel quicunque alia signa procedit; cum se iterum. Sic cui dicitur, *Contra me a te non est absconditum, relictum confiteantur ab illi, qui Ecclesiae praesent, tempore poenitentiae, ac fiat factus etiam Ecclesiae*. Quod si Ecclesiae non fuerit canonice poenitentia satisfacienda, tunc Deo iuncta poenitentia non canonice, cujus colorem poenitentiae mutare ex S. Doctore Serm. 351. de Poenitentia cap. 4. n. 10. to. 3. profertur ab occultis circumstantiis delicti corriguntur ac praece, & ad quotidianam Eucharistiam Ministris impungit cum alia accedunt.

Ad quartum dicendum, quod S. Augustinus loco allegato explicans vericulum secundum Matthei 138. *Transgressi justificationem meam, & resurrectionem meam: Sessio vocatur significat docet humilem poenitentiam; vocabulo autem resurrectionis, superiorem justificationem; ac postinde laudis illa praecedit resurrectionem, ita ex S. Doctore poenitentia praecedit justificationem. Max alioquin peccatorum, qui sine praevis humili poenitentia ad salutem iustitiae gradum ascendere contendebant, advenit illos veritudo secundo Pl. 125. *Surgite postquam stastis, qui manducatis panem dolent*. Denique poenitentia dolorem paenitentiae mundum, praesupponit de*

poenitentia fessione surgant ad gratia restitutionum, quibus
 ea verba Psalmi 41. articulo 9. applicat: *Pelle sunt veluti le-*
oprotea mea panni olei, ac melle. Item verò, sine testificatione
 & Doctore accipitur de publica poenitentia, sua de poeni-
 tentia Sacramentali, optime conveniant ea, quae ibi dicitur
 & Doctor, *Aliquidam publica poenitentia prestat excommunicationem*
reconciliationem, sicut poenitentia Sacramentalis procedit
Sacramentali absolutionem: Cum hoc tamen discrimine,
 quod in poenitentia canonica, per quam fit facta citius Eccle-
 sia, publica peccatorum confessio, & tristis signa externa do-
 loris interni, diutius temporis spatio antecederent canonici-
 cam reconciliationem, in poenitentia verò Sacramentali, qua
 soli Deo facta, sacra peccatorum confessio interni doloris
 significativa, brevi temporis intervallo procedit Sacramenta-
 lium absolutionem. Notum etiam poenitentiae Sacramentalis
 expressisse videtur Augustinus eodem loco allegato, ubi verba
 illa Psalmi: *Tu agnovisti Agnosce meum, & relaxastis me,*
meum, accipiem de Corpore Christi, quod est praesens Ec-
clesia poenitentiam vestris poenitentiam Christianam Populum ad
Deum clamantem induci: Coram oculis vestris, & peccata con-
fessus sum, & sed gratia justificatus sum. Ecce tibi confes-
 sionem peccatorum secretam coram oculis Domini, quam,
 nulli penalis satisfactio interposita meri, beneficio Sacra-
 mentali absolutionis, statim consequatur justificatio.

Ad quintam dicendam, quod S. Augustinus in allegata
 Epistola ad Honoratum doceret ab amplianda lege Ecclesiae
 Pastores, Episcopos, atque Presbyteros, imminente oblationis
 atque excidii periculo, quoties veritate in communi vita dis-
 crimine Pastores cum suis gregibus. *Cum autem mecum, in-*
quisit S. Doctor, cum 2. allegata Epistola, Misit, Episcoporum,
Clericorum, & Laborum et invenire periculum, si qui illis
indigent non deferuntur ab eis, quibus indigent. Quoties enim
 appropinquant ad necem non solum Pastores, sed etiam omnes, si
 turpi lege sibi Pastores considerent, non se Pastores, sed met-
 uerunt esse derelictos. De quibus S. Doctor sub nomine
Cum autem plebs numerus, & ministri sapient, ministerium
 928

*que subtrahitur, quid erit nisi meretriciarum ille fuge dem-
nabile, quidam non est curæ de vitiis? Venies enim lapsus,
non homo, sed diabolus, qui plerumque phœbe apostata est
perseque, quidam quotidianum ministerium Domini Corporis
deserit. Max. nam & sub oculis celibet cubas, tumultus,
convulsiones exerritis plebis ingruente urbis incendio, ac di-
reptione; aliis baptismum, aliis reconciliationem, aliis po-
nitente ipsius actionem flagrantibus. Ubi si minister desit,
prosequatur Augustinus, quoniam ecclesiam spoliatur eo, qui
de ipse sacro vel non regimini accipit, vel baptiz? Quan-
do etiam huiusmodi fuerint, qui eo, sicut in vita æterna
regula non habebant? . . . Si autem minister desit . . . an-
ti-hæc subvertitur, illi baptizantur, illi reconciliantur, nulli
Domini Corporis communicare fruantur.*

Ex his autem videtur I. quod pretermissa consuetudine,
que tunc temporis erat in usu, canonici cathedrales per-
nitentia diuturna, ceteri in his circumstantiis sine excommunicatione
baptizabantur. II. quod publici peccatores actionem poeniten-
tiæ flagitantes celeriter expelliebantur, fortasse diversa asper-
sione, corporis substitutione, rursus impositione, quæ-
dam rejecta mortis, & canonici cum sociis, & sacramentali-
bus cum Deo reconciliatio consequebatur. III. quod peccato-
res occulti non indigentes reconciliatione canonici verè con-
fitebantur, & rite confessi, nulla preterita satisfactione diuturna,
actum absoluebantur. IV. quod omnes profus, vel laici-
litas baptismi egulis, et catholicis; vel sacramentali tan-
tibus reconciliatione, ut peccatorum occulti, vel reconcili-
atione canonici simul etque sacramentali, ut publici peccato-
res, reconciliati, cum ceteris iusti cibo Eucharistico confectus
relecebantur. Iam verò E diuturna operis satisfactio ex Chri-
sti Domini institutione, & ex ipsi Sacramenti Poenitentiae na-
turali procedens semper debuit Sacramentalium satisfactionem,
et contradicere propositioni ab Alexandro VIII. proscripta,
nulla & invalida, fuisse in Augustiniana ecclesia absolute Sa-
cramento procedens diuturnam operis satisfactionem. Quan-
doquidem etiam nullus, & invalidus est baptismus, in quib-
usdam

hancque circumstantiis docet, quam aequi, & verbi a Christo Domino instituta administrari; ita pariter nulla, & invalida in expositis circumstantiis fuisse absolute sacramentalis, ante propositam diutius penalis operis satisfactionem administrari, & Christi Domini instituto, & ipsi Sacramenti Pontificis auctoritate peritiam huiusmodi postulare satisfactionem. Concludendum est igitur ex S. Augustino, quod penalis confessio, satisfactio penalis non semper procedere debet sacramentalem absolutionem.

• CONNEXA SENTENTiarUM SERIES.

(1) *Perique boni Christiani proprias tacent, & saspiciunt aliorum peccata, quae videntur, quia decernunt sapere deservire, & ea, quae ipsi sciunt, Indulgentis Ecclesiastici probare non possunt. Quamvis enim vera sint peccata, non tamen Indulgentes scire credenda sunt, nisi veris iustis demonstrentur. Non vero a communione prohiberi quicquam non possunt (peccatis hoc prohibere videtur se mortali, sed medicinali) nisi aut sponte confitentur, aut in aliquo suo seculari, seu Ecclesiastico iudicio nominantur, atque convictum.*

(2) *Corrigenda sunt omnia crimina omnia, quae continentur coram amantibus, ipsi corrigenda sunt secretas, quae continentur secretas. In secreto debemus corrigere, in secreto arguere, ne volentes publicè arguere, prodamus bonitatem. Nemo nosita quem homicidam Episcopum, & alios illos nemo videt. Ego volo publicè corrigere, & tu quare insisteres. Presbyter nos prole, nos negligit. Corripit in secreto: Pater autem vult Dei iudicium, terro cruentum amplexationem, persudat penitentiam. Hoc caritas prodici esse debemus. Unde aliquando debemus reprehendere tu, quod quasi non corrigamus: aut putat nos scire, quod nesciamus; aut putat nos scire, quod scimus. Sed scit, quod scit, & ergo scit, sed non carum te corrigis, quia carum volo, non accusare. Sicut hominem adulescentem in domibus suis, in secreto peccant: aliquando nobis prodantur ab amicis suis, plerumque a consiliis, aliquando*

meritorum faciem querentibus: nec non proditus palam, sed in secreto arguimus. Ubi contigit malum, ibi mactatur malum. (c) *Epistolam* verò, quorum crimina manifeste sunt, a societate revocamus alteris, ut penitendo placare possint, quam peccatis contemperant, sequi ipsi penitendo. Nam aliud aliud agit, quod veraciter penitet, nisi ut id quod male fuerit, impunitum esse non sineat. (d) Nolite ergo illis committere, pro quibus mortui estis, ut a Christi Corpore separemini, quod absit a vobis. Illi enim, qui videlicet agere penitentiam, scelera commiserunt, aut adulteria, aut aliquos falsis iuramentis: huiusmodi agunt penitentiam. (e) Quis aliquando in pacem humanam iniquitas progreditur, ut alteri ipsi aliam penitentiam, post alteri reconciliationem, vel suavia, vel gratulari committant, & tamen Deus facit aliam super tales etiam. Inimici suam, nec minus tribuit, quodam autem tribuit largissima munera sua, & filialis. Et quomodo eis in Ecclesia locus humilissimæ penitentiae non concedatur? Deus tamen super eis sua potentia non abstinuit. *Epistolam* ergo tantis salubriterque pressam sit, ut locus humilissimæ penitentiae fieri in Ecclesia concedatur, ut medicus videri, veluti adhuc esset ageris, qui tantis magis salubris est, quodam minus incomparabilis fuerit, quia tamen auctor dicitur Deus: *Quare* huius humilis, qui post primam penitentiam sit iniquis iniquitatis obstringit, adhuc iterum parat? (f) Implicatur igitur mortificationis vinculo peccatorum detestatur, aut differt, aut debitas confugere ad ipsos clamat Ecclesia, quibus saluatur in terra, ut sit solutus in Caelo? Vultis ad Hierosolimam, per quam illi in Ecclesia clamat ministrantur: & tanquam bonus pater, discipulus esse filius, matremque membrorum ordines custodire, a Propositis Sacramentorum accipias satisfactorem suae modum: ut in offerendo sacrificio cordis caritatem debeat, & supplex, id tamen agat, quod non solum ipsi pro se ad recipiendam salutem, sed etiam alteri ad exemplum. Ut si peccatorem ejus non solum in gravi ejus male, sed etiam in tanto scandalo videtur, atque hoc expedire utilitati Ecclesiae videtur: *Hierosolimam* in malis matrem, vel etiam talis pater agere penitentiam.

arationem, non rursus, non cessat, non mortali & insensibilis
 plaga per pudorem addit tumorem. (g) Neque unum de istis
 criminalibus quibus magis commendatio in sanctis Ecclesiis, Deo
 misericorditer deferenda est agnitionis penitentium simulationem
 nullam sui cuiusque peccati. In aliorum autem penitentia, ubi
 tale commissum est, ut is, qui commissus, & Christi etiam Cor-
 poris separatur, non tam considerando est manglare corpus,
 quam saluti. Cur enim contritus & humilissimus Deus non...
 furat. Verum quia plerumque debet electus carili occidit
 est electi, neque in aliorum notitiam per verba, vel quocun-
 que alio signo pervenit, cum sit coram illo, cui dicitur, Ge-
 nitrici unum a te non est absconditum, nihil confiteantur ab illo,
 qui Ecclesie praesens, impura penitentiis, ut sui facti etiam
 Ecclesie, in qui remittuntur ista peccata. (h) At ista per-
 nitentia, quando digna causa est secundum merita Ecclesie ut
 agatur, plerumque intrinsece non agitur; quia & pudor de-
 mor est dissimulatio, dum plures delictis hominum cassimatis,
 quidem iustitiae, quae si quisque humiliter penitendo: Unde non
 solum tam agitur penitentiis, verba etiam ut agatur, Dei
 misericordiae est. (i) Hinc quando Dominus clamat, La-
 vare pedes vestros, esse vel misericordiae meae signum: esse
 sit infernus superus. Eleutus est Lazarus, princeps de turba:
 Et aliqui eius sunt sunt homines in confessione peccati agnoscere
 penitentiam. Quia praecipit a morte: non non confiteren-
 tur, nisi praecederent. Ipsum confiteri, ut oculis & iudicio
 praecederet est. Sed quid Dominus Ecclesie facit? Quia subver-
 tit, impolit, in terra, salute tantum & in Caelo. (k) Quan-
 do praecipit agere pedibus mirantis, & non mirantis, quia
 ferreus quadragesima? In utroque peccata Domini magis, non
 aliter, mortal. Praecipit, & alius agitur est, alius insensibilis,
 solum jam ferax praecipit. Quia significat? Quando committit,
 mortuus peccati; & sic ut, quando dicit, amittit, sepul-
 tus peccati. Quando confiteri, praecedit. Quia est enim pro-
 cedere, nisi ab oculis, velat recando, manifestari? Sed ut
 confiteri Deus facit, magis non clamando, id est, magis
 gratia recando. Idem tam praecipit mortuus alius agitur,

confitem: & aliter erat, ut scirentur peccata sua, nihil-
foris hoc dicit Dominus, Salutes illam, & facit aliter. Quod
est scire, & facit aliter? Quod scire sit in terra, etiam
salus & in Celo. (1) Sic in mortuis in corde tuo conquiescit
sepulchrum iacobus, & conquiescit facis male confiteri aliter gratia-
habet. Surgi & proinde. Quid est surgere & proinde? Crede
& confiteri. Quid enim videtur, facere: qui confiteri,
proinde. Quare proinde dicitur confiteri? Quia ante-
quam confiteretur, videtur erat: alio autem confiteri, pro-
inde de iacobus ad laudem. Et cum confiteri facit, quid dicitur
minister? Quid dicitur est ad faciem Laus? Salutes il-
lam, & facit aliter. Quare? Dicitur est minister Ap-
pelli: Quod scire sit in terra, salus etiam & in Celo. (2)
Rursus dicitur proinde sit in Celo. Quid enim proinde?
Laus, quia proinde de monumento, nisi dicitur: Salutes
illam, & facit aliter? Ipsi quidem vult de sepulchro suscitavit,
Ipsi clamando anticum videtur, Ipsi terram vultum spem
impetum vult, & proinde ille vultum: non ergo peccata
propter, sed vultum proinde. Fit hoc in corde penitentis.
Cum enim hominem penitentem proinde facit, iam retri-
bit: Cum enim hominem confiteri proinde confiteri, iam
de sepulchro vultum est, sed nondum salus est. Quare scire-
tur? A quibus sciretur? Quod sciretur, inquit, in terra,
etiam salus & in Celo. (3) Sed dicitur Vagari non dare,
proinde vultum, quia proinde penitentia proinde. Si
clauderetur vultum penitentia, tunc ille proinde sunt mag-
ni addere peccata proinde, quare magis, sed deinde igno-
ret? Dicitur enim sit? Ecce proinde: nec sciret vultum: iam
vultum vultum vultum est laus: penitentia inquit vultum est: de-
monstrat sum. Quare iam non vult, ut vult? QUA IBI NON
INVENIO CARITATEM, HAC SALTEM PASCAM CURI-
DITATEM. Ergo si vultum proinde penitentia, deinde
vultum proinde. Ecce vultum dicitur ille, quia proinde ille au-
get proinde, quia proinde penitentia in Christiano Fide pro-
prietur. Quid ergo? Deas ne per illam spem hoc vultum vultum
augeretur proinde, non debet providere debet? Ecce ad

utrumque vigilans pro nobis Presidencia Dei. Ne deservendo aegrotas parare, propitius est penitentiae parare. Paratus est ut sperando aegrotas, datus est deus moris laetitia. (a) Age ergo, frater, ego correctus, corrige te hodie propter me. Indulgentiam Deo promissam tibi, credentem eadem diem quatuor tibi promissam? Tibi mihi lege Indulgentiam te accepturum, si te corraveris, lege tibi mihi, quantum vulturas sis. Non lege, laquei; nescis ergo, quantum vulturas sis. Ego correctus, et semper paratus. (p) Quid legas differendi bene vivere, alius paratus, quatuor longe eris vita? Longare vitam paratus, et mercedem subleantem non timens? Hactenus ex S. Augustino.

- (a) Serm. 171. c. 4. n. 10. 103. (b) Serm. 82. de Verbis Evangel. c. 7. & 8. n. 14. & 15. 80. 7. (c) Ad Macedoniam Epist. 172. c. 3. n. 4. 82. 2. (d) De Symbolo ad Catechizandos Serm. 2. c. 7. n. 17. 10. 6. (e) Ad Macedoniam Epist. 172. c. 3. n. 7. 82. 2. (f) Serm. 171. c. 4. n. 9. 103. 7. (g) In Ezechielis c. 1. n. 17. 10. 6. (h) In Ezechielis c. 24. n. 24. 10. 6. (i) Serm. 172. c. 1. num. 2. 82. 3. (j) Tract. 48. in Joan. n. 24. 10. 1. (k) Tract. 12. in Jo. n. 7. 10. 1. (l) In Pl. 101. Serm. 2. n. 3. 10. 4. (m) Serm. 172. c. 2. n. 9. 10. 7. (n) Serm. 82. de Verbis Evangel. c. 7. & 11. n. 17. & 14. 10. 7. (p) Serm. 172. c. 7. n. 8. 82. 5.

QUÆSTIO TERTIA DE MERITIS JUSTORUM

In octo Articulis divisa.

Quomodoque et, quæ hæcque in superioribus sunt disposita, ex rigidiorum hominum sententiâ, infidelitas & peccatoribus causam præcludant viro, quoniam ab errore & peccatis sua revocatur; ita quæ in quæstione recitata supersunt, circa quorundam vel severitatem, vel indulgentiam, passim quodque in erroribus, atque vitiorum abutibus, agunt præceptis. Nihil enim severius iustare hominem adigit in desperationem; nihil vero lenius eundem impellit in presumptionem. Cuius igitur later utrumque extremum evellit via sit tenenda, S. Augustinus Docet, illam aggredimur, quæ in medio orbita ad oppositos principis utriusque ritus, hæc presumptionis, inde desperationis margines deflectitur. Octo ergo sunt, quæ in hac Tercia Quæstione sese obijciunt investiganda. Primam est. Utrum ex S. Augustino imperfectiores Iusti a frequentia Eucharistie Mente sint remorecendi? II. Utrum ex S. Augustino Populus utriusque sexû in Sacris Liturgiis habeat aliquam Ministerii partem? III. Utrum ex S. Augustini placito expediat Populo utriusque sexû indifferenter Sacram Scripturam, legere? IV. Utrum ex S. Augustino improbande sint proci pro bonis hæc temporis a Deo impetrandi? V. Utrum, ex S. Augustino Celibet, & conjugalis vite paria sint merita? VI. Utrum S. Augustini tempore floruerint Ministri Ecclesiæ castitatis vinculo obstricti? VII. Utrum S. Augustini tempore floruerint Sancte Virgines vinculo castitatis obstrictæ? VIII. Utrum Sancti Augustini tempore floruerint Regulares Viri puritatis, castitatis, & obedientie vinculo obstricti?

ARTICULUS PRIMUS.

Utrum ex S. Augustino imperfectiones Jussi a frequentia Eucharistice Menis sint remouendi?

Videatur, quod ex S. Augustino imperfectiones Jussi a frequentia Eucharistice Menis sint remouendi: Id autem ex sub-junctis S. Doctoris sententiis ita probari videatur.

I Sermo. 132. c. 3. & 4. n. 3. & 4. 10. 5. *Quod certi jam con-sideret, corpus ecclesie custodiat, & concupiscentie frenet, nec ad luxu, quae permissa sunt, passionem relaxaret, ut non se-bilem a carnalibus libidine diuertat, sed calum Deum conuincat, et ad ipsam. Memento in quocumque factu sis sic morari, sic fundere, Anglorum, vitem ducere ut in terra.... Co-gitantes ergo gradus vestros, sermone & professione vestros, accedite ad Carum Dominum, accedite ad Sanguinem Domini. Quod si sit aliter est, non accedat.*

II. Sermo. 331. c. 4. n. 5. 10. 5. *Postremum ab ipse mense tellis fructuosa profertur, ut si indignum hunc iudice participare Corpus, & Sanguinem Domini: Ut qui sperant a Re-gno Celorum abire, per ultimam sententiam suam iudicio, per Eucharisticam disciplinam a Sacramento celesti penitus inter-riti sperent.*

III. Sermo. 51. c. 4. n. 5. 10. 5. *Intelligitur etiam hoc valde bene: Panem nostrum quotidianum de nobis habet, Eucharis-ticum tamen, quotidianum alium. Vtrum enim fideles quid accipiant, & bonum est eis accipere panem quotidianum hunc tempori necessarium. Pro si regant, ut boni fiant, ut in be-nedictione, & fide, & vita bona perseverent. Hoc opem, hoc aram: quia si non perseverauerint in vita bona, separabun-tur ab illo Pane.*

VERA SANCTI DOCTORIS SENTENTIA.

Dicendum, quod ex S. Augustino imperfectiones Jussi a, 66-

frequentia Eucharistice Mense non sint renovandi. Plures enim sunt Ecclesie, quæ hic in medium productionem, ex S. Augustino deprecesur, quæ concludant, imperfectiores Iustos ab Eucharistice Mense frequentia renovandos non esse.

I. Sicut 227. in 3. *Aliter sum promissum meum; promissum enim talis, qui baptizatus est, fratrem, qui exprobrum Mense Dominice Sacramentum, quod modo etiam illis, et cupis velle præsens participare scitis est. Debetis scire quid accipitis, quid accipere est, quid quidem accipere debetis. Pote est, quia vultis in Mense, sanctificationem per verbum Dei, Corpus est Christi: Cuius illi, non quod habet Cuius sanctificationem per verbum Dei, Sanguis est Christi.*

II. Ad Iacarium Epistolæ 14 c. 3. n. 4. 10. 1. *Deinde aliquid, non tantum accipendum Eucharistiam. Quæstio quærit! Qualem, inquit, et eligendi sunt dies, quibus pariter boni, etiam iniqui, qui ad tantum Sacramentum digni accedat: Quod enim manducaverit indiget, iudicium, sed manducant, et fide. Aliter contra: bene, inquit, si tanta est plaga peccati, atque impetus mortis, ut manducantem talis deficienda sit, auctoritatis Aristoteli debet quicquid ab Aliter revocari, ad opendam penitentiam, ac tandem auctoritate, revocari. Hic est talis indiget accipere, si in tempore accipiat, qui debet aperire penitentiam; non ut exheretis sine causa libet, vel esset se commendat, vel reddet. Ceterum per quæ si tanta non sunt, ut rationem manducantem quicquam bene iudicetur, non si debet e quotidiana modicum Dominice Corporis separare. Nullus haec in fortasse quicquam dicitur dicit, qui non, ut præcipit in Christi pace permanent. Fallit autem unguis, quod sanctificationem fidem suam per credit esse servandum. Noster enim verum exhibetur Corpus, et Sanguinem Domini, sed saluberrimum Sacramentum certissime bene esse revocatur. Nam et ille benedictus, non talis quædam sumere, et ille benedictus, non talis alio de præsens.*

III. Tract. 26. in Jo. n. 13. in fine in 1. *Regat res Sacramentum, id est, auctoritate Corporis, et Sanguinis Christi, ut illud quidem, et illud coram internatis dicitur, in Dominice Mense*

preparatur , & de Mensa Domini sic sumitur ; quibusdam ad vitam , quibusdam ad iudicium : rei vera ipsa , cuius Sacramentum est , unus benedictus ad vitam , nulli ad iudicium , quibusque ejus participatio fuerit .

IV. Lib. de Sermonibus Domini in Monte c. 7. n. 26. p. 2. to. 3. *De Sacramento autem Corporis Domini , ut illi non meminerit quæsitorem , qui plerumque in Orientalibus parochiis non paritatis Cane Domestica commanant , cum his pariter quæsitorem dicitur se .*

V. Serm. 37. Ad Catechizandos competentes c. 7. n. 7. to. 3. *Quædam pariter petimus , ut omnia accipimus . Narrat etiam spiritualiter alimentum fideles , quem & uti saltem est , accipere de Altari Dei . Petis ut & ipsi quæsitorem , hanc ut accipias . Numquid enim Eucharistiam accipere sumus , idem ad ipsum Christum venerimus , & cum illo in æternum regnare ceperimus ? Ergo Eucharistia pariter est quæsitorem est .*

VI. Ad Bononiam Epistol. 175. n. 6. to. 2. *Cum autem perire memet , & ministri fugiant , ministeriumque subtrahitur , quid erit assistentiarum illa fuga damnable , quibus non est cura de ecclesia ? Venit enim super , non habet , sed deest , qui plerumque fideles appellat esse parochos , quibus quæsitorem ministerium Domini Corporis desit .* Superioribus igitur testimoniis S. Augustinus certiores nos facit de antiquæ universali Ecclesiæ consuetudine quoad usum Mensæ Eucharisticæ . Sepulchrum narrat , quod illud quotidie , aliis certis diuinis intervallis a Sacerdotibus in Mensa Domini præparatur , & a fidelibus de Mensa Domini sumebatur Sacramentum Corporis , & Sanguinis Domini : Quod veritas fideles in parochiis Occidentibus diebus singulis , in parochiis vero Orientalibus pauciores diebus singulis , rursus plures non singulis diebus ante Domestica commemorabant . Neutri tamen ex S. Augustino vituperandi , neutri reprehendendi ; utique , utriusque Sacramentum Corporis , & Sanguinis Domini honorabant . Illi , quia ex necessitate hujus cibi indigentia non auderant ullo die prætermittere cibi Eucharisticæ usum ; Illi , quia ex adorabili hujus cibi reverentia non audebant diebus singulis

gula Eucharistici cibum accipere. Frequenter enim usus est Eucharistici, qui in antiqua Ecclesia invenitur, petrone illa orationis Dominice non minuitur, *Petrus, epistram quotidianam de nobis habet*, quae Augustinus, plurimasque Patres interpretantes de Pace Eucharistico, ejus quotidianum usum praesentis vice necessarium esse affirmant. Hinc S. Doctor ad Neophytos novae Ecclesiae adscripsit verba faciens, admonet eos, ut meminerint se quotidie acceptum Corpus, & sanguinem Christi Domini. Tamen autem abest, ut S. Doctor improbet frequentem usum Eucharistici panis, ut perinde ac non aliter quam diabolica opera fieri, ut, deficientibus sacris ministris, deficiat quandoque fidelibus quotidiana Domini Corporis adstantia. Quamobrem cum Augustinus etiam coenanti fuerit, quotidianum, vel frequentissimum in Ecclesia Eucharisticum usus: nec, Augustinus ipse, Augustiniani tempora meliora sacris temporibus cedere, considerandum est, quod ex S. Augustino imperfectiones Iusti & frequentia Munda Eucharistion ministrare, renovandi.

VII. Lib. 4. Contra duas Epistolas Pelagianorum c. 9. n. 26. to. 10. *Epist. tam in obitu arbitrio constitutum, quod quid licet dicit: Non adorandum idolum, non merchandum, non homicidium perpetrandum? Iste autem fuit, atque blasphemus criminis, quod si passum commiserit, & Corporis Christi communiorem venerit.*

VIII. Ad Auxilian Epist. 22. c. 1. n. 3. to. 2. *Hicram ergo tritam, cultile, & impudicile tam magnum crimen putatur, ut nonne dignus non modis Ecclesiasticis ministerio, sed ipsa etiam Sacramentorum communione videtur, qui si ipse praesens mandandi.*

IX. Lib. de Dona Perseverantia c. 4. n. 7. to. 10. *Quare potius est: Petrus epistram quotidianam de nobis habet: Ut Petrus Cyrillus ostendit, quomodo & hoc intelligatur personarum populari: At quippe inter cetera: Hanc autem penam dari nobis quotidie populari, ut qui in Christo fuerit, & Eucharistiam quotidie ad cibum soluta accipiam, incurrerit utique gravitate delicti, dum abstinuit, & non communione.*

sancti a celesti pane prohibetur, a Christi Corpore separantur? Hec verba Sancti laudat Dei, perfructumque prorsus a Domini fuisse illiusque posse, quando hoc iocundum digne: Panis mysticus participationem de nobis habet, ne a Christi Corpore separatur, sed in eo fuisse permanens, qui nobis, qui inde separari merentur, crimina admittunt.

X. Seru. 131. de Penitentia c. 4. n. 7. in 3. Postremum ab ipso verbo talis sententia proferatur, ut si indignum homo iudicet participationem Corporis, & singulare Domini: ut qui separari a Regno Caelorum timeat per ultimam sententiam faciemus Iudici, per Ecclesiasticam disciplinam, a Sacramento celesti panis iurem separatur ... Ad illud autem dicere, quod Praeceptor pro nobis laudat Iesu, qui caput Ecclesiae praefuit, membris membris separatis, nobis membris accedere poterit, de quibus, ut iam commemoravi, docet Apostolus: Qui nunc qui talis agunt, Regnum Dei non possident ... Quia modo ergo in interiora vestri, & in ille inextinguibile Sanctus Spiritus inire non audet, aut poterit, qui medicinalium celestium disciplinarum communem, salutem possidet a iustissimis separari? Iam verbis locis productis Augustinus Cyrillum attestat, & cum eo docet verba illa dominice precationis, Panem nostram participationem de nobis habere, accipiendam esse de Pace Eucharistico, quem quotidianum esse Populi Christiani cibum affirmat: ubi quoque cum Cyrillo, ex Ecclesiastica disciplina filios Christianorum negligentes, propter publica & gravissima crimina canonice notatos, & in penitentiam de illis detraheres, atque coniectos, ab accessu Eucharisticae Mensae prohiberi, Christianis ceteris ad Mensam Eucharisticam quotidie accedentibus. Res igitur est apertissima, quod ex S. Augustino-Cyrillo in medium profertur, iuxta antiquam Ecclesiae disciplinam, episcopalem consuetudinem, hyperephoricos iusti & frequentia Eucharisticae Mensae nequaquam sint removendi.

XI. Ad Macedoniam Epist. 123. cap. 2. ann. 13. 1375. n. Quisquis autem post eam, quae sit in hypophora, abstinentiam peccatorum, in hac vita mundana posuerit, utique non tale sit, quod a divinis remediis compellat abstinere, non...

debita sunt, sed misericorditer sacrificiis expiatur.

XII. Text. 26. in Jo. n. 11. to. 3. Videri ergo, fratres, Patrem ecclesiarum spiritaliter mundare, humanitatem ad Altruam appetere. Peccata enim sunt peccillana, vel non sunt misericordia. Autem ad Altruam accedens, attendit quid dicat: Dicitur nobis debita nosse, sicut & non dimittimus debitoribus nostris. Dicitur, dimittatur tibi. Securus accidet: Pater est, non servus.

XIII. Sermo. 17. c. 3. n. 3. to. 3. Tempus est misericordiae ut corrigamur, mundum nobis tempus iudicii. Levis est, speculans est, Prædictum, corrigemur: mundum facile est ut mundum clausum est dicit, mundum expulsum est: non deservit, quod est peius. Quoniam propter ipsa peccata humana & intolerabilia, & tantis atrocibus, quod minus, negligit Deus in Ecclesia, tempore misericordiae prærigenda, peccillana mundum, ut dicimus: Dicitur nobis debita nosse, sicut & non dimittimus debitoribus nostris: ut his verbis nobis facile ad Altruam accedamus, & his verbis nobis facile Corpus Christi, & sanguine communemus.

XIV. Sermo. 19. c. 4. n. 7. to. 3. In baptismo omnia debita, ligat, peccata prorsus dimittuntur nobis; sed quia non hic parit vivere sine peccato, est non magno cruentus, unde separatur ab illo Pater, tamen non parit sine peccato esse in hoc terra, & non possumus accipere nisi unum baptismum semel: In matrem accipimus, unde paritile levamus, ut nobis peccata nostra paritile dimittantur. Hoc est igitur S. Augustini sententia, fideliter, non qui peccata minores est adipsos, sed qui magis cruenti fuerit contritionem, a Patre Ecclesiastico est separandus; quotidianis enim peccatis obnoxius, sed non mortiferis, secutus accedit ad Ecclesiasticum Patrem; non minora peccata post baptismum admissa, misericordie sacrificiis expianda, minime nos compellunt, ut his peccatis obnoxius horum a divinis Altruibus renovemur. Hac enim quotidiana peccata, Dicitur nobis debita nosse, sicut & non dimittimus debitoribus nostris, ab humanis peccatis intolerabilibus, & tantis atrocibus, quod minus debita

nar: & sic tantis confectum fidei ad Altare quotidie accedunt, & Corpore Christi, & Sanguine communioverunt. Quamobrem ex S. Augustino vitiosa, atque leviora peccata impedimento non sunt, quin minus imperfectiores Iusti frequentius ad Eucharisticam Mensam accedant; ac proinde ex h. Doctore imperfectiores Iusti a frequentis Eucharistica Mensae ministerio sunt excoꝛdati.

Ad primum ergo dicendum, quod Sanctus Augustinus loco citato doceret a Mensa Eucharistica impediunt homines, qui vel soluti ab uxore sunt operum rei uxoris, vel copulati conjugio thori fidem, non servant intactas, vel voto castitatis obstricti adhuc Veneri indulgent, adeoque non prohibet hoc a Mensa Eucharistica Iustos minus perfectos, sed fornicarios, adulteros & sacrilegos. Sigismon c. 3. n. 2. loci allegati. *Quanto*, inquit, *magis cura esse debet in abstinentis studiis, ut prope eis quid accedant, non sibi talia quales in iudicium manifestent & libent. Ut autem non in iudicium manifestent, & libent, bene vitent. — Qui conjugati essent, fidem thori servare amittunt vestris. — Qui autem uxorem nondum habent, & con-
venit ad Mensam Domesticanam iam accedite, & Carnem Christi manducate, & Sanguinem bibite, si castitatem vestram servare non amittitis vestris. Deinde c. 4. n. 4. Ceterum gradus vestros, servantes & professores vestros, accedite ad Carnem Domini, accedite ad Sanguinem Domini. Qui si sit aliter esset, non accedat. Conjugati magis servare non. Conjugati enim, qui soluti servare conjugium, quid a conjugio exigant, qui soluti servare continentiam, si bene Deo venerint. Possunt per hoc vota servare custodire. Qui ergo... impudici esset, corrigite vos, domi vestri. Ego enim vestrum Del legem passus, impudici autem in nequitia perseverantes, de iudicio, & dominatione Dei liberari non possunt.*

Ad secundum dicendum, quod ex S. Augustino homo, qui se indignum iudicare debet participationis Corporis & Sanguinis Domini, & per Ecclesiasticam discipline a Sacramento castitatis parte interius separandus, non est imperfectior Iustus, sed est christianissimus peccator, mortiferis peccatis onustus,

per

per Ecclesiasticam disciplinam inter publicos peccatores constituen-
dus. Sic enim habet sub iure etiam caput 4. Serm. 351.
qua inscribitur *de Penitentia*, & triplicem complectitur pen-
itentiarum: *Tertia illis est penitentia, quae pro illis peccatis
subtrahenda est, quae legi Decalogus continet: Et de quibus Apo-
stolus ait: quoniam qui talia agunt, regnum Dei non posside-
bunt. In his ergo penitentia, maxime quibus in se sanctitatem
debet rueretur, ut a seipso iudicetur, non iudicetur a Domino.*
Agens vero de levioribus peccatis, non penitentia S. Doctor
separationem a Mensa Eucharistica, sed longè alia remedia
sappodiat, eodem Serm. 351. c. 3. item. 3. &c. item 3. his
verbis: *Quoniam singula non debuit voluisse ferire stultitiam,
sicut homicidium, & adulterium, vel cetera huiusmodi, re-
mota causa simul congregata videntur facere, quod plura sunt,
maius; aut nostram deum ira exanimant, ut de illius lapsu
speciosi fuerit pro suis hominum castigatione amplius sepi-
rent, nisi medicamentis quotidianis praesentibus deficerent.*
*Quid si scilicet est, unde quotidie tandem possit? Quod
nequeque desistat ut aliter assidue, cum amantibus faciat.*
Unde etiam etiam dicimus, quod in toto isto vero operetur ut
dicamus: *Dimitti nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus
debitis nostris.* Non enim ut dimitti precamur, quae iam
in Baptismo nisi dimissi credimus, de ipso sibi dabimur, sed
utique de quotidianis peccatis hoc dicimus, pro quibus cibum,
sacrificium elemosinarum, jejuniarum, & ipsam orationem,
et supplicationem, quibus pro suis vitiis offerre non cessat.

Ad tertiam dicendum, quod ex S. Augustino, qui non per-
severaverit in vita bona, videlicet, in vita pura, atque inter-
gra ab omni graviore scelere, ab illo Pene separaretur; adeo-
que non iustus imperfollore levioribus peccatis adspicere,
sed iniquissimos peccatores gravissimis criminibus obertos. Sacer-
dos Doctor ab Eucharistica Mensa deturbat. Sic enim habet
Serm. 36. de Oratione Dominica c. 8. n. 12. item 3. *Dimissi
ergo peccatis amantibus per levitatem regenerantur, in magni
negligentia contriti facimus, si non nobis daretur quotidianam
mundatio facile creantur. Elemosinae, & orationes man-*

dent peccata, tandem ut talia committerentur, unde necesse est se separari ab a Pane quotidiano, utantes debere, quibus deditur crux, & ferra dominica.... Abstineri ab idolatriis, & consuetudinibus inhumanitatibus, & rebus incontinentiarum, abstineri a deliciis horularum, & consuetudinibus superstitionum, abstineri ab homicidiis, ab adulteriis, & fornicationibus, a furtis, & rapinis, a falsis iuramentis, & si qua fuerint alia, non dico quae catholici exire debent, unde necesse sit penitus ab Altari, & ligari in terra, ut ligatur in Caelo, unde periculis & cruci fieri, nisi situius in terra, quod situius in Caelo. Ipsi ergo christi, non desistit unde homo peccet.

CONNEXA SENTENTIARUM SERIES.

(a) *Memento sem promissionis meae. Promissum enim vobis, qui baptizati estis, sermenum per agnitionem Mense Dominice Sacramentum, quod multo etiam videtur, & cupit vobis praeteritis participes facti estis. Debetis scire quid accipitis, quid accipitis estis, quid quotidie accipere debetis. Pante ille, quoniam videtur in Altari sacrificium per verbum Dei, Corpus est Christi. Ceterum ille, in quo quod habet calice sacrificium per verbum Dei, Sanguis est Christi.* (b) *Nunciat spiritualium cibum fides, quoniam & non fidei estis, accipere de Altari Dei. Pante estis & ipse quotidianus huius vitae necessarius. Numquid enim Eucharistiam accipere sanus, aut ad ipsam Christum accipere? Ergo Eucharistia pante noster quotidianus est.* (c) *Sed dicis aliquid, non quotidie accipendum Eucharistiam. Quaeris quare? Quoniam, inquit, digredi sunt dies, quibus perbas homo, immunditiaeque vobis, qui ad tantum Sacramentum dignus accedit. Qui enim manducaverit indigne, iudicium sibi manducavit, & dicitur. Aliter vultis: bene, inquit, si tanta est plaga peccati atque impetui mundi, ut manducante talis differenda sit, utilitatem dicitur debet quibusque ab Altari removere ad agendum penitentiam, & eadem utilitatem reconciliari.*

Hic

Hic est enim talisque assurgere, si te tempore assurgat, quo debet esse penitentiam; non ut arbitrio suo, cum libet, vel assurgat se commutans, vel recedat. Ceterum posita si tanta non sunt, et commendationis quippe boni palliat, non si debet a quotidianis medicinis Domini Corporis separare. Reliqui tunc eos fuisse quippe divinis bonis, qui manet, ut praecipue in Christi per permanent. Facti autem anaphorae, quod secundum fidem suam per eruditio est facienda. Nunc est enim terram cunctis Corporis, & sanguinem Domini; sed saluberrimum Sacramentum certissime benedicere cunctis. Nunc & illi benedicere, non eadem quidem facere; & illi benedicere, non eadem illi die praetermittere. (d) De Sacramentum Corporis Domini, ut illi non manent quippe, qui plerumque in ardentibus perditur, non tantum eadem Domini communicant, cum ipse per quotidianam debet sit. (e) Alia liquidum sunt, quae per hoc terrarum, replantatur variatur; sunt & quod illi sicut Sabbato, alii non. Alii quidem communicant Corporis, & sanguinem Domini, alii coram debet assurgunt; alii nullum die praetermittunt, qui essent: alii Sabbato tantum, aut Domini; alii tantum Domini. (f) Itaque hujus rei Sacramentum, idest, unumque Corporis, & sanguinem Christi, alibi quidem, alibi coram intervallo dierum in Domini morte preparatur, & de uno Domini sanctis, quippe ad vitam, quippe ad salutem, res veri ipse, cuius Sacramentum est, cum homini ad vitam, nulli ad salutem, quicunque res per hoc fuerit. (g) Hinc si ministri fugiant, ministrumque subtrahatur, unde lapsus, non homo, sed debet, qui per hoc saltem opus est per se, quippe quotidianum, ministrum Domini Corporis debet. (h) Quippe enim per se est: Pater nostrum quotidianum de nobis debet; alii hoc est Christiani: Hinc per se, inquit, de nobis quidem per se, ut qui in Christo sunt, & Eucharistiam quippe ad vitam salutem assurgunt, interdicunt aliqui praeter debet, cum debet, & non communicant a cunctis per praetermittunt, a Christi Corpore separantur. Hinc verba sancti benedicti

inibi Dei profectusque in praesentia a Domino sanctus indicant posse, quando hoc instructum dicunt: Panem nostrum quotidianum da nobis habere, ne a Christi Corpore separemur; sed de ea substantia permanentes, qui nullum, qui inde separari mereantur, crimen admittunt. (i) Hujusmodi sunt caecitas, & impedimento, qui tam magnam criminem patiuntur, ut non dignas non modo Ecclesiasticis ministeriis, sed ipsa etiam sacramentorum communione videantur, qui si ipsa peccata maculant. (k) Similiter non cibandum velut, non marchandum, non homicidium perpetrandum. Ipsi autem sint, atque hujusmodi crimina, quae si quisquam commiserit, a Corpore Christi communicantur remittitur. (l) Tunc tamen si indignum hominem iudicare participatur Corpore, & Sanguine Domini, ut qui separari a regno Caelorum dicitur per aditum sententiam Sancti Spiritus, per Ecclesiasticam disciplinam a Sacramento celestis panis ecclesia separatur. Quomodo enim in interiora veli, & in illa invisibile Sancta Sanctorum latrare auditis aut patris, qui medicum celestis disciplinae remittunt, inibi possunt a substantia separari? (m) Quisquis autem non post eam, quae fit in Baptismo, ablutioem peccatorum, in baptisum manens peccat; transiens tamen sic, quod a divinis remitti compellat altaribus, non datur servus, sed infirmitas sacerdotis capitur. (n) Tamen in Baptismo omnia debita, id est, peccata peccata dimittuntur nobis; sed quia non hic potest vivere sine peccato, nisi non magis criminosus, unde separatur ab illa pane, tamen non potest sine peccato esse in hac terra, & non possunt accipere nisi unum Baptismum sicut, in oratione accipimus, unde quidam latuerunt, ut inibi peccata nostra quodam dimittantur. (o) Tempus est enim tunc misericordiae ut corrigamur, noniam tamen tempus iudicii. Lucas est, spiritus est. Peccatorem, corrigamur. Mendum sicut est via, mundum clausus est domus, novum respiratur est: non deservitur, quod est peccat. Quia non propter ipso peccato humano & calceatilla, & tantis crebrisque, quodam saltem, conficit Deus in Ecclesia, tempore misericordiae peragande, quotidianum medicum, ut dicamus:

*Dimittit nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris, ut hic nobis hoc facit ad Aliter accedamus, & hic nobis hoc facit, Corpus Christi, & Sanguis communice-
mus. (p) Videte ergo, fratres, Panem calicem Spirituales manducate, immunditiam ad Aliter appetat. Peccata ipsi sunt quotidianis, vel non sint mortifica. Antequam ad Aliter ac-
cedat, amittat quid dicitur: Dimittite nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Dimittit, dimi-
ttitur illi. Securus accide: Peccata ipsi, non tenemus. Hactenus
ex Beato Augustino.*

- (q) Serm. 127. to. 3. (R) Serm. 37. ad Catechizandos compe-
tentes c. 7. n. 7. to. 1. (S) Ad Iamariam Epistola 24. c. 3.
n. 4. to. 2. (T) Lib. 2. de Serm. Doctus in Marco c. 7. n. 16.
p. 2. to. 2. (U) Ad Iamariam Epist. 24. c. 3. n. 2. to. 2.
(V) Tract. 26. in Jo. n. 12. in fine to. 1. (W) Ad Hancatum
Epist. 22. n. 6. to. 2. (X) Lib. de Dono Persev. c. 4. n. 7. to.
10. (Y) Ad Auzethem Epist. 22. c. 1. n. 3. to. 2. (Z) Lib. 4.
contra Iudeos Epist. Pelag. c. 2. n. 26. to. 10. (A) Serm. 121. de
Poenitentia c. 4. n. 7. to. 5. (B) Ad Macedoniam Epist. 123.
c. 3. n. 17. to. 2. (C) Serm. 19. c. 2. n. 7. to. 3. (D) Serm. 17.
c. 3. n. 1. to. 1. (E) Tract. 26. in Jo. n. 12. to. 1.

ARTICULUS II.

*Virum ex S. Augustino Populus universalis fidei in Sacris
Liturgiis habere aliquos Ministros pariter?*

*Respondetur, quod ex S. Augustino Populus universalis fidei in
Sacris Lituigiis habere aliquos Ministros pariter: Hanc
autem propositionem, quæ hæc ad vocatur S. Doctoris te-
stimonia suis probabiliter videntur facere.*

1. **L**ib. 20. contra Iulianum c. 18. to. 1. *Virum Sacrificium,
quod vel vero debetur Deo, qui etiam Altare filius Chris-
tus impleret, in ecclesia pariter ministris Deo minister sit
regenter existens. Unde Beati Apostoli: Quæ immolant Gen-*

ter, *Demanda humiliter, & non Deo: non, quod offeratur, culpam, sed quia illi offeratur.* Hic erat autem in victimis peccatum, quia offerbant Deo, malis & vitiis melle, fuit re tanta dignum erat, propitiis celebrarent facere illius, quam Chrysostomus. Unde iam Christiani post Christi dem Sacrificii memorem celebrant sacrificiis oblationis, & participationis Corporis, & Sanguinis Christi.

II. Lib. 15. de Civit. Dei c. 28. 10. 7. *Ibi quippe prima apparuit sacrificium, quod nunc a Christianis offertur Deo in ecclesia secretorum, impleturque illud, quod longi post hoc scilicet per Prophetam dicitur ad Christum, qui faceret alios vicarios in Carne: Tu es Sacerdos in aeternum secundum ordinem Melchisedec. Non solum secundum ordinem Aaron, qui ecclesiam sacrificabat, manifestatus est rebus, quae illi umbram praesentabant.*

III. Ad Victorianam Epist. 111. c. 3. 10. 2. *Quia ergo Deus pro te, & pro te etiam ipse deest tanta diebus, qualis se pro memoratis Sanctis Aurius inter ceteros habuerunt, & confitentur sua facit ad Deum. Sic enim sunt illi in terra inhabitantes sancti, quomodo erant illi in ea terra, ubi sacrificare more suo poterant Domini, sicut nec ipse possunt, nisi per oblationem ad Altare Dei, vel invocare illi Sacerdotem, per quem offerant Deo.*

IV. Lib. 20. de Civit. Dei c. 10. 10. 7. *Non utique de fide ipsi sapient, & Presbyteris deditur est, qui proprii sunt membra ecclesiae Sacerdotes, sed sicut membra, Christianis datus est propter ecclesiam Christianis, sic membra, Sacerdotes; quoniam membra sunt sancti Sacerdotes. De quibus Apostolus Petrus: Pleni, inquit Sancti, Regale Sacerdotium.*

VERA SANCTI DOCTORIS SENTENTIA.

Dicendum, quod ex S. Augustino Populus unusquisque sanctus in Sacris Liturgiis nullam habet Ministerii partem. Quod autem ex S. Augustino Populus unusquisque sanctus in Sacris Liturgiis nullam habet Ministerii partem, non describendo Sancti Doctoris placita plura ostendunt.

QUEST. III. ARTIC. II. 209

L. Lib. de Hierarchia ad Quodradicum c. 27. to. 8. *Pe-
pulant, per Quodradicum a sacris quibusdam nominati sunt, ...
tantum Sancti mulieribus principibus, ut Sacerdotes quos-
que quod ea honoratur. Dicunt enim Quodradicum, & Presbiter
in eadem dicitur Populus Christi, quod sanctis famulas reve-
rant. Habet igitur ex S. Augustino, quod heretici Populanti
huc liberabant infamia, qui Christianas feminas sacris myste-
riis initiabant, ut Sacerdotii munere fungantur. Quia po-
tè sanctas ratione sacris feminas ecclesie sunt ab omni mu-
nere Sacerdotii; quandoquidem Sacerdotes viros gerunt,
& personam sustinent Christi Doctores, sancti, scriptarum
Sacerdotes, ut huc inordinato cederentur, narrant Chri-
stiane Doctrinam dantes privatis feminis Presbiter, &
Quodradicum sacris mulieribus specie sacris conspiciendam exhibuisse.
Cum autem ad huc infamiam potius accedere, qui do-
cent populum utriusque sexus in sacris Liturgiis aliquando
habere ministerii partem, concludendum est cum S. Augustino,
Populum utriusque sexus in Sacris Liturgiis nullam profecti
habere Ministerii partem.*

II. Sermo 227. circa medium to. 5. *Tertiis Sacerdotibus,
videlicet sacris. Primi post ardeantem adhaerentibus sacris habere
ut... Cum dicitur: Sacris ut; respondens: Habemus ad
Dominum... Inquit Episcopus, vel Presbyter qui offert,
& dicit, cum respondens Populus: Habemus ad Dominum
sacris ut. Gratias agamus Domine Deo nostro... Et ut
adhaerent. Dignum & iustum est, dicere:... Dicitur post
Sanctificationem Sacris Dei... ubi est parvulus Sanctifica-
tio, habemus ardeantem Dominum, parvulus agnoscit, & reddi-
ditis. Post istum dicitur: Per vestram; & gloriatur in
Christum in istis sacris... Magna ergo Sacramenta, &
valde magna. Habetis nunc quomodo commendatur? At Ap-
stolus: Qui mandavit Corpus Christi, aut hinc Galatas,
Domine indiget, non erit Corpus, & Sanguiis Domini.*

III. Sermo 24. c. 22. n. 12. to. 5. *Gratias postulat dicenda
est vobis, cum agnoscant sacris. In Ecclesia enim ad Alant
Dei postulat dicenda Domine arde: & exaltat illis sacris.*

210 SUMMA AUGUSTINIANA

III. *Non regis claritas, ne melius diligenter cum cunctis; pale, & spale nostrum non parvum tunc perficere, cadendo pariter cunctis.*

IV. *Sermon. 273. c. 6. n. 7. to. 3. Quando audisti Dei quod memoriam Sancti Thome a me, vel ab aliquo fratre & ab aliquo meo, vel aliquo presbytero: Offere tibi Sancti Thome! Aut offere tibi Petre! Aut offere tibi Pauli! Nunquam audisti. Non sic, non licet.*

V. *Lib. de dono peccator. c. 12. n. 33. to. 10. Quod ergo in Sacramento sacrificium dicitur, ut forsitan et hoccatum ad Dominum, manus est Domini, de qui manum ipsi Dominus Deo nostrum gratias agere, a sacerdote post hanc vocem, postea de dicitur, oblationem; & dignum ac iustum est, respondere.*

VI. *Ad Vindictam Epistolae. 273. c. 7. n. 26. to. 3. Nunquid ab auditis Sacerdotem Dei ad eius Altare Populum vocantem, ad Deum orantem, vel ipsius clero meo orantem, ut hoc dicitur Gratias ad fidem sancti vultu compellat, non respondet? Amen!*

VII. *In PC. 1a. Ench. 2. n. 19. to. 4. Tempus est et imperdendum in eis magnam certitatem, abundantem misericordiam, in deprecando Deum pro illis, ut aliquando dei illi seipsum sacrificium, ut respondant.... Pro infirmis, pro convalescentibus, pro parvulis, pro animalibus, & carnalibus, tamen pro spiritalibus nostris, eodem Sacramento celebrantibus, est una nobis sum, eadem ratio. Unum Amen respondendum, est nos audiam, autem tamen.*

VIII. *Lib. 10. contra Faustum c. 21. sub initio to. 3. Qui enim sacrificium, in hoc sanctissimo corpore offerunt: Marti, aliquando dicit: Offerunt tibi Petre, aut Pauli, aut Cyrillae! Sed quid offeratur, offeratur Deo, qui Martyris vivit, quod memoriam carnis, quod carum est.*

IX. *Lib. 8. de Civitate Dei c. 27. n. 1. to. 7. Quod enim auditis aliquando sacrificium sanctum Sacerdotem ad Altare, ipsum super Sanctum Corpus Martyris, ad Dei honorem oblationem celebrantem, dicere in primitiis: Offere tibi Sanctum Petre, vel Pauli, vel Cyrillae! Cum quod enim me*

*varius offeratur Deo, qui cum & bonitas, & Martyris
fuit, & Sancti fuit. Angelis utique bonum placuit.* Ex
superioribus monumentis Augustinianis eruitur, quod ad Sa-
cerdotes pertinebat, tanquam ad ministrum publicum, dum
eum divinum peragunt, vocare totum Populi, Deo preces
officere, Populum ad Aram alloqui, adlocutio, adlocu-
turi, sacra libamina Deo offerre, Sacrificium conficere, &
Eucharisticum cibum Populo preparare. Partes autem de-
cursumque Populi erat omnis quidam, ac brevis respo-
siones, ac preces, quas, utpote abfenti, inconditi-
que Populi non amplius Latini verbis indecoris, nosse
tunc temporis Chorus, vicem populi gerens, sibi propriis ad-
ficient. Preterea non cum Clericali populi officio sinito mu-
tatis sibi potum precum, quibus petitis, Convivio Eucha-
ristico relictatur. Ex hac autem contestati & S. Augustino
Liturgiæ Africanæ consuetudine conficitur, quod ex S. Do-
ctore populus utriusque fidei in Sacris Liturgiis nulla omnino
habet sibi intercessi partem.

X. Lib. 22. de Civitate Dei c. 10. to. 7. *Non Martyr
noster non temple fuit illi, sed memoria fuit hominibus
mortalis, quorum apud Deum vivens Spiritus, fabricamus.
Nec illi originem Altaris, in patibulo sacrificamus Martyris,
sed cum Deo & Martyrum, & nostris; ut quod sacrificium,
fuit homini Dei, qui mundum de qua conficimus terrenus;
suo loco & ordine nominatur: non tamen a Sacerdotibus, qui
sacrificat, immolantur; Deo quippe, non ipsi sacrificat, quon-
iam in Memoria sacrificat vivens: quia Dei Sacerdos est, non
Mortuus. Ipsum veri sacrificium corpus est Christi, quod non
offeratur ipsis, quia hoc fuit & ipsis.*

XI. Lib. 1. de Moribus Ecclesiæ Catholicæ c. 32. tom. 69.
to. 1. *Quam enim multos Episcopos quoniam videri, sanctissimosque
cogitavi, quam multos Presbyteros, quam multos Diaconos,
& capessendi Ministros, discubandi sacramentorum,
quam citius et mihi intrabili, & majore predicatione,
dignior videtur, qui diffidus est cum in multis homi-
num genere, & in ipso vix turbulentiore feruere. Non.*

enim sanctis magis, quam sanctis hominibus profatur.

XII. *Serm. 273. c. 6. n. 7. 10. 3. Non Martyres offerunt, quibus illi nulla ex parte sunt conferendi, pro illis non habemus, non sanguinem Deum collamus, non eis temple, non eis altaria, non Sacrificia exhibemus. Non eis Sacerdotes offerunt: Absit. Deo proficiunt, homo Deo ipse offeruntur, & qui multis sanctis proficiunt. Etiam apud Memorias Sanctorum Martyrum cum offerimus, sanctus Deo offerimus? Habetur honorabilis Sacerdos Martyris Sancti. Adverte: In recitatione ad Altare Christi hoc militem recitatur, non tantum pro Christo adoratur.*

XIII. *Serm. 137. c. 7. & 2. n. 1. 10. 5. Quamvis ergo pervertunt isti Sacerdotes nulli bene fraternaliter, quando illis dicitur mali uterentur: Moris illud est & Dilectio: Quod dicunt facite, quod faciunt facere nullo? Nullo illud est, Iniquum: illud est talis nobis Laici, ut quod dicimus, faciant: quod autem non faciunt, ut non faciant. Non enim offerimus Sacrificium, ubi non ibat. Quid est ergo fratres? Si dicere de Sacrificio offerendo, dicere: Dicunt recte & non faciunt? Faciunt enim Sacrificium, Deo offerunt. Quid est quod dicunt, & non faciunt? Audi quid frequenter: Allegant iura gratia & impetabilia, & impendant ea super civitates bonorum, quae ipsi non debere valent tempore. Ex recitatis S. Doctoris sententiis quaedam in rem nostram excerpta colligimus. Sunt utem huiusmodi. Solus Sacerdos fili Deo sacrificat, non autem Martyribus, quareb supra Martyrum monumenta sacrifices, quorum in sacrificio mentionem facit. Soli Episcopi, Presbyteri, Diaconi, simulque de Clericorum ceteris, divinatorum Germanicorum ministri sunt. Sola Sacerdotes, qui fieri sollemnibus potestates profatur, soli Deo offerunt, soli Deo sacrificia exhibent, non Martyribus, quorum nomina ad Christi Altare, supra Martyrum monumenta exaltantur, recitant. Sacerdotes sancti hi, qui Deo sacrificium offerunt, qui res divinas faciunt, quod fieri non licet populo ad concordando Collegium civitatis pertinenti. Ex his autem sponte sua proficitur, quod ex S. Augustino Populus utitur.*

utrisque factis in Sacris Liturgiis taliter censetur haberi Sacri Ministerii partem.

Ad primum ergo dicendum, quod ex S. Augustino Christiani potius jam a Christo Domino Sacrificii crucis memoriam celebrant sacrosancta oblatione, non quidem laici per proprium Ministerium, sed per Ministerium Sacerdotum, qui nomine totius Ecclesie, quam representant, Deo Sacrificium offerunt. Si enim Sacrificii offerendi Diaconi potestatem non habent, multo magis hac potestate laici destituantur. Quod enim Diaconi habuerunt potestatem curant, ex Concilio Niceno habetur, cui Cæsarius Episcopus Constantinus interfuit, & hujus concilii Canonus Africani Patres abbas ab eodem Concilio fuerunt, quos usque ad ea tempora in Ecclesiis Africanis observare affirmant, atque in posterum, etiam observandum dixerunt, Concilium autem Nicenum sic. *huc habet. Perente ad sanctum & magnum Concilium, quod in palatio nostro, aut vicinioribus, Presbyteris gratias facit Communicantis Diaconi porrigit: post neque enim, neque amplexus tradidit, ut qui sacrificium offerendi non habent, hi qui offerunt Corpus Christi porrigit. Sed etiam hoc prout invenit, quod Diaconi ante Episcopos celebrant Eucharistiam. Certe istud hoc observetur.*

Ad secundum dicendum similiter, quod ex S. Augustino toto tunc Orbe terrarum sub specie panis, & vini sacrificium Corporis, & Sanguinis Domini offeratur Deo a Christianis, non per proprium Populi ministerium, sed per ministerium singulari sacerdotum, qui sanctam sempiternamque Sacerdotem Christum Dominum representant: & itaque minister publici, nomine Christiani Populi, Deo sacrificium, quoniam magis est, oblatione divinarum Victimarum, placabilem Deum delinquenti Populo conciliare. Hinc S. Doctor *Serm. 273. cap. 6. 7. 8. 9.* discitur de cultu, qui debetur Deo, qui multo prestantior est cultu, qui debetur Martyribus, non popularibus, sed sacerdotalibus oblationem commemorat per hac verba: *Nunc ad Sacerdotes offerunt, illi Martyribus, illi. Deo prestantur, illi Deo sic offeruntur, a populo multo prestantur.*

Ad

214 SUMMA AUGUSTINIANA

Ad tertiam dicendam pariter, quod ex S. Augustino Christianae foeminae, quae Barbaras captivae, non possunt ferre oblationem ad Altare Dei, quam per Sacerdotes christianam offerunt; et statim his verbis adjungit. Vel invenire, *Id Sacerdotem, per quem offerant Deo*. Ceterum non est illi sermo de oblatione Corporis, & Sanguinis Domini; sed de pannis, vini, felle, fructuum, pecuniae, vestium, velorum, aliorumque manuum oblatione, quam ad usus sacrificii, datus, templi, clari, pauperum, offerbantur per ea tempora inter Sacra solennia a populo utriusque gentis. De hoc in consilio Cardinalem Boni P. a. Verum Liturgicarum c. l. li. p.

Ad quartam dicendam, quod ex S. Augustino omnes Christiani dicuntur Sacerdotes, quos aliquando Apostolicus Petrus. *Petrus, inquit, Sanctus, Regis Sacerdotum*; non quod universi sint Sacrificii facientes; hac enim ratione, et de d. Geris S. Doctor, sibi Episcopi, atque Presbyteri proprii vocantur in Ecclesia Sacerdotes; verum quia membra sunt unius Sacerdotis Christi Domini, ad cujus mysticam corpore pertinent; & hoc de massa Christiani creatus in semper propria significatione ex S. Doctoris Sacerdotes dicuntur. Quod etiam S. Doctor, qui a multis Sacerdotibus adversariis eo predicabatur, Serm. 137. c. 7. n. 3. to. 3. *Distans est vbi Luthi, et quae dicitur sacrificii; quae agitur aut facitur non sacrificii; Non enim Sacerdotes offerimus sacrificium, verbi Luthi non hoc*. Hujus autem sententiae interpretationem, sed videmus usum improprium Sanctus Doctor.

CONNEXA SENTENTIARUM SERIES.

(1) *Papamini, sive Pontificum, a locis quidem sanctis non sunt, sed auctoritatibus principatum, ut locum datus quique apud eos honoratur. Vident enim Pontifices, & Presbyteri in eadem Christi Populo Christiani sacris sanctae revelationis.* (2) *Sed non offerimus sacrificium, Luthi non dicit; Sacerdotes enim faciunt sacrificium, & Deo offerunt. Quod est quod multi Sacerdotes dicunt, & non faciunt!*

Am

QUEST. III. ARTIC. II. 215

*Aliguae enim gratia & imperabilia, & impetrant eo super
cordes hominum, qui ipsi aut digni velint capere. (c) Ni-
hilo tamen minus, quibus multis Episcopos quibus, Sanctissi-
mus cognos, quibus multis Presbyteris, quibus multis Dia-
conis, & cunctis ministris divinarum Sacramentorum:
(d) Quos inter non erigimus Altaria, in quibus sacrificemus,
non martyribus, sed vel Deo: Ad quod sacrificium fiat homi-
ni Dei, qui tantum in eis consistit uterunt, sui loci,
& orationis mandantur; non tamen a Sacerdote, qui sacrific-
at, immantur. Deo quippe, non ipsi sacrificat, quatenus
in memoria sacrificat eorum, quia Dei Sacerdos est, non illi-
rum. (e) Non igitur martyres ipsos pro illis non habentur,
non impetrant Deo cunctis: Non est temple, non est altaria,
non sacrificia exhibentur: Non est Sacerdos offerans: Absit.
Dei prestantur. Idem apud memorias Sanctarum Martyrum
cum offerimus nomine Dei offerimus! Habent honorabilem lo-
cum Martyres Sancti. In resurrectione ad Altare Christi hoc mi-
serere recitamus, non tamen pro Christo, adorantur. (f) Quia
autem auditur aliquando fidelium plures Sacerdotum ad Al-
tare, velum super sanctum corpus Martyris, ad Dei honorem
cunctaque consuetudinem, dicitur in precibus: Offere tibi sacrific-
ium Petre, vel Pauli, vel Cypriani, cum apud eorum Memo-
rias offeratur Deo, qui tu & homines, & Martyres sancti,
& sanctis soli Angelis cunctis honori faciente? (g) Quando au-
ditur Dei apud Memoriam Sancti Theogenis, o me, vel ab
aliquo fratre, & collega meo, vel aliquo Presbytero: Offere
tibi Sancte Theogene! Aut offerre tibi Petre! aut offerre tibi
Pauli! Numquam auditur. Non fit, non dicit. (h) Quia enim
Augustinus in hact Sanctarum corporum essent, audit, al-
quando dicit: Offerimus tibi Petre, qui Pauli, aut Cyprianus!
Sed quid offeras, offeratur Deo, qui martyres commendat. (i) Sed
jam accipis sacramenta ordine sui. Primum post orationem ad-
monemini sorsum habere cor. Cui dicitur: Sorsum cor: Re-
spondetur: Habemus ad Dominum. Sequitur Episcopus, vel
Presbyter qui offert, & dicit, cum responderit populus: Haber-
emus ad Dominum sorsum cor: Gratias agamus Dominum Deo*

noſtre: ſi nos obſervamus: Dignus & juſtus eſt, dicere. Deinde poſt ſanctificationem Sacerdotis Dei, ubi eſt pariter ſanctificatio, ſolius orationem Dominicam: Poſt ipſam dicitur: Pax vobis; & ſubſequenter ſe Chriſti ſpeculo ſpeculo. Magna ergo ſacramenta, & valde magna. (1) Quod ergo in ſacramenti ſolennitate dicitur, ut ſancti ac iuſtiſſimi ad Dominum, manus eſt Dominus. De quo munere ipſi Dominus Deo noſtre gratias agere a Sacerdotibus, poſt hanc vocem, quibus hoc dicitur, abundantius; & dignum ac juſtum eſt, reſponderet. (2) Similiter in Ecclieſia ad Altare Dei parvulus dicitur Dominice oratio. & audiant illam ſacerdos. Non ergo ſimemus ut minus diligenter eam oramus; ſed, & ſi poſe noſtrum non poterit tenere poſſit, audiendo parvulus, creſcit. (3) Ubi autem audierit Sacerdos Dei ad hoc Altare populum hortantem ad Deum orandum, vel ipſam clare voce orantem, ut Benedicatur Gentis ad ſilum ſancti vultus compellat, reſponderit: Amen. (4) Impendamus oram caritatem pro populo, non carnaliter ſuperſtitia, pro animalibus & carnalibus, ſed pro fratribus noſtris, eadem ſacramenta celebrantibus, ipſam noſtram, eadem tenet. Unum Amen reſpondentibus, ipſam noſtram, eadem tenet. Hicemus ex S. Auguſtino.

- (1) Lib. de heretico ad Quidradum c. 17. 12. 1. (2) Serm. 117. c. 7. 12. 1. 12. 1. (3) Lib. 2. de moribus Eccl. Cath. c. 12. item 49. 12. 1. (4) Lib. 12. de Civit. Dei c. 24. 12. 1. (5) Serm. 117. c. 4. item 7. 12. 1. (6) Lib. 8. de Civit. Dei c. 17. 12. 1. 12. 1. (7) Serm. 117. c. 4. 12. 1. 12. 1. (8) Lib. 20. contra Fauſtum c. 61. 12. 1. (9) Serm. 117. circa medium. 12. 1. (10) Lib. de dono peccati. c. 12. 12. 12. 12. 12. (11) Serm. 117. c. 12. 12. 12. 12. 12. (12) Epist. 117. ad Viterbum c. 7. 12. 12. 12. 12. (13) In Phil. 12. 12. 12. 12. 12. 12.

ARTICULUS III.

*Utrum ex S. Augustini placitis expedit, Populum universum
seculo S. Scripturam indiscriminatim legere?*

Video, quod ex Sancti Augustini placitis expedit, Populum
universum seculo S. Scripturam indiscriminatim legere. Quia
enim S. D. decreta in modum hoc profertur, propositum
definitionem sic illustrari videntur.

SECUNDO. *q. d. c. p. n. to. 10. 3. Ad nos quidem pertinet nos
scire: Ad vos autem, utamini carissimi, de Scriptura
Sancta verbo Pastorem audire.*

II. Lib. 3. contra Litteras Peritum c. 22. n. 210. to. 9.
Non parum est quod ad vos pertinet esse advertitis ista scripturam
Cultrum eloquia, ut non potius timore, ut noceret eis Sed
volente, nullo, intrant luculentum; Et si non tamen, Litteris
hoc advertitis carissimi. atque ut de ceteris taceam, illam istam
peritum istum, quoniam tu commutasti, intrant luculentum
scriptum.

III. In Psal. 1. n. 3. to. 4. Ex ore infantium, Et infantium
perfecisti laudem, ut a filiis Scripturarum inspiraret, qui ca-
piant ad tua magnificentia militiam percutere, quae super
Scripturas circum est, quia transiit Et superat multum ver-
borum, linguarumque potentia. Inclinauit ergo Scripturas
Deus assue ad infantiam, Et infantiam capaciatum, sicut
in alio Psalms canitur: Et inclinauit Caelum, Et disten-
dit Et hoc fecit propter infantem, qui per superbiam liqui-
davit inuoluit Crucis Christi, item idem aliqui verba dicunt,
periculis carum, Et infantibus prodesse non possunt... Hinc
ergo destruitur immortale, Et carum pulcherrime virtutis,
qui est infantum, Et defensor; cum videntur eis opere di-
gitum Dei, id est, intelliguntur Scripturae producta assue
ad infantiam peritum, Et ut per humilitatem infirmis
filiis, quae temporaliter ipsa est, ad substantiam incli-

III. Ibidem c. 29. n. 43. *Isti etiam narratio demonstrationis similis, quæ non præterita, sed præterita indicantur ignavia. In quo genere sunt quæcumque de hereticis facta, notatissimæ animalium, signorum, herbarum, lapidearum, aliorumque corporum scriptæ sunt. De quo genere superioris egimus, tamque con-
gruamque valere ad aliquam Scripturarum fidendam docemus.*

IV. Ibidem c. 31. n. 48. *Differtentia discipulorum ad omnia genera questionum, quæ in scriptis sanctis sunt penetranda, & diffundenda, plurimum valet: cunctis isti cavenda est libe-
ra etiam, & parvula quædam assuetudo discipulorum adver-
sus.*

V. Ibidem c. 16. n. 23. & 26. *Numerorum etiam imperitia, multa fuisse non intelligi transiit, ut veritas ipsa in scri-
pturis... Multis... numerorum forma quædam similitudi-
nem in sanctis libris servata ponatur, quæ propter numero-
rum imperitiam legitime clausi sunt. Non potest etiam...
clausis atque obliis occultationem rerum mysticarum igno-
rantia.*

VI. Ibidem c. 29. n. 45. *Sed etiam autem cognoscendum...
non narratio, sed demonstratio est, quorum propius Scrip-
turæ commemorat. Sicut etiam parvulis notis est bene cunctis,
qui etiam ad possessionem Domini universis celebrandum salu-
tem adhibetur.*

VII. Ibidem c. 41. n. 68. & 69. *Hæc modo instruitur divi-
norum Scripturarum studium, idem ad rei perscrutanda acce-
dere oportet, illud Apostolicum capere non cessat: Scleris
infus, caritas ediscit... Hæc instruitur prædictum, idem si-
gna huiusmodi litterarum non impediret inquit & huiusmodi
de, subiugatum inter Christum, & universam sanctam legem,
fundatum, & radicans, & ediscit in caritate, quæ
fidelis explorare non possit, necesse est ambigere siquæ in Scrip-
turis confutanda, & discutienda. Itaque in S. Augustino, au-
gustinus, utque copioso bonorum artem, præbucillaturum-
que fundatum, ac divinarum virtutum apparatus instructum,
& cumulatum esse, necesse est hominem, qui ad sacras Codices
perscrutandos vult accedere. Et primo quidem divinarum li-*

gram Disciplina linguarum peritiam, et S. Doctore, principis verbi Latine, Græcæ, Hebraeæ lingue notitiam sua illa jura videntur. Item temporum, rerum gestarum, atque novarum rerum historiam didicimus. Præterea didicimus, arithmeticam, astronomiam, musicam possidere. Possidere botanicam, superiusque veritatem, Mathematicam, Humilitatem, Caritatem prædicam ac locupletem lectorum, tollit Augustino, Sacra Scriptura requirit. Quibus disciplinis, atque virtutibus divinarum Codicum vocas lector, et Augustini sententiam, in absurda ac periculosa opinionem incidit, necesse est. Cuius autem populi utriusque fides tunc obest humanarum scientiarum copia, atque adeo splendida divinarum virtutum suppellectilis ut didicimus; (non enim malitiam, sed paucitatem est virtus, atque sapientia) illud ex S. Doctore consequitur, quod populo utriusque fidei nequaquam expedit indifferenter ut S. Scripturas legant.

VIII. Lib. 2. de Doctrina Christiana c. 6. n. 7. p. 1. to. 3. *Multis & multiplicibus obscuritatibus, & ambiguitatibus circumspiciuntur, quæ Scripturas divinas tenere legunt, atque pro alia sententia, palladium autem veri quid vel fidei suspicentur, non inveniant: ita obscuræ quædam dille dogmatum colligere solentur.*

IX. Lib. 3. Questionum Questione 84. n. 1 to. 6. *Evangelica sacramenta in Dominis Nihil Jesu Christi dille, sed ipsius signa nonnullis patet: & ea nonnullis minus diligenter manifestique subit interpretando, afferunt plerumque præ se ferre pronuntium, & pro cognitione veritatis, errant.*

X. In Psal. 146. v. 1. 3. to. 4. *Nihil inharmonia confusionem obscuritatis Scripturarum, illa vobis non dicimus, quibus guardetis. Hæc ergo fore esse placet est, ad quem gaudetis. Exprimi vobis per linguam nostram non possit, nisi Deus multitudine figurarum celum & terrarum capere sit. Ad hoc ergo illæ, ut interpretis celum multum, ac parvi terre plandum. Ad hoc obfistere esse vobis dille Prophetarum, ut inharerent passio ferre Dei, quæ interpretando influant super auras, & corda beatitudinis, inspirationem de vultu Dei signum lætitiæ spirituali.*

XI. Lib.

QUEST. III. ARTIC. III. 221

XI. Lib. de Utilitate credendi ad Romanos c. 7. n. 17. to. 8. *Nulla indubitas potest dissimulanda Territanam Almuram per Magistros attingere non audere. Apper, Caratus, Denari, & alii innumerabiles requiruntur, ut quilibet Paris possit intelligi, cujus carmina & stueri pluraque videntur capere. De cetero libri, qui quaque modo se habent, sunt sicuti sunt, deinde unquam rerum plant, prope istius Generis humani conspectum differuntur, sicut dicitur. Et de his sicut per se sapienter audet se in finem, nec, sicut aliquos accurrant, qui videntur absurdi, tarditatem suam, & parvitas. Iste luxu Manu animam, quod amalam habuerit est, accipit potius, quam tu, qui ferebat a talibus intellexit nescient. Quorum aliquos plura sunt & dolum, ut qui talis esse vultis consuetudinem dicitur, cujus & praecepta videntur, & dolum peritiam foret.*

XII. Lib. 1. de Moribus Ecclesiarum Catholica c. 1. n. 1. to. 1. *Quod cum multitudine sunt non facit intellexit Scripturarum expositionem ab eis pendam est, qui eorum dolum se esse profertur: scribitur possit, tam id semper videntur, ut multo intellexit videntur absurdi, qui cum a dolum dicitur exponuntur, et videntur videntur, & et antiquum aperte dicitur, qui clausa dissimulata aperiebantur.*

XIII. Ad Romanos Epistola 140. de Gram. novi testamenti c. 14 n. 16. to. 2. *Si vultis namque magis intellexit amplexu, ad eis potius, qui persilliam sunt, Scripturarum intellectum pertinere, manifestum est, cum eis est, id est, Scriptura est, qui continet consilium est, in medio erant, hoc est, in cogitatione rerum, tanquam cora dissimulata, hoc est, ferebat persilliam aperitur, dissimulatur, exponitur.*

XIV. In Phil. 104. Bern. 1. n. 11. to. 4. *Quicumque regem sunt non possunt ascendere in hac saltem, id est, ad intellectionem Scripturarum, per nubes aspicunt. Forti talis, & nulli se vult, sicut quid agitur, sicut, sicutque nescit non est intellectionem, aspicit in saltem Scripturarum dolum, hoc est, in intellectionem rerum per predicationem exponit.*

XV. Lib. de Utilitate credendi ad Romanos c. 17. n. 31. to. 8.

to 8. *Si unapergas disceptare, quamquam illis, & facillè, ac perspicè possis, Diderim, aut Magistram requirere, quid temerarie superbie plenas, quibus divinarum sacramentorum libros, & ab interpretibus suis male cognoscere, & incognitis velle damare?*

XVI. Ibidem c. 16. n. 13. *An iste Scripturae legis plenissime sint, in qua illi quatuordecim capitula, imperium faciunt scriptura, & inuicem? Subductis igitur calculis, superioribusque sententiis in unum sacramentum contractis, ex S. Augustino habemus, divinos libros de altissima esse obductis caligine, quorum multis & multiplicibus obscuritatibus, & ambiguitatibus decepti, qui sacros Codices tenerrè legunt, fallaci & errori sub speciebus assensuant. Non omnibus potest disquiri Mystra litterarum, quæ nonnulli, minus diligenter, minusque sobriè interpretando, afferunt plerumque pro salute perniciem, & pro cognitione veritatis, errorum, non enim, divinae legis libri plenissimi sunt, in quos multatudo nullis se imperita, quæ vulgè expoliti, necesse irruat. Ad sacros igitur Annotatos peritos interpretari populo divinos libros, obducantur sua vulgo insperiti. Qui enim tam mediocriter sacra scripta intelligit divinarum voluminum explicationem ab eis commendam esse, qui eorum interpretes se esse professantur. Ad obductos enim sapientes, qui ceteris sunt perfectiores, ratio & scientia pertinet Scripturarum. Huiusmodi sunt sacri Artifices, quorum operi servitur populo vis, quæ ad celestem subtilem Oraculorum regionem possit ascendere. Si enim, presunt Pastores magistros, interpretes, ac doctores desiderant, qui ut magis interpretes sacrae divini Vocabuli aspirant? Quare plerum est temeritate, & arrogante, Arcanos Mysteriorum, sacrorum libros non ab interpretibus suis, sed proprio Marte, ut dicunt, velle cognoscere. Ex hacina igitur ab Augustino disputata apertissima confutatione deducitur, quod ex S. Doctore populo citiusque seculis cautius expedit insistentem Sacrum Scripturam legere.*

XVII. Lib. 7. de Genesi ad Litteram c. 9. n. 13. in. 3. *Nigrae enim non omnes heretici Scripturas Catholicas legunt; nec ab adad*

aliud sunt heretici, nisi quia eis non recte intelligitur, sed factis opinibus introitus veritatem periculosius affertur.

XVIII. Tract. II. in Jo. n. 1. to. 3. *Neque enim tales sunt heretici, & quodam dignitate pervertit illi quodam animas, & in praesentem praecipiente, nisi dum Scripturae bene intelliguntur non sunt, & quod in eis non bene intelligitur, aliam sententiam, & audacter assertur.*

XIX. Lib. de Palo de Opibus n. 4 n. 3. to. 6. *Quidam iniquitates divinarum asserunt litterarum, quibus enim Deus colendus inspiratur, eundem Patrem, qui est Pater, sanctumque Spiritum putaverunt. Alii rursus, veluti meriti contraria laborantes, cum attenderent ea, quibus Trinitas declaratur, non valentes intelligere, quomodo si unus Deus, cum & Pater non sit Filius, non Filius sit Pater, non Spiritus Sanctus non Filius, non Pater, diversitate etiam substantiarum asserenda putaverunt. Quidam haereticis in Scripturis sanctis Virginitatis laudem, venustate damnaverunt. Quidam rursus eas asserunt confitentes, quibus casto coniugio praefertur, Virginitatem cupulis aequantur. Quidam alio sperant, Bonum est, frater, non monachatu carere, neque libere uti, & nonnulli stultis, creatorem Dei, & quos valuerant esse, homines esse senserunt.*

XX. Ad Maximianum Epist. 264. n. 3. to. 2. *Sine dubio enim hoc ipsum quod perverti & imple fecerunt, aliquibus asserunt divinarum scripturarum sententias asserere. In quibus est ostendendum est, quod non recte intelligant litteras sacras, conscriptas ad salutem salutem, tamquam si quisquam si medicinalibus ferramentis prout vult, quod aliquos non ad valendum, sed ad ferendum sunt instructi.*

XXI. Ad Constantium Epist. 120. c. 3. n. 13. to. 2. *Ipsae Scripturae sanctae, quae, magnarum rerum animi intelligentiam, fundunt fidem, aliquos recte intelligi, veluti illi esse non possunt. Omnes enim heretici, qui eas in auctoritate recipiunt, ipsas sibi videtur illud, cum sunt pulchre solentur errare de per hoc, non quod eas continent, sed quod eas non intelligunt, heretici sunt.*

XXII. In

XXII. In Phil. 10. n. 2. to. 4. *Est peccatum intendere etiam . . . . Credo Scripturas, quia illi carnaliter interpretando, venientes inde sententias evolvunt. Pervertunt sensum suum in phantasia: talia verba, fuisse, quae Scripturarum in-terpretati jaculaturi sint, in cordis oculis parentur. Ut se-quebantur in obscura luce talia corde: ut, ad se fingerent, Ecce hic lapsus propter multitudinem imperitorum et carnalium obscuratus, non si passim amictus, corrumpat verum verum ali-quando malis. Insuper et S. Augustinus ex parte divinarum Scrip-turarum intelligendis omnes hereses amittunt: et Sacra Scri-ptura prae se habet in Sabellianis, Ariani, Manichaei, Joviniani, et aliisque haereticis suum originem repetunt, quos pervertendo opus suum male collocantes, opusculum illud in vulgus perferunt; atque ex divina Scriptura doctrinam er-ricam degustant, veluti ex area, venientiam falsorum dege-ram fugientes erasorant, quas illiteratos, ac caecos non intelligerent. Hinc factum est, ut divinae Scripturae, viam medicae. Formas ab imperitis manibus pervertuntur, et in pe-ccatis et imperitorum, perperam pertractantur, faceret conse-rit. Cuius igitur et S. Augustinus clarum litterarum suarum rursus sit plenus odor, atque discriminis, impetitum ac talis ne-que secundum, ac commendandum omnino est a pervertendis de-ventis libris. Ac proinde et S. Augustinus Populo utriusque lib-eritatis expedit Sacras Scripturas intelligendas sic legere.*

Ad primum ergo dicendum, quod et S. Augustinus et Palamam pertinet non tacere, atque ex Scripturae sacrae ab-rem oculis oculis notum, quae illis Deus commendatur. Quod si Pastores per sacras ignaviter tacerent, ad omnes pervert-erba suam Palamam de Scripturae sacrae notum et omni-teris, talis. Neque ad hoc est necesse, ut fideles nudi non legenda divina libris, cum opus non haberent peritus: Deo li-teris advenit usque. Ret enim est talis nota ac pervertita-que sit necesse considerari, atque evolvere divinos Codem.

Ad secundum dicendum, quod et S. Augustinus non est antiquis Sacrae Scripturae legere coram Populo in Ecclesia congregato, et hoc munus ad Lectores Ecclesiasticos pertinet.

Hæc autem confutatio etiam nunc temporis in Ecclesiâ Orientalibus custoditur. At nullum interat erroris periculum; quin-
dem petitiâ per Lectorem lectio, sacra ratio ascendebat
Auditum; ex quibus multis lectionem populo explanabant,
in quâ si quid erat involutum, ac complicatum, per doctos Au-
ditibus evolabatur, atque explicabatur. Hinc factum est,
ut a pertrahenda apud populum divinis libris, Tractatores
Episcopi dicerentur. Hinc S. Augustinus in Pål. 104. n. 16.
to. 4. *Peius autem ad corrèctorem, necesse autem ad per-
nitentem, necesse beneficis creature, necesse impericulis tem-
poris vitandi, necesse per Lectorem, necesse per TRACTATOREM.*

Ad tertiam dicendum, quod ex S. Augustino inclinavit
Scriptor Dei usque ad infantiam & latentem capacitatem,
usque ad infantiam corditatem; non quidem quoad recom-
ditiæ atque abstractis Scripturarum sensus, sed quoad obviam
& facile dicendi genus, & quoad historiam scribendi ratio-
nem, ingenium, atque sinceram; quibus veluti cupidis in-
fantem suos libi Deus donaret; sed æt non perducit ad fir-
missimam rerum eternarum intelligentiam, quæ sub facili ver-
borum cortex tegitur, nisi postquam fuerint bene nutriti ac
roborati, ut S. Doctor advertit, videlicet, nisi postquam
fuerint in doctrinâ ac pietate optime nutriti, atque instructi.

Ad quartam dicendum, quod ex S. Augustino pœnal di-
ligo modis illis dicendi, quæ sancta Scriptura concepit, est
sine omnibus amissibilib; sed propter ardua, atque abstracta
mytheria, quæ collegit, paucissimâ pietate videlicet ac do-
ctrinâ periculis, est penetrabilis. Hæc de causa ex S. D.
Divinæ Scripturæ Decem, Interpretum, atque Magistrorum
desiderare, ne multitudine rudis & imperiti, ex abstractis Scri-
pturarum intelligentiâ, periculosâ opinionibus induantur; ut
admonet S. Doctor Lib. 1. de Moribus Eccl. Cath. n. 1. to. 1.
his verbis: *Quia multarum sanctorum non facile intelligit Scri-
pturarum copiositate ab eis pendenda esse, qui verum Do-
ctrinæ se esse præsentant; sedique postea, sine illâ semper con-
suetudine, ut multis intellectus videatur absurda, quæ cum a Do-
ctoribus exponantur, et laudando videantur; & et oculi*

plantar aperta talibus, qui clausis difficultas aperiebantur. Et Lib. de Utilitate credendi ad Hieronymum c. 17. n. 23. to. 3. Si unaqueque disciplina parvulis utilis & facilis, ut percipi possit, Doctorum aut Magistram requirit, quid temerarie sperare poteris, quidem Doctorum Sacrosanctarum litterarum ab imperitibus satis velle cognoscere, & laqueulis velle domari?

CONNEXA SENTENTIARUM SERIES.

(a) Latine Linguae homines doctores alibi ad Scripturarum divinarum cognitionemque habent, Hebrae scilicet, & Graeca. (b) *Quidquid* utitur de ordine temporum transferrere indicat, quae appellatur *historia*, plurimum in adjutus ad sanctis litteris intelligendis. (c) Est etiam *narratio*, quae non praeterita, sed praesentia indicantur agnoscit. In quo genere sunt quaecunque de terrarum situ, naturisque animalium, vegetarum, herbarum, lapidearum, aliarumque corporum scripta sunt, tamque cognitionem valere ad artem Scripturarum sciende docuerunt. (d) Item difficultatibus disciplina ad omnia genera quaestionum, quae in sacris sanctis sunt penetranda & dissolvenda, plurimum valet. (e) Numerorum etiam imperitia multa facit non intelligi translati ac mystici passim in Scripturis. Multis enim numerorum firmis quibus similitudinem in sanctis litteris ferre penantur, quae propter numerorum imperitiam legentibus clausae sunt. Non parva etiam clausi atque oblique nomenclaturarum rerum mysticarum ignorantia. (f) Sacerum autem cognoscendum non narratio, sed demonstratio est, quarum peritiam Scripturae committunt. (g) Haec modo illustrata divinarum Scripturarum similitudo, cum ad eas perscrutandas accedere cupitis, hanc apostolicam agitare non cesset: *Scientia inflat, caritas adificat*. Haec illustratio praedicam cum signis laetitia collorem non impeditur, misericordiam & tandem corde, subjugatum impletur Christo, & auctorem sanctas litterarum, fundatum & restructum, & edificatum in caritate, quam scientia inflare non possit,

possi, accidet ad ambigua signa in Scripturis consideranda, & dissolvenda. (b) Multi enim, & multipliciter interpretantur, & ambiguntibus deserviunt, qui Scripturam divinam sicut legunt, aliud pro alio sentiant; quibuscumque eorum locis, quod vel fuisse suspicentur, non intendant; ita obscuri quidem illis dissolutam caliginem obducunt. (i) Evangelica etiam sacramenta in Demetrii Nigri Teste Gregori Abbate, fœdissime signata nonnullis patet, & ut minime minus diligenter, minusque fidei interpretando, effusum plurimum pro soluta perniciem, & pro cognitionis utilitati, errent. (k) Sed nisi habuerimus consilium obscuritatis Scripturarum, illa nobis non dicemus, quibus gaudeatis. Hoc ergo forte plene est, ut quoniam gaudeatis. Exprimi nobis per Regem nostrum non possi, nisi Deus, nobis figurarum, etiam Scripturarum interpretas. Ad hoc ergo illi interpretas etiam nobis, ut parvi terre plerumque. Ad hoc obscura est nobis illa Prophetarum, ut habuerit plene fidei Dei, quod interpretando infusum super aures & corda hominum, contemplationem de nobis Dei sagacem latente spiritali. (l) Tu ergo in eis libris, qui, quicquid se habuerit, fœdissime errent, dolenturque verum plene, prope nichil Genes in humani consilium dissolvitur, sine Deo brevis, & de his sine præceptis aures fieri sententiam. Nunc fidei aliqui accidunt, que videntur absurde, terribilem tamen, & patetibilem teste hanc mundi animam, quod amorem habuerit est, ac casus patet, quod in, qui forte a talibus intelligi nequeant. Quare aliqui plene fœdissime, & soluti, vel qui tali est nobis consilium habuerit, casus & præceptis nobis, & doctrina periculis fœdissime. (m) Quod ratio multarum fœdissime non fidei intelligit, Scripturarum consilium ab his potendum est, qui eorum Dilecti si est profectus, fœdissime possi, ita id semper accidit, ut male nobis videntur absurde, que cum a doctioribus exponuntur, et laudanda nil videntur, & et assilientur aperte doctas, quod clausis difficultas aperiebantur? (n) Nam si vultis enim magis laudantibus exponit, ut in, patet, qui possibiles sunt, Scripturarum intel-

bellum periret manifestum est, cum car ejus, id est, Scrip-
tura ejus, quæ continet consilium ejus, in medio eorum, hoc
est, in captivitate eorum, tanquam cetera dissipatur, hoc est,
servare spiritus aperitur, dissipatur, exponitur. (v) Quia-
cumque ergo infirmi non possunt ascendere in hoc callem, id est,
ad intellectum Scripturarum, per vias ascendunt. Tunc enim
et modo se voluit, si aliquid agimus, si sceler scelerque nosse
non est infructuosus, ascendit in callem Scripturarum doc-
trinarum, hoc est, in intellectum earum per predicationem no-
stram. (vi) Nam sanapudque discipulus, quamquam vix et
facilis, ut percipi possit, Doctorem aut Magistram requirit,
quid temerarie superbia plenas, quibus doctrinarum sacramen-
torum libri, et ab interpretibus suis nullo cognoscere, et in-
cognitis velle docere? (vii) In ista Scriptura legi plurimas
sunt, in quas isti quasi vulgo capillat impiorum faciunt hereti-
ci? (viii) Neque enim non vixit hereticus Scripturam Catholicam
legens, nec ab aliis sunt heretici, nisi quid ea non velle in-
telligentes, sui scilicet opulenti vixit eorum veritatem per-
vertunt asserunt. (ix) Neque enim nota sunt heretici, et
quodam dogmate pervertit Magistercula eorum, et in
profundum precipitante, nisi dum Scriptura bene intelligitur
non vult, et quod in ea non bene intelligitur, etiam in-
venit et evadit asseritur. (x) Sic quidam legentes doctri-
nam apostolica doctrinarum, quibus unus Deus colendus insinua-
tur, tandem Patrem, qui est Deus, sanctumque Spiritum
patuerunt. Alii rursus modo contrarie laborantes, cum in-
tenderent ea, quibus Trinitas declaratur, nec valuerunt in-
telligere quomodo sit unus Deus, eum et Pater non sit Filius, nec
Filius sit Pater, nec Spiritus Sanctus aut Filius, aut Pater,
diversitates etiam substantiarum afferendas putaverunt. Quia-
dam intuentes in Scripturis sanctæ virginis Mariæ laudem, in-
surgit clamaverunt. Quidam rursus ea testimonia confestim,
quibus casta mulier prædicatur, virginis acris appellati equi-
verunt. Quidam cum legissent: Bonum est, frater, non
manducare carum, neque bibere vinum, et novacula sint-
ile, evocant Dei, et quasi talia esset, immunda esse

fugiant. (9) *Hic vitio legem quod peruenit & impet fecerunt, aliquibus testimoniis diuinarum Scripturarum adiungunt*. In quibus est ostendendum est, quod non recte intelligant diuinas scripturas conscribas ad salutem salutem, tamquam si passim se multitudine ferrentur graueri viderent, quod scripsit non ad viderendum, sed ad sciendum sunt intendere. (10) *Quoniam viderentur heretici, qui tunc in auctoritate recipiant, ipsi sibi videntur scire, cum sint peritus scilicet scirent, ac per hoc non quid eis moueretur, sed quid eis non intelligant, heretici sunt*. (11) *Itaque peruenit intendere aciem, Scripturas videlicet, quoniam illi auctoritate interpretando, uenerunt inde sententias exstiterunt*. Peruenit fugiam sibi in phara, eadem uerba, scilicet, quod Scripturarum auctoritate iudicari sunt, in uerba recte perueniunt. Ut fugiant in obscurum non recte corde. Ut cum fuerint, Ecclesie lumen propter multitudinem imperitorum & carnalium obscuras, non si passim uenerint, corrumpant boni mores colligant proinde. Hactenus ex S. Augustino.

- (6) Lib. de Doctrina Christiana c. 11. n. 18. p. 1. to. 3. (7) Ibidem c. 18. n. 41. (8) Ibidem c. 19. n. 45. (9) Ibidem c. 11. n. 48. (10) Ibidem c. 16. num. 47. & 16. (11) Ibidem c. 19. n. 48. (12) Ibidem c. 41. n. 48. & 41. (13) Ibidem c. 4. n. 7. (14) Lib. 13. Questionum quod. 64. n. 2. to. 6. (15) In Psal. 146. n. 17. to. 4. (16) Lib. de Utilitate credendi c. 7. n. 17. to. 1. (17) Lib. 1. de Martinis Ecclesie Catholice c. 1. n. 1. to. 1. (18) Epistola 140. ad Romanos c. 14. num. 16. to. 2. (19) In Psal. 107. Sermon 1. n. 11. to. 4. (20) Lib. de Utilitate credendi c. 17. n. 11. to. 1. (21) Ibidem c. 4. n. 11. (22) Lib. 7. de Gen. ad Lit. c. 4. n. 13. to. 1. (23) Tract. 18. in Jo. n. 1. to. 1. (24) Lib. de Fide, & Operibus c. 4. n. 1. to. 4. (25) Epist. 144. ad Romanos n. 1. to. 1. (26) Epist. 140. ad Romanos c. 2. n. 13. to. 1. (27) In Psal. 110. n. 1. to. 4.

ARTICULUS IV.

*Utrum ex S. Augustino impetranda sit pro bonis
hujus temporis a Deo impetranda?*

Videtur, quod ex S. Augustino impetranda sit pro bonis
hujus temporis a Deo impetranda. In hoc enim sen-
tentia, ex rationibus non infirmabilis, S. Doctor esse videtur.

I. **I**N Phil. 4. n. 13. 4. Unusquisque id bonum vult a Deo
impetrare, quod diligit: nec facile invenitur, qui
diligat bona temporalia, id est, ad interitum hominum perti-
nentia, quae sola diligenda sunt, utris autem ad necessitatem
vivendum, non ad gaudium perveniendum.

II. In Phil. 2. n. 11. 16. 4. Desiderat sperare, et diligere
temporalia, et se ad aeternam spem confirmat, qui agnoscunt
nomen ejus, qui dicit: Ego sum, qui sum: et de quo dictum
est: Misit pater, qui est. Regnum non derelinquisti querentes te
Domine. Qui cum quiescit, jam transiit ad et aeternam
non querunt. Nemo enim potest dubius dominus firmari.

III. In Phil. 127. c. 13. 16. 4. Nisi querere illas bene-
dictas, quae non sunt in Iero. Non benedixisti Dominus calce-
stratos meos? Benedixisti illa Domini est: nec si non est a Domi-
no: Quis daret ucerem, si nullo Domini? Quis possit esse
saxum, si nullo Domini? Aut quis possit esse datus, si nullo Do-
mini? Dae illa; sed non videt, quia et parvulus dedit?
Nec ergo de Iero est illa benedictio. Benedicunt te Domini in
Iero, et videtur quae bona sunt Ierosolym. Nam illa bona
non sunt Ierosolym. .... Considerat ergo te Dominus, ut vi-
deat bona Ierosolym. Illa calce bona sunt. Quare sunt? Quare
aeterna sunt. .... Illa vero bona sunt, et non sunt. Non calce
sunt, labantur, fluunt.

IV. Scrm. 286. c. 6. n. 3. 10. 3. Si ergo tu idem fili meus,
nihil bona dare daret fili tui, quanta magis Pater vult,
qui in calce est, dabit bona paternitas se? Quae bona? Num-
quid

QUEST. III. ARTIC. IV. 331

quid temporale? Dicitur & ipsa; sed & infinitas dicitur. Dicitur & ipsa; sed & infinitas dicitur, sed & infinitas dicitur. Dicitur & ipsa; sed & infinitas dicitur, sed & infinitas dicitur. Dicitur & ipsa; sed & infinitas dicitur, sed & infinitas dicitur.

VERBA S. DOCTORIS SENTENTIA.

Dicendum, quod ex S. Augustino non sunt improbanda precia pro bonis hujus temporis a Deo impetranda. Quod enim sunt & caduca bona, ad praesentem vitam transigendum, vel utilia, vel necessaria, & impetuntur honeste, & a Deo bonorum oratione largiente honeste queruntur; ea, quae subducimus Sancti Doctoris testimonia, facta, superque demonstrabunt.

I. Lib. 1. Quaestiones in Genesim quae 76. p. 1. to 3. *Sane sic intelligimus: etiam ista temporalia dona, nec dari possunt, nec sperari debere, etiam cum ab infirmis appetantur, nisi ab uno Deo.*

II. Lib. 2. de Serm. Domini in Monte Oliv. c. 53. p. 2. to 3. *Regnum ergo & ipsius Dei bonum nostrum est, & hoc appetendum, & ibi solum consistendum, propter quod omnia facimus, quatenusque facimus. Sed quia in hoc via militamus, ut ad illud Regnum pervenire possimus, quae via sunt illi nostrae infirmitates, nec potest, apparetur nobis hoc, legem; sed non regnum Dei, & ipsius regni primi querite. Cum enim dicit illud primum, significat quia hoc posterius querendum est, non tempore, sed dignitate. Illud tempore bonum nostrum; hoc tempore nostrum nostrum; nostrum nostrum nostrum propter illud bonum.*

III. Scim. 80. c. 10. n. 7. to 3. *Duo ergo genera beneficiorum sunt, temporalia, & aeterna. Temporalia sunt solus, substantia, bonum, omnia, dicitur, sed, bonum, & cetera, ut hujus, vel proximum. Aeterna vero beneficia sunt primum ipsa via aeterna, incorrupta, & immortalitas carnis, & anima, felicitas Angelorum, gloria sancti, dignitas in deum, Pater, & Filius, illa sunt meriti, illa sunt iustae. Haec beneficia cum ordine desideramus, cum proficiamus per*

sanctum.

remas... Habemus enim illa bona proficere, abesse non possunt. Temporalia vero ista aliquando proficere, aliquando abesse... de per hoc, fratres, petimus & ista temporalia interdum, fruari quia si accipimus, illa des, qui vult, quid nobis restat.

IV. Serma 334. c. 7. n. 7. to. 5. *Non habentis pro magno considerari ad voluntatem: habere pro magno casualiter ad utilitatem.... Aliquando Deus levis des, quid petis? & Deus propitius negat, quid petis. Cum vero ea quae Deus laudet, quae Deus praestitit, quae Deus in futurum facere promittit, ab illo petitis, fruari poterit. & invenitis, quantum petitis, ardentibus, ut famulo. Illa enim propitio Deo cancellatur: illa quae non levis, sed miserationibus largiuntur. Quando autem petitis temporalia, cum modo petitis, cum timore petitis, illi committitis, ut si petitis, des; si scitis abesse, non des. Quid autem abesse, quid proficere, Medicus novit, non agerem. Docet igitur Augustinus, quod bona ista & caduca sperantur, neque expectantur licite, sed a Deo tantum, non, tanquam finem & extremum bonorum, ad quod cetera cuncta referantur, sed tanquam bonum medietate, & in quadam medietate positum, ad agendam mortalem vitam necessarium, quod saltem, nulla superest cuiquam ratio, vitae praesentis usui, comparandi illi vitam immortalis; ac proinde bona praesentia & mortalia, quae S. Doctor commendat, videlicet, filius, opes, honores, amici, domus, sibi, uxori, & cetera huiusmodi, scilicet, moderate, & quasi sicut a Deo flagitante, scilicet, ut quo ac potius animo ea consequendi, si petitis; atque eadem rejiciendi, si oblat bonorum immortalium consuetudinem, non autem animo certo atque obsequio, quicumque vult, bona huiusmodi adipiscendi. Ex his autem consistit, quod ex S. Augustino non sicut improbande precari pro bonis huius temporis a Deo impetranda.*

V. In Psal. 62. n. 7. to. 4. *Si quis est carni par, si quis est equis, si quis est vineis, si quis est hominibus, si quis est summis caeli habitis, a Deo petere debet; non a Diemonibus, & Idolis, & a multis quibus passionibus huius saeculi.*

VI. In

QUEST. III. ARTIC. IV. 271

VI. In Psal. 62. n. 14. n. 4. *Dona regis iste, qui regnat
vel de plebe, vel de sede, & Dominus quidem regere potest
debemus, idem sine necessitate, sed non iste sine, quia iste don-
tur & bonis, & malis.*

VII. In Psal. 62. n. 3. n. 4. *Quisquis iste terrenus fuit,
vel propter supplementum necessitatis, vel propter aliquam in-
frustrationem desiderii, non est ab illo desiderii, qui est sine
omnibus desideriis, & Cruciat, & Rursum universis.*

VIII. Sicut. 31. n. 3. n. 3. n. 3. *A tali Patre quid potest
fieri? Nemo non ab illo, & bonis, & bonis, & malis
terribis plenam potestatem. Nulli magnum est, quia a tali Pa-
tre potestatem. Ex tamen videtur cum quanta gratia, cum
quanta desiderii plenam potestatem.*

IX. Sicut. 14. n. 4. n. 3. *Et nihil dicimus, & nihil dic-
mus, & nihil, & nihil dicimus quicquid potest in nomine,
Christi temporaria iste. Cori enim potest. Nam quia non
potest? Alia finitatem potest, si ex parte, alia liberationem
potest, si in carere complementis est, alia potestatem regis, si in
nisi turbatur, alia illorum regis, si cum huius complementis.
Et in nomine Christi regem regis, & nihil est, quod regis.
Tamen igitur ex S. Augustino, quod dicimus de libentia a
bonis, que ad corpus pertinent, cupiscendi sunt illis, & por-
tus, velli, pecunia, iuventus, fugitus, fructus, plantis,
serenitas, valendo, libertas, portus, patria, victoris,
hiscus finit, si comparatur cum bonis simpliciter atque
immortalibus, que ad animam pertinent, nulla profecto sunt,
& nulla habenda sunt primo. Quia verò ex S. Doctore bona
habetendi ad traducendum mortales viam sunt necessaria,
quoniam illis & inveniunt a falsis nominibus requiruntur,
bonis tantum & licet ab uno utroque Deo, bonorum omnium
linguam, expectantur. At verò non sola hanc bona inferi, ex
S. Doctore, sunt a Deo expectanda, potest ac si fuerit su-
perbia bona, & finit illius bonorum omnium, ad quod co-
tera omnia sunt dirigenda. Ex his ratione fit explicationem, quod
ex S. Augustino non sunt improbande peccata pro bonis huius
temporis a Deo impetranda.*

X. Lib. 9. Confessionum c. 4. n. 12. to. 1. *Dolere deus non potest cruciatus me, & cum in tantum ingruerem, ut non uiderem liquet, afflicto in carcerem adducere omnes meos, qui aderant, ut deprecarentur te pro me Deus si saluare cupis me: & scissis tui in terra, & doli, ut eis legretur. Mita ut penam supplicii afflicto facias, fuge dolor ille.*

XI. In Psal. 137. n. 7. to. 4. *Veneris ad Ecclesiam nostram quia hodie peccataueris. Quid putamus nosque peccatauri? Veneris cum desolatis tui nostris qui. Utinam iuuuere, nisi caruisti.*

XII. In Psal. 35. n. 7. to. 4. *Omnia ista bene fecit, & Deus manna sunt. Ne paritis, fratres, quid aliq. istis paritis dare, nisi unus Deus. Quicunque ergo non expellat istum, nisi a Domino, malum interfuit inter hoc & me, qui istum parant aut a Demonibus, aut a sacerdotibus, aut a mathematicis. Isti enim dantes multa miseri sunt, quia & terram sola bene desiderant, & non alij re putant, qui dei omnia bene. Qui vult ista bene desiderare, & in his bene scilicet esse voluit, & ista sola petant a Deo, hoc quidem meliorem sunt, quia a Deo petunt; sed alius periclitantur.*

XIII. In Psal. 31. n. 16. to. 4. *Errant homines aliquando. Deum quidem colunt...., sed quomodo de Deo presumunt, ad temporalia sumen; ne dicant isti. Cui Deus meum, qui sic saluatus est. Detestor in terra, qui multo filius detestor est, qui nihil unum detestor est. Talia quidem non hoc nisi Deus, sed non uale si propter talia diligit Deus. Ubi talis sepe ista dat & metis, ut alius ad ista deservit pariter bene.*

XIV. In Psal. 33. n. 3. to. 4. *In hoc ergo temporalibus, fratres, a deuotione cor, & caritatem in Deum, ut non per uita aliq. quod fecerit, sed quod uoluit Deus expellere sit. Quid enim uoluit expellere, uoluit uelisse. Aliquando quod pariter prodest, abest; & quod pariter abest, hoc prodest. Expiat talis glia, uoluit uoluit delere, quae uoluit uoluit uoluit. Inter apparet. Qui cum ita sit, ut S. Augustinus bona terram Dei manna sunt. Propter hoc inquit in a Deo bonum, quae ad corporis lacrimas non pariter, innocentes sunt, atque*

atque licite, quæ a Deo, non a Demoniis, nec malis, artibus consequuntur, quælibet non expectentur tanquam solum & finem bonum, in quo adipiscendo tota sollicitudo hominis conficitur, & ad quod consequendam omnia cetera referantur, & quæcum ab eis confirmata voluntati illi ex comparandi etiam cum sempiternæ salutis distinctione. Quod S. Doctor confirmat exemplo suo, quando cum fidelibus suis precor Deo fidei pro depellendo dentium dolore, & voci compesce vult. Itaque ex S. Augustino non sunt improbandæ preces pro bonis hujus temporis a Deo impetrandis.

Ad primum ergo dicendum, quod S. Augustinus loco allegato peccata Christiani improbat pro impetrandis a Deo bonis dantur exterioribus, nullæ ratione habet interiorum bonorum, perficere ac si exteriora bona solum essent, ac summum bonum, & finis ultimus bonorum omnium, quo habito, sit homo sanatus bonus. Non enim ex S. Doctore linguit Deus homini bona exteriora, quibus perfratur, tanquam sine gradum vite beatæ, sed quibus utitur, quia sunt necessarii vite salutis, quæ perficere non sunt operibus per se, sed propter alios, videlicet, ut his adiutivis consideramus vite presentis, quæ, his destituta periret, ceterum omnino non possit.

Ad secundum dicendum, quod S. Doctor loco producta eos Christianos reprehendit, qui nihil aliud amant, nihil aliud in voce habent, nihil aliud confabulantur, præter voluptates perfectæ vite, perficere ac si nihil post mortem ad eos pertineret. Cum igitur voluptati hujusmodi homines suis omnes carni, cogitationes, atque cogitantes in id dirigerent, quo fluxu & caduca bona consequerentur, S. Doctor, propter sempiternis bonis, atque immortalibus, a peccata cupiditate mortalium bonorum munitur eos revocare, eosdemque in spem immortalium bonorum erigere.

Ad tertium dicendum, quod S. Augustinus in recitato Sermone distinguat inter bona vite presentis, & bona vite future. Docet enim bona vite presentis potius non esse, quam esse, siquidem non sunt, non permutantur; sed ev-

lant, neque evanescant. At verò bona vite suntu sola bona bona, utpote sempiterna, subtilia, atque constantia. Docet personam utraque esse natura Dei; sed primum generis, communis hominibus, atque bellis; alteriusque patris, & subitici cupienda: secundi generis, solis Christianis Jerusalem civibus constantia; ac potius in magno potius esse habenda, suavitique precibus: Deo flagitanda esse immortalia bona.

Ad quatuor dicendum, quod ipsi S. Doctor demonstrat boni profectus viam, postea in conspectu bonorum vite suntu. Chelidonio homini concernenda esse, ac pro usulo habenda. Siquidem bona huius temporis communia sunt peccatis & impietati, piis & impiis, religiosis atque sacrilegis. At verò sempiterna bona, solis piis, probis, ac religiosis peculiariter sunt, illisquae, expulso quodam dolore, a Deo preparata, ac delictis; illisquae potius iure, ac merito studio nobis a Deo cupiendi sunt bona, quae semper perveniunt, praeter bonis illis quae cum sagaci viis libantur, & effluunt. Adhuc hoc S. Doctor Lib. 2. de Serma Dom. in Monte cap. 16. nota. 29. nota. 3. per haec verba: *Via ergo est Dei, & iustitiam huius primam querit. Cum enim Deus illud primam, significat, quia hoc posterius querendum est, non tempore, sed dignitate. Illud tanquam bonum asperat, hoc tanquam necessarium asperat, necessarium autem propter illud bonum.*

CONNEXA SENTENTIARUM SERIES.

(1.) *Deo genera beneficiorum sunt, temporalia, & aeterna. Temporalia sunt salus, substantia, honor, civitas, domus, filii, uxor, & cetera uita huius ubi periculum est. Aeterna vero beneficia sunt prout ipse vult aeterna, incorrupta & immortalis carnis, & animae, scientia Angelorum, dulcis celsitudo, dignitas indelibilis, Pater, & Patria: Illa sine uerbo, Ipsi sine ipso. Nec beneficia sine ardore desiderantur, omni perseverantia persequi. Nihil enim illa bona praesent, absque non possunt. Temporalia uero ista aliquando*

quando proficiat, aliquando deficiat. At per hoc, fratres, petimus & ista temporalia desiderari, sicuti patet si accipimus, *Mei dei, qui vultis quid vobis expediat.* (b) Non habuisti ergo pro magno cavendo ad voluntatem, habere pro magno cavendo ad utilitatem. Aliquando Deus tenet dei quod petis, & Deus propitius negat quod petis. Cum vero ea que Deus laudet, que Deus precipiat, que Deus in futuro seculo promittit, ab illis petitis, sicuti petis, & invenitur quoniam cum petitis voluntatem, ut summi. Illa enim propitius Deus conceduntur: Illa enim non ira, sed misericorditer largiuntur. Quapropter ceteris petitis temporalia, cum modo petis, cum timore petis, illi conceduntur, ut si proficiat, dei, si fide abesse, non dei. Quid autem abesse, quid proficiat, multum videtur, non agnovi. (c) In hiis ergo temporalibus, fratres, adinvenimus ita, & redieramus in Deum, ut non petendi aliquid faciamus, sed quod Deus vult expedire sit. Quid enim vult expedire, ceteris assistit. Aliquando quod petitis potest, abesse, & quod petitis abesse, hoc potest. Ergo enim illis: vultis multum illud, que vobis multum vultis velle appere. (d) Ceteris tunc terrenis bonis Dei mittere fieri. Non petitis, fratres, quid aliquali illis petitis dare, nisi una Deus. Quisquam ergo non expellat illa, nisi a Deo, malum tunc est inter hoc, & eis, qui illa querunt aut a Diabolis, aut a fratribus, aut a malis. Illi enim duobus malis miseri sunt, quia & terrenis filiis bonis desiderant, & non ab eis petunt, qui dei ceteris bonis. Qui vero illa bonis desiderant, & in hiis bonis filios esse vult, & illa filiis petunt a Deo, hoc quidem malum sunt, quia a Deo petunt, sed ab hoc partem habent. (e) Terram utrum in hiis bonis aliquando, quando de Deo proficiunt, ut temporalia tamen, ut dicunt filii: Cui Deus mittere, qui me sustinet esse desiderat in terra, qui vult filios daturus est, qui vult mittere daturus est. Talia quidem non dei nisi Deus, sed non vult si propter talia digne Deus. Idem enim fuit illa dei & mali, ut videtur ab illa mittere querere bonis. (f) Regnum ergo, & possessio Dei bonum ipsum est, & hoc appetendum, & ibi fuit

conficiendae, propter quod amole facimus, quaecumque facimus; sed quia in hac vita nullumus, ut ad illud regnum pervenire possimus, quae ultra sit his necessarii est non potest: Apponitur talis her, inquit, sed non Regnum Dei, & satisfactionis ejus primum quatuor. Cum enim dicat illud primum, significans quia hoc posterius querendum est, non tempore, sed dignitate. Illud namque bonum nostrum, hoc tempore uti partem nostrum; necessarium autem propter illud bonum. (c) At vero sine fide intelligimus illa temporalia dona nec dari posse, nec sperari debere, cum ab infidelibus expectentur, nisi ab uno Deo. (d) Quia si quis est carni pane, si quis est equo, si quis est vine, si quis est navis, si quis est juvenis carni huius, a Deo petere debet, non a Demoniis, & Idolis, & a multis quibus perfractibus huius saeculi. (e) Quia ergo ista quae nascuntur vel de pluvia, vel de Sole, a Domino quidem nostro petere debemus, idem sunt necessarii, sed non ista fide, quia ista dantur & bonis, & malis. (f) Quisquam igitur illa utere solet, vel propter supplementum necessitate, vel propter aliquam infirmitatem desiderat, non nisi ab illo desiderat, qui est fons vitae honorum, & Gratiae, & Reformationis universorum. (g) Sed & talis dicitur, & nobis dicitur: & nobis, & nobis dicitur, quando petimus in nomine Christi temporalia ista, uti talis petimus. Nunc quis non petat? Alii famulatum petis, si regnas: Alii liberacionem petis, si in carcerem constitutus es: Alii pecuniam regis, si in mari turbatur: Alii militarium regis, si cum hoste confugis: & in nomine Christi idem regis, & nihil est quod regis. (h) A tali ergo Patre quid petimus sciamus? Nunquid non ab illo & bonis, & bonis, & malis utriusque plendum petimus? Nihil quoniam est quod a tali Patre petimus. Et tamen videtur cum quanta gemere, cum quanta desiderio plendum petimus. (i) Sic & ego cum dolore dicitur exortatus me, & cum in tantum languissem, ut non valerem loqui: Adfrendis in cornu ad manum meam, qui advenis, ut deprecarentur te pro me Deum filium commendare, & scripsi hoc in terra, & dixi, ut eis legatur. Nunc ut gemas supplicis afflictio facimus, fugi debet

*delet illa. (c) Sic de tu veneras fortè ad Ecclesiam nobilem quàm
habes patriciam. Quid parvas veneras patricias? Veneras
cum dignitate nobilem quæ; aliam veneras, nobile carnal.
Hactenus ex S. Augustino.*

- (a) Serm. 86. c. 26. m. 7. 80. 3. (b) Serm. 134. c. 3. m. 7. 80. 3.
(c) In Psal. 53. c. 3. m. 4. (d) In Psal. 35. c. 7. m. 4. (e) In
Psal. 31. c. 16. m. 4. (f) Lib. 2. de Serm. Domini in Monte
c. 26. m. 13. p. 2. m. 2. (g) Lib. 1. Quest. in Genesim quæst.
98. p. 1. m. 2. (h) In Psal. 53. m. 7. m. 4. (i) In Psal. 62.
c. 14. m. 4. (j) In Psal. 66. num. 1. m. 4. (k) Serm. 147.
c. 6. m. 1. (l) Serm. 11. c. 2. m. 2. m. 1. (m) Lib. 9. Con-
solationum c. 4. m. 28. m. 1. (n) In Psal. 127. m. 7. m. 4.

ARTICULUS V.

*Utrum ex S. Augustino celsitas, & conjugalis vite
paria sint merita?*

Videatur, quod ex S. Augustino celsitas, & conjugalis vite
paria sint merita. Cum enim S. Doctor multis sic in nupti-
um laudibus celebrandis, quod subiecit S. Doctoris testi-
monia perspicua faciant; hinc celsitas ex S. Doctore vide-
atur, celsitas, & conjugalis vite paria esse merita.

ET primo quidem Lib. 9. de Genesi ad Litteram c. 7. n. 12.
p. 2. m. 3. Denique *utriusque sexus infirmitas propen-
dit in culpam carnis, nisi excipitur bonitas nuptie-
rum, ut, quod sinit esse possit officium, se agere consiliat.*
Neque talis gula immutata malum est, sed carnis vitium,
vel quo incontinentia copulantur, non est bonum, sed tamen
non propter illud malum, iniquitas est hoc bonum, sed propter
hoc bonum, vitiale est illud malum: quantum id quod bonum
habet nuptie, & quo bene sunt nuptie, peccatum est,
utique peccat. Hoc autem tripartitum est, scilicet, peccat,
sacramentum. In solo attenditur, ut, peccat nuptie con-
jugalit, cum altero, vel cum altero consumatur. In peccat,

*ut amaret, fustigabat, benignè nutrebat, religiose educebat. In sacramentis datus, ut conjugium non separaret, & dimissi-
fui, cui dimissi, nec causa prout, elicti conjugantur. Haec
est tempus regule nuptiarum, quod vel natura dixerat sa-
cramentis, vel benedictione regule promitti.*

II. Tract. 9. in Jo. n. 2. p. 2. in p. *Quid bene creditis fuisse
in Fide Carbolos, amarent quid Deus fuisse nuptias; & fuit
amantibus a Deo, hoc dixerunt a Deo fuisse. Sed propter
in causa fornicationis, licet uxorē dixerit, quia ipse est
uor pater uxor, quod fidem conjugium uxor non fecerat.*

III. Lib. de Peccatis Originalibus c. 37. n. 42. in 10. *Clarum
est igitur hoc non esse nuptias impotentiam, quod & si non es-
set, nuptiae remaneret, quarum bonum non existeret ipse
mors; sed ab eis hoc malum in asu uxoribus bonum.*

IV. Lib. 2. de Nuptiis, & Concupiscentiis c. 32. nota. 34.
in 10. *Ipse ergo ut dicitur, quod non dicitur ipse conjugii:
Ipse conjugii, quod uxor agatur, a Deo fuisse bonum. Pro-
pter ipse fuit nuptiae, quod ab ipse Deo igitur. Hoc est
bonum fuit ad hominum generationem igitur, etiam dani-
mali hominibus non deridit, quibus uxor detraxit etiam fer-
re carere, & membra, prout debet manere fuit, quoniam
per debet damnatione uxorare.*

V. Lib. de Bonis conjugali c. 24. n. 32. in 6. *Deus igitur
nuptiarum per omni generi, utque omni bonum, in conjugii
generandi est, & in fide castitatis: quod autem ad populum
Dei pertinet, etiam in fide castitatis, per quam uxor
est, etiam uxoribus diffidentem aliter haberi, dicitur & ipsa
uor.*

VI. Lib. 14. de Civitate Dei c. 21. in 7. *Uxor uxor benedi-
ctis nuptiarum, ut conjugii existerent, & multiplicarier-
tar, & implerent terram, quoniam & in deliquitibus
manserit, tenet antiquam deliquitum, dicitur est, ut uxor
fuerit procreantem, filiarum ad gloriam immutabilis, non ad
panem procreantem procreant.*

VERA SANCTI DOCTORIS SENTENTIA.

Dicendum, quod et S. Augustinus celibem, & conjugalem vitam meritis non facit paria. Siquidem celibas vitam maritalem multò magis conjugalis vitam meritis antecellit. Id autem ex illis, qui hac advocant, S. Doctoris placita, confirmatur.

I. Lib. de Hierosolimis ad Quodvultuos n. 12. ca. 5. hoc de Ioviniano refert, & improbat. *Virginitatem sustinuerunt, & continentiam sancti viri, in sanctis virginibus celebrant vitam, conjugiorum calorem atque fidelium meritis adagantur: ita ut quidam virginum sacra promissa jam statim in urbe Roma, ubi hoc docuit, in aula, nuptiis dicantur. Non sunt isti vel habebat, vel habere volebat uxorem; quod non propter aliquod apud Deum majus meritum in Regno vite perpetue profuturum, sed propter presertim protulsi necessitatem, hoc est, ut bona conjugales pariter meritis, dispensaret. Cui tamen ista heresi oppressa & excelsa est, non est, qui ad disceptationem aliquam sacerdotum potuit pervenire.*

II. Lib. 2. Romani, c. 22. n. 1. ca. 1. Iovinianus heresi, sacrorum Virginum meritis apertè publicè conjugali, tantum valuit in urbe Roma, ut uxorem etiam sustinuerit, de quarum publicis sponsibus nulla præcesserat, decessisset in nuptias diceretur, hoc tamen argumentum cum non arguit dicitur: Tu ergo melior quàm Sare, melior quàm Sefania, seu Anna? & ceteras commendanda sustinuit fuisse Scripturæ commendatissimas feminas, quibus si illa meliora, vel etiam paria cogitare non possint. Hoc modo etiam utrumque sanctorum sanctam celibatam commendationem Patrum imitatorum, & compensationem frangit. Hinc manifestè sancta desola, quæ illi est, fidelissimè ac fortissimè resistit.

III. Lib. 3. de Praestantioribus meritis, & virtutibus. c. 7. n. 17. ca. 10. *Ante paucos annos Roma quidam viri Ioviniani, qui sustinentissimas, etiam statim jam promississimas, nuptias persequi dicebat, non libenter, qui eorum aliquam ducere vellet uxorem; sed dispensando Virgines sustinendo dicitur.*

nihil amplius fideliter conjugale apud Deum habere mereremur.

IV. Lib. 1. contra duas Epistolas Pelagianorum c. 2. n. 4. ss. 12. *Monachus Julianus appellat catholicus, vero illos Trinitatis, qui ante paucos annos hereticos vocat, Virginitatem sancte Mariæ destruchas. Et Virginitatem sancte nuplier fideliorem crepantibus. Nec est aliud hoc obiectio Caroli, nisi quia eis videtur videtur auspicari, ut dominare esse nupieram. Refert igitur Augustinus, quod error factus Jo- vianianae doctrinae virginitatem nihil prolixe conjugio, neque vitam castitatem dignitate antecellere conjugalem vitam, sed utramque ejusdem esse pondus ac mensuram, eodemque loco credendum esse apud Deum vite castitatis honestatem, cum conjugalis vite honestate; ac proinde nihil amplius procreant apud Deum castitas, qui continentia gratia a licitis voluptatibus conjugalibus distinet, pariter, qui voluptatibus lasciviosius perducitur. Hanc autem a veritate Christiana postulat honestas discrepantiam fortiteriam Romae fuisse persequens, brevique ab eorum corporis intervallo oppressum, falsis, neque extirpare locupletis testis est Augustinus. Itaque et S. D. castitas, et conjugalis vite meriti non sunt paria.*

V. Lib. de Bono Conjugali c. 2. n. 2. to. 4. *Sicut juvenis fructuosus meliora suo praedio iusserit; ita nuplier fidelis virginitati commendatur imperium. Verumtamen neque illi praedium juvenis, sed iustitia fructuosus; neque hic nuplier virginitati, sed fides imperium praefertur. Ad hoc enim iusti, cum opus est, praedant, ac rursus boni Domini, quod iustum et equum est, fructu corporibus praebent: ad hoc autem sacerdotes jejunant, ut dominibus serviant. Sic ad hoc melior filius, ut meritis patris opulentur; et boni autem sunt virgines imperio, ut a vero Deo serviantur. Sicut ergo bonum erat quod Martha serviebat, tempore illius ministerium sanctissimum; sed melius quod Maria sedit eius sedem ad pedes Domini, et audire verbum eius: hoc bonum Saphira in conjugali coexistit laudibus; sed tamen et bonum videtur Anne, et matris magis Maria Virgini commendatur.*

VI. Lib.

QUEST. III. ARTIC. V. 243

VI. Lib. de Bono conjugii c. 23. n. 24. in 6. *Coniugatus vel nuptus, qui defunctis uxoris, vel sponsæ, que defunctis viri, vel uxoris, qui post confectam Coniugationem Deo uocatur, sicut sit quidam maritus amplius debet, quam conjugatus castitas possit.*

VII. Ibidem n. 25. *Pater quique, et Virgines integritatem ipsam Deo dicant, multo maiorem commendat, ac tunc meritis humilitate tacendum est, quod in terra latere uisum, quod magis celi est, quam uiderent. Nuncup scriptum est: Quanto magnus es, tanto humilia te in omnibus. Nihilum, ergo est de magnitudine uerum aliquid dicere, Utrum de magna humilitate capere. Encepit igitur quidam illi conjugati Patribus, et Matribus Sanctis, quas idem isti uideri non fuit, quomodo conjugati non sint, quia si conjugati essent, pater non esset, ceteris uero hisce temporis conjugati, vel post expertum amplexum amplexus, a se sperari non dubitarent: non quantum ab Anna Infans, sed quantum ante a Maria sperantur.*

VIII. Lib. de Sancta Virginitate c. 1. n. 1. in 6. *Christi uirginis admanum atque nomen, ne propter excellentiam materis amplius, quod deuotio accepit, commendat in se comparatum Pater et Mater populi Dei... Iste meritis inferioris est arbitrat, quia iure illius continentia amplexu, et nuptu pia uirginis impenditur. Ex his itaque igitur superiorum sententiarum delectu affectu sumus, quod ex S. Augustino pia uirginis, casta etiam nuptis est preferenda: quod casti uidetur Anna respondenda est castitati nupti Salutar: quod uidetur caribus, atque familiaribus continentibus, quomodocumque & conjugibus, qui post confectam continentiam Deo uocantur, uberius & amplius meritis a Deo debetur, quoniam conjugati castitas sit possidet: quod uirginitas Deo deuota non est mortale quid, sed celestis: quod casti mariti, uxorisque caste, post expertum alium concubum continentia, castitas ac dignitate a uirginibus sperantur, non quantum ab Anna uirginis sperantur nupti Salutar, sed quantum ante a Virgine Maria sperantur: quod*

Chastitas Virgines amplius & excellentius munus pro coelestis non virginitas divinitus acceptatur: quod non humano, sed divino jure cœlibat continentia cœle concubio conjugum antepositur, Christianisque nuptiis gl'a virginitas antefertur. Res igitur est asperiuscula, & mundana hoc splendidiore, quod ex S. Augustino cœlibat vite meritum conjugalis vite merito antecellit.

IX. Lib. de Sancta Virginitate c. 12. n. 12. 10. 6. *Habemus conjugia bonam suam, non quia illam procreant; sed quia illam hauriunt, quia licet, quia patitur, quia scilicet procreant, & procreant partur scilicet, insistent claustrum, quia illam ubi fidem laicam firmant, quia sacramentum concubiti non videtur. Nec tamen unius humani officii sunt munera. Virginitas autem integratur, & per plam continentiam ob omni concubitu immunitur, Angelica parte est, & in carne incorruptibilis incorruptibilis perpetua meditante. Ceteri huius mundi facientes carnis, omni pudicitia conjugali: illa non est in peritura, illa non est in operante: secunditatem carnalem non habet illius & arborum; pudicitiam conjugalem non habet callem. Propterea habebant magnam aliquid propter carnis in illa immunitatem immunitatem, quod habent aliquid propter carnis in carne.*

X. Lib. de Bono Viduitate c. 13. n. 13. 10. 6. *Percontatur autem, quod ad hanc rem, de qua loquimur, attinet, ut continentiam conjugio proponamus; statim vero virginatatem etiam continentiam videtur; & in aliquos nuptias, quae tamen non adulterio sed nuptia sunt, copulatio infertur infirmitatem propositi laici, dominum.*

XI. Lib. 13. de Civitate Dei c. 26. n. 2. 13. 7. *Passim ite intelligi etiam multi continentiam tamen illa absterge Evangelicam, istam, istam, istam, istam, ut infertur habere pudicitiam conjugalem, supra videtur, neque hoc superior virginatibus: & si quid miras secundum fidem Christianam hanc intelligi, & illi perit. Nec etiam de carnis, quae hic representanda sunt, dicitur, quia est non uno diffinitum modo, ad unum tamen Catholicæ Fidei concordiam revertenda sunt.*

XII. Lib.

XII. Lib. de Sancta Virginitate c. 23. n. 22. to. 6. *Quid ueritas, quid iustitia dei patet? Christus dicit, Virtus dicit, Virtus & Sapientia Dei dicit, tu, qui pio proposito est ante decemda si conuenienter, uisitare filij perperit regnum caelorum. Et contra humani uentus sapia interuenit interdicere, tu, qui hoc facies, praesentem iocunditatem necessitatem mulierum conjugalem deitare; in regno autem caelorum amplius palpare non habere. Habes ex superioribus singularem laudem, quibus Augustinus castitas, ac uirginitas uiae merita in celum essent. Hanc autem uoluntatem Virginitatis integritas, & per plam continentiam ab omni concubitu temperantia est quidam societas & communicatio Naturae Angelicae. Quae fecunditas corporis, quae potestas conjugalis uirginali integritate iure meritoque priuata concedatur, uicisse est. Magnam aliquid per totius praemium in conuicio illi immortalitatis uirginis sunt habitari, qui magnam aliquid ornamentum habere in corpore, quod non est corpus. In magnitas, atque spiritus Ecclesiae Catholicae dono infusum quasi congruitudinem occupat castitas conjugalis, superueniens castitas uoluntas, superueniens autem castitas uirginitas. Qui pio proposito ab uxore decemda se continuerint, in caelesti regno abierunt mercedem sunt praeter ceteris consecrari. Ex his autem praclarissime dicitur, quod ex h. Augustino castitas uiae uirginitatis conjugalis uiae merito longe praestantius uideatur.*

XIII. Lib. de Sancta Virginitate c. 44. n. 45. to. 6. *Esne aliquid quod Virgo Dei ueraciter regit, unde si filia mulier non tantum uidetur, uerum etiam conjugata praefere non uideatur? Nam ego reprobam dico. Nam quid uisus obediens mulierum inobediens uirginitatis praeposita? Sed cum contra sunt obediens praeposita Dei, non inobediens sanctam obediens uiam uisus uisus, & ueritatem praefere ueritatem, fructum ueritatem praefere ueritatem?*

XIV. Lib. de Sancta Virginitate c. 24. n. 24. to. 6. *De quibus autem spiritibus loquitur Deus per uisum Prophetam, quibus si dicit daturum in dono sed, & in uero suo inuenerit*

nominatum, meliorem nobis quàm filiorum, atque filiorum...
ut de his, qui singulis castris propriis regnum Caelorum... In-
ter ea quod demonstrat pauperem quod contrarius veritas, ut in
coram fides caritatis meliorem quàm conjugat locum in de-
no Dei habere credit, et pro propolis conchentes, corpus quod
que ad continentis nuptias colligandos, singulis non in corpore,
sed in ipsa conspectu ratiis castris, castris et de-
gratum vitam in terris mortalitate meditari, conjugato-
rum meriti peris quod amulor?

XV. Tract. p. in Jo. 1. 2. 3. *Non illi, qui Virginitatem*
Dei vident, quamquam ampliores gradum honoris, et
fortissimis in Ecclesia tenent, sine nuptiis sunt. Nam et ipsae
pertinent ad nuptias cum rati Ecclesia, in quibus nuptiis spen-
dit est Christus.

XVI. In Psal. 73. v. 16. 17. 4. *Sunt enim tota propria*
singularum. Alia enim Dei castris conjugat, ut pro-
pter auctorem suum non auctorem aliam: sed et femina, ut pro-
pter suum non auctorem aliam. Alia vitam tenent, ut ipsae
castris conjugat, alia vitam castris, nihil castris conjugat,
aut sollicitudine: et ipsae tenent aliquid majus quàm illi. Alia
Virginitatem ipsam ab invicem ante tenent, ut nihil tale,
ut experientur, quod illi experiri colligunt: et quod aucto-
rum plurimum. Inque auctore, ut testis Augustinus ac illius
variis castris sublimiorum locum in parvi castris obtine-
bant, quia iusti conjugat. Quamobrem auctorem avange-
litas iustas certamen copiosior est fructu tricano, in castris
castris castris praecior est castris coram: castris castris,
concordantiam sollicitudine peris illius castris castris,
et Angelicam vitam de illius castris segregatam in ter-
ris castris, quorum ipse Deus castris, si qui castris
castris parva esse contendit, in illius castris, atque demer-
tem esse castris. Virgines vero, qui virginatam vitam
Dei tenent, ampliores honoris gradum in Ecclesia te-
nent, neque parva castris, sed sollicitudine castris
castris: quodam spem castris ac famulatum Christo Do-
mino auctore, cupis ipse est Ecclesia: et quare auctorem,

vocant, qui conjugalem, plura tamen vocant, qui virginales, pluresque autem vocant, qui virginalem Deo predictam vocant. His positis ex S. Augustino conspicitur, quod castitas vix assequitur conjugalem vix meretricem intuscat.

Ad primum ergo dicendum, quod ex S. Augustino loco allegato nuptie non sunt rite, sed bone, non officite, sed honeste, utpote quae tria bona natura complectuntur, videlicet, fidem, pacem, sacramentum, quibus boni et Sancto Doctore vel nature decoratur secunditas, vel innocentie regitur puritas. At vero si concupiscentia sit inter nuptias, & continentiam, conturbatur bonum et S. Doctore, multo magis excidit pro bono nuptiarum. Sic enim habet Sanctus Doctor loco citato: *Unde ratio magnam, magnique honoris mercedem quod Deo fidele, et pia virginibus habet, nuptialisque non semper continendi obtemperans, cum ex omni inter gentes ad implendum sanctiorum numerum largissima suppedit capis, percipiente fidele nuptialis libidine non illi virtutis, quod iam sufficiens proli mercedem non possidet? Non ita concludit. Quia facti dissolvuntur in se ideo, quoniam de bono conjugali super virtutem, ubi et continentiam videtur, et continentiam virginalem pro sacro graduum dignitate dissolvunt, dicitur de super fides non est recipiendus.*

Ad secundum dicendum, quod ex S. Augustino nuptie a Deo institutae sunt, & conjugalis castitas vitiosa est de se, habetella. At si meretricis virginalem pudicitiam cum conjugali pudicitia merito comparetur, in inferiori primam, in superiori secundam considerat gradu. Hinc S. Doctor loco citato: *Nec illa, inquit, que virginatam Deo vocat, quamquam angelicam gradum laurat, et sanctioris in ecclesia arceat, sine nuptialisque non et ipse perhorat ad nuptias cum ante virginitatem, in quibus nuptialis symphoniam est Christus.*

Ad tertium dicendum, quod ex S. Augustino oratione de concupiscentie malum non est reputandum nuptias, quod malum si non esset, ut contigisset Adamo non peccare, ut hoc tamen nuptie essent, quoniam bonum, videlicet, pacem, pudicitiam, sacramentum, non auferret efformare concupiscentie

tur malo; sed a nuptiis hoc malum in aliam vertitur bonum, humani videlicet propagationis. Id autem conclusus expleat S. Doctor loco allegato per hæc verba: *Perseu, quæ jam illa conditio maritum, non sicut agatur concubitus, & illud, ut sit, ut, cum illud representatur, citius concubitus concubitus dicitur & lascivias representandi putatur ab eis, qui malum discernere illa, vel nuptias. Non attendamus illud esse nuptiarum bonum, unde gloriatur nuptie, idest, proles, pudicitia, sacramentum: illud autem non esse nuptiarum, sed carnalis concupiscentie malum, de quo crebescunt & nuptie.*

Ad quartum dicendum, quod ex S. Augustino nuptie ab initio Deus instituit, quatuor bonum, citius post Adæ peccatum, in hominibus perferret. Quibus verbis S. Doctor Johannes Polignus cessat; appropinquens sibi Martinichorum errorem, petendo ac si S. Doctor damna de peruersa concupiscentia, reprobareret nuptias, easque a diabolo institutas esse doceret. Ita enim proloquitur S. Doctor loco allegato: *Alia nuptie sunt petenda illudine, alia non petenda illudine. Cuius ratione secundum institutionem suam, quæ legitime coniungitur mulier viro, & filii carnalis debiti ab adulteriorum peccato feruenter innotant, & hoc more legitime filii fructuantur, tandem ipse sunt nuptie, quas Deus instituit: quoniam Diaboli non ipsas, sed homines, ex quibus nuptie sunt, antiqui peccati perfusione sanctiores, inebriantes perfusione peccatorum, cui per aliquam iustitiam inebriantis membrorum reciproca redderetur, de qua conjugii, quoniam crebuerint nullitatem suam, nuptiarum ratione a Deo instituta non tantum modo poterint ambire finitatem.*

Ad quintum dicendum, quod ex S. Augustino tria bona complectantur Christiana nuptie, ad quæ referuntur honestas, videlicet, proles, fides, sacramentum. Nihil tamen minus ex S. Doctore continetur bonum talibus magis excollit bonum nuptiarum. Hinc loco citato: *Itaque, inquit, unde bene sunt, propter quæ nuptie bene sunt, proles, filii, sacra-*

ment-

meritum. Nec proinde autem carnalem fore hoc tempore putari, ut per hoc ab omni tali opere immunditatem penitus, perfectam retinere, atque ab alio Christo spirituales habet, melius est atque, et sanctius.

Ad secundum dicendum, quod ex S. Augustino propagatio gloriæ, post contritionem peccatorum originali perseverantem, atque ex captivitate carnis discessum, ad gloriam conduci, non ad peccatum peccati pertinet. Adhuc tamen dicitur à Doctore contritionem in cordibus superior locari. Hinc Lib. 1. c. de Civitate Dei. c. 6. n. 2. to. 7. triplici prout triplici veluti conclusio dispartitur, videlicet: Ut infans habens pudicitiam conjugali supra, velut; atque hoc superior, Virginitas.

CONNEXA SENTENTiarUM SERIES

(1) Virginitatem Sanctissimam, et castissimam, sancti virginitatis, in Sanctis aliquibus calidum oleum, conjugationem castitatem atque sanctam meriti adspiciunt Justinus: Ita ut quidam virginem suam, precesse jam atque, in urbe Roma, ab hac deceret, et audire nuptii diceretur. Non sunt ipsi vel habebat, vel habere volebat merem: quod non propter aliquod apud Deum meriti, in regem hinc perpetue possessionem, sed propter prorsum prout nuptii necessitatem, hoc est, ut bene conjugem patiatur molestiam, dispensat. Cuius rei causa hanc appensio, et custodia est, nec aliquid ad decorem aliquem sacerdotum parati pervenire. (2) Proinde Virgo hanc, sacrarum virginum meriti, quando pudicitie conjugat, tandem voluit in urbe Roma, ut monialis vitam Sanctissimam, de quorum pudicitia suspicio nulla processerat, decessisse in nuptia diceretur, hoc maxime argumentum cum eis argueret, dicens: Tu ergo melior quidem sum, melior quidem Susanna, sic dicitur? Et ceteris commendando insinuat sancta Scriptura commendatissimas feminas, quibus si ille meliores, vel citius parvi regere non possint. Nec mirum eriam virginum Sanctissimam castitatem commendatissimam conjugationem, et conjugationem frangitur. Hinc maxime sancta Ecclesia, que hoc est, sanctissimam et sanctissimam

sunt restituta. (c) Iovinianus autem ante paucos annos coelestis, qui sanctissimam illam, etiam atque jam promississimam, nuptiam persussisse dicitur, non dissimulans, quo carum aliquem ducere vellet acorem, sed dissimulando virginem sanctissimam dicens, nihil amplius fidelibus conjugari apud Deum habere matrimonium. (d) Hic etiam hereticus omni virginis sanctae Matris deprehenditur: et virginis sanctae nuptias fidelium inopantibus: nec ob aliud hoc obijciat catholicis, nisi quia eis videtur videtur inopantes, vel dantes uti nuptiarum. (e) Verum sicut sepulchri sacrilegorum velum sine promissa iustorum; ita nuptiae sanctae virginis inopantes impiorum. Peruenit enim neque illi promissum praeiudicium, sed iustis sacrilegiis; neque hic nuptiae virginis sanctae, sed fidei inopantibus praefertur. Ad hoc enim iusti cum ipsa est praesentis, ut tempus huius demittat, qui iustam et equam est, sicut corporibus praebetur: Ad hoc autem sacrilegi praesentis, ut demittat servitium. Sic ad hoc videtur fidei, ut mariti patris capiteatur. Ad hoc autem sine virginis impie, ut a terra Deus firmaretur. Huius ergo bene a terra quod Martha fidelibus occupata dicit ministerium sanctissimum, sed melius quod Maria soror ipsa fidei ad patris dicitur, et castitatem verbum ipsa; ita bene et sapientiae de conjugio inquit sanctissimum; sed tamen ei bene videtur bene, et modo magis Maria virginis anteposita. (f) Quia constanter vel mare, qui defunctis amittitur, vel firmat, qui defunctis ubi, vel utraque, qui pari consensu matrimonium Dei curant, sicut illi quidem maritum amplius debet, quoniam conjugio iustis patet. (g) Quia virginis integritatem ipsam Dei ducere, contra iustis humilitate lucetibus est, quod in terra iustis vident, quoniam magis casti est, qui videntur. Nunc si quis est: Quasi magis et, cum humilis et in iustis. Nihilum ergo est de magnitudine carum aliquid dicere; illorum de magis humilitate cognoscere. Exceptis igitur quibusdam illis conjugio sanctis et Marthae sanctis, quibus ideo est melius non sunt, quoniam conjugio non sunt, quia si conjugio esset, parum non esset; tamen tamen huius conjugio conjugati, vel post conjugium

potius concubitus continetur, si superari non debemus, non
quantum ab *Ante* Septima, sed quantum contra a *Moris* fer-
perantur. (b) Christi igitur virginis monemus, ne prius
concubitus moris ampliare, quod dicitur accepit, a,
conveniat in sui cooperatione Patris, & Matris populi. (c)
Iste moris inferioris est arbitrarie, quia per dicitur conti-
nere concubitus, & regali pro virginibus acceptis. (d)
Quandocumque debet concubitus huius fuisse, non quia filii
procreant, sed quia beati, quia beati, quia pasci, quia
socialiter procreant, & procreant propter seculum, inflan-
ter edocuit, quia dicitur filium vultum fuisse, quia sacra-
mentum amabili non videtur. Hoc autem omnis homo
effici sunt munda. Virginis autem integritas, & per plura
concubitus ab eodem concubitus immunitas, Anglica perit
est, & in carne concubitus immunitas perit munda-
tis. Ceteri huius omnia secundum carnem, omni pudicitia con-
jugalis: ille non est in pudicitia; ille non est in concubitus:
secundum carnem non habet liberos arbitrium, pudicitia
conjugalem non habet Ceterum. Propter habere magnum
aliquid propter interit in illa concubitus immunitas, qui
habet aliquid propter carnem in carne. (e) Concubitus.
Igitur concubitus procreant, fuisse non virginis autem
concubitus videtur: & ne aliquis nuptias, quod tamen non
videtur sed nuptias sunt, concubitus non concubitus.
propter laude, concubitus. (f) Huius in concubitus pudicitia
concubitus; fuisse, videtur; atque hoc fuisse, vir-
ginis. (g) Nam quid concubitus, quid concubitus dicitur?
Christus dicit, Veritas dicit, Veritas & Septima Dei dicit,
et, qui propter concubitus ab ante concubitus se concubitus,
concubitus se ipsa propter regnum Ceterum: & concubitus huius
concubitus impia concubitus concubitus, et, qui hoc fuisse,
propter concubitus concubitus concubitus concubitus
dicitur; in regnum autem Ceterum concubitus quidam concubitus
non habere. (h) Est igitur aliquid, quod virgo Dei concubitus
concubitus, quia si fuisse concubitus, non concubitus videtur, et
non concubitus concubitus propter non concubitus? Non ego concubitus

alio: Nam quid esset abstinentia mulierum inviduati vir-
ginitatis proptermodum? Sed cum alibi sint abstinentes precepta
Dei, tamen irreprehensibilis sanctam Virginitatem totum esse ap-
pellat, & continentiam praefertur omnibus, fructum continentiae
praeter totum? (6) Sed ut illud, quod virginitatem Deus no-
minat, quoniam amplius gradum honoris & sanctitatis in
Ecclesia tenant, sine ulla sint. Nam & ipse pertinet
ad nuptias cum terra Ecclesia, in quibus nuptii Spiritus est
Christus. (7) Sicut etiam vici proprii singularum. Alii vici
Dei castitatem coniugalem, ut, praeter uxorem suam, non
necesse aliam; sic & sanctus, ut, praeter virum suum, non
necesse aliam. Alii etiam uxores, nisi expositi tale coniugium,
ultra vici tale pati, nihil tale concupiscere, aut sustinere...
& ipsi viderant aliquid maius, quidem illi. Alii virginita-
tem ipsam ab invicem averterunt, ut nihil tale experiantur,
quod illi expositi reliquerant: & ipsi viderunt plurimum...
(8) De patre studens huius sapientiae Deus per ipsam Prophi-
etam, quibus si dicit daturum in domo sua, & in mare suo in-
venit uxorem veliteris maris, quidem filiarum, atque filia-
rum, qui se ipsas castravit propter regnum caelorum. Nam quia
sacra doctrina veritas est contraria, ut in carnis factus ex
morte nostrorum quidem conjugatus suum in domo Dei habere...
credet, & per propositum simulantes, corpus usque ad continen-
tiam nuptias castigando, seipsum non in corpore, sed in ipso
concupiscentia vultu castitatem, carnis & Angelicam vitam
in terrenis mortalitate meditante, conjugatorum mortali parat
esse contendit? Hactenus ex b. Augustino.

AR-

- (6) Lib. de Hieronymo ad Cyprianum c. 10. 11. (7) Lib. 2.
Retract. c. 10. n. 1. 10. 1. (8) Lib. 3. de peccatorum meritis &
remissione c. 7. n. 13. 10. 10. (9) Lib. 1. contra Iulianum Episto-
las Pelagianorum c. 2. n. 4. 10. 10. (10) Lib. de Bono Conju-
gali c. 8. n. 1. 10. 8. (11) Ibidem c. 11. n. 13. (12) Ibidem
n. 10. (13) Lib. de Sancta Virginitate c. 1. n. 1. 10. 8. (14) Ibidem
c. 10. n. 10. 10. 8. (15) Lib. de Bono Viduitatis c. 1. 2.
n. 10. 10. 8. (16) Lib. 17. de Civitate Dei c. 10. n. 2. 10. 7.
(17) Lib. de Sancta Virginitate c. 12. n. 12. 10. 8. (18) Ibidem

c. 44. n. 42. 42. 6. 42. Test. p. in Jo. n. 3. 42. 3. (q) in Prol.
73. n. 42. 42. 4. (q) Lib. de Sancti Vagabundis c. 24. n. 24.
42. 6.

ARTICULUS VI.

*Curam Sancti Augustini tempore servavit minister Ecclesie,
oppositis viris obpositis?*

Dicendum, quod S. Augustini tempore servavit minister Ecclesie, castitatem virginitatis obpositis. Hec enim definitio est
Sedulii S. Doctoris sententia Sole ipso clarior, neque de
hinc eradi.

Lib. 2. de Consequis Adulteriorum c. 20. n. 20. test. Iste,
qui videretur excolitorem non potest nisi perinde li-
centiam, quando terrenam, ne adulterium consequatur ducendo
perit in eternam, sedens de perperam sciam conditorem
Christorum, qui perit perit ad eandem peritiam subuen-
dum copulatur hinc, unguis suspensum alius ad debitorum,
fuit, Dominus assumptus, perditur. Dicitur ergo: Quid
si et non ad hoc subueniendum populum oblatum interpretatur,
nonne suspensum casti castitatem officium, repensit unguis
ad impetrandum videri a Domino, de quibus nunquam ante co-
gita? Sed illis, impetant, hinc pluribus consideratur.
Respondendum: Et vultis nonne vultis auxilium videretur. Et
vultis hoc vultis Dei munere repensit, neque impetant impetant
suspensum, sperantes si illud vultis in Christo benedictum
fuisse, quod vultis non vultis vultis, vultis vultis
debetis, vultis non in Regno Dei vultis vultis, sed in
genere ignis vultis? Respondendum hoc Augustinus quodam,
vultis, qui, in divitibus, et dicitur a vultis vultis,
vultis vultis ducere vultis, vultis ducere vultis
vultis vultis vultis, vultis vultis vultis vultis vultis
vultis, qui debetis vultis vultis non possit vultis.
Ut vultis vultis vultis Augustinus vultis, in vultis
pro

254 SUMMA AUGUSTINIANA

producti Clericorum exemplum, qui popularibus acclamationibus, et comens per ea tempora, electi, ergo universis cruentibus Ecclesie Mysteris intuebantur: ex quibus illi erant castos, alii sancti conjugio. Castos ad contrahendum matrimonium; iuncti vero conjugio ad custodiendum institutum, suscepti ministerii causa, inquit atque inhabiles erant. Ac periode utrique, ratione sacrationis auctoritate, quod subsequeretur, perpetuo servande continentie vinculo erant obstricti. Perspicuum est igitur, atque exploratum, quod Sancti Augustini tempore servaverint ministri Ecclesie, castitatis vinculo obstricti.

II. Lib. & Confessionum c. 3. n. 2. 10. 1. *Antequam scirem quendam lentum secundum seculum spinetum, quem se tante Paschae leviorem. Celibatus tantum erat mihi laboris, sed videbatur. Quis autem ille spinet foret, et adversus ipsum existens incumens, quid illi mihi haberet, quidem silens in adversa, et aequum ei erat, quod erat in corde eius, quum sapida gaudia de pane suo ruminaret, nec cessaret mirram, nec aspiraret iram. Ex superiori testimonio habemus, quod Augustinus adhuc profanus, cum duplici illaceto: videlicet, & volupatis corpore, & splendore nominis existeret, in Ambrosio Episcopo Mediolanensi, in quo & celebris nomen, & catholice Episcopi fides consistebat, splendorem quidem nominis suspiciebat; sed celibatum Episcopi, quem se attingi posse distidat, nimis laboriosum, esse existimans, quem eorum individuum sancti illius muneris esse intelligebat. Castus igitur, quod per ea tempora Episcopi bonos, & Castos esse dicebatur, ac disjuncti munus poterant, itaque manifestum est, quod S. Augustini tempore servaverint ministri Ecclesie, vinculo castitatis obstricti.*

III. Lib. de Virginitate ad Quodvultodem n. Ep. 10. 3. hoc de Joviniano heretico refert. *Virginitatem sanctissimam, et continentiam sancti virginitatis, in sanctis virginibus custodiamus, conjugiorum castitatem atque sanctam virginitatem adqueamus; ita ut quendam virginem sanctam, pro virginitate non amittit, in Virginitate, ubi hoc dicitur, et auditu maxime dicatur...*

Cast

Qui tamen iste heresi oppressi & castitati, non assensu ad decipulam aliquem Sacerdotum patiti pervenire. Narrat hic Augustinus, quod Justinianus hæreticus docebat in Urbe Romæ, non plura fierendam esse virginum & castitatum, quàm regni & consuetudinis, utriusque enim statum maxima cõsequatur. Adhucque hæreticus hominem, subdoli argumensuribus, Romanas quidam virgines sacras, vinculo castitatis obstrictas, in sacrilegas raptas confudit. At verò non valuit eadem fraude & astuti Romanos Sacerdotes circumvenire, ut, decipulam virginum exemplo animi, licet non esset rapta, abstraheretur. Ea quibus opparet, non raptas sed & vinculo castitatis obstrictas virgines illas lapsas, quibus fuerat potius vinculo castitatis obstricti, tunc illi casti propoliti Sacerdotes. Cum autem ea, quæ moneret S. Doctor cum de sacratis virginem lapsa, tam deridicula castitatis Sacerdotum constanti, tunc sui Romæ contingeret, legitima consecratione deducunt, quod S. Augustinus tempore, domusque illustri Ecclesiæ, vinculo castitatis obstricta.

IV. Possidit in viâ S. Augustini c. 26. to. 10. in fine. *Pontificatus sacra domus ejus nulla unquam immutata est, nulla mansit, ne quidem germana fieri, quæ, ubi Deus servavit, modo tempore usque in diem illud fuit, & apostoli ancillæ Dei ubi. Sed nec patris sui filia, & fratris sui filia, quæ perierit Deus servavit, quæ personæ sanctiorum Episcoporum Concilio in conspectu posuerunt. Dicebat vero, quæ est de fide, & apostoli fidei omnes archas, nulla manu posse unum suspensum, tunc quoniam illæ personæ, sive alii necessarii siveque moralibus similes, esse non possunt, & quod ad eas illæ etiam a fide intrant, de his posse offendiculum aut scandalum infunditur casti: & illæ, qui cum Episcopo, vel quolibet Clerici sunt inuenerunt, ex illis multis sanctarum personarum posse unum commemorantibus vel advertentibus, aut advertentibus humanis perire, aut coram multis humanis suspensibus posse defendi. Ob hoc ergo dicitur, nunquam debere feminas aut servas Dei etiam cum, fidei, aut moneri Deo, ut, ut illam est, aliquem fidei debet.*

*saltem, nec affidendum tibi tamque penuriose informari-
bus. Et si forte de aliquibus facinus, et dolores vel fide-
litate; regatur, nunquam sine Clerici testibus ad eum ve-
niantur, vel fiat cum fide aliquando et lenius, nec fidei-
tatem aliquali interferat. Quamvis enim Polidius nulla un-
quam facinus commisit: Augustini, nec Clerici Hippo-
nitense nec Augustino contradicere: qui omnes Concilia,
per ea tempora et Clericorum concilio subiecerint, ex-
ceptis tantis proditoribus consensibus. Augustinus au-
tem diffidere solent: Non debere facinus nec Clerici sei-
vis Dei etiam castitatis in eadem manere dano, propter pe-
culatum cultus, et boni sunt. Hic magis non levis nec
consequenda sunt argumenta, quod sancti Augustini tempo-
re floruerit regnum Ecclesie, vinculo cultus obstruit.*

V. Concilium Carthaginense n. c. n. celebratum anno 430.
S. Augustini tempore to. i. Venet. Edit. 1783. *Archiepiscopus dilectus*: Cuius in praecedenti Concilio de consensu & confirmati mandata observaverat, gradus illi tres, *conscriptus, pater, & confessor*, per confirmationem auctoritatis Episcoporum, Imperatoris, Presbyterorum, & Diaconorum placuit, ut omnibus *Episcopis, Presbyteris, & Diaconis*, non solum & *Levitis*, vel qui Sacramenta ministrant, testimonium esset in omnibus, qui *passim singulis*, quod a Deo postularet, impetraret, ut, quod *Episcopi docuerunt*, & ipse firmavit antiquitas, eo quoque confirmaret. Ab omnibus Episcopis, Diaconis, Presbyteris, & Diaconis, vel qui Sacramenta ministrant, *publicis capitulis*, etiam ab *scribis se subscribant*. Ab omnibus dilectis esset: *Placet*, ut in omnibus, & ab omnibus publicis capitulis, qui illi obediunt.

VL. Conditum Carthaginiense in. a. 17. celebratum anno
897. to. 1. Vetus Edit. 1583. Ut cum matrem uxorem Cle-
liae carissime fratri inuenerit: sed filie matrem, etiam
matrem, amica, sororem, & filie fratrem, aut fratrem,
& quicumque ex familia, deinde suffraganeos, etiam anti-
quam ordinaverit, jam cum eis habitatur: ut si filii et

ras, jam ordinatis parentibus, acriter acciperetur, aut servile non habundans in domo quos ducant, alioquin ducere non fuit factum.

VII. Concilium Carthaginense a. c. 3. celebratum anno 438. in 1. Venerabili consensu 153. Praeter ea alio de quarundam Clericorum, quorundam erga mores proprias, immunditatem refertur, placuit Episcopos, Presbyteros, & Diaconos, secundum propria statuta, etiam ab uxoribus continere. Quod nisi fuerit, ab Ecclesiis remaneant assidue. Clerici autem Clerici ab hoc non cogi, sed secundum antiquissimas Ecclesie consuetudinem abstinere debere. Itaque ex tribus Conciliis Carthaginensibus ubi sacculo, tertio, & quarto, ex forme antea in Africa celebratis, quod S. Augustinus floruit, habuerit Clerici omnes, secundo cunctis, tertioque suspensions amovenda causa, interdictum prorsus fuisse omni quibuslibet sacris consuevit, exceptis dominat consanguineis, & ex domesticis sanctis inquilis feminis, quarum opera foret necessaria. Item habuerit Episcopos, Presbyteros, & Diaconos, nec non & Levitas, qui divinis Mysteriis dant operam, ratione consecrationis, vinculo castitatis suis obstrictos, quibus precepit, ut castitatem custodiant, & a propositi etiam uxoribus se continent, si forte ante consecrationem jamdiu erant uxores. Hanc autem veterem fuisse Ecclesie consuetudinem, & usque ab Apostolicis doctrina temporibus ad nos transmissa Africani Patres deducunt. Postquam aut, qui fecit fecerit, ab omni Ecclesiastico munere removendus esse docuerunt. Res igitur est spiritus, quod S. Augustini tempore floruerit interfecti Ecclesie, vinculo castitatis obstricti.

CONNEXA SENTENTIARUM SERIES.

(a) Justiniani virginatorem Sacramentalium, & concientiam suam obliu, de sanctis allegoribus artem aliam, conjugiorum castitatem atque fidem servati adquebat; hanc quendam virginem suam, procella jam atutu, in urbe Romae, ubi hac ducit, et audite missi dicuntur. Cui te-
 Part II. E. L. 1778

non ista heresi oppressa & cunctis est, nec affert ad decipitatem aliquam Sacramentum parati permittit: (b) De quibus sic cautum est in Concilio Carthageno v. Cùm de quarundam Clericorum, quoru[m] erga sacros proprios, incontinentia referretur, placuit Episcopos, Presbyteros, & Diaconos, secundum propria placuit, aliam ab amicis continere: Quod nisi fecerint, ab Ecclesiastica remouerentur Officio. Ceteris autem clericis ut hoc non cogi, sed secundum conscientiam Ecclesie conseruationem obferuari debere. (c) Quia gradus isti ita conseruationi quidam ecclesiastici, per conseruationem amicos sunt: Episcopos, cupiens, Presbyteros, & Diaconos, ita placuit, ut conserui sacrosanctos Auxiliarios, & Dei Succedentes, nec non Legales, ut qui sacramenta Ecclesie inferunt, continerentur est in amicis, qui possint suspiciter, quod a Deo postulant, impetrare: ut quod Apostoli dicuntur, & ipse seruu[m] castigatus, nec quicquam ecclesiasticus. Ab amicis Episcopos distans est: Amicos placet, ut Episcopos, Presbyteros, & Diaconos, ut qui sacramenta conseruantes, potestatis custodes, aliam ab amicis si abstinent. Ab amicis distans est: Placet, ut in amicis & ab amicis potestatis custodiantur, qui Aliter deseruiant. (d) Preterea, ut cum amicis omnes clerici totius forme non cubitent, sed sile matris, uide, materis, uide, serui, & sile fratrum, aut fratrum, & quousque in familia, singulis necessitas, aliam antiquam ordinatur, iam cum ei habuerint, ut si sile uerum, iam ordinando parentibus, autem accipiant, aut fratres non habentibus in domo quos faciant, etiam deinde necessitas fuerit. (e) At intra domum Augustini feminarum nulla inquam conuersa est, nulla inquit, ut quidem germana serui, quae, uideat Deo seruientis matris inquit affert in domo distans sile, Proposita uiciorum Dei uideat, sile ut parat sile sile, & fratres sile sile, quae pariter Deo seruientis, quae personae Sacellarum Episcoporum Camilla, in exceptis posuerunt. Distans uideat, quia est de serui, & uideat sile sile uideat uideat uideat uideat uideat, utem quia ille persona sile alii uideat, sile uideat uideat.

venitibus famulis esse non possunt. Et quid ad nos alia referunt,
a foris intrantes, de his possit offendiculum aut scandalum in-
ferendis nisi? Et illas, qui cum Episcopis, vel quolibet
Clerico foris manentes, ex illis multis feminarum personis
possit una numerantibus, vel advenientibus, aut tentanti-
bus huiusmodi portis, aut certe multis hominum suffragantibus
possint deficiant. Quod hoc ergo dicitur, nunquam debere for-
nicum cum servis Dei aliam castissimam quam manere domo, ne,
ut illam est, aliquis scandalum aut offendiculum tali exem-
plo patereque infirmioribus. Et si foris ab aliquibus fuerint,
et uiderentur, eas solvantur, regantur, nunquam sine
Clerico ipsius ad eos intrant, vel solas cum suis aliquam
est locutus, nec si fuerint aliquid interfuerit. (f) Obse-
do inter Clericorum exemplo: Iste, dicitur, qui nullo
excusantiam non putant, nisi peccandi licentiam, peccandi ter-
rentur, et adulterialis conjugio horrendo perant in eternum,
solent eis proponere etiam contritionem Clericorum, qui per-
sumptus ad eandem faciem scandalum capiuntur debet,
eumque suspectum aliquem ad debentem suum, Domine adiuvant,
perducant. (g) Quis inter Ambrosium scilicet quendam ho-
minem frandem seculum opinatur, quem si contra Patres
dicerent. Cellatorem tandem ejus modo laboriosus miter-
batur. Hactenus S. Augustini responsa.

- (a) Lib. de Habitibus ad Quadriduagium n. 48. 10. 3. (b) Con-
cil. Carthagin. v. cap. 3. anno 451. (c) Concil. Cartha-
gin. ii. cap. 4. anno 398. (d) Concil. Carthagin. i. 10.
c. 17. anno 393. (e) Possidius in vita S. Augustini c. 28. 10. 10.
in fine. (f) Lib. 1. de Conjugiis adulterialis c. 20. 10. 10. 10. 10.
(g) Lib. 8. Confessionum c. 3. 10. 10. 10. 10.

ARTICULUS VII.

*Utrum S. Augustinus tempore floruerint sacre Virgines,
vinculo castitatis obstrictæ?*

Dicendum, quod S. Augustini tempore floruerint sacre Virgines, vinculo castitatis obstrictæ. Ad hanc enim definitionem tot accedunt S. Doctoris suffragia, quot ejusdem S. Doctoris scripturas hic recapitulas.

I. Lib. de Hæresibus ad Quodvultdeum n. 28. to. 8. hæc narrat de Justiniano: *Virginitatem sanctimonialium conjugiorum castitatem apud sanctas meritis adsequentes: hoc ut quidem Virgines, preceperat jam ante, in urbe Romæ, ubi hæc doctus, et multis exemplis docetur.*

II. Lib. 2. Retract. c. 22. n. 1. to. 1. *Justiniani hæcque, sacrarum Virginitatem meritis apuando pudicitie conjugii, non sibi valuit in urbe Romæ, ac simulacris etiam sanctimonialibus..... deservisse de nuptiis dicere.*

III. Lib. 2. de Peccatorum meritis & remissione c. 7. n. 13. to. 10. *Ante paucos annos Romæ quidam exstitit Justinianus, qui sanctimonialibus etiam ante iam preceperat nuptias profuturæ dicitur..... dissuadens Virgines sanctimoniali dicere nihil amplius sanctas conjugio apud Deum habere meritorum. Quamobrem S. Augustinus tempore floruerunt in Urbe Virgines Deo sacre, ac devote, que virginitatem suam Deo dederunt, & sanctimonialium virginum vitam profecerunt, que, per insuper factas & exorbitantes, utpote castitatis vinculo impeditæ, Justiniano hæretico studebant, & nuptiis Romæ tradiderunt. Ac postinde S. Augustini tempore floruerunt Virgines sacre, vinculo castitatis obstrictæ.*

IV. Lib. 1. de Moribus Ecclesiæ Catholicæ c. 31. n. 28. to. 1. *Hæc est etiam illa feminarum Deo sacrarum castitatem fovendarum, que habitatione segregatæ, ac remote a viciis palam ingressæ decet, sine tantum illis carere permittitur, & indul-*

gentur.

ratione virtutis; ad quam Irenæus nullam appellationem est, neque
 ipsam proutem præmissam. Et præmissam fecim.,
 est ipsa ad virginatam, necessaria prædicta, quibus indiget,
 gratia. Lactantius namque corpus carceris arque sustentat, ne-
 cessitas ipsius fratris iradant, ab illa indiget, quod illud
 que est, resurrexit.

V. In Phil. 73. n. 16. circa modum in 4. Virgo est casti-
 tatis iudicium. Hoc habet et cetera que vere arant ipsam
 virginatam, et sine quibus illa virginatam temple est.... Si,
 antiquam vestigi, sufficit, non denotatur.... Hoc dicit, ne-
 hinc dicit, antiquam vestigi.... O in Virgo Dei, audere na-
 turali, quod dicit.... Quæ autem resurrexit ad nuptias, non
 quia voluit audere, denotatur; sed quia iam introgressa, et
 se ante lat, resurrexit reuerentem.

VI. In Phil. 83. n. 4. 10. 4. Virgo, que, si audere, non pro-
 ceret, sententiam si sufficit, Christi aduere depen-
 ditur; resurrexit ante vira de lat, quæ accessit.

VII. Sicut 142. c. 2. n. 2. 10. 3. Per Virgini Sententia-
 matis habent dicit, quod ait Patet de pœmle: Virginatam
 hoc nuptiam non mouet illi mouet, et, antiquam non,
 videret, de lat fuerat pœmle? Quænamque autem hoc si-
 ceret, videret rati, et non reddiderit, non si pœmle tem-
 paratibus mouet corripit, sed ætate hinc denotari.

VIII. Sicut 153. c. 4. n. 6. 10. 3. Ego sicut quantum mod-
 se, pœmle sententiam edipit, ne mouet. Vener, inquit,
 et reddidit Dantes Deo vestro. Et, melius est non mouet, quod
 videret, et non reddere. Virgo est nuptiam sicut in Man-
 sterio, et Virgo Sacra est: illi audere non dicit, quantum est
 in Mansterio non mouet. Si autem vira est in Manste-
 rio, et defecit, et iamque Virgo est, dicitur rati.

IX. Lib. 20. contra Iulianum c. 21. in lat 10. 3. Non illa
 mouet, vi dicitur est virginatam sententiam,
 quia et Virgini Virgini fuerat.... Quia inter illas vir-
 ginatam mouet dicit, quantum illi dicit, est quæ,
 col videret, arque reddere.

X. Sicut 161. de Verbis Apostoli c. 11. n. 11. 10. 3. Vir-
 ginatam

placuit major ante impetit major erat. Virgines, quod licebat, absterant, ut plus placerent ei, cui se devoverunt. Amittunt illam majorem pulchritudinem carnis sui. Quid juvat? nunquam dicunt. Quid juvat? Ne alacres fiant, hoc praeceptum? Amant se, plus faciunt, quod juvat. De Virginitate, ait Apostolus, praeceptum Dei non habet. Ergi quare hoc faciunt? Consilium autem de. Illa autem amantes, quibus reverentia nuptiae absterant, quae reverentia amplecti non desideraverant, ipsae adeo acceptaverunt praeceptum, ut non recusarent consilium. Ut plus placerent, plus se emitterent. Quaestio igitur, quod S. Augustinus tempore floruerit Virgines facit, non sicut ac nuptiae ante, religiosis claustris ac seque includit, quae soli Deo vacarent, utque omnia suae operum divinis rebus locarent. Ad huiusmodi faciem virgines, utpote vinculo castitatis obstrictas, nullas religiosis adulescentibus, neque ipsi quovis gravissimis ac probatissimis scribis, nisi ad Monasterii vestibulum, pariter accessus nec aliter quales commutandi gratia videri cum vestibus, quarum optato Virgines illae parit, ac postea vitam agerent suam. Illae, antequam virginitatem suam Deo devoverent, licet erant nuptae; sed post nuncupatam castitatem votum, non aliter quare per sacrilegum scelus violare sponsa sui Christo Domino fidei, se nuptae tradidissent, de hinc ut sessiligne igne sempiterno placende. Siquidem post amissionem castitatis votum, non erat amplius in eorum potestate virginitas: quoniammodum dicunt virginitas, nec, apud impios idolorum cultores, in potestate erat Vestalium Virginitas, quareque insigne discrimen inter Vestales, Christianaeque Virgines intercedit. Ille cristianis nuptialis; hoc uni, veroque Deo virginitatem suam devotent. Virginitas autem nuptis et S. Doctore major ante nuptas tuenda virginitate omni impetit; siquidem nobere, quod licebat, noscunt, ut plus placerent ei, cui se devoverunt. Itaque ac hactenus recte S. Augustinus sententia manifeste conficitur, quod S. Augustinus ante floruerit sacre Virginitas, vinculo castitatis obstricta.

CONNEXA SENTENTIARUM SERIES.

(a) *Anne pueri annis Rome quidam ecclesie Trevirensis, qui Sanctimonialibus, etiam etiam jam procellibushus, nuptias perficere dicitur, diffundendo Virgines Sanctimonialibus dicens nihil amplius sibi habet conjugatis apud Deum habere meritorum.*
 (b) *Itaque Virginitatem Sanctimonialibus conjugiorum restitutum, atque sibi habere meritis obsequatur: Ita ut quidam, virgines, procellis jam etiam, in arte Roma, ubi hoc dicitur, et audire nuptias dicuntur.* (c) *Ita Trevirensis huiusmodi factorem Virginitatem meritorum apertis predictis conjugatis, sapienter videtur in arte Roma, ut monachas etiam Sanctimonialibus deiecit in nuptias dixerunt.* (d) *Ita virgo, quae si nuberet, non peccaret, Sanctimonialibus si nuptias, Christi adulator deputabitur. Respicientibus etiam etiam de hoc, qui accesserat.* (e) *Virgo est enim sanctimonialibus jam dicitur Dea. Si autem nuptias nuptias, non dicitur. Hoc dicit, nuptias dicit autem nuptias. O tu virgo Dei, nuptias nuptias, quod sitis. Quae enim respectu ad nuptias, non quia videtur nuptias, dicitur, sed quia jam accesserat, et si nuptias, respiciendo nuptias.* (f) *Unde per Virgines Sanctimonialibus nuptias dicit, quod ait Petrus de penitus: Virginitas tam nuptias non nuptias sibi nuptias, et autem non nuptias, in hoc sicut percellat? Et nuptias etiam hoc sicut, nuptias etiam, et non nuptias, non si putat temporalibus nuptias nuptias, sed etiam sicut dicitur, (g) Ego sicut quantum malis si, procellis sanctis aliquid, et non nuptias. Pueri, sapienter, et videtur Deum Dei nuptias. Et, nuptias est non nuptias, quia nuptias, et non nuptias. Virgo, est nuptias sicut in nuptias, et virgo sicut est, et nuptias non dicit, quoniam est in nuptias non nuptias. Si nuptias nuptias est in nuptias, et dicitur, et nuptias virgo est, dicitur nuptias. (h) Hoc libro nuptias, vel dicitur est Virginitas Sanctimonialibus, quia et Virgines factum, quia inter illas virginitatem multum dicit; quoniam nuptias etiam*

diſce, uſque; cal ueniat, atque reddatur. (3) *Virgines enim multis maior amor impoſuit maior amor.* Virgines, quod ſolent, uoluerunt, ut plus placerent ei, ut ſe dilectarent. Ambierant illam uirginem pudicitiaſſimam uerbo ſol. *Quid iubeſ? conſpice diſcens.* Quid iubeſ? Ne adulteret ſumus, hoc praeſcipit. *Auando it, plus facimus, quid iubeſ.* Ne uirginitas, de Apoſtoli, praeſcriptum Domini non habet. *Ergo quare hoc faciam?* Conſilium uero de. Ille autem annu-
ciat, quibus terrenae uirginitas illaſſant, quae terrenis uirginitas non deſiderauerunt, uſque ad id acceptauerunt praeſcriptum, ut non reſpicerent conſilium. ut plus placerent, plus ſe uenerunt. (4) *Quia uero eſt etiam feminarius uita, Dei ſalutem uſque ſeruentiam, quae habilitate ſegregat, ut ueniat uir-
tute, quod diſſipat dicit, plus tantum illis caritate iungenda, et indolentia uirtute: ut qui iuuenem nullum accipit eſt, non ipſorum quatenus gratiſſimum, et preſentiaſſimam ſunt, uſque ad uirtute, uirtuteſſima preſentia, quibus indigent, gratia. Conſilium uero corpus caritate, atque ſolentia, uſque ad ipſos fratres caritate, ut illi ſolent, quod uſque ad ipſos, reſpiciunt. Hactenus ut S. Auguſtino.*

- (1) Lib. 3. de Peccatorum meritis & remediis c. 3. n. 13. 14. 15. (2) Lib. de Heretico ad Quodvultdesum c. 18. 19. 20. (3) Lib. 1. Retract. c. 10. n. 2. 10. 1. (4) In Phil. 3. n. 4. 10. 4. (5) In Phil. 3. 10. 18. 19. 4. (6) Serm. 148. c. 9. n. 4. 10. 1. (7) Serm. 388. c. 4. n. 8. 10. 1. (8) Lib. 10. contra Iulianum c. 10. 11. 12. (9) Serm. 148. de Verbo Apoſtoli c. 11. 12. 13. 14. 15. (10) Lib. 2. de Moribus Eccleſiae Catholicae c. 21. n. 68. 10. 1.

ARTICULUS VIII.

*Utrum S. Augustini tempore floruerint Regulari viri
paupertatis, castitatis, & obedientie
vinculo obstricti?*

Dicendum, quod S. Augustini tempore floruerint Regulari viri paupertatis, castitatis, & obedientie vinculo obstricti. Id autem S. Doctor passim confirmat atque tuctur in suis operibus, et quibuslibet subiecta testimonia producamus.

IN Pal. 132. n. 2. & 3. v. 4. *Iste verba gl'iterit, Iste datus finis, Iste sancti inclit, r'm in cunctis, quoniam in inclit, Iste monasteria populi . . . . .* Verumtamen, & dicitur, & consulerimus, de eis perierit circumspiciat prius natus est Iste donatistis. Nam enim amari Iste perierit? Et unde Augusti Iste Prophetarum, Iste monasterium? . . . Unde Iste quatuor, qui Dominum post resurrectionem viderunt? . . . Unde Iste curam digni, qui finit erant in una loca post resurrectionem Domini, & adfessionem in celum, quibus in una loca consiliis, superius Iste Sancti de Penitentiis missis de celo! . . . Quoniam Iste erant, & Iste prius habitauerunt in unum, qui omnia, qui habitant, viderent, verumtamen fuerant pressa ad pedes Apostolorum posuerunt, sicut in Iste Apostolorum legunt. Et distabantur unicuique, sicut unicuique opus erat, & nunc dicitur aliquid proprium, sed erant Iste omnia communia. Et, quid est in unum? Et erat Iste, legunt, enim una, & ut unum in Deum. Et Iste prius audierant: Ego quidem habui, & quidem iocundum habitare fratrem in unum! Prius audierant, sed non sicut audierant. Non enim assens ad Iste Iste dicitur, & antea fratres vult. Vult enim & ad postremum Iste caritatis amicitia, & utam Deo. Verumtamen enim aliquid Deo, & dicitur est; Verumtamen, & videtur Dominus Deo vestro. . . . Et nunc Iste gl'iterit appellati sunt & Monachi, ut perit vult de Iste nomen leguntur Carolici.

Part II.

L.I

II. LIB.

II. Lib. 1. de Moribus Ecclesie Catholice c. 31. n. 7. ca. 1.

*Quis non illis miratur & prædilectis, qui, contemptis neque de-
fuerit Mundi hujus illaribus, in conviviis vicem castissimum
sanctissimamque congregat, final ætatem agunt..... Nam
quidquam possidet propriam, nisi aliquam excessus est. Ope-
ratur manibus eis, quibus & corpus passus passus, & a Deo
non impediri non possit. Operi autem suam tradant eis, quæ
Tunc non tenent, et quid sit dicit & sapienter, ut nomen li-
berum carni sed corpora tangat, neque in cibo, neque in vi-
sione, neque si quid aliud operi est vel quotidianæ magnificentie,
vel mutata, ut assidet, universali.*

III. In Psal. 103. Salm. 3. n. 16. in 4. Sicut ergo quidam
spirituales, adfuerunt in cœlis Lebethi, idest, sunt quidam
fieri Dei auctores in Evangelio Dominus omnia tua, vel
unde omnia tua, & de pauperibus, & habebis chysaurum
in celo, & vult, sequere me. Et non tantum hoc audierant
magis, sed audierant & parvi, & voluerant hoc facere &
parvi, & esse spirituales, non pauci numerus, non inveniunt
cui fidem, non habere proprias fides, quibus diligenter,
sed hoc tantum quendam communem. Sed quid dimiserunt
isti pauperes? Minus enim sociali hujus pauperes videntur?
Quid dimiserunt, quid magnum dimiserunt? Alia si con-
vixit: dimisit celum patris sui inopia, hic unum bellum,
& unum artem. Converte si videris, fallax est passus, quo-
fuit spiritualis. Bene, optime: Non illi infidelitatem, non di-
cimus: Nichil dimisit. Non superbia, qui multa dimisit.

IV. Epist. 137. ad Hieronymum c. 4. n. 39. in 2. Epist. qui huius
fuerit, perfectionem, de qua Dominus locutus est, quando ad
dicit adulescenti: Vade, vende omnia, quæ habes, & de
pauperibus, & habebis chysaurum in celo, & vult, sequere
me, vehementer adhortari, & non modo vultus, sed gratia
ipsius adhortari, sic fuit. Neque enim quis dicit non sui,
ideo minus mihi impatibitur. Nam neque ipsi Apostoli, qui
priores hoc fuerant, dicitur: fuerant. Sed tuum mandatum di-
miseris, qui & illud quod habes, & quod vult habere, di-
miseris. Quoniam autem in hoc perficiendo ad perfectionem,

me-

magis quidem nos ego, quam possidem illas habere; sed magis Deo, quam ego. Et ad hoc propositum quoniam possidem utrumque alia habent, & in nomine Domini habere confecti, quibus hic per meum ministerium persuasum est.

V. SERMO. 153. c. 1. & 2. a. 2. in hoc to. 5. Vult habere in ista domo Episcopi meum monasterium Clericorum. Etenim, quomodo utimur. Nulli licet in solitudine nostra habere aliquid proprium. Sed forte aliqui habent: nulli licet. Si qui habent, faciant quod non licet.

VI. SERMO. a. 3. Vult ad nos presbyter Januarius, qui videtur sua bene se regendo, quasi consumpsisse, sed non consumpsisse. Remansit illi quidam pecunia, id est, argentum, quod dicitur esse filie sue. Filia ipsius, Deo propicio, in monasterio sanctuarum, & bona spes est.... Cogit illa mentis appropinquare, qui deo tanquam de suo, iuravit quia ipse erat, non filia, testamentum fecit. Testamentum, inquam, fecit presbyter, & faciat nosse, religiosum mentis, de Religione vivens, amoniam vitam profectus, testamentum fecit, heredes instituit. O dolus illius fratris! O fratris natus non de arbore, quem plantavit Dominus!

VII. SERMO. 156. a. 14. to. 5. Qui habere voluerit proprium, & de proprio vivere, & contra ista precepta nostra ferre, parum est ut dicam, non mecum manebit: sed & Clerici non erit.... Quia placuit illi, Deo propicio, facilius hac vita, quicquid cum hypocrisis voluerit, quicquid hereticus facit habere proprium, non illi permittit, ut inde faciat testamentum, sed deinde cum de tabula Clericorum. Interpelles contra me mille Consilia: nunquam contra me qui voluerit: si certe alii poterit: adiuvabit me Deus, ut ab ego Episcopus sum, illi Clericus esse non possit.

VIII. in Psal. 73. a. 16. to. 4. Alia vult relinquere, vult sua distribuenda pauperibus, & hoc in commendam utram, in faciem sanctarum: mecum vult vivere. Vult, & reddere Dominus Deo nostro. Quisquis, quod vult relinquere, vult: illud attendit, ut quod vult, reddat. Vult quicquid Deo, quod vult, propositum rectorum, vultum est.

Itaque ex S. Augustino veridicillime videtur, Ecce pauper Romanus, & pauper potentior habuit fratres de anno! Inter eos talium in amentis pro, monasteria populi, qui continent, quendam ac insignem referunt personam beatorum, in qua prius Christiani evangelium et bonorum suorum venditione peruenire ad Apostolicam pedem profectabant, qui nihil habebant proprium, sed erant illis omnia communia. Illi benedictionem suam repetunt, qui nominantur Monachi, eodem voluntaria paupertate vinculo, cum primative beatorum Christiani dilectio. Eadem enim voti religione impositi, nihil Monachi possident proprium, sed sunt illis omnia communia, quodmodocumque prius Christiani omnia erant communia. Convertentium autem se consuetudine paupertatis, quam prohibebatur, ratione, isopus manifestabant Monachi vitam, quod & Doctor commemorat. Servitium arborum sibi exercebant, atque agricolis opera tradabant Decimis sibi, & quibus ea, que ad vitam, ac necessarium cultum corporis pertineant, accipiebant. Illi, cum audissent ex Evangelio, Venite omnes vos, & de paupertate, & domum, & superfluitatem, contraque carum domesticum & familiarem dimiserunt, & commones monasticam vitam amplexi sunt. Hos inter, Evangelice paupertatis gloriam, per cetera & Doctor excoluit, quo homines, plures voluntaria paupertatem, ac consuetudinem vitam susceperant, sequas discipulos, sustinentes, aliosque magistros, ac instructores suo Augustino adjuverunt. His interdictum Augustinus ubi cuiusque rei, proprio nomine, privatioque iure retinenda! videtur, utpote vinculo paupertatis obstrictis, confidendi testamenti fundamentum omnem ademerit. Nam utrum voluisse paupertatem sustinere, contempti voti religione, & Ecclesie herede ex testamento iustitiam, non sine maximo animi sui dolore, & religiose sue familia dedecore, religiosum quendam presbyterum Janarium violasse & Doctor commemorat, & voluntatem docet; quodquidem, ut ipsedemonet, si quis venerit relinquere omnia sua distribuenda pauperibus, magnam rem Deo voret, ac acutissimo custodienda Evangelice paupertatis

non viando tale obstringit. Adversus igitur sumus, quod Sicut Augustini ratio honoris regularis viri, vinculo pauperum obtrahit.

IX. Lib. de Gratia & Libero Arbitrio ad Monachos Adversus c. 4. n. 7. to. 10. De ipso vestro profectum aliquid dicam. Neque enim congregaretur in isto seculo, in quo universales vendit, nisi voluntatem conjugalem concenseretis.

X. Lib. 1. de Moribus Ecclesie Catholice c. 28. n. 67. to. 1. *Quis non illis videtur & predice, qui contemptis, & apud deserta montis hujus Monachos, in constantem vitam castitatem, sanctissimamque congregationem, simul atque agunt, ut in eis benedictibus, in solitudinis, in disputantibus, nulla superbia cantu, nulla perniciosa curialium, nulla crudelitatis tradit: sed modesti, veraciter, pauci, concordissimam vitam, & inextinguibilem in Deum, gratissimam manant, ipsi offerunt, a quo ipse possit incrementum.*

XI. In Psal. 109. Sermon 3. n. 24. to. 4. *Non tantum hoc audieram magis, sed audieram & parvi, & vidueram hoc facere & parvi. & ipse spiritus, non pauci accubant, nec inveniunt iure plurimum, non habere proprios fides, quibus differantur, sed in eis vitam quendam communem.*

XII. Lib. 1. de Moribus Ecclesie Catholice c. 31. n. 63. to. 1. de Anachoritis: *Non enim scriptis Monachos professorem Christianorum, quibus summa castitas nec laudanda tantum, sed etiam capessenda visum est, vivere, & consuetudinem singularem .... Quis enim vestis summa curialis laudum Christianorum multitudinem per totam orbem in dies magis magisque diffundit, & in orbem mundum, apud Assyrios, quod ut nulla modo possit latere?*

XIII. Lib. de Hierulano ad Quadragesimam n. 40. to. 1. *Apparet .... si ipse sanctus arrogantissimè moneretur, ut quid in suam immensitatem non reciperet universi conjugibus, & eis proprias possidentes, quales habet Ecclesie & Monachos, & Clericos plurimos.*

XIV. In Psal. 132. n. 5. to. 4. *Nec suspexit Bethleem Eusebius, quia ipse deum in domo gubernaret. Daniel autem*

nam quatenus dixit, in castitate servare Deo, id est, uirum non potuit. Erat Vir Sanctus, in desiderium castitatis uirum perueni, tentatus in multis, et tentatus uirum obtinuit. Quatenus quatenus erat, qui et inter sanctos fuerat erat? Ergo in sanctis Danielis, qui etiam uir desideriorum est appellatus, sed utique castitatem acque sanctitatem, significatur fuit Dei, de quibus dicitur: Et quatenus sanctum, et quatenus iocundum habere fructus in unum?

XV. Lib. 4. Opera Imperfecti n. 19. ca. 19. Casti Sancti uirum sanctitatem est sancti sancti, qui nec conjugalis est uirum. Acceptum igitur ex S. Augustino, quod Adramisino ex Gerulio Monachi, ex Monachi instituti lege, de ratione uirum consilium, continentiam professantur, et solati a conjugio Deo, Christianisque uirtutibus excolendis uacant: quod Monachi uenit, contemptis abiectione uoluptatis corporis illucubris, atque in communem vitam castissimam congregati, eorum agunt sanctissimum: quod regularis Monachorum institutio erat, non iungi uxoribus, nec mactent carnis filiorum: quod Anachoretis Aegypti in deserto erat apud Christianos honore, eo quod summe castitatis, ac regularis continentiae essent cultores: quod Monachi in Ecclesia Catholica sanctum erat, non iungi uxoribus: quod Monachi fuit Dei, formam atque personam Danielis castitatis referentem, ratione sui sancti, castis sanctisque esse cibis tantum uacant, ab uxoribus semper solati, seruientes Deo in castitate sancta, quoniam casti sancti uirum conjugalis etiam, legitimaeque concubitus erat illicitus. Conjugalis autem, legitimaeque concubitus profectus non fuit Monachi illicitus, nisi uinculo castitatis obstricto esset, atque impeditus. Ex conjugalis igitur S. Augustini sententia ex eo non nostram consilio consistit, qui demonstratur, quod S. Augustini etate florentes regulares uiri, uinculo castitatis obstricti.

XVI. Lib. 7. de Moribus Ecclesiae Catholicae c. 3 j. n. 700. 1. Fuit ego diversarum Sanctarum Medulata, non paucorum bonorum, quibus unus prolixior praeerat uir optimus, et dignissimus. Rursum etiam plura cognovi, in quibus singuli praeerant,

QUEST. III. ARTIC. VIII. 271

etiam, neque proditoris, & alius simile propalantes, et
verbi suum habundantibus profusi.

XVII. *Incip. c. 11. n. 67.* Hi viri Patrum, non solum san-
ctissimi mortui, sed etiam alius dicitur excellentissimi, moni-
tus etiam etiam, nulla superbia confidens in, quo filius ve-
runt, magna sua in iobando multitudine, magna liberali in
obtemperando voluntate. Conueniunt autem dei tempore re-
trone de suo passus habundantibus, dum alius iobant sunt, ad
applicandum illam Patrum, & conueniunt ad singulas Patrum per-
one, ad mirandum, beneque alius; non etiam modo manu-
regressi sub uno agunt.

XVIII. *In Phil. 73. n. 16. in 4.* Namque postquam in Monasterio,
frater, dicit, Record de Monasterio; neque enim sub,
qui sunt in Monasterio, perueniunt sunt ad Regnum Caelorum;
& ad, qui ibi non sunt, ad Deum non perueniunt. Respondetur
et: Sed ad non perueniunt, in regni.

XIX. *In Phil. 83. n. 4. in 4.* Quia plures, etiam cum
se seculari, & cum alius terris, confiteri se in facien-
tiam secularium, in communi illam dicant, alii non dicunt alii
quid aliquid proprium, sed sunt illi modo communi, & est
illud etiam non, & est etiam in Deum, quiaque hanc reor-
dere voluerit, non ulla habetur, quiaque illi, qui non intro-
it. Illi enim nondum accessit, illi etiam respici. Respon-
dere, Carissimi, quandoque quiaque patet, tunc, & reddit
Deum Deo resere, quod quiaque potest. Namque etiam re-
spiciet, nonque primum suis debet, nonque etiam et et,
quod etiam est, ad id quod etiam est.

XX. *Sent. 333. c. 4. n. 6. in 5.* de Clericis Regularibus
paupertate, neque coenitentem virginem apud se profectum,
huc habet: Clerici dum in profectus est, & sanctitatem,
& clericali: interius sanctitatem; non clericali propter
populum suum Deum impotenti caritatis ipsius, cui magis cum
est, quam bene. Sed quis sapienter, & intelligit hoc? Ergo
profectus est sanctitatem, profectus est communiter mundi
dicatur, profectus est quidem bonum, & quidem iustitiam
habere frater in unum. Si ab hoc profectus cederit, & cu-

tre manus Cereus fuerit, dimittas & iste accidet.

XXI. In Regula ad Servos Dei n. 7. pag. 322. 48. c. hac de Monacho impedito : *Constitis fructibus Præpositi, vel alium Presbyteri, ad eorum dispensationem pervenit, arbitrium, debet commendatum subire iudicium : quoniam si forte reciderit, utique ipse non obsequerit, de vestro sacramento proficiatur. Non enim & hoc fit crudeliter, sed misericorditer, ne contagione possit perire plures perire.* Martini quoad Augustini testis non dico natus, sed oculatus, & Mediolanensis & Ratis vidisse non paucos diversos sacra plurimorum hominum religiosorum, quibus optime quique Præpositi, singulari gravitate, prudentia, ac scientia divini prædici perirent, qui magna auctoritate, ac potestate ceteris omnibus impendebant. Hi vero, qui sub Præpositorum potestate, & auspicio erant, non tamen voluntate suis Præpositis obtemperabant. Præpositi autem non solum regendi, veram etiam corrigendi religiosos sui subiectos manus obstant. Ad eos pertinebat, adhibere poenitentiam, coercere peccantes : subiectorum mentes religiosorum aut ratione obediunt, qui distinguuntur obstricti, indictis poenitentiam non solum non reculare, verum etiam equo, prompto, ac parato animo consensumque suis poenitentiam perferre, ac saltem. Præpositi rationes suas, quoniam suis Præpositis obdigerunt, si animo non recedendi discessissent a Monasterio, ut sui juris, itaque arbitrii essent, utrumque fugitivi, & transage habebantur. Hinc Clericus regularis sacri Cœlestis institutus, qui non ab Ordine sacro, sed a Regula sua discessit, ex S. Doctore, denuo corripitur : siquidem licet & prudens voto se obstrictus a religioso sepius non recedendi, & ab obstricta sacra Præpositorum nunquam se recipiendi. Satis quoad explicatè percipere ac demonstrare est, quod S. Augustini apud Romanos regulares nati, obediunt vinculo obstricti.

CONNEXA SENTENTiarUM SÆPIS.

(1) *Iste verbe pfectus, iste debet sanctus, iste sanctus m-*
bitis

*bellis idem in cantibus, quibus in iudiciis, aliam glorificationem
parat. Unde illi autem eligunt, qui simul erant in uno loco post
exherediationem Domini, & assensionem in Caelum, quibus in
uno loco unicusquisque superante Spiritu Sancto de Pentecostis
missus de Caelo... Omnes inde erant: & ipsi primi habitato-
verant in unum, qui omnia que habebant inviderant, re-
rumque suarum prelia ad pedes Apostolorum posuerant, sicut
in Actibus Apostolorum legitur: & distribuebatur unicuique,
sicut cuique opus erat, & nemo dicbas aliquid proprium...
sed erant illi omnia communia. Et quid est in unum? Et
erant illi, inquit, er unum, & actus unus in Deum. Ergo
ipsi prius audierant: licet quidem unum, & quidem iuxta modum
habebant fratres in unum! Primi audierant, sed non sibi au-
dierant. Non enim usque ad illas ista dilectio & caritas fru-
strum venit. Venit enim & ad posterum ista caritatis continen-
tia, & vocem Dei: Venit enim aliquid Dei, & dictum
est: Veritas, & reditus Dominus Dei vestre. Et tunc huius
Huiusmodi appellati sunt & Manichæi, ut patet verbis de ipso ho-
mine inquit Catholicis. (b) Ergo non illi uiderant & pre-
dicant, qui, contrarietatemque dixerunt Monachi huiusmodi dicentes,
in communem vitam congregantur, sanctissimamque congregari
sunt etiam agunt. Nemo quidemque possidet proprium, autem
cuiquam concessus est. Operantur manibus, quibus & cor-
poris possit possit, & a Deo more impedit non possit. Opus au-
tem suum tradunt eis, qui dicuntur vivere, et quid sit de-
us inopposit, ut amorem illorum cura sui corporis impet,
neque in eis, neque in vestimentis, neque si quid aliud opus
est, vel quotidianum necessitat, vel maneat, ut assistat, ne-
cessitates. (c) Hi sunt spirituales ministrant in ecclesiis Libani:
sunt simul Dei audient in Evangelio: Namque omnia ista...
vel unde omnia tua, & de pauperibus, & habetis discipulo-
rum in testis, & vult, sequere me. Et non tamen hoc ag-
distant magni, sed audierant & parati, & volebant hoc fa-
cere & parati, & isti spirituales, non pauci uiderant, non
manerant cura filiorum, non habetis proprios fides, quibus dis-
goreant, sed hoc in unum quantum continentur. Sed quid di-*

ambulant? Alia si curatio: dimisit cellam patris sui Iosephum, sua unam cellam, & unum arcum. (d) Ego, qui hoc scribo, perfestimam, de qua Dominus locutus est, quando ait deus: adolefcenti: Pado, unde omnia que habes, & de pauperibus, & de beatis regiam tuam in Celo, & tui, siquere me, ut inveniam adunam, & meo meo viribus, sed gratia ipsius aspernante se suis. Neque enim patris alius non sol, idcirco minus nihil impetratur. Nam neque ipse Apostolus, qui prelovi hoc fecerat, divites fuerant. Sed ipsum Mandum, dimisit, qui & illud quod habet, & quod opus habere, dimisit. Reges autem in hac perfestimam via profectum, magis quidem non ego, quidem quassam alius homo, sed magis Deus, quidem ego: & ad hoc propinquum, quoniam possum virtutem, alius exhortor. & in monachis Dominus habet confectum, quibus hoc per meum ministerium perscriptum est. (e) Hinc vides habere in ista domo Episcopi vicem Monasterium Clericorum. Ecce gemello virtutem. Nihil licet in societate vestra habere aliquid proprium. Sed fieri aliquid habere. Nihil licet. Si qui habent, faciant quod non licet. (f) Sicut presbyter Tamaritanus, qui videbatur suo beneficii arguendo quasi consumpsisset, se, sed non consumpsisset. Romanus ille quidam puerulus, idcirco, arguente, quod diceret esse filium suum. Illis illius Deo preceptum, in Monasterio firmatum, & bene seipsum est. Ceteris illis mori appropinquare: qui didi tanquam de sui, jurant quia ipsi, erant, non filii, testamentum fieri. Testamentum, inquit, non, sicut Presbyter & sicut mator, nobisiam monachis, de Ecclesia vivente, concurrens vitam profectum, testamentum fieri, hanc dei instituit. O debet illas societate! O fructus meos non de arbore, quia plantante Dominus! (g) In posterum qui habere videtur propriam, & de propria vivere, & contra ista precepta vestra facere, parum est ut dicam, non mecum moribus: sed & Clerici non erant. Quia placuit illis, Deo preceptum, faciat hoc vult, qui spoliis cum hypocrisis videris, quassam invenit fuerit habere propriam, non illi promissum ut inde faciat testamentum, sed debet cum de tabula Clericorum. Interpositis amaro me mille Concilio: utique em-

ita ut qui voluerit: si certe ubi poterit: aliquid me-
 Deat, ut ubi ego Episcopus sum, ille Carolus esse non possit.
 (b) Qui etiam vult relinquere omnia sua desideranda pa-
 peribus, & ibi in communem vitam, & perfectam sancti-
 tatem, magnam vitam querit. Venit, & reddidit Dandus Deo
 nostro. Quisquis quid vult voluerit, veniat: illud accen-
 dat, ut, quod vult, reddat. (1) Sed non licet Appen-
 del, qui se ipse nimis arroganter venerant, et quod
 in suam communiam non recipere alicui conjugat, &
 rei proprias possidentes, quales habet Catholicos, & Monachos,
 & Clericos plurimos. (2) Sed licet Daniel, qui vitam pul-
 cram elegit in solitudine servare Deo, id est, vitam non quer-
 rit. In vultu autem Danielis, qui vitam ubi desideratam
 est appetit, sed alique ceteram, atque sanctam signifi-
 cantur Sicut Dei, de quibus dicitur: Vult quidem bonam &
 quidem iucundam habere vitam in unum! (1) Non tantum
 hoc audierunt magi, sed audierunt & parvi, & voluerunt hoc
 facere & parvi, & isti spirituales, non sicut uerbi, nec me-
 morari cura filiarum, nec habere proprias fides, quibus delige-
 rentur; sed ibi in vitam quandam communem. (2) Quo-
 gati non miratur, & prodicit, qui incomparat atque despo-
 lis Mundi huius Mysteriis, in communem vitam castissimam,
 sanctissimamque congregat, sicut etiam agunt: modesti, ve-
 recundi, parvi, sanctissimam vitam, & sanctissimam in
 Deum, gratissimam vitam ipsi offerunt, et qui ipse posse ve-
 rantur. (3) Quia inter, ut de ipse nostra proficiat ali-
 quid dicam, a Monachi Admiratione, non congregat nec ipse
 solus, in qua continenter vivit, nisi voluntatem conjugat-
 ionem concurrens. (4) Nam casti solus ubi concubitus est
 omni Mysterio, vel nec conjugatus est habet. (5) Hinc accipit
 Monachi perfectam Christianitatem, quibus summe casti-
 tat non tantum tantum, sed vitam castissimam ipse est, me-
 rit & continentiam singularem. Quia enim ipse summe con-
 stantia huiusmodi Christianitatem multitudine per se am-
 brem in die magis magisque diffundit, & in Ordine in eadem,
 atque aliquid, quod in nullo modo potest latere. (6) Plur

ego dixerim sanctum Melitum, non peccaverit hominem, quibus unus Presbyter praeerat ut optaret & delictissimus. Rame vitam plura agens, in quibus singuli gravitati, atque peccatis, & debita scientia propalavit, cunctis sicut hereticis praefuit. (c) Ad vero Patres non solum sanctissimos moribus, sed etiam divina doctrina excellentissimos omnibus rebus excelsi, nulla superbia confidunt illi, quae filii vocent, magis sua in iudicio auctoritate, magis illorum in obsequio voluntate. Concordant autem dum in opere extremo de suis quibusque hereticis, dum cultus sequebantur, ad audierunt illam Patres, & conveniunt ad singulos Patres carni, ut existeret, hominem melius, non aliam multis numeris fieri sub uno agens. (1) Quibus igitur placuit reddere oculis se seculari, & unum alium terrent, conferre se in faciem sanctorum, in commonem illam vitam, ubi non dicit aliquis aliquid proprium, sed sicut illis omnia communia, & quod illi anima una & cor unum in Deum, quicquid inde videretur velletis, non tunc bebetur, quod illi, qui non interit. Ille enim mandatum accepit, quod recte respicit. Quapropter, Carissimi, quando quicquid peccat, vult, & reddere Dominus Deo vult, quod quicquid peccat: nemo recte respicit, nemo peccatis suis dimittitur, nemo mortuatur ab eo quod unus est, ad id quod recte est. (2) Nemo ergo peccat in Monasterio, frater, dicit: Recede de Monasterio; neque enim si qui sunt in Monasterio permanere sunt ad Regnum Caelorum, & illi, qui ibi non sunt, ad Deum non pertinent. Respondetur ei: Sed illi non nocuerunt, in vultu. (3) Hinc Clerici constituti in Monasterio dicitur qui professi sunt: & Sanctissimum, & Clericatum: interius sanctissimum non Clericatum, propter populum suum Deus imposuit servitium ipsum, ad magis unus est, quam haec. Ergo professi sunt Sanctissimum, professi est communiter vivendi sanctitatem, professi est quidem bonum, & quidem iocundum habitare fratres in unum. Si ab his professus videretur, & optime monent Clerici sancti, dimittit & ipse vult. (4) Quocumque loquitur de expulsiis apostolicae sedis cunctis, secundum.

Pro-

QUEST. III. ARTIC. VIII. 277

Presbyteri, vel etiam Presbyteri, ad easdem diffinitiones pertinet, arbitrium, debet circumscribere subire circumscribere, quam si fieri rursus, etiam si ipsi non obsequerentur, de rebus suis saltem proficiant. Non solum de his se circumscribere, sed etiam rursus, ut unquam possint perire perire. Hactenus et Sancto Augustino.

- (4) In Phil. 132. n. 1. & 2. n. 4. (5) Lib. 1. de Moribus Ecclesie Catholice c. 21. n. 87. to. 1. (6) In Phil. 103. Serm. 3. n. 16. n. 4. (7) Epist. 137. ad Hieronymum c. 4. n. 92. to. 1. (8) Serm. 355. c. 1. & 2. n. 1. In fine to. 1. (9) Ibidem n. 3. (10) Serm. 355. n. 4. to. 1. (11) In Phil. 103. n. 16. n. 4. (12) Lib. 1. de Hereticis ad Quodvultdes n. 40. to. 1. (13) In Phil. 103. n. 1. n. 4. (14) In Phil. 103. Serm. 3. n. 16. n. 4. (15) Lib. 1. de Moribus Ecclesie Catholice c. 21. n. 87. to. 1. (16) Lib. 1. de Gratia & Libero Arbitrio c. 4. n. 3. to. 1. (17) Lib. 4. Opera Imperfectionis. 84. to. 10. (18) Lib. 1. de Moribus Ecclesie Catholice c. 21. n. 87. to. 1. (19) Ibidem c. 21. n. 76. (20) Ibidem c. 21. n. 87. (21) In Phil. 132. n. 4. to. 1. (22) In Phil. 103. n. 16. n. 4. (23) Serm. 355. c. 4. n. 4. to. 1. (24) In Regula ad Servos Dei. 3. pag. 191. to. 1. in fine.

F I N I S.

3 1113

005645933

